

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

มนุษยสังคมสาร (มตส.)

Journal of Humanities and Social Sciences (JHSSC)

HS 21 and 2 Issues : Volume 2(2024) Vol. 21 No. 2 May - August 2023

ใจกว้างใจบุญบ้านใจดี

มนุษยสังคมสาร

Faculty of Humanities and Social Sciences
Buriram Rajabhat University

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

■ ชื่อเดิม	วารสารวิชาการ รมยสาร / ISSN 1686-0101
■ เจ้าของ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
■ ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ	รศ.มาลินี จุโทปะมา
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
■ กองบรรณาธิการ	<p>ศ.ดร.ประยงค์ แสนบูรณ</p> <p>ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง</p> <p>ศ.ดร.วัชร งามจิตรเจริญ</p> <p>รศ.ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม</p> <p>รศ.ดร.ชลวิทย์ เขียรจิตต์</p> <p>รศ.ดร.อัญชลี วรรณรักษ์</p> <p>รศ.ดร.สิงหนาท น้อมเนียน</p> <p>รศ.ดร.สารภี วรรณตรง</p> <p>รศ.ดร.ศุภกรณ์ ภูเจริญศิลป์</p> <p>รศ.ดร.โกวิท พิมพ์วง</p> <p>ผศ.ดร.นวมินทร์ ประชานันท์</p> <p>ผศ.ดร.หลี่ เหมินเหลียง</p> <p>Prof. Dr. R. Michael Smith</p> <p>มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน</p> <p>มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย</p> <p>มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์</p> <p>มหาวิทยาลัยมหาสารคาม</p> <p>มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ</p> <p>มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี</p> <p>มหาวิทยาลัยมหิดล</p> <p>มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์</p> <p>มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์</p> <p>มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์</p> <p>มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์</p> <p>สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์</p> <p>Niagara University, U.S.A.</p>

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Prof. Ni Ni Hlaing

Mandalay University of Distance

Education, Myanmar

Prof. Dr. Ted Yu-Chung Liu

National Pingtung University,

Republic of China (Taiwan)

Prof. Dr. Irom Gambhir Singh

Manipur University, India

■ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงขอรับทุน

ศ.ดร.กิตติศักดิ์ เจริญศิริประเสริฐ

มหาวิทยาลัยซีดีไอเอสแลนด์ ประเทศไชปรัส

รศ.ดร.ประกาศิต สิริธีรติกุล

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.ประเสริฐ รุณรา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.โกวิท พิมพวง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รศ.ดร.อนุกุล วิจารณ์สุขสมบูรณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.อดิพร เกิดเรือง

มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

รศ.ดร.กตัญญู แก้วหานาม

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

รศ.ดร.ประดิษฐ์ นารีรักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รศ.ดร.สุชาติ แสงทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

รศ.ดร.ประจักษ์ ไผ่เจริญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รศ.ดร.สุพจน์ แสงเงิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รศ.ดร.ทิวัต มณีโชติ

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

รศ.ดร.อรทัย เลียงจินดา

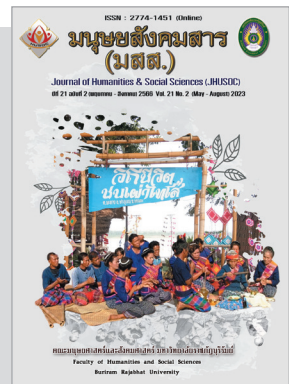
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 21 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน

รศ.วิไลลักษณ์ พรหมเสน

รศ.กัญญาพร อยู่กล้า

ผศ.ดร.หลี่ เหมรินเหลียง

ผศ.ดร.พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ

ผศ.ดร.ทินวัฒน์ สร้อยกุลเรือ

ผศ.ดร.สุรตนา อภิพัฒน์

ผศ.ดร.อนิวัช แก้วจันทังค์

ผศ.ดร.พุดผจกร สิทธิ

ผศ.ดร.สราวุธ ณ พัทลุง

ผศ.ดร.นิษฐา หลุ่มเกษม

ผศ.ดร.จัญญญา งามเนตร

ผศ.ดร.นงลักษณ์ อานี

ผศ.ดร.อัคราพร สุขทอง

ผศ.ดร.ธเนศ อิ่มสำราญ

ดร.สัญญา เคนาภูมิ

ดร.เพชรรัตน์ โล้วชากรติกุล

Dr. Eric Ambele

มหาวิทยาลัยสงขลบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

วิทยาลัยนเรศวร

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมป์ฟอร์ด

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

■ บรรณาธิการ

รศ.ดร.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ รองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.คำกิริภาพ อินทะนุ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ศุภกิจ กูวงศ์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์เฉลิมเกียรติ เข็นเพชร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ ตรวจสอบภาษาอังกฤษ

Mr. Smith Gasi Takeh Azah

■ เตรียมต้นฉบับและจัดทำรูปเล่ม

นางสาวจรัสรัตน์ อุ่นรัมย์

■ ประชาสัมพันธ์

นายสุรพงศ์ กันถัด

■ กำหนดการพิมพ์เผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ (ม.ค.- เม.ย. / พ.ค.- ส.ค. / ก.ย.- ธ.ค.)

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 21 No. 2 (May-August) 2023

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

■ **Former Name:** Rommayasan/ISSN 1686-0101

■ **Publisher**

Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

■ **Editorial Advisor**

Assoc. Prof. Malinee Chutopama

President of Buriram Rajabhat
University

■ **Editorial Board**

Prof. Dr. Prayong Saenburan

Mahamakut Buddhist University
Isan Campus

Prof. Dr. Bunthan Dokthaisong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Prof. Dr. Watchara Ngamjitcharoen

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Prasart Nuangchalem

Mahasarakham University

Assoc. Prof. Dr. Cholvit Jeanrajit

Srinakharinwirot University

Assoc. Prof. Dr. Anchalee Wannaruk

Suranaree University of Technology

Assoc. Prof. Dr. Singhanat Nomniam

Mahidol University

Assoc. Prof. Dr. Saraphi Wantrong

Surindra Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Supakorn Phoocharoensil

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Kowit Pimpuang

Kasetsart University

Asst. Prof. Dr. Nawamin Prachanant

Buriram Rajabhat University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 21 No. 2 (May-August) 2023

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Asst. Prof. Dr. Li Renliang

National Institute of Development
Administration

Prof. Dr. R. Michael Smith

Niagara University, U.S.A.

Prof. Ni Ni Hlaing

Mandalay University of Distance
Education, Myanmar

Prof. Dr. Ted Yu-Chung Liu

National Pingtung University,
Republic of China (Taiwan)

Prof. Dr. Irom Gambhir Singh

Manipur University, India

■ Peer Reviewers of the Issue

Prof. Dr. Kittisak Jernsittiparsert

University of City Island, CYPRUS

Assoc. Prof. Dr. Pragasit Sitthitikul

Thammasart University

Assoc. Prof. Dr. Prasirt Runra

Thammasart University

Assoc. Prof. Dr. Kowit Pimpuang

Kasetsart University

Assoc. Prof. Dr. Anukoon Rotjanasuksomboon

Chulalongkorn University

Assoc. Prof. Dr. Atiporn Gerduang

Stamford International University

Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam

Kalasin University

Assoc. Prof. Dr. Pradit Nareerak

KamPhaeng Phet Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Suchat Saengthong

Nakhon Sawan Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Prajhak Maicharoen

Phranakhon Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Suphot Saengngoen

Phranakhon Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Thiwat Manichot

Panyapiwat Institute of Management

Assoc. Prof. Dr. Orathai Liengjindathaworn

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 21 No. 2 (May-August) 2023

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Assoc. Prof.Dr. Ekkachat Jarumetheechon

Assoc. Prof. Wilailux Promsen

Assoc. Prof. Pichayaporn Yukhlam

Asst. Prof. Dr. Li Renliang

Asst. Prof. Dr. Pimpaporn Boonprasert

Asst. Prof. Dr. Thinnawat Sroikudrua

Asst. Prof. Dr. Surattana Adipat

Asst. Prof. Dr. Aniwat Kaewjomnong

Asst. Prof. Dr. Putthachak Sitthi

Asst. Prof. Dr. Sarawut Napatalung

Asst. Prof. Dr. Nitta Roonkaseam

Asst. Prof. Dr. Jananya Ngamnet

Asst. Prof. Dr. Nonglak Arnee

Asst. Prof. Dr. Autcharaporn Suktong

Asst. Prof. Dr. Tanes Imsamran

Dr. Sanya Kenaphoom

Dr. Eric Ambele

Buriram Buddhist College

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Lampang Rajabhat Univerrcity

Ubon Ratchathani Rajabhat University

National Institute of Development

Administration

Srinakharinwirot University

Khon Kaen University

Ramkhamhaeng University

Thaksin University

Sakon Nakhon Rajabhat University

Phranakhon Rajabhat University

Phranakhon Rajabhat University

Phranakhon Rajabhat University

Phetchabun Rajabhat University

Surindra Rajabhat University

College of Chinese Studies,

Huachiew Chaernprekiet University

Rajabhat Mahasarakham University

Mahasarakham University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 21 No. 2 (May-August) 2023

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

■ Editor in Chief

Assoc. Prof. Dr. Akkarapon Nuemaihom Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

■ Deputy Editors

Asst. Prof. Dr. Khampheeraphab Intanoo Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Suphakit Phoowong Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

Mr. Chaleomkiet Yenphech Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

■ English Editor

Mr. Smith Gasi Takeh Azah

■ Manuscript Preparation and Journal Design

Miss Jaralrat Oonram

■ Public Relations

Mr. Surapong Kuntud

■ Periodicity

Three issues per year (January-April, May-October, September-December)

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ปีที่ 21 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

“มนุษยสังคมสาร” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีนโยบายในการรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่ครอบคลุมสาขาวิชาหลัก (Main subject Category) คือ Social Sciences และจะต้องอยู่ใน 3 กลุ่มสาขาวิชา (Subject areas) คือ 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, 3) Social Sciences ซึ่งจะต้องอยู่ใน 5 กลุ่มย่อย (Sub-subject areas) คือ 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance, 4) General Social Sciences, 5) Sociology and Political Sciences

“มนุษยสังคมสาร” มีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน / พฤษภาคม-สิงหาคม / กันยายน-ธันวาคม) แต่อาจจะออกเป็นฉบับพิเศษ (Special issue) ในการร่วมประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ไม่เกินปีละ 2 ฉบับ

ทุกบทความใน “มนุษยสังคมสาร” จะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewer) ในสาขาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบัน อย่างน้อย 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่ทราบชื่อผู้ส่งบทความนั้น (Double-blind peer review) ทั้งนี้ เพื่อให้บทความมีคุณภาพและได้มาตรฐานทางวิชาการ บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ใน “มนุษยสังคมสาร” จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้ส่งบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยอย่างเคร่งครัด

ผู้พิมพ์ที่จะส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่ใน “มนุษยสังคมสาร” จะต้องส่งผลการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงาน (Plagiarism) ด้วยโปรแกรมอักษรวินิจฉัย ผ่านเว็บไซต์ <http://plag.grad.chula.ac.th/> โดยร้อยละของดัชนีความซ้ำซ้อนของบทความไม่เกินร้อยละ 10 ทั้งนี้ ให้ผู้พิมพ์แนบผลการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงานส่งมาที่วารสารพร้อมกับบทความด้วย

ข้อความภายในบทความที่ตีพิมพ์ใน “มนุษยสังคมสาร” ทั้งหมด รวมถึงรูปภาพประกอบ ตาราง เป็นลิขสิทธิ์ของ “มนุษยสังคมสาร” การนำเนื้อหา ข้อความหรือข้อคิดเห็น รูปภาพ ตารางที่ปรากฏในบทความไปจัดพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการวารสารอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร วารสารอนุญาตให้สามารถนำไปเผยแพร่ต่อเพื่อประโยชน์ทางวิชาการได้ แต่ต้องแสดงที่มาจากการวารสาร โดยห้ามแก้ไขดัดแปลงเนื้อหาใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารนี้ ทศนะและความคิดเห็น ตลอดจนข้อผิดพลาดใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในบทความใน “มนุษยสังคมสาร” ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้พิมพ์บทความนั้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับกองบรรณาธิการ

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 21 No. 2 (May-August) 2023

ISSN : 2774-1451 (Online)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC) is the academic journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University. The journal has a policy for publishing articles covering the main subject category of Social Sciences. This category includes the following three subject areas:

1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics, and Finance, and 3) Social Sciences. Moreover, the manuscripts must also be under the following five sub-subject areas: 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics, and Finance, 4) General Social Sciences, and 5) Sociology and Political Sciences.

The journal is published three times a year: January-April, May-August, and September-December. However, JHUSOC, with no more than two (2) issues per year, might be published as a special issue upon joining in the special academic events of national and international conferences held both in Thailand and other countries.

All articles in this journal must be reviewed by at least three (3) external peer reviewers in the relevant fields from different institutes. More importantly, the authors' and reviewers' identities are concealed from each other (Double-blind peer review) in order to have the articles with high quality and academic standards. The articles submitted for publication in JHUSOC have not already been published elsewhere or are not under consideration by peer reviewers for publication in other journals. The authors must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic or research articles set by the journal.

The authors who will submit their articles to be published in JHUSOC must submit the plagiarism results obtained from the Akkaravisut program via the website <http://plag.grad.chula.ac.th/> of which the similarity index for plagiarism check is not more than 10%. Moreover, the authors must also attach these results to the journal together with their articles.

All messages in the articles published in JHUSOC, including illustrations, and tables, are the copyright of the journal, so the use of contents, messages or comments, pictures, and tables in a particular article in various formats for commercial purposes must have the written permission from the journal editorial board. However, the article files used for academic purposes are permitted by the journal, but the journal citation is needed. The journal contents cannot be modified. Moreover, the views, opinions, and errors that may be found in the articles published in JHUSOC are the responsibility of the authors, and the editorial board is not responsible for these.

บทบรรณาธิการ

ปีที่ 21 ฉบับ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิชาการ “มนุษยสังคมสาร” ฉบับที่ 2 ปีที่ 21 (พฤษภาคม-สิงหาคม) ยังได้รับความสนใจจากนักวิจัยและนักวิชาการส่งบทความผ่านระบบ ThaiJo เพื่อพิจารณาตีพิมพ์เป็นจำนวนมาก กองบรรณาธิการวารสารต้องขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ให้ความไว้วางใจในมาตรฐานวิชาการของ “มนุษยสังคมสาร” และขอให้ทุกท่านได้เชื่อมั่นในจริยธรรมของ “มนุษยสังคมสาร” ที่ให้ความสำคัญยิ่งในบทบาทหน้าที่ของผู้พิมพ์ บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการ และบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินบทความที่ได้ยึดมั่นตามกรอบของจริยธรรมการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด

ในฉบับที่สองของ “มนุษยสังคมสาร” มีบทความที่ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบันที่ได้ประเมินบทความอย่างตรงไปตรงมาตามหลักวิชาการ จำนวน 15 บทความ โดยเป็นบทความภาษาไทย จำนวน 12 บทความ และบทความภาษาอังกฤษอีก 3 บทความ ในฉบับนี้ กองบรรณาธิการได้ขออนุญาตผู้พิมพ์บทความเรื่อง “การปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริบทสังคมอีสาน” เพื่อนำเนื้อหาสาระที่นอกออกมาเป็นภาพปกฉบับที่ 2 ของ “มนุษยสังคมสาร” ที่สำคัญคือบทความที่เขียนเป็นภาษาไทย จำนวน 11 บทความได้ผ่านการตรวจความซ้ำซ้อนด้วยโปรแกรมอักขราวิสุทธิ์ และมีผลการตรวจหาการคัดลอกผลงาน (Plagiarism) อยู่ระหว่างร้อยละ 0.00-3.88 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขที่วารสารกำหนดไว้คือมีค่าเฉลี่ยของดัชนีความซ้ำซ้อนไม่เกินร้อยละ 10 และบทความที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ จำนวน 3 บทความ ได้ผ่านการตรวจความซ้ำซ้อนด้วยโปรแกรม Turnitin และมีผลการตรวจหาการคัดลอกผลงานอยู่ระหว่างร้อยละ 3.00-16.00 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของวารสารที่ค่าเฉลี่ยของดัชนีความซ้ำซ้อนต้องไม่เกินร้อยละ 20 นอกจากนั้น ทั้ง 15 บทความ

บทบรรณาธิการ

ปีที่ 21 ฉบับ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในฉบับที่ 2 นี้จะมีตัวระบุวัตถุดิจิทัล (Digital Object Identifier : DOI) กำกับไว้เพื่อให้เห็นเป็นข้อมูลสืบค้นส่วนตัวของผู้นิพนธ์บทความด้วย

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewers) ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศที่ได้ประเมินบทความตามหลักวิชาการ และขอขอบคุณผู้นิพนธ์บทความ (Authors) จากสถาบันต่างๆ ที่ได้ให้เกียรติและความไว้วางใจกับ “มนุษยสังคมสาร” ด้วยการส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่อย่างสม่ำเสมอ ขอเรียนแจ้งทุกท่านในช่วงท้ายนี้ว่า ทางกองบรรณาธิการมีความตั้งใจอย่างเต็มที่และจะทุ่มเททำงานเพื่อพัฒนา “มนุษยสังคมสาร” ไปสู่ความสำเร็จรอบด้าน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้รับ การยอมรับด้านคุณภาพวารสารทั้งระดับชาติและนานาชาติต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.อัครพนท์ เนื้อไม้หอม
บรรณาธิการ

สารบัญ

ปีที่ 21 ฉบับ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

การปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อีสานในบริบทสังคมอีสาน

1

The Sociocultural Adaptations of So Ethnic Group in Isan Society

เทพารักษ์ สุริฝ้าย / เกียรติศักดิ์ บังเพลิง / ชีระพงษ์ มีไรสง

Theparuk Surifai / Kiattsak Bangperng / Theerapong Meethaisong

วิถีชีวิตของคนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองของอาเซียน

19

Way of Life of the People Appeared in the Folk Tales Entitled “Nang Sib Song” in ASEAN

ศุภชัย ภัคดี / Truong Thi Hang

Supachai Pagdee / Truong Thi Hang

การกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและอาการ

41

หลงวัฒนธรรมของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Cultural Assimilation Affecting the Cultural Awareness and Obsession of the Youths in

Northeastern Thailand’s Rajabhat Universities

วัชรารณ จันทนุกูล

Watcharaporn Jantanukul

องค์ความรู้ภูมิปัญญาการสืบทอด และถ่ายทอดกระบวนการแสดงประกอบ

63

ท่าทางของตัวละครฝ่ายจีนในละครพื้นทางเรื่อง “ราชาธิราช”

The Body of Knowledge, Conveying Wisdom, and Methods of Performative Process

upon Chinese Characters Gesture in Lakhorn Phanthang Entitled “Rajathiraj”

ภุมรินทร์ มณีวงษ์

Phoomarin Maneewong

สารบัญ

ปีที่ 21 ฉบับ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

- ชุดความคิดความโศกด้านลบที่ปรากฏในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2560 87
**Representation of Negative Attitudes towards Singleness in Thai Novels
from 2516 to 2560 B.E.**

จินตนา เหลือล้น / กาญจนา วิชญาปกรณ์

Chintana Lualon / Kanchana Witchayapakorn

- การพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนการสอน 105
ภาษาจีนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น
**Developing Chinese Preservice Teaching' Ability to Design Learning
Management Through Active Learning Integrated with Local Data**

กัลยาลักษณ์ ไชยศิริ / วรณพฤกษ์ เทียมเดช / จิรัชญา ประทีปโชติพร / ฉัตรชัย สุขุม /
นันทวัฒน์ กัก พรหมมา / อาทิตย์ ชาวคำ / วิชชา กรพิพัฒน์ / อุบลวรรณ ส่งเสริม

Kanyalak Chaisiri / Wanphruek Thiamdaet / Jiratchaya Prateepchotporn /

Chatchai sukhum / Nandnabhaga Promma / Artid Saokham / Wichaya khonpipat /

Ubonwan Songserm

- An Analytical Study of Rhetorical Questions in the English Speeches by
Male Celebrities** 129

Suwit Tikham

- Who Blames: Police or Protesters?: A Corpus-based Study of Ideological
Bias in Anti-government Protest News** 151

Akkarapong Worarattapong / Supakorn Phoocharoensil

สารบัญ

ปีที่ 21 ฉบับ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำปอน จังหวัดน่าน

173

Factors Affecting Forest Restoration at Pon Watershed

นัฐพร เพชรชมทรัพย์ / ธนากร ลัทธิตระสุวรรณ / ปิยะพิศ ขอนแก่น /
ทิจมา โยธากักดี

Nattaporn Petchomsup / Thanakorn Lattirasuvan / Piyapit Khonkaen /
Teeka Yotapakdee

แผนการจัดการน้ำ 20 ปี: กลไกอำนาจของรัฐและการมีส่วนร่วม

193

**Plan on Water Management in 20 Years: The Machinery of Thai State Power
and Participation**

พรศิริ ชีวาพัฒนานาวงศ์ / นรินทร คำหนู

Pornsiri Cheevapattananuwong / Nirundorn Khamnu

The Rise of the Chinese Community before Railways: The Impact of

217

**International Politics towards the Chinese Community Establishment
in Ubon Ratchathani**

Kotchaphop Kornphetcharat

บุหรี่เถื่อน: ข้อเสนอมาตรการเชิงนโยบายการแก้ไขลักลอบนำเข้าทาง

239

ชายแดนไทย – กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

Illegal Cigarettes: Proposals for Policy Measures to Solve Smuggling

Imported by Thai-Cambodian Border in the Eastern Provinces

นักรบ เดียรอำ / จุตินันท์ ขวัญเนตร / อังศุมารินทร์ สุขชัยรัตนโชค

Nak-rob Dhian-am / Jutinan Kwunnate / Aungsumarin Suchairatanachoke

สารบัญ

ปีที่ 21 ฉบับ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) 2566

ISSN : 2774-1451 (Online)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 4C นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้า
ร้านหนังสือ: กรณีศึกษา ร้านหนังสือเอ็ดบুকเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน
จังหวัดชุมพร

261

Applying the 4C's Marketing Strategy Leading to Bookstore Customers'
Satisfaction: A Case Study of SE-ED Book Center, Ocean Branch, Chum-
phon Province

อูษณีย์ เสาววัชร

Ousanee Sawagvudcharee

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน

279

Management of Sustainable Community-based Tourism

สุจิตรา ขานนอก / ตัญจกร นิลกาญจน์ / ปัญญา เลิศไกร

Sujitra Yangnok / Lunjakon Nillakan / Punya Lertgri

รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของ
ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

301

A Model for Developing Rajabhat University Administrator's

Research Administration Skills for Local Development

กรุปกรณ์ ละเอิบด่อน / สมบูรณ์ ดันยะ / สงวนพงศ์ ชวนชม

Karupakorn Laeidon / Somboon Tanya / Sanguanpong Chuanchom

การปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์โส้ในบริบทสังคมอีสาน

The Sociocultural Adaptations of So Ethnic Group in Isan Society

เทพารักษ์ สุริฝ่าย¹ / เกียรติศักดิ์ บังเพลิง² / ชีระพงษ์ มีไชยสง³

Theparuk Surifai / Kiattsak Bangperng / Theerapong Meethaisong

¹นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาศาสนาและภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Doctor of Philosophy, Religion and Wisdom for Development Program,

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

²รองศาสตราจารย์ ดร., ที่ปรึกษา สาขาวิชาศาสนาและภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Associate Professor Dr., Advisor, Religion and Wisdom for Development Program,

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

³รองศาสตราจารย์ ดร., ที่ปรึกษาร่วม สาขาวิชาศาสนาและภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Associate Professor Dr., Co-Advisor, Religion and Wisdom for Development Program,

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

Received: June 14, 2023

Revised: August 8, 2023

Accepted: August 18, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.13>

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์โส้ในบริบทสังคมอีสาน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 74 คน ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และ

นำเสนอด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์โซ้อยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก (Autro-Asiatic) สาขามอญ-เขมร หรือกะตูกิก (Katuic) มีความเชื่อเรื่อง “ผี” ทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ในบริบทสังคมอีสานกลุ่มชาติพันธุ์โซ่ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรมให้เข้ากับท้องถิ่นอีสานได้อย่างกลมกลืน เลือกใช้ภาษาสลับกันไปมาอย่างเลื่อนไหลทั้งความเป็นโซ่และความเป็นท้องถิ่นอีสาน มีการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว หิบบเลือกใช้กลยุทธ์ทางวัฒนธรรมหลายแบบเพื่อรับมือกับวัฒนธรรมกระแสหลักในท้องถิ่นอีสาน กลยุทธ์ที่สำคัญคือ การถือผีควบคู่ไปกับการนับถือพุทธศาสนา โดยปรับเปลี่ยนตำแหน่งผีสูงสุดเป็นผีปู่ตาตามแบบวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ขณะเดียวกันก็เลือกที่จะรักษาและประดิษฐ์สร้างมิติวัฒนธรรมอย่างอื่นของความเป็น “โซ่” เพื่อรักษาความมีตัวตนทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ โดยไม่ถูกกลืนกลายด้วยวัฒนธรรมกระแสหลัก แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมกระแสหลักได้อย่างกลมกลืน

คำสำคัญ: กลุ่มชาติพันธุ์โซ่, การปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรม, พลวัตชาติพันธุ์

Abstract

This article examined the sociocultural adaption of the So ethnic groups in Isan society. Qualitative research interviewed 74 informants using a purposive sampling technique. The data were analyzed, synthesized and presented with descriptive and content analysis. The results showed that the So ethnic groups belong to the Mongoloid group of the Austroasiatic language family, speaking the Mon-Khmer language or Katuic. Various forms of “spirit” beliefs served as a model for the deeds and relationships of group members that are distinctive from other ethnic

groups. In the context of Isan society, the So ethnic groups have happily adapted their way of life, society and culture, following the traditions of local people in Isan harmoniously. In addition, they used So and local Isan alternatively. As a cultural tourism village, it retained a lively identity and cultural adaptations for tourism. The study also found that the So ethnic group wisely used a variety of cultural strategies to combat mainstream culture in Isan. Following Isan traditions, the highest ghost position is the grandfather's ghost. They preserved and invented other cultural dimensions to keep their cultural identity without being assimilated by mainstream society, demonstrating their ability to smoothly integrate their way of life into mainstream culture.

Keywords: ethnic dynamics, sociocultural adaptation, so ethnic group

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์โส้ ตามการจัดกลุ่มชาติพันธุ์ของนักภาษาศาสตร์ถือว่าอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก (Autro-Asiatic) (Pontri, 1984, pp. 17-21) สาขามอญ-เขมร หรือกะตุกิก (Katuic) (Burasith, 2009, pp. 9-13) ในการรับรู้ของรัฐไทย ถือว่า “โส้” หรือ “กะโซ้” เป็นพวก “ข้า” พวกหนึ่งมีวิถีชีวิตอาศัยอยู่ตามป่าภูเขาทำไร่ ช้างที่ เรียกตนเองว่า “โส้” ถิ่นฐานเดิมสันนิษฐานว่า กระจายอยู่หลายพื้นที่ในฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ก่อนที่จะอพยพข้ามมาฝั่งขวาของแม่น้ำโขง เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยหลายระลอก ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 เป็นต้นมา สาเหตุของการเคลื่อนย้ายสัมพันธ์กับเงื่อนไขหลายมิติ อาทิ รูปแบบวิถีชีวิตการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหาที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ตลอดจนถึงภัยทางการเมืองที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาสะสมให้เป็นประชากร พลเมืองและไพร่ทาสของรัฐไทย (Suphon, 1990, pp. 4-6)

สอดคล้องกับงานของ Failai (2019, pp. 225-234) อธิบายว่า การอพยพของชาวโล้เกิดจากเงื่อนไขด้านนโยบายการกวาดต้อนของราชสำนักกรุงเทพฯ และการเกลี้ยกล่อมปัจจุบันกระจายตัวอยู่ในพื้นที่บ้านโปนจาน อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม พื้นที่บ้านพะทาย อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม และพื้นที่บ้านโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ในอดีตชาวโล้ยังกันเฉพาะกลุ่มมีภาษาโล้ในการสื่อสารกันเองแตกต่างจากคนในท้องถิ่น อยู่ร่วมกันเป็นหมู่เครือญาติ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การทอผ้าเป็นอาชีพเสริมอีกอย่างหนึ่งของชาวโล้เพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันและจำหน่าย มีความเชื่อเรื่องผีและฮีดที่ควบคุมวิถีชีวิต และความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวโล้ เป็นที่สังเกตว่า ผิดถูกถือเป็นศาสนาของชาวโล้ที่ส่งผลต่อการจัดองค์กรทั้งทางพื้นที่การอยู่อาศัย ชุมชนและสังคมวัฒนธรรม เมื่อว่าด้วยโครงสร้างทางวัฒนธรรมแบบจารีต ชาวโล้มีภาษาที่แตกต่างไปจากพวกข้าทั่วไป แต่ภาษาของโล้ ก็ยังถือว่าอยู่ในตระกูล “ออสโตรเอเชียติก” สาขามอญเขมร หรือกะตูก (Katwic) นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่มีพื้นเพเป็นคนโล้เองก็ได้แล้วว่า ลักษณะภาษาโล้คล้ายภาษาเขมรและภาษาส่วย เป็นเอกลักษณ์การสื่อสารในชีวิตประจำวัน มีความแตกต่างจากภาษาไทยอีสานทั่วไป อาทิ คำว่า “เหระออ” แปลว่า สวรรค์ เป็นคำทักทาย (Burasith, 2009, pp. 9-13)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ช่วงต้นรัตนโกสินทร์ตอนต้นมา เป็นช่วงที่ชาวโล้อพยพข้ามมาฝั่งขวาของแม่น้ำโขง พวกเขายังคงมีรูปแบบโครงสร้างทางวัฒนธรรมแบบจารีต วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่อิงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อเรื่องผีในการควบคุมพฤติกรรมคนในกลุ่ม เมื่อไทยได้รวมอำนาจปกครองทำให้ดินแดนดังกล่าวอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศไทย จึงเปลี่ยนชื่อ “เป็นอีสาน” หรือ “ไทยอีสาน” ในปัจจุบัน การสร้างความเป็นปึกแผ่นภายใต้เงื่อนไขความหลากหลายทางชาติพันธุ์ยังต้องอาศัยระบบการศึกษาแบบสยาม เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ต่อมาเกิดปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 มีผลทำให้อำนาจรัฐเข้ามาควบคุมโดยการ

ปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาล (Soonthornpasuch, 2005, pp. 162-165) ผลของการเปลี่ยนแปลงทำให้ชาวโล่ต้องมีความสัมพันธ์กับคนอีสาน ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาค ชาวโล่ได้ซึมซับวัฒนธรรมอีสาน ที่มีโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่ใหญ่กว่า ส่งผลทำให้วัฒนธรรมอีสานครอบงำ อาทิ ภาษาพูด ชาวโล่พูดได้ทั้งภาษาโล่ และภาษาอีสาน นอกจากนี้ยังมีการถือศีตคอง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของอีสาน ทำให้ชาวโล่มีการรับและปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ และในระหว่างช่วงแห่งการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน ทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ไปจนถึงการท่องเที่ยวเกิดความเจริญ และการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ภาษา การแต่งกาย อาชีพเพื่อปรับตัวให้อยู่ร่วมกันเข้ากับยุคสมัยสังคมอีสาน และรัฐไทย ปัจจุบันลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมของคนโล่ส่วนหนึ่งเปลี่ยนไปมาก เนื่องจากการแต่งงานกับคนกลุ่มอื่น ๆ จึงอาจหาลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มได้ยาก การสร้างบ้านเรือนในปัจจุบันจะปลูกสร้างตามสมัยนิยมจากอิทธิพลภายนอก ลักษณะของบ้านเรือนจะมีลักษณะคล้ายคลึงหรือเหมือนกับคนอีสาน อีกทั้งชาวโล่ส่วนหนึ่งอพยพกลับมาจากการไปทำงานต่างถิ่น พวกเขาจึงรับรูปแบบการปลูกบ้านที่เน้นความสวยงาม และประโยชน์ใช้สอย โดยมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเข้ามาเป็นตัวกำหนดด้วย และการแต่งกายเป็นไปตามสมัยนิยม เพราะความสะดวกในการซื้อหาและการทอผ้าพื้นเมืองมีจำนวนลดน้อยลงเพราะคนรุ่นใหม่ไม่มีการสืบทอด เช่นเดียวกับภาษาที่ปัจจุบันตกอยู่ในภาวะวิกฤต ทั้งนี้เพราะคนโล่รุ่นใหม่ที่เป็นเด็ก และเยาวชนไม่นิยมพูดภาษาโล่ แต่หันไปพูดภาษาอีสาน (ลาว) แทน ในปัจจุบันชาวโล่ในวัยหนุ่มสาวส่วนใหญ่จะอพยพไปทำงานยังต่างถิ่น อาทิ ทำงานรับจ้างตามโรงงาน บริษัทหรือห้างร้าน ปัจจุบันชาวโล่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงรวมถึงกระแสการท่องเที่ยว ชาวโล่มีความภาคภูมิใจในสังคมปัจจุบัน ผ่านการนำเสนอตัวตนความเป็นโล่ อาทิ การนำเสนอพิธีกรรมโล่ดั้งเดิมเป็นเครื่องมือหรือทรัพยากรที่พวกเขาเลือกขึ้นมาเพื่อนำเสนอตัวตน และแสดงอัตลักษณ์ของความเป็นโล่ อันสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวทางชาติพันธุ์อย่างพลวัต

ปัจจุบันชาวโลได้เข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ จึงถูกแปรเปลี่ยนและหล่อหลอมไปสู่ความเป็นชาติไทย ทำให้พวกเขามีการปรับตัวและต่อรองในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยการอาศัยความเชื่อดั้งเดิมเรื่องเกี่ยวกับผีเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้รวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น ในด้านหนึ่งพวกเขามีลักษณะเปิดรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ แต่ในอีกด้านหนึ่งพวกเขาก็ยังคงรักษาความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมไว้ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้พวกเขายังคงสืบทอดและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น การปรับตัวกับเงื่อนไขเหล่านี้มีผลทำให้พวกเขาได้ปรับอัตลักษณ์ตนเองให้ยืดหยุ่นขึ้น ท้ายที่สุดรูปแบบชีวิตสมัยใหม่ของพวกเขาก็เกิดการปรับตัวผสมผสาน และก่อรูปเป็นลักษณะวัฒนธรรมที่หลากหลายเลื่อนไหลไปตามความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการครอบงำ โดยทั่วไปแม้มีการศึกษาชาวโลโดยนักวิชาการส่วนหนึ่งทั้งในเรื่องของภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และรายละเอียดทางวัฒนธรรมเฉพาะบางแง่มุม เช่น สารัตถความเชื่อ พิธีกรรม เครื่องูาดิหรือโลกทัศน์ของชาวโล ตามเป้าหมายของการศึกษานั้น ๆ ทำให้งานศึกษาโลที่มองความเป็นชาติพันธุ์ของชาวโล และอธิบายการเปลี่ยนแปลงตัวตนทางชาติพันธุ์โลที่เกิดขึ้นในบริบทความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นยังมีอยู่อย่างจำกัด จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์โลในบริบทสังคมอีสาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์โลในบริบทสังคมอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นกระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนาม (Fieldwork Research)

เพื่อค้นหาประเด็นตามหัวข้อวิจัยที่กำหนด โดยลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document research) เน้น

การศึกษาจากข้อมูลประเภทข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ตำนาน เอกสารประวัติศาสตร์ บันทึกการเดินทางทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ประวัติความเป็นมาของชาวโล่ในประเทศไทย เพื่อนำมาสนทนากับงานวิจัย

2) การศึกษาภาคสนาม (Field Research) เป็นการลงพื้นที่ทำการศึกษา

และเก็บข้อมูลจากกลุ่มชาติพันธุ์โล่ในพื้นที่ศึกษา โดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ทั้งที่เป็นทางการ และไม่ใชทางการ และตามติดปฏิบัติการชีวิตประจำวันที่มีนัยสำคัญสะท้อนการให้ความหมาย การปรับตัว และการต่อรองกับเงื่อนไข และสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลที่เป็นจริงมีประสิทธิภาพ และเป็นไปอย่างธรรมชาติที่สุด บางครั้งต้องอาศัยสถานการณ์ เช่น เข้าร่วมในกิจกรรมที่ปรากฏขึ้นในชุมชน และการถามข่าวคราวของชาวบ้าน เพื่อสร้างความคุ้นเคย และขอสำคัญผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ มีเจตนาดี มีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม มีใจเป็นกลางและไม่อคติบิดเบือนข้อมูล

สำหรับการบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยจะเลือกใช้ตามสถานการณ์ มีทั้งการจดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์ และใช้เครื่องบันทึกเสียงหากผู้ให้ข้อมูลอนุญาตให้บันทึกเสียงได้ ในบางสถานการณ์ที่ไม่สามารถจดบันทึกข้อมูลหรือบันทึกเสียงได้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีจดจำข้อมูลแล้วรีบจดบันทึกทันทีเมื่อมีโอกาส และจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงอาจมีการทบทวนข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลในกรณีที่เกิดความสงสัยหรือไม่แน่ใจในข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลก็ให้ความช่วยเหลือหรืออธิบายข้อมูลในเรื่องนั้น ๆ จนกระจ่าง

การสังเกตการณ์ (Observation) ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นสองลักษณะ คือ

1) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปอาศัยอยู่

ในหมู่บ้านพื้นที่ศึกษา สังเกตพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของผู้ที่อาศัยในหมู่บ้าน เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน และ 2) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการสังเกตการณ์ในระยะแรกที่ทำกรวิจัยเพื่อศึกษาและสำรวจบริบทพื้นที่ศึกษา สังเกตสภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน แบบแผนการดำรงชีวิตของคนในหมู่บ้าน การรวมกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน วัด สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อ การประชุมหมู่บ้าน เป็นต้น ที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยผู้วิจัยไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

3) **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)** ผู้วิจัยได้เลือกชาวโล้ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านโพจาน บ้านพะทายและบ้านโพธิ์ไพศาล โดยครอบคลุมเพศ และวัยในกลุ่ม “ชาวโล้” ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงชาวบ้านโดยทั่วไป จำนวน 74 คน/รูป ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ระบบสังคมและลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์โล้ในพื้นที่ศึกษา

4) **การตรวจสอบข้อมูล** ในลักษณะสามเส้า (Triangulation) คือ เป็นการตรวจสอบข้อมูลในการทำวิจัยจะกระทำพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลทันทีในพื้นที่สนามหรืออาจจะทำการตรวจสอบข้อมูลตอนออกจากพื้นที่สนามแล้วก็ได้ หรืออาจจะอยู่ระหว่างวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย โดยที่ผู้วิจัยย้อนไปตรวจสอบในส่วนที่เก็บมาตอนต้นได้ (Chantavanich, 2010, p. 129)

5) **การวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis)** ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งในส่วนเอกสารและภาคสนาม มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยแนวคิดทฤษฎีเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยของงานวิจัย โดยนำเสนอรายงานการวิจัย (Research report) ด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

กลุ่มชาติพันธุ์โล้ท่ามกลางการโอบล้อมในบริบทสังคมอีสานเป็นผลทำให้สังคมวัฒนธรรมที่มีโครงสร้างใหญ่กว่าได้แทรกซึม และดูดซับวิถีชีวิตสังคมและวัฒนธรรมของพวกเขา และการเข้ามาของความเจริญ เทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทำให้การติดต่อสื่อสารของคนโล้ในหมู่บ้านกว้างขวางมากขึ้นผูกเชื่อมต่อกับโลกภายนอกและวิถีชีวิตแบบใหม่ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของพวกเขา ทั้งรถยนต์ โทรศัพท์มือถือมีขี้อื้อ เครื่องประดับ หรือบ้านเรือนหลังใหญ่โตมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันอย่างมาก สื่อและเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาในหมู่บ้านโล้ ทั้ง Facebook และ Line มีการตั้งกลุ่ม Facebook ของหมู่บ้านขึ้นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงสื่อและรายการทีวีต่าง ๆ เข้ามาถ่ายทอดสารคดี ทำให้ชาวโล้ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ต สังคมเครือข่าย (Social Network) พวกเขาถูกเชื่อมต่อกับวิถีชีวิตสมัยใหม่และรับเอาความเจริญต่าง ๆ ซึมซับและปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานกับตัวตนความเป็นโล้ ในด้านหนึ่งทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของคนโล้ที่ต้องเผชิญกับเงื่อนไขต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ที่บ่งบอกว่ารูปแบบและเนื้อหาทางวิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรมโล้ได้ปรับเปลี่ยน ท้ายที่สุดนำไปสู่การดัดแปลงหรือผสมผสานเข้ากับท้องถิ่น รัฐ โลกาภิวัตน์และความเจริญต่าง ๆ ในบริบทสังคมอีสาน

ในบริบทสังคมอีสานชาวโล้ได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมไปตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบผู้คนในท้องถิ่นอีสาน เกิดความสัมพันธ์ไปมาหาสู่กันด้วยจารีตหรือประเพณีแบบใหม่ พวกเขาสามารถแสดงอัตลักษณ์ได้หลายแบบทั้งคนโล้และคนอีสาน จนสามารถปรับตัวสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนในท้องถิ่นอีสานได้อย่างกลมกลืน โดยลดความเข้มข้นของจารีต ฮีตคองของความเป็นโล้ ทำให้ใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเลื่อนไหลตามแบบของผู้คนในท้องถิ่นอีสาน โดยไม่ติดขัดเรื่องจารีตฮีตคองเหมือนก่อน หมู่บ้านไหนมีงานบุญประเพณีก็มักจะจ้างวงหมอลำมาจัดแสดงอย่างยิ่งใหญ่ คนโล้ในหมู่บ้านก็มักจะไปร่วมเพื่อสังสรรค์ดื่มกินและเดินรำนาน

ฮั่นหมอลำ ปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของคนไต่กับผู้คนในท้องถิ่นอีสาน ต่างก็ปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ในบริบทสังคมอีสาน

ด้านภาษา มีการปรับตัวผ่านการฟื้นฟู และอนุรักษ์ภาษาไ้ไปพร้อมกับการแสดงอัตลักษณ์ของความเป็นไ้ เลือกใช้ภาษาสลับกันไปมาอย่างเลื่อนไหลทั้งความเป็นไ้ และความเป็นท้องถิ่นอีสาน ภาษาไ้จะถูกใช้แสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์สื่อสารภายในกลุ่ม และสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่นอีสานกับคนนอก การสื่อสารจึงมีความหลากหลายและยืดหยุ่น คนไ้ในฐานะคนกลุ่มน้อยในบริบทสังคมอีสาน ปรับรับเอาสังคมวัฒนธรรมตามแบบผู้คนในท้องถิ่นอีสาน และปฏิบัติตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ตามประเพณีท้องถิ่นอีสานที่เกี่ยวข้องกับหลักทางพุทธศาสนา ความเชื่อและการดำรงชีวิตทางการเกษตร เช่น ประเพณีบุญกองข้าว พิธีเลี้ยงผีปู่ตาผูกข้อต่อแขน บุญประจำปี บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญกฐิน ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น ในงานบุญตามปฏิทินรอบปี พวกเขาจะจัดประเพณีวัฒนธรรมร่วมกันคล้ายกับคนในท้องถิ่นอีสาน แต่งานบุญที่ดูยิ่งใหญ่ จะถูกจัดขึ้นในช่วงเดือนสิบสอง คือ บุญกฐินสามัคคี และงานที่จัดใหญ่อีกงานหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องได้มีโอกาสอยู่ร่วมกันคือ เทศกาลปีใหม่และสงกรานต์ มีการพบปะสังสรรค์ ค่ำกิน และร่วมกันพ้อนรำหน้าฮั่นหมอลำซึ่ง พวกเขาไม่เคยละเลยที่จะเข้าร่วมงานพิธีตามโอกาสทั้งงานมงคลและอวมงคล พวกเขาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมไปตามขนบธรรมเนียมประเพณีแบบท้องถิ่นอีสานด้วยจารีตและประเพณีแบบใหม่

ในบริบทการท่องเที่ยว พบว่า มีการประกอบสร้าง และธำรงอัตลักษณ์ความเป็นไ้ไปพร้อมกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว มีประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญ ๆ เช่น งานร่วมใจไทไ้ หรืองานเทศกาลไ้รำลึก ทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไ้ปรากฏตัวตนในเวทีการท่องเที่ยว ส่งผลให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาให้การสนับสนุนการจัดงานประเพณีของชาวไ้ในหมู่บ้าน จนได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จัดแสดงจำลองการรำไ้ทั้งบั้ง พิธีเหยา และนำเครื่องแต่งกาย เสื้อผ้า ผ้ามัดหมี่ ผ้าฮ่อมคราม มาจัดแสดงและจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวใน

งานเทศกาลไหลเรือไฟของจังหวัดนครพนม อย่างไรก็ตาม ก่อนการจัดแสดงทุกครั้งต้องบอกกล่าวผิ่ก่อน (ขออนุญาตผิ่ตามความเชื่อ) เพราะการจัดแสดงเช่นนี้ถือเป็นการลดคุณค่าทางวัฒนธรรม ผิ่อาจไม่พอใจ ในแง่นี้ทำให้เห็นว่า พวกเขายังให้ความสำคัญกับการรักษาวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นไ้ ถือเป็นพื้นที่ฐานที่สำคัญที่ทำให้พวกเขาสามารถปรับตัวในบริบทการท่องเที่ยว

ในหมู่บ้านไ้ วัดเป็นสถาบันทางศาสนาที่สำคัญในการทำบุญและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่พวกเขายังคงเคารพและถือผิ่ควบคู่ไปกับการนับถือพุทธศาสนา มีความเลื่อมใสศรัทธาที่มีทั้งคนไ้แบบ ที่ถือผิ่หรือฮักคอง และคนไ้ที่นับถือพุทธศาสนา ซึ่งมีนัยถึงการปรับตัวให้ยืดหยุ่นขึ้น กฎเกณฑ์ ข้อห้ามที่กำกับพฤติกรรมและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เคยมีเริ่มลดน้อยลง โดยหันมายึดถือรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบใหม่อันมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงแบบการดำเนินชีวิตแบบสังคมนิยมและวัฒนธรรมที่ใหญ่กว่าเพื่อให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น เหมาะสมกับยุคสมัยของความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเผชิญ พวกเขาต้องปรับตัวและผ่อนคลายกฎเกณฑ์ ข้อห้ามบางอย่าง เพื่อปรับตัวเข้ากับผู้คนในท้องถิ่นอีสาน การปรับรับความเชื่อท้องถิ่นก็ได้เข้ามาแทนที่ความเชื่อผิ่ของคนไ้ด้วยความหมายอีกแบบ คือ “ผิ่ปู่ตา” ตามแบบวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ถือเป็นกระบวนการปรับตัวก่อร่างสร้างอัตลักษณ์ความเป็นไ้ในยุคสมัยใหม่ขึ้น อัตลักษณ์ความเป็นไ้จึงเกิดการผสมผสานปรับเปลี่ยนเป็นพลวัตและการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไ้ในบริบทสังคมอีสาน ตำแหน่งสูงสุดได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นผิ่ปู่ตาตามแบบวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน

การปรับตัวกับเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้มีผลทำให้พวกเขาปรับอัตลักษณ์ของตนเองให้ยืดหยุ่นขึ้น ท้ายที่สุดรูปแบบวิถีชีวิตสมัยใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ไ้เกิดการปรับตัวผสมผสานและก่อรูปเป็นลักษณะวัฒนธรรมที่หลากหลายเลื่อมใสไปตามบริบทสังคมอีสาน ซึมซับรับเอาวัฒนธรรมไทยอีสาน แต่ในอีกด้านหนึ่งพวกเขาก็ยังคงรักษาความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมบางส่วนไว้ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้พวกเขายังคงสืบทอดและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยความเชื่อดั้งเดิมเรื่องเกี่ยวกับ “ผิ่”

เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้รวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

กลุ่มชาติพันธุ์โล่หิบบเลือก มีความหมายและประติมากรรมสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์โล่สมัยใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวตามชนบทรอบแบบผู้คนในท้องถิ่นอีสาน ชาวโล่สามารถแสดงอัตลักษณ์ได้หลายแบบทั้งคนโล่และคนอีสาน ปรับตัวสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนในท้องถิ่นอีสานได้อย่างกลมกลืน โดยลดความเข้มข้นของจารีต อดคองของความเป็นโล่ เลือกใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเลื่อนไหลตามแบบของผู้คนในท้องถิ่นอีสาน ในประเด็นนี้ สอดคล้องกับมุมมองของนักวิชาการหลายท่าน เช่น Faengsidam (1999, p. 29) มองว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรมเกิดจากการรับวัฒนธรรมอื่นหรือการครอบงำทางวัฒนธรรม (acculturation) แล้วเกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นผลทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม โดยผ่านการติดต่อสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของคนอีกกลุ่ม จนกลมกลืนกับกลุ่มคนวัฒนธรรมอื่นที่เข้มแข็งกว่า และ Pongsapich (1998, pp. 168-169) อธิบายในประเด็นดังกล่าวว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรม คือการที่สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งรับเอาวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่งมีการยอมรับทางสถานภาพว่ามีฐานะเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่น ๆ และปฏิบัติเหมือนสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม รวมถึง Dhampunta (2010) กล่าวถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความรู้ ความเชื่อ และลักษณะการแสดงออกของวิถีชีวิตทั่วไปในสังคม และผลจากการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ที่น่าการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่มาให้ผู้คน และผู้คนติดต่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง

ในประเด็นนี้เมื่อใช้แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมเป็นกรอบในการมองและวิเคราะห์จะเห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์โล่ได้ถูกครอบงำเชิงอำนาจในการหลอมรวมปรับเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยีแห่งอำนาจต่าง ๆ เช่น โรงเรียน ศาสนา การเมือง นโยบายของรัฐ พร้อมไปกับ “ความเป็นโล่” กำลังถูกปรับความหมายละลายไปในความเป็น

ไทยอีสาน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอันเป็นกระบวนการปรับตัวตามที่ได้ตั้งสมมุติฐานไว้ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ Bangperng (2022) ที่อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงตัวตนทางชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นในบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการเลื่อนฐานะทางชนชั้น มีการผสมผสานภาษาและวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่รายล้อม และใหญ่กว่า ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์สร้างหรือกลืนกลายตัวตนขึ้นเพื่อปรับเปลี่ยนจัดวางตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมในพื้นที่แห่งอำนาจ และเป็นการตอบโต้การถูกคุกคามทางชาติพันธุ์ การทำความเข้าใจตัวตนทางชาติพันธุ์ไม่อาจพิจารณาได้แต่เพียงหน่วยหรือขอบเขตเชิงวัตถุวิสัยทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา โครงสร้างเศรษฐกิจ และสังคมอย่างตรงไปตรงมา หากแต่ควรพิจารณาบริบทความสัมพันธ์ชาติพันธุ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามพื้นที่ อำนาจ และสถานการณ์ เช่นเดียวกับแนวคิดของ Malesevic (2011) ที่ได้เสนอว่า เนื้อหาทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่พลวัตและเปลี่ยนแปลงได้ และยังเป็นปรากฏการณ์สากล (universal phenomenon) มิใช่สิ่งเฉพาะเจาะจงหรือถูกกำหนดเชิงอัตลักษณ์อย่างตายตัว

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามมา คือ การรื้อฟื้นหรือการกลับคืนมาของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Retribalisation) ในแง่นี้ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ได้เลือกที่จะรักษาหรือประดิษฐ์สร้างมิตวัฒนธรรมอย่างอื่นของความเป็น “โล้” เช่น การฟื้นฟูและอนุรักษ์ภาษาโล้ไปพร้อมกับการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นโล้ เลือกใช้ภาษาสลับกันไปมาอย่างเลื่อนไหลทั้งภาษาโล้และภาษาอีสาน มีการประดิษฐ์สร้างและธำรงอัตลักษณ์ความเป็นโล้ไปพร้อมกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว จัดแสดงจำลองการรำโล้ทั้งบั้ง พิธีเหยา ในงานประเพณี พิธีกรรมที่สำคัญ ๆ ของหมู่บ้านโล้ จนได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อรักษาความมิตตัวตนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์โล้ให้ดำรงอยู่สืบต่อไป ซึ่งในบริบทปัจจุบันมีเพียงครู อาจารย์ เป็นแกนนำในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมโล้ ดังนั้น ภาครัฐโดยหน่วยงานท้องถิ่นควรเข้าไปสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมโล้ และจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมโล้เพื่อความมั่นคงทาง

วัฒนธรรม พลิกฟื้นวัฒนธรรมให้มีความทรงจำร่วม และจิตสำนึกร่วมที่มีความมั่นคง เป็นอัตลักษณ์ และพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการพัฒนา

1. ข้อเสนอแนะจากคนไส้ในหมู่บ้าน ควรมีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริม วัฒนธรรมไส้ประจำหมู่บ้าน เพราะปัจจุบันการส่งเสริมวัฒนธรรมไส้มีแต่โรงเรียน ซึ่งดำเนินการเพียงลำพัง ในปัจจุบันมีแต่ครู อาจารย์ เป็นแกนนำในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ภาษาและวัฒนธรรมไส้ ชาวไส้ในหมู่บ้านจึงต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตร และต้องการให้ส่งเสริมอาชีพพร้อมกับ ส่งเสริมการจัดงานประเพณี พิธีกรรมให้มากกว่านี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ประสบการณ์ในการวิจัยภาคสนามเรื่องการปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ไส้ในบริบทสังคมอีสาน ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นประเด็นอื่น ๆ ที่ น่าสนใจ และสมควรนำเสนอเป็นหัวข้อวิจัย ดังนี้

1. ควรศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาเอกลักษณ์ และขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ไส้ เช่น การรื้อฟื้นนำเอาเอกลักษณ์มา ประยุกต์ใช้ การส่งเสริมเผยแพร่กิจกรรมทางเอกลักษณ์ การนำขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สูญหายไป กลับมาประยุกต์ใช้โดยการรื้อฟื้น ปรับปรุง และนำไปสู่การ ปฏิบัติ เป็นต้น

3. ควรศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไส้

References

- Bangperng, K. (2022). The dynamics of Kha-phrakaew identity in the context of Thai-Lao History and Politics. *Manusaya: Journal of Humanities*, 25(1), 1-19. [in Thai]
- Burasith, Y. (2009). *Encyclopedia of ethnic groups in Thailand: So Nakhon Pathom*: Language and Culture Research Institute for Rural Development Mahidol University. [in Thai]
- Chantawanich, S. (2002). *Qualitative research methods* (11th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Dhampunta, S. (2010). *Man and society* (2nd ed.). Bangkok: Phoom Thai. [in Thai]
- Faengsidam, S. (1999). *Taikrua: Cultural assimilation in a case study of Ban Dong Suan Pattana. Nathan Sub-disstrict, Kham Muang District, Kalasin Province* (M.A. Thesis). Maha Sarakham: Mahasarakham Unviersity. [in Thai]
- Failai, T. (2019). The Thai So ethnic group in the Sakon Nakhon Basin. *Journal of Graduate School*, 16(74), 225-234. [in Thai]
- Malesevic, S. (2011). *Ethnicity in time and space: A conceptual analysis*. <https://www.cur.sagepub.com>.
- Pontri, K. (1984). *The cultural assimilation of the So ethnic group with the culture of the Northeast: A case study Kusuman and Pho Phaisarn sub-district, Kusuman District, Sakon Nakhon Province* (M.A. Thesis). Bangkok: Kasetsart University. [in Thai]

Pongsapich, A. (1998). *Culture, religion, ethnicity: An anthropological analysis of Thai society (5th ed.)*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

[in Thai]

Soonthornpasuch, S. (2005). *Isaan village in the cold war era: Sociology of northeastern villages*. Bangkok: Ngarn Dee. [in Thai]

Suphon, S. (1990). *The worldview of So ethnic group: The case of Ban Nong Yang Chanod Noi Sub-district, Luang District, Mukdahan Province* (M.A. Thesis). Maha Sarakham: Srinakharinwirot University. [in Thai]

Authors

Mr. Theparak Surifai

Ph.D. Student, Major Religion and Wisdom for Development,

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

Khamriang Sub-District, Kantarawichai District, Maha Sarakham 44150

Thailand Tel: 083-7988544 E-mail: theparak.su@gmail.com

Associate Professor Dr. Kiattsak Bangperng

Major Religion and Wisdom for Development, Faculty of Humanities and

Social Sciences, Mahasarakham University

Khamriang Sub-District, Kantarawichai District, Maha Sarakham 44150

Tel: 086-6350500 E-mail: kiattisak.b@hotmail.com

Associate Professor Dr. Theerapong Meethaisong

Major Religion and Wisdom for Development, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Mahasarakham University

Khamriang Sub-District, Kantarawichai District, Maha Sarakham 44150

Tel: 091-3939705 E-mail: suchira.m@msu.ac.th

วิถีชีวิตของคนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองของอาเซียน

Way of Life of the People Appeared in the Folk Tales Entitled

“Nang Sib Song” in ASEAN

ศุภชัย ภักดี¹ / Truong Thi Hang²

Supachai Pagdee / Truong Thi Hang

¹ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Ph.D., Thai Language Program Faculty of Humanities and Social Sciences,

Lampang Rajabhat University

²อาจารย์ที่ปรึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Advisors, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

Received: May 20, 2023

Revised: August 7, 2023

Accepted: August 18, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.14>

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้คนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองของอาเซียน โดยใช้นิทานในการวิเคราะห์ประกอบด้วยนิทานไทย กัมพูชา ลาว และเมียนมาร์ ผลการวิจัยทำให้ทราบว่า 1) วิถีชีวิตเกี่ยวกับการทำมาหากินที่ปรากฏในนิทานเรื่องนางสิบสอง พบความเหมือนที่ปรากฏในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน คือ การหาปลา การหาผลไม้ การหาฟืน การปลูกอ้อยและการปลูกข้าว ความต่างที่ปรากฏในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน ของไทย คือ การเลี้ยงโค และการกินหมาก ลาว คือ การทอผ้า และเมียนมาร์ คือ การหาแหล่งน้ำ 2) วิถีชีวิตเกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองที่ปรากฏ คือ การชนไก่ และการทำอาหารในครอบครัว

ความต่างที่ปรากฏในนิทานของไทย คือ การเล่นสกา การทำบุญและการจับเกวียนของลาว คือ การเล่นเขื่อนน้อย ของกัมพูชา คือ การเล่นลูกสะบ้า และของเมียนมาร์ คือ การเล่นลูกข่าง และ 3) วิถีชีวิตเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมและควบคุมสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองของอาเซียนมีความเหมือนที่ปรากฏ คือ การเล่นพนันและการทำความดี ความต่างในวิถีชีวิตเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมและควบคุมสังคมที่ปรากฏในนิทานของไทย คือ การละเล่นของเด็ก

คำสำคัญ: วิถีชีวิต, นิทานพื้นบ้าน, นางสิบสอง, อาเซียน

Abstract

The objective of this article was to study the way of life of the people that appeared in the folk tales entitled “Nang Sib Song” in ASEAN. The folk tales used for analysis were the folk tales of Thailand, Cambodia, Laos, and Myanmar. The study results were found that: 1) according to the way of life about making a living that appeared in the folk tales of “Nang Sib Song” in ASEAN, it was found that there was a similarity in the folk tales of “Nang Sib Song” in ASEAN in terms of fishing, finding fruit, finding firewood, sugarcane cultivation, and rice cultivation. However, the study also found the differences according to the way of life about making a living the appeared in the folk tales of “Nang Sib Son” in ASEAN as follows: raising cattle and eating betel nuts in the Thai version; weaving in the Lao version; and finding water resources in the Myanmar version, 2) Owing to the way of life about family and association that appeared in the ASEAN folk tales entitled "Nang Sib Song," the study found the similarity due to the way of life about family and association in terms of cockfighting and food cooking. On the other hand, the differences in the way of life about family and association that appeared in the folk tales of “Nang Sib Song” were

as follows: Saka playing, merit making, and cart driving in the Thai version; Len Huean Noi (playing a seller) in the Lao version; Saba playing in the Cambodian version; and spinning top in the Myanmar version, and 3) Due to the way of life about social order and social control that appeared in the ASEAN folk tales entitled "Nang Sib Song", the study found the similarity according to the social order and social controls in terms of gambling and doing good deeds. However, the study also found a difference in the way of life about social order and social control that appeared in the Thai version of "Nang Sib Song" in terms of the children's play.

Keywords: way of life, folk tale, Nang Sib Song, ASEAN

บทนำ

นิทานมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชนชาติต่าง ๆ มาช้านาน มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง สังคม และวัฒนธรรมประเพณี ทั้งนี้นิทานสามารถสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนตั้งแต่เกิดจนตาย Hongsuwan (2009) เสนอว่า หากมีคำถามถึงระบบคุณค่าและบทบาทของข้อมูลนิทานตำนานปรัมปราในทางคติชนวิทยา (folklore) จะพบว่า มีความสำคัญในด้านเป็นพลังที่ช่วยให้สังคมอยู่ได้ด้วยตัวเอง มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับระบบความเชื่อทางศาสนา อันมีบทบาทในการเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิตทางสังคม ดังที่ Bronislaw Malinowski (1954 as cited in Hongsuwan, 2009) ผู้ซึ่งให้ความสำคัญอย่างมากกับข้อมูลประเภทข้อมูลนิทานตำนานปรัมปรา กล่าวว่า

“ตำนาน คือ การศึกษาสิ่งที่มีชีวิต เพราะเป็นสิ่งที่มองเห็นได้
โดยไม่ใช่เพียงแต่ระบบสัญลักษณ์ แต่เป็นการแสดงออกโดยตรง
ไม่สามารถอธิบายในรูปแบบวิทยาศาสตร์ที่จับต้องได้ แต่เป็น
การบรรยายถึงความจริงในสมัยโบราณที่ถูกลบด้วยความพอใจ

อย่างลึกซึ้งในรูปแบบของคำสอนทางศาสนา ศีลธรรม ข้อตกลงทางสังคม”

จากคำกล่าวของ Malinowski ผู้วิจัยจึงนำมาประยุกต์ในการศึกษานิทานพื้นบ้าน ซึ่งวิธีคิดดังกล่าวจะสามารถอธิบายถึงการสื่อความหมายต่าง ๆ ที่บ่งถึงวัฒนธรรมของกลุ่มชน ดังที่ Chaiklam, Leepreecha, Sarethee and Wangwok (2020) พบว่า นิทานพื้นบ้านสามารถสะท้อนวิถีชีวิตในกลุ่มชนต่าง ๆ ทั้งในประเด็นของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมถึงการทำมาหากินที่ส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงพัวพันกับท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สภาพความเป็นอยู่ที่มีครอบครัวใช้ชีวิตแบบชาวบ้านที่พึ่งพาตนเองกับสภาพแวดล้อมรวมถึงการแสวงหาปัจจัยสี่จากป่า น้ำ ภูเขา ไร่นา

ประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียนมีประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างที่คล้ายคลึง อันเป็นผลมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรม และการนับถือศาสนา หรือแม้กระทั่งการได้รับอิทธิพลมาจากประเทศเจ้าอาณานิคม ประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดมีดินแดนติดต่อกัน เช่น ไทย ลาว เมียนมาร์และกัมพูชามีวัฒนธรรมบางส่วนที่คล้ายคลึงกัน เหตุที่วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนมีความคล้ายคลึงกันนั้นส่วนมาจากการถ่ายทอดหรือการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่มาจาก “ราก” เดียวกัน ก่อนจะนำมาประยุกต์ให้เข้ากับวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมของตนเอง จึงทำให้มีวัฒนธรรมแยกย่อยที่แตกต่างกันออกไป (Kanparit, Meesantan & Phumplab, 2017)

นิทานเรื่องนางสิบสอง-พระรถเมรี เป็นนิทานร่วมในอุษาคเนย์ เนื่องจากปรากฏการถ่ายทอดผ่านวรรณกรรมมุขปาฐะ และลายลักษณ์อันเป็นต้นธารสำคัญที่นำไปสู่การถ่ายทอดและแปรรูปเป็นศิลปะแขนงต่าง ๆ (Chuenka, Sereechaikul & Suphan, 2017) ซึ่ง Pongkaew (1984) เสนอว่า พระรถ-เมรี ฉบับต่าง ๆ ที่พบว่า เป็นวรรณกรรมที่ไทยได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศ โดยแพร่เข้ามาในรูปของนิทานมุข

ปาฐะและเพิ่มเติมอนุภาครวมทั้งดัดแปลงรายละเอียดจนกลายเป็นนิทานพื้นบ้านพื้นเมือง

นอกจากนั้น Kasempholkul (2009) ได้กล่าวถึงความแพร่หลายของนิทานเรื่องนี้ไว้ว่า นอกจากประเทศไทยแล้ว ยังพบนิทานเรื่องนางสิบสองหรือพระรถ-เมรีในประเทศเพื่อนบ้านของไทย โดยเฉพาะในประเทศกัมพูชา ลาว และเมียนมาร์ ทั้งนี้เรื่องนางสิบสองที่ปรากฏในแต่ละท้องถิ่นนั้นจะมีลักษณะสำคัญที่คล้ายกันหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นในด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ด้านอาหารการกิน ความเชื่อในการขนานานกาล กล่าว การอธิบายต้นกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนรวมไปถึงพิธีกรรม เป็นต้น แต่จะมีความแตกต่างกันบ้างในด้านของรายละเอียดที่นำเสนอผ่านเรื่องราวและตัวละครด้วยความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม สภาพสังคม ภูมิศาสตร์และระบบนิเวศวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนอาเซียนในสมัยโบราณ ได้สะท้อนผ่านนิทานเรื่องนางสิบสองอย่างมีชีวิตชีวา และน่าสนใจ สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตเกี่ยวกับความเป็นอยู่ ธรรมเนียมปฏิบัติและประเพณีของแต่ละประเทศที่สื่อถึงความเป็นผู้คน สถานที่ วัฒนธรรม อัตลักษณ์และความเชื่อมโยงสัมพันธ์

การศึกษาเรื่องวิถีชีวิตที่ปรากฏนิทานเรื่องนางสิบสองในอาเซียนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยยึดกรอบแนวคิดวิถีชีวิตของ Kiewkae (2004) จำแนกวิถีชีวิตออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรก วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน กลุ่มที่สอง วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคม และกลุ่มที่สาม วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมและควบคุมสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงกันและความแตกต่างในการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของอาเซียนทั้ง 4 ประเทศ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองในภูมิภาคอาเซียน จำนวน 7 ส่วน จาก 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา ประเทศลาวและประเทศเมียนมาร์ เพื่อศึกษาภาพสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองในอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้คนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองในอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตของประชาชนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองในอาเซียนมีจำนวน 7 ส่วน จาก 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา ประเทศลาว และประเทศเมียนมาร์ การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินงานวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง รวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิต เอกสารข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสอง เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองอาเซียนจำนวน 7 ส่วน ดังนี้ นิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองของไทย จำนวน 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 นางสิบสองฉบับโบราณ จำนวน 10 กัณฑ์ ส่วนภาคอีสาน ชำระโดย พระราชรัตนโบลเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนที่ 2 พระรถเสน (หลวงศรีอมร) จากหนังสือนิทานไทย ของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนที่ 3 พระรถเมรีคำภีร์ ฉบับชำระ จากหนังสือวรรณกรรมทัศนวิจารณ์วรรณกรรมคัดสรร เล่ม 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ชำระโดยสุริวงษ์ พงศ์ไพบูลย์ และส่วนที่ 4 พุทธเสนกะ, ซาดก (ภาคเหนือ) สารานุกรมวัฒนธรรมภาคเหนือ เล่ม 9 สำหรับนิทานพื้นบ้านของกัมพูชา ผู้วิจัยใช้เรื่อง เจ้าชายพุทธแสน กับพระนางทองเรีญ ส่วนของ ล ก นิทานพื้นบ้านของลาว ผู้วิจัยใช้เรื่องนางสิบสอง ส่วนวัดสีสุพน บ้านอุสุ เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก ผู้สร้างโบราณ คือ พระคำบรรณ ปวิวรรต โดย กิตติชัย วงษาดี และนิทานพื้นบ้านของเมียนมาร์ ผู้วิจัยใช้เรื่องนางสิบสองเมืองนาข ปวิวรรต โดยประเสริฐ ประคิษฐ์

ขั้นตอนที่สอง แปลและตรวจสอบข้อมูลนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองที่เป็นฉบับปริวรรตจำนวน 3 เรื่อง คือ เจ้าชายพุทธรักษากับพระนางทองเรี๋ย ต้นฉบับภาษากัมพูชา เป็นภาษาไทยโดยได้รับความอนุเคราะห์จากนักศึกษาปริญญาโทชาว กัมพูชาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ปริวรรตเป็นภาษาไทย นิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองของลาว ผู้วิจัยใช้สำนวนวัดสีสุพน บ้านอุสุ เมืองโพนทอง แขวงจำปาสัก ผู้สร้างใบลาน คือ พระคำบรรณ ปริวรรตเป็นภาษาไทยโดย กิตติธวัช วงษาดี สำหรับนิทานเรื่องนางสิบสองของเมียนมาร์ผู้วิจัยใช้เรื่องนางสิบสองเมื่อนายปริวรรตเป็นภาษาไทยโดยประเสริฐ ประคิษฐ์

ขั้นตอนที่สาม เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองในอาเซียนจำนวน 7 สำนวน ตามที่กล่าวมาข้างต้น

ขั้นตอนที่สี่ นำเสนอผลการวิจัยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ด้านวิถีชีวิตของประชาชนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองในอาเซียน โดยการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analytics)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิถีชีวิตของผู้คนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองของอาเซียน มีดังนี้

1. วิถีชีวิตเกี่ยวกับการทำมาหากินในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน

วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการทำมาหากินที่สะท้อนผ่านนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียนพบทั้งความเหมือน และความแตกต่างที่น่าสนใจ ผลการศึกษา มีดังนี้

1.1 ความเหมือนในวิถีชีวิตเกี่ยวกับการทำมาหากินที่ปรากฏในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน มีดังนี้

1.1.1 การหาปลา

การหาปลาเป็นวิถีชีวิตที่ปรากฏในนิทานเรื่องนางสิบสองของประเทศไทย ลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ การหาปลาเป็นวิถีชีวิตที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีแหล่งน้ำที่หลากหลายรวมถึงสะท้อนถึงความเชี่ยวชาญในการจับปลาของคนในสังคม

ผลการศึกษา มีดังนี้

1) ประเทศไทย

การจับปลาปรากฏในตอนนี้นางสิบสองได้ถูกพ่อของตนปล่อยทิ้งไว้กลางป่า นางทั้งสิบสองเกิดความอดอยากจึงได้ช่วยกันลงไปจับปลาในลำธาร (Buddhasenkajataka, n.d.)

2) ประเทศลาว

การจับปลาปรากฏในตอนนี้นางสิบสองได้หลบหนีจากเมืองทานตะวันของนางยักษ์सानดาจนมาถึงลำธาร นางทั้งสิบสองจึงชวนกันลงจับปลาในลำธาร (Wongsavadee, 2023)

3) ประเทศกัมพูชา

การจับปลาปรากฏในตอนนี้นางสิบสองได้หลบหนีจากเมืองทานตะวันของนางยักษ์सानดาจนมาถึงลำธาร นางทั้งสิบสองจึงชวนกันลงจับปลาในลำธาร (Prince Buddhasan and Queen Kong Ren, n.d)

4) ประเทศเมียนมาร์

การจับปลาปรากฏในตอนนี้นางสิบสองถูกพ่อของตนนำมาปล่อยไว้ที่กลางป่า นางทั้งสิบสองเกิดความหิว และอดอยากจึงพากันไปจับปลาในลำห้วย (The Legend of Mong Nai Version of Nang Sib Song (the Twelve Sister), 2017)

1.1.2 การหาผลไม้

การหาผลไม้นี้เป็นวิถีชีวิตที่ปรากฏในนิทานนางสิบสองของประเทศไทย ลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ การหาผลไม้เป็นวิถีชีวิตที่สะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่า ผลการศึกษา มีดังนี้

1) ประเทศไทย

การหาผลไม้ปรากฏในตอนนี้นางสิบสองถูกพ่อนำมาปล่อยไว้กลางป่า และหลอกว่าจะไปเก็บผลไม้กลางป่าไม่ไกลจากที่พักของนางสิบสอง (Pongpaiboon, n.d.)

2) ประเทศลาว

การหาผลไม้ปรากฏในตอนนี้นางสิบสองถูกพ่อของตนนำมาปล่อยกลางป่า นางทั้งสิบสองจึงได้หาผลไม้ในป่ามากิน (Wongsavadee, 2023)

3) ประเทศกัมพูชา

การหาผลไม้ปรากฏในตอนนี้นางสิบสองหลบหนีจากนางยักษ์แล้วไปซ่อนในท้องของละมั่งจนนางยักษ์ได้เหาะผ่านไป นางทั้งสิบสองจึงได้ออกมาจากท้องละมั่งและช่วยกันเก็บผลไม้ตอบแทนละมั่ง (Prince Buddhasan and Queen Kong Ren, n.d.)

4) ประเทศเมียนมาร์

การหาผลไม้ปรากฏในตอนนี้นางสิบสองได้ตั้งครรภ์กับพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อครบกำหนดได้คลอดลูกออกมาแต่ด้วยความอดอยากหิวโหยจึงต้องกินลูกของตัวเอง แต่นางคนสุดท้ายจึงได้ไปหาผลไม้มาให้กินแทนลูกของตน (The Legend of Mong Nai Version of Nang Sib Song (the Twelve Sister), 2017)

1.1.3 การหาฟืน

การหาฟืนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตเพื่อการประกอบอาหารเช่น การต้ม การแกง การหุงข้าว เป็นต้น ผลการศึกษา มีดังนี้

1) ประเทศไทย

การหาพื้ก่อนไปปรากฏในตอนที่พักของนางสิบสองได้หลอกให้นางสิบสองไปช่วยตนเก็บพื้ในป่า (Narto, n.d.)

2) ประเทศลาว

การหาพื้ปรากฏในตอนที่พักของนางสิบสองเข้าไปตัดพื้ในป่าเพื่อที่จะพานางสิบสองไปปล่อยไว้กลางป่า (Wongsavadee, 2023)

1.1.4 การปลูกอ้อย

การปลูกอ้อยเป็นวิถีชีวิตส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในการดำรงชีพของประชาชนที่ใช้ความหวานจากพืชในการประกอบอาหารทั้งอาหารคาวหวาน ผลการศึกษา มีดังนี้

1) ประเทศไทย

การทำสวนอ้อยปรากฏในตอนที่พักของนางสิบสองได้เข้าไปในสวนอ้อยเพื่อที่จะตัดเอาอ้อยมาให้ลูกทั้งสิบสองได้กินเมื่อเดินทางเข้าไปในป่า (Narto, n.d.)

2) ประเทศลาว

การปลูกอ้อยปรากฏในตอนที่พักของนางสิบสองได้เข้าไปตัดอ้อยเพื่อมาให้นางทั้งสิบสองได้กินในขณะที่เดินทางเข้าไปในป่า (Wongsavadee, 2023)

1.1.5 การปลูกข้าว

การปลูกข้าวเป็นวิถีชีวิตของเกษตรกรในท้องถิ่น โดยส่วนมากเป็นการปลูกเพื่อใช้ในการบริโภค สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบริโภคข้าวที่มีต่อคนในสังคม ผลการศึกษา มีดังนี้

1) ประเทศไทย

การปลูกข้าวปรากฏในตอนที่พักของนางสิบสองได้ให้กำเนิดนางสิบสองแล้ว เมื่อเวลาผ่านไปทำให้เกิดความอดอยากจากการมีธิดาหลายคนให้ข้าวปลาอาหารที่มีเริ่มหายาก อีกทั้งยังกล่าวถึงนางสิบสองที่ไม่ได้ช่วยงานทำไร่ทำนามีแต่กินและนอน (Pongpaiboon, n.d.)

2) ประเทศลาว

การปลูกข้าวปรากฏในตอนที่ครอบครัวของนางสิบสอง

เกิดความอดอยากจากสภาพอากาศ (Wongsavadee, 2023)

1.2 ความต่างในวิถีชีวิตเกี่ยวกับการทำมหากินที่ปรากฏในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน มีดังนี้

1.2.1 ประเทศไทย

1) การเลี้ยงโค

การเลี้ยงโคปรากฏในตอนที่ รดเสนได้ล่อดอกออกมาจากอุโมงค์แล้วไปเที่ยวเล่นในที่ต่าง ๆ จนไปถึงศาลาแห่งหนึ่งอันเป็นที่ของเหล่าเด็กเลี้ยงโค

(Ministry of Education, n.d.)

2) การกินหมาก

การกินหมากปรากฏในตอนที่เศรษฐีสามีภรรยาได้จัดเตรียมหมากพลูเพื่อไปหาพระฤๅษีในอาศรม (Pongpaiboon, n.d.) นอกจากนี้ยังปรากฏการกินหมากในตอนที่ภรรยาเศรษฐีได้จัดเตรียมหมากพลูเพื่อให้สามีไปกินในป่าในขณะที่พานางสิบสองไปปล่อยไว้ในป่า และปรากฏวัฒนธรรมการกินหมากในตอนที่พ่อเศรษฐีกินหมากในป่าขณะที่ไปปล่อยนางสิบสองในป่า (Pongpaiboon, n.d.)

1.2.2 ประเทศลาว

การทอผ้าด้วยปรากฏในตอนที่นางสิบสองได้เล่นด้วยกันได้ร่มพุทรา (Wongsavadee, 2023)

1.2.3 ประเทศเมียนมาร์

การหาแหล่งน้ำปรากฏในตอนที่พ่อของนางสิบสองหลอกล่อให้นางสิบสองออกไปหาแหล่งน้ำโดยหลอกว่าเป็นแหล่งน้ำที่วิเศษชำระร่างกายจะทำให้สวยงาม (The Legend of Mong Nai Version of Nang Sib Song (the Twelve Sister), 2017)

ผลการศึกษาดังกล่าวทำให้ทราบว่าวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการทำมาหากินที่ปรากฏในนิทานเรื่องนางสิบสองมีทั้งความเหมือนและความต่างซึ่งส่วนหนึ่งมาจากความต่างของสภาพแวดล้อมแต่ละประเทศที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแต่ละประเทศ

2. วิถีชีวิตเกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคมในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตในด้านครอบครัวและการสมาคมที่ปรากฏในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน พบว่านิทานเรื่องนางสิบสองของประเทศต่าง ๆ มีวัฒนธรรมครอบครัวที่เหมือนและต่างกัน โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

2.1 ความเหมือนในวิถีชีวิตเกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคมในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน มีดังนี้

2.1.1 การชนไก่

การชนไก่เป็นกีฬาที่ผู้คนในท้องถิ่นชนบทให้ความนิยม ซึ่งการชนไก่เปรียบเสมือนกับการประลอง การทำทายระหว่างกันทำให้เกิดความสนุกสนาน และเป็นสิ่งที่คนในสังคมได้ใช้เวลาในการสมาคมกัน ทั้งในด้านการสื่อสารและการละเล่นที่ทำทายกัน จึงกล่าวได้ว่ากีฬาชนไก่และสังเวียนไก่ชนเป็นศูนย์รวมของผู้คนในสังคม ผลการศึกษา มีดังนี้

1) ประเทศไทย

การชนไก่ปรากฏในตอนที่รถเสนลอดอุโมงค์ออกมาและได้มาพบกับเด็กเลี้ยงโค เด็กเลี้ยงโคจึงได้ชวนรถเสนออกไปเที่ยวเล่นและได้ไปพบกับสังเวียนไก่ชนที่กำลังชนไก่ (Ministry of Education, n.d.)

2) ประเทศลาว

การชนไก่ปรากฏในตอนที่ว่าลตทะเลเสนได้ออกมาหาเด็กชาวบ้านที่กำลังอุ้มไก่มาทำชนกัน ว่าลตทะเลเสนจึงได้นำไก่ของตนมาทำประลองชนกับเด็กชาวบ้าน (Wongsavadee, 2023)

2.1.2 การทำอาหารในครอบครัว

การทำอาหารในครอบครัวสะท้อนถึงความรักและความผูกพันกันในครอบครัว กล่าวคือ เมื่อได้มีการรับประทานอาหารพร้อมหน้ากันอาจทำให้คนในครอบครัวได้ปรึกษาและพูดคุยกัน ผลการศึกษา มีดังนี้

1) ประเทศไทย

การทำอาหารในครอบครัวปรากฏในตอนที่มีแม่นางสิบสองได้จัดเตรียมข้าวและอาหารไว้ให้กับสามีและนางทั้งสิบสองได้รับประทาน ก่อนที่จะนำนางสิบสองออกไปปล่อยไว้กลางป่า (Pongpaiboon, n.d.)

2) ประเทศลาว

การทำอาหารในครอบครัวปรากฏในตอนที่มีพ่อของนางสิบสองได้พานางสิบสองออกไปหาพื้นที่ที่จะนำมาทำอาหาร (Wongsavadee, 2023)

2.2 ความต่างในวิถีชีวิตเกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคมในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน มีดังนี้

2.2.1 ประเทศไทย

1) การเล่นสกา

การเล่นสกาปรากฏในตอนที่มีท้าวพุทธเสนได้เจริญวัยถึง 16 ปี ท้าวพุทธเสนไปเที่ยวเล่นสกากับเด็กในหมู่บ้าน (Buddhasenkajataka, n.d.)

2) การทำบุญ

การทำบุญปรากฏในตอนที่มีพ่อและแม่เศรษฐีได้นำกล้วยไปถวายแด่พระและขอพรเพื่อให้ตนเองมีลูก (Ministry of Education, n.d.)

3) การขับเกวียน

การขับเกวียนปรากฏในตอนที่มีพ่อของนางสิบสองจะนำนางสิบสองไปปล่อยไว้กลางป่าจึงได้นำเกวียนออกมาเตรียมสิ่งของสำหรับเดินทาง (Pongpaiboon, n.d.)

1.2.2 ประเทศลาว

การเล่นเอือนน้อยปรากฏในตอนนี้นางสิบสองได้เล่นด้วยกันก่อนจะถูกนำไปปล่อยในป่า และปรากฏในตอนนี้นางสิบสองก็อาศัยถึงลูก คิดถึงตอนที่ลูกทั้งสิบสองคนได้เล่นในบริเวณบ้าน ซึ่งมีการเล่นเอือนน้อย (Wongsavadee, 2023)

1.2.3 ประเทศกัมพูชา

การเล่นลูกสะบ้าปรากฏในตอนนี้นางสิบสองได้ออกมาจากที่ขังและได้มาพบกับเด็กชาวบ้าน จึงได้ชวนกันเล่นยิงลูกสะบ้า (Prince Buddhason and Queen Kong Ren, n.d.)

1.2.4 ประเทศเมียนมาร์

1) การเล่นลูกข่าง

การเล่นลูกข่างปรากฏในตอนนี้นางสิบสองได้เจริญเติบโตขึ้นจึงได้หัดเล่นลูกข่างกับเพื่อน และได้ทำการแข่งขันกัน แต่ท้าวรณเสนก็สามารถเอาชนะลูกข่างของเพื่อนได้เสมอ (The Legend of Mong Nai Version of Nang Sib Song (the Twelve Sister), 2017)

2) การแต่งงาน

การแต่งงานปรากฏในตอนนี้นางสิบสองได้เสียชีวิต ทำให้เศรษฐีผู้เป็นพ่อของนางสิบสองได้หาภรรยาคนใหม่เพื่อมาเลี้ยงดูลูกทั้งสิบสองคน (The Legend of Mong Nai Version of Nang Sib Song (the Twelve Sister), 2017)

3. วิถีชีวิตเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมและควบคุมสังคมในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตในด้านการจัดระเบียบสังคมและควบคุมสังคมที่ปรากฏในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน พบว่านิทานเรื่องนางสิบสองของประเทศต่าง ๆ มีลักษณะของการมีระเบียบแบบแผนที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากการมีวัฒนธรรม จารีตประเพณี ศาสนา แนวการปฏิบัติตนในสังคมคล้ายคลึงกัน รวมถึงสภาพความเป็นอยู่ในสังคมที่จำเป็นต้องต่อสู้เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้

นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติตนร่วมกันในสังคมของแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในสังคมให้การยอมรับและปฏิบัติตาม ผลการศึกษา มีดังนี้

3.1 ความเหมือนในวิถีชีวิตเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมและความคุมสังคม ในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน มีดังนี้

3.1.1 การเล่นพนัน

การพนันเป็นการแข่งขันที่ควบคุมคนในสังคมให้เกิดการพัฒนาตัวบุคคลและการใช้สติปัญญา ไหวพริบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพนันเป็นสิ่งที่คนในสังคมให้ความสำคัญและมีทัศนคติที่ดีต่อการพนัน เนื่องจากการพนันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากนี้การพนันในประเทศลาวยังเปรียบเสมือนการละเล่น ผลการศึกษา มีดังนี้

1) ประเทศไทย

การเล่นพนันปรากฏในตอนที่ว่าพุทธเสนได้ออกเที่ยวเล่นสกาจนมีชื่อเสียงที่เลื่องลือ จนกระทั่งได้ไปเล่นสกากับพญาปารุทเสนจนชนะ

(Buddhasenkajataka, n.d.)

2) ประเทศลาว

การเล่นพนันปรากฏในตอนที่เจ้าเมืองจินดามีไก่อชนที่มีความเก่งกล้าในการชนต่อสู้ เจ้าเมืองจึงคิดจะเอาไก่ไปชนต่อสู้กับเมืองของพระยารถสิทธิ์ และได้สั่งให้เสนานำสาส์นไปถวายแก่พระยารถสิทธิ์พร้อมข้อตกลงในการแข่งขันไก่

(Wongsavadee, 2023)

3) ประเทศกัมพูชา

การเล่นพนันปรากฏในตอนที่พุทธเสนได้ขึ้นมาเล่นลูกสะบ้ากับเพื่อนในหมู่บ้านและได้เล่นชนะพนัน ต่อมาได้มีอำมาตย์มาท้าแข่งพนันกับพุทธเสน และได้แพ้พนันพุทธเสนเป็นข้าสิบสองห่อ (Prince Buddhasan and Queen Kong Ren, n.d.)

4) ประเทศเมียนมาร์

การเล่นพนันปรากฏในตอนที่รตเสน ได้มีชื่อเสียงเลื่องลือในการเล่นลูกข่าง พระราชาจึงได้ให้รตเสนมาแข่งลูกข่างกับลูกของอำมาตย์และลูกเศรษฐี ซึ่งทุกคนต่างก็แพ้ให้กับรตเสน (The Legend of Mong Nai Version of Nang Sib Song (the Twelve Sister), 2017)

3.1.2 การทำความดี

การทำความดีถือว่าเป็นวัฒนธรรมและจิตสำนึกของมนุษย์ที่จะต้องมีความดีและมีคุณธรรมและจริยธรรมต่อผู้อื่นและคนในสังคม รวมไปถึงความกตัญญูต่อพ่อแม่ และครู อาจารย์ที่คอยสอนการทำความดีจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนในประเทศพึงปฏิบัติ ผลการศึกษา มีดังนี้

1) ประเทศไทย

การทำความดีปรากฏในตอนที่ทำวรดเสนได้รับการช่วยเหลือจากพญาเมืองอุตตะมะและพยานินทลุดะ เมื่อเวลาต่อมาพระยานินทลุดะต้องการพระมเหสีของพญาเมืองอุตตะมะ ทำให้พระยาอุตตะมะต้องหลบหนี เมื่อพุทธเสนรู้จึงคิดที่จะช่วยเหลือเพื่อตอบแทนบุญคุณของพระยาทั้งสอง พุทธเสนจึงได้นำไก่เถื่อนหลอกล่อให้พระยานินทลุดะมาหาพระยาเมืองอุตตะมะ และพระยาทั้งสองได้ปรับความเข้าใจกัน (Buddhasenkajataka, n.d.)

2) ประเทศเมียนมาร์

การทำความดีปรากฏในตอนที่รตเสนได้ประกาศต่อหน้ามเหสีใหญ่ว่านางไม่ใช่มนุษย์ เป็นยักษ์ที่แปลงร่างมา พอพระเจ้าอยู่หัวทรงได้ยินดังนั้นจึงถามมเหสีใหญ่ถึงเรื่องราวดังกล่าว และขอให้ชายหนุ่มแสดงหลักฐานให้ชัดเจน ชายหนุ่มจึงเอารูขี้ไปต้มเหสีใหญ่แล้วดึงสายธนูค้างไว้ ทันใดนั้นนางยักษ์จึงกลายร่างเป็นคนแก่ เมื่อพระเจ้าแผ่นดินและอำมาตย์ทั้งหลายทราบจึงได้ขึ้นชมรตเสน (The Legend of Mong Nai Version of Nang Sib Song (the Twelve Sister), 2017)

3.2 ความต่างในวิถีชีวิตเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมและควบคุมสังคมในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเชียน ผลการศึกษา มีดังนี้

นิทานนางสิบสองประเทศไทย พบความต่างในวิถีชีวิตเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมและควบคุมสังคม การละเล่นของเด็กปรากฏในตอนทั้งสิบสองได้ ตื่นขึ้นมาและพากันลงไปเล่นใต้ถุนบ้านของตนก่อนที่จะพาไปปล่อยไว้ในป่า (Narto, n.d.)

การละเล่นของเด็กเป็นการควบคุมสังคมโดยปรากฏคำว่า “คลานควาย” ซึ่งเป็นการเลียนแบบควายหรือกระบือที่เป็นสัตว์ในการเกษตรกรรมและเป็นสัตว์เลี้ยงในภูมิภาคอีสาน นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการให้สิทธิกับเด็กเกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างอิสระตามธรรมชาติ และวิถีชีวิตในท้องถิ่นชนบทของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความสอดคล้องกับคนในสังคมในด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่จนไปสู่การจัดระเบียบของสังคมในอนาคต

ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมและควบคุมสังคมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองของอาเชียนที่มีความเหมือนโดยเกี่ยวกับการใช้การพนันมาเป็นสิ่งในการสร้างกติกาสังคมและใช้ผลของการพนันในการควบคุมสังคม เช่นเดียวกับการนำหลักการทำความดีมาใช้ในการสั่งสอนอบรมผู้คนในสังคม ความต่างในวิถีชีวิตเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคม และควบคุมสังคมที่ปรากฏ พบว่า นิทานของไทย คือ การละเล่นของเด็ก ที่เป็นรากฐานของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิถีชีวิตของประชาชนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองของอาเชียน พบว่า สอดคล้องกับ Kiewkae (2004) ที่จำแนกวิถีชีวิตออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรก วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน กลุ่มที่สอง วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคม และกลุ่มที่สาม วิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมและควบคุม

สังคม สอดคล้องกับ Krusri (1994) ที่กล่าวว่า นิทานพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่น จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศ

วิถีชีวิตเกี่ยวกับการทำมาหากินในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน สอดคล้องกับ Kiewkae (2004) ที่พบว่า วิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และอาหารการกิน เกี่ยวกับการเกษตร ส่วนอาหารการกิน จะได้มาจากธรรมชาติและในป่า เช่น พืชผัก และสัตว์ที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับด้านศาสนา คติความเชื่อในเรื่องบุญกรรม ทั้งนี้วิถีชีวิตเกี่ยวกับการทำมาหากินที่พบมีความเหมือนในด้านที่เกี่ยวกับการยังชีพ คือ การจับปลา การหาผลไม้ การหาฟืน การปลูกอ้อยและการปลูกข้าว สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับวิถีเกษตรกรรมและวิถีธรรมชาติ ส่วนความต่างของนิทานในประเทศต่าง ๆ สะท้อนอัตลักษณ์ของประเทศเหล่านั้น กล่าวคือ ประเทศไทยมีการเลี้ยงโคเพื่อใช้ในการเกษตรรวมถึงมีการกินหมาก ประเทศลาวมีการทอผ้า และประเทศเมียนมาร์มีการหาแหล่งน้ำ

วิถีชีวิตเกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคมในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน พบว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kiewkae (2004) ที่พบว่า วิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยที่เกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคม คือ ในการสร้างครอบครัว จะมีคติในการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมกับงานอาชีพของท้องถิ่น มีความขยัน อดทนของชาวชนบทมีความรักความผูกพันกันในระดับสูง มีการช่วยเหลือกันทำมาหากิน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังมีความสอดคล้องกับ Thammawat (1999) ที่พบว่าในนิทานมีภาพสะท้อนทางสังคมที่มีแบบแผนการแต่งงานที่ผู้ชายมีเมียหลายคน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตเกี่ยวกับครอบครัวและการสมาคมที่พบว่ามีความเหมือนกัน คือ การเล่นสกา การเล่นลูกสะบ้า การชนไก่ ที่เน้นไปในเรื่องของการเล่นสกาส่วนการทำอาหารในครอบครัวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว ส่วนความต่างของนิทานในประเทศต่าง ๆ พบว่าประเทศไทยมีการทำบุญซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมที่ศรัทธาในพุทธศาสนา และยังพบการจับเกวียนที่สะท้อนถึงการเดินทางในอดีตด้วย

ยานพาหนะแบบดั้งเดิม ประเทศลาวมีการเล่นเฮือนน้อยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินตามวิถีของสถาบันครอบครัว และประเทศเมียนมาร์มีการเล่นลูกข่างที่สะท้อนถึงการใส่การเล่นเป็นกลไกกติกากในการควบคุมสังคม รวมถึงมีการแต่งงานที่สะท้อนถึงความสำคัญของการให้ความสำคัญกับหน้าที่ความรับผิดชอบ

วิถีชีวิตเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมและควบคุมสังคมในนิทานเรื่องนางสิบสองของอาเซียน พบว่ามีความเหมือนกัน คือ การเล่นพนันที่สะท้อนถึงการควบคุมสังคมด้วยการใช้การพนันเป็นกติกาและกลไกในการทำให้ผู้คนเคารพกติกา การทำความดีสะท้อนถึงการมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้สังคม ส่วนความต่างของนิทานในประเทศต่าง ๆ พบว่าประเทศไทย มีการละเล่นของเด็กที่มีส่วนในการอบรมสั่งสอนให้เด็กเติบโตไปในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ Kiewkae (2004) ที่พบว่าวิถีชีวิตของคนจะเชื่อในเรื่องบุญกรรม มีการตกลง ร่วมกันวางแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับ Naichit (2007) ที่ให้ความหมายของคำ “วิถีชีวิต” ว่า หมายถึง การดำเนินชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย มีระเบียบวิธีปฏิบัติ ความเชื่อ ประเพณี เป็นไปในแนวทางในการปฏิบัติแบบเดียวกันของคนในชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อความอยู่รอด ความสุข ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงในชีวิต

จากการศึกษาวิถีชีวิตของประชาชนที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองของอาเซียนซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทย ลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ ทำให้ทราบว่า กลุ่มชนต่าง ๆ มีวิถีชีวิตที่อิงกับบริบทด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม มีวิถีชีวิตที่บ่งบอกอัตลักษณ์ของตนเองไว้ นอกจากนี้องค์ประกอบของวิถีชีวิตนั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ทั้งนี้ ส่วนมีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น สอดคล้องกับ Sunthornpong (1985) ที่เสนอว่าเราจะศึกษาการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ได้จากนิทานหลายแง่มุม เช่น ระบบครอบครัว การเลือกคู่ครอง การกินอยู่ การทำมาหากิน หรือการประกอบอาชีพ ไปจนถึงเรื่องเพศ

วิถีชีวิตที่ปรากฏในนิทานชาวบ้าน สามารถสรุปได้ว่าเป็นชีวิตที่อยู่อย่างเรียบง่าย ตามแบบสังคมกสิกรรมที่มีจารีตประเพณีเป็นหลักยึดถือในการดำรงชีวิต

ข้อเสนอแนะ

นอกจากการศึกษานิทานพื้นบ้านในมิติทางวรรณกรรมหรือในทางคติชนวิทยาแล้ว อาจมีการศึกษาในมิติการแปรรูปวรรณกรรมของประเทศในอุษาคเนย์เพื่อให้เห็นถึงความเป็นพลวัตของนิทานพื้นบ้านในมิติร่วมสมัย

References

- Buddhasenkajataka. (n.d. N.P. n.p.)
- Bronislaw Malinowski (1954). *Magic, science and religion*. Doubleday, Garden City, N.Y.
- Chaiklam, S., Leepreecha, S., Sarethee, N., & Wangwok, N. (2020). The lifestyle and roles that appear in the Hmong hill tribe folk tales. Huai Nam Khao Village, Khek Noi, Khao Kho District, Phetchabun Province. *Journal of Humanities and Social Sciences, University of Phayao*, 8(2), 251-270. [in Thai]
- Chuenka, R., Sereechaikul, T., & Suphan, J. (2017). *Nang sip song (the twelve sisters) or Phra rot meri and its transmission as a shared folktale among countries in south east Asia*. Bangkok. [in Thai]
- Hongsuwan, P. (2009). Lanna buddha image: Ancient legend with identity construction and community power. *Journal of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University*, 5(2), 5-37. [in Thai]
- Kasempholkul, A. (2009). *Phra Rot – Meri in folk tale: National intangible cultural heritage*. Bangkok: Department of Cultural Promotion. [in Thai]

- Kanparit, S., Meesantan, C., & Phumplab, M (2017). *Asean roots*. Bangkok: Department of Social Development and Welfare, Ministry of Social Development and Social Security. [in Thai]
- Kiewkae, J. (2004). *Thai Rural life in country music*. Nakhon Pathom Rajabhat University: Nakhon Pathom. [in Thai]
- Krusri, B. (1994). *Comparison of students' achievement in folklore 1st grade by using role-playing and using folk songs*. (Master's thesis). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Naichit, J. (2007). *A study of traditions on the Lao Soong way of life. Don Kha Subdistrict, Bang Phae District, Ratchaburi Province. (Master of Arts Thesis, Thai Studies)*. Bangkok: Ramkhamhaeng University. [in Thai]
- Ministry of Education. (n.d.). *Phra Ratsen (Luang Si Amorn) from Thai Storybook*. n.d. Bangkok: Ministry of Education. [in Thai]
- Narto, P. (n.d.). *Nang Sib Son*. N.P. n.p.
- Phumplab, M., Meesantan, C., & Kanparit, S. (2017). *Asean roots*. Bangkok: Department of Social Development and Welfare, Ministry of Social Development and Social Security. [in Thai]
- Pongpaiboon, S. (n.d.). *Thaksin Literature: Selected Literature, Volume 8*, Suratthani Rajabhat University. [in Thai]
- Poungkaew, N. (1984). *A comparative study of various versions of Phra Rot – Meri*. (Master Thesis, Department of Thai). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Prince Buddhasan and Queen Kong Ren. (n.d. n.p.)
- Sunthornpong, E. (1985). *Tales and storytelling*. Bangkok: Department of Library Science, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University. [in Thai]

Thammawat, J. (1999). *Orphan tales: Reflections of people's lives with restricted opportunities and ethnic relationships in the middle southeast region.*

Bangkok: Senior research scholar foundation. The Thailand Research Fund. [in Thai]

The Legend of Mong Nai Version of Nang Sib Song (the Twelve Sister). (2017).

N.P. n.p.

Wasi, P. (2004). *Development must need culture as a core.* Bangkok: Division of Cultural Promotion, Office of National Culture Committee, Ministry of Culture. [in Thai]

Wongsavadee, K. (2023). *Nang Sib Song.* N.P. n.p.

Authors

Mr. Supachai Pakdee

Ph.D. Student, Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University 119, Muang District,

Lampang Province 52100, Tel.: 08-0720-4119 E-mail: supachai.p@srru.ac.th

Associate Professor Dr. Truong Thi Hang

Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Lampang Rajabhat University 119, Muang District,

Lampang Province 52100, Tel.: 09-0454-6988 E-mail: truong29.vn@gmail.com

การกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและ

อาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Cultural Assimilation Affecting the Cultural Awareness and

Obsession of the Youths in Northeastern

Thailand's Rajabhat Universities

วัชรารณ จันทนุกูล¹

Watcharaporn Jantanukul

¹อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Lecturer Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Received: May 4, 2023

Revised: August 2, 2023

Accepted: August 17, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.15>

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการกลายทางวัฒนธรรมของเยาวชน 2) เพื่อศึกษาความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชน 3) เพื่อวิเคราะห์การกลายทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรม และอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนและ 4) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีปีการศึกษา 2564 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 11 แห่ง จำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและ

แบบสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การกลายวัฒนธรรมของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย 2) การตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) อาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย 4) การกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักคุณค่าในวัฒนธรรมของเยาวชน ได้แก่ มิติการศึกษาและมิติประสบการณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 10.2 5) การกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่ออาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนได้แก่ มิติการเลียนแบบ มิติการศึกษาและมิติประสบการณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 61.2 6) แนวทางการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอาการหลงวัฒนธรรมประกอบด้วย บทบาทนโยบายภาครัฐ บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทสถานศึกษา บทบาทสถาบันศาสนา บทบาทชุมชน บทบาทสถาบันครอบครัว บทบาทสื่อและบทบาทการสร้างจิตสำนึกด้วยตนเอง

คำสำคัญ: การกลายวัฒนธรรม, ความหนักในคุณค่าวัฒนธรรม, อาการหลงวัฒนธรรม, เยาวชน, มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the youths' cultural assimilation, 2) to examine their cultural awareness and obsession, 3) to analyze cultural assimilation that could affect the cultural awareness and assimilation of the youths, and 4) to seek the guidelines to promote the cultural awareness and prevent a cultural obsession the youths. The samples were 400 undergraduate students from the universities in the 2021 academic year. The key informants were 10 experts. The research instruments were a questionnaire and a focus group. Statistics used in data analysis were descriptive statistics, linear multiple regression, and content

analysis. The research findings were as follows: 1) The youths' cultural assimilation was found at a low level. 2) The youths' cultural awareness was overall at a high level. 3) The youths' cultural obsession was at a low level. 4) Cultural assimilation that could affect the youths' cultural awareness included education and experience. These two aspects could jointly predict the outcome by 10.2%. 5) Cultural assimilation that affected the cultural obsession was imitation, education, and experience. All these three aspects could predict the outcome by 61.2%. 6) The guidelines to raise cultural awareness and prevent cultural obsession were the state policies, the roles of the local administrative organizations, educational and religious institutes, communities, families, media, and self-awareness.

Keywords: cultural assimilation, cultural awareness, cultural obsession, youths, Rajabhat Universities in Northeastern Thailand

บทนำ

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรมที่มีทั้งสูญหายและถูกดัดแปลงผสมกับวัฒนธรรมตะวันตกมีทั้งดีและไม่ดีซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นในอัตราที่ค่อนข้างรวดเร็วและเกิดขึ้นตลอดเวลาไม่สามารถควบคุมได้ Wannit and Sonphonngam (2022) กล่าวถึง ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมข้ามชาติส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมความเป็นอยู่ดั้งเดิม ส่วนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเป็นไปได้ด้วยการสร้างความเป็นจริงในสังคมและการใช้แนวปฏิบัติทางสังคมและจิตวิทยาที่เน้นความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของเยาวชน (Sripeng, 2021) และปัจจัยที่กลายเป็นความท้าทายสำหรับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมใน

สังคมและการสูญพันธุ์ของรูปแบบศิลปะดั้งเดิม (Sumantra et al., 2021) การรับรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถแสดงออกผ่านการเปลี่ยนแปลงความคิดทางวัฒนธรรมจากมุมมองของชีวิตประจำวัน การอนุรักษ์ประเพณี เทศกาลสมัยใหม่ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อทางศาสนา และการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวและความแตกต่างของความรัก พฤติกรรมและการรับรู้ (Sun & Wang, 2022) นอกจากนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือแต่ละแห่งมีสภาพทางสังคม วัฒนธรรมพื้นที่ที่โดดเด่นแตกต่างกันในแต่ละจังหวัด และเยาวชนมีความใกล้ชิดกับ วัฒนธรรมพื้นถิ่นของตน แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมเยาวชนที่เข้ามา ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยอาจเกิดช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมใหม่ เกิดการปรับตัวและเลียนแบบการใช้ชีวิตแบบใหม่ขึ้นได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและ เป็นเหตุให้มีการไหลบ่าของวัฒนธรรมเข้ามามากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการกลาย วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและอาการหลงวัฒนธรรมของ เยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ ในการส่งเสริมการตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมและการป้องกันอาการวัฒนธรรม ของเยาวชน อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์หวงแหนวัฒนธรรมพื้นถิ่นให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการกลายวัฒนธรรมของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่ม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและอาการหลงวัฒนธรรม ของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนัก คุณค่าในวัฒนธรรมและอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่ม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการ ป้องกันอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาการกลายวัฒนธรรมความตระหนักในคุณค่า
วัฒนธรรมและอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชน และวิเคราะห์อิทธิพลของการกลาย
วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักคุณค่าในวัฒนธรรมและอาการหลงวัฒนธรรมของ
เยาวชน

1. ประชากรคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่
กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีในปีการศึกษา 2654 ทั้งหมด 11 แห่ง จำนวน 161,279 คน
(Office of the National Higher Education Commission, 2020) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุดรมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยมหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนครมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์วิทยาลัยราช
ภัฏสุรินทร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิมหาวิทยาลัยราช
ภัฏร้อยเอ็ดและมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรยาโร ยามาเน่
(Yamane, 1973, p.727) และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบบังเอิญ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงและความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ผลการตรวจสอบ
จากผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00และ
ทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha
Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try
Out) กับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความ

เชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.945 ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์หือทธิพลของการกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนโดยใช้การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) และการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะอื่นๆ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

การวิจัยระยะที่ 2 หาแนวทางการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชน

1. แหล่งข้อมูล คือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีประสบการณ์ด้านสังคมวัฒนธรรม 5 ปีขึ้นไป 2) นักวิชาการ ที่มีผลงานวิชาการด้านวัฒนธรรมในเชิงประจักษ์ 3) อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีผลงานด้านวัฒนธรรม 4) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด มีบทบาทเกี่ยวกับงานด้านวัฒนธรรม 5) สภาเด็กและเยาวชนจังหวัด มีบทบาทเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และ 6) นักศึกษา ที่มีความสนใจงานด้านวัฒนธรรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพคือแบบสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดการวิจัย

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจัดประชุมกลุ่มย่อย Focus Group ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะตามประเด็นแล้วสรุปข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

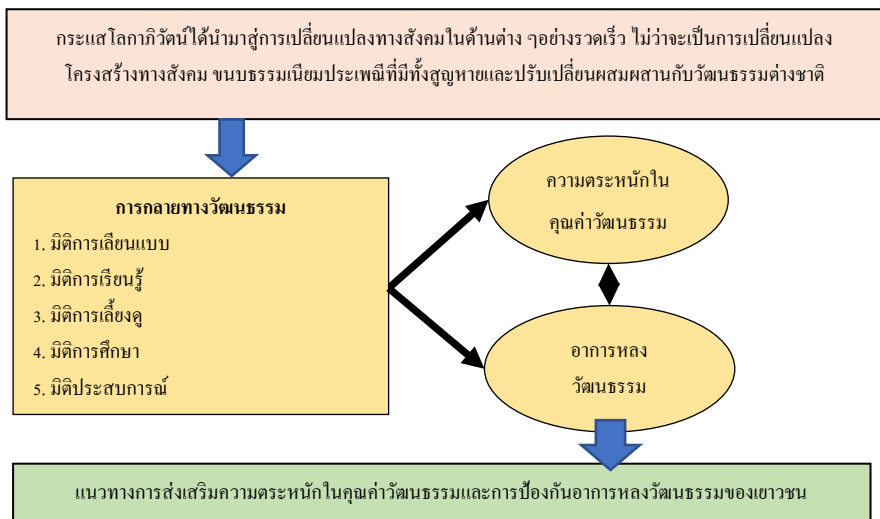
4. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ จัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) ทำการอธิบายขยายความ (Explanation) ทำการตีความ (Interpretation) ทำการพรรณนาความ (Description)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสม(Mix Methods Research)ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เป็นแนวคิดของ ราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton) การแพร่กระจายวัฒนธรรมเกิดจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างกันและแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่กันและกัน และทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของ เอ็ดเวิร์ด ไทเลอร์ (Edward Tylor) วิวัฒนาการทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในทางวัฒนธรรมค่อยเป็นค่อยไปโดยอาศัยเวลา รวมทั้งทฤษฎีการกล่อมเกลาทางสังคม โดย Richard and Prewitt (1969, pp. 62 - 70) กล่าวถึงการกล่อมเกลาทางสังคมเพื่อสร้างวัฒนธรรมดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการกลายวัฒนธรรมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชน และการกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและอาการหลงวัฒนธรรมพบว่า 1) การกลายวัฒนธรรมของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับน้อยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ มิติการเรียนรู้มิติการศึกษามิติการเลียนแบบมิติการอบรมเลี้ยงดู และมิติประสบการณ์ตามลำดับ 2) การตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ มิติความรู้ความเข้าใจมิติอารมณ์ความรู้สึกและมิติพฤติกรรม ตามลำดับและ 3) อาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับน้อยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ มิติความหลงใหล มิติความชื่นชอบและมิติความคลั่งไคล้ตามลำดับ

ภาพ 2

แสดงระดับการกลายวัฒนธรรม การตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรม และอาการหลงวัฒนธรรมเรียงจากมากไปหาน้อย

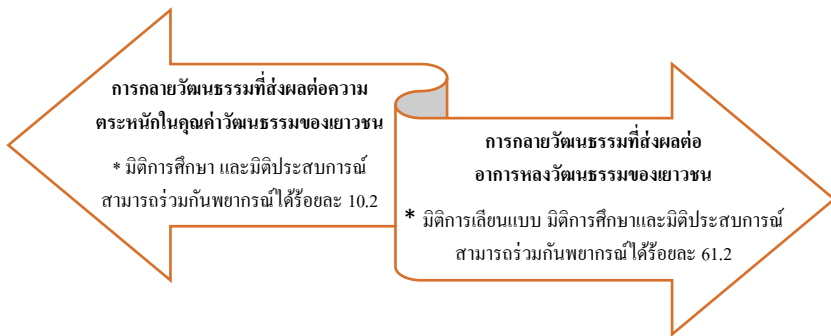
การกลายวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับน้อยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้	การตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้	อาการหลงวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับน้อยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้
☐ มิติการเรียนรู้ ☐ มิติการศึกษา ☐ มิติการเลียนแบบ ☐ มิติการอบรมเลี้ยงดู ☐ มิติประสบการณ์	☐ มิติความรู้ความเข้าใจ ☐ มิติอารมณ์ความรู้สึก ☐ มิติพฤติกรรม	☐ มิติความหลงใหล ☐ มิติความชื่นชอบ ☐ มิติความคลั่งไคล้

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย (2023)

4) การกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมของเยาวชน ได้แก่ มิติด้านการศึกษาและมิติด้านประสบการณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 10.2 และ 5) การกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่ออาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชน ได้แก่ มิติด้านการเลียนแบบมิติด้านการศึกษาและมิติด้านประสบการณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์ความตระหนักคุณค่าในวัฒนธรรมได้ร้อยละ 61.2

ภาพ 3

การกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชน

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย (2023)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนยังมีความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเองในระดับสูงซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากผลการวิจัยที่ยังพบว่าการกลายวัฒนธรรมยังอยู่ในระดับที่ต่ำ ประกอบกับอาการหลงวัฒนธรรมก็ยังอยู่ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามการกลายวัฒนธรรมมีอิทธิพลในระดับสูง (61.2%) ต่ออาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนโดยเฉพาะประเด็นการการเลียนแบบวัฒนธรรมอื่น การจัดการศึกษาที่อาจจะละเลยศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม และการมีประสบการณ์การสัมผัสกับวัฒนธรรมอื่นที่จิตใจของเด็กและเยาวชนอ่อนไหว

ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า

1. แนวทางการส่งเสริมการตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรม คือ (1.1) บทบาทนโยบายภาครัฐประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมเชิงรุก 2) การกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน 3) การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอและ 4) การระบุกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบาย (1.2) บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การให้ความร่วมมือกับสถาบันศาสนา สถานศึกษา และชุมชน 2) การสนับสนุนทรัพยากรในการจัดกิจกรรมของชุมชน 3) การส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ 4) การส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่และ 5) การส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง (1.3) บทบาทสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การสร้างตลาดทางปัญญาด้านวัฒนธรรม 2) การสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางวัฒนธรรมและ 3) การศึกษาหาความรู้จากสถานการณ์จริง (1.4) บทบาทสถาบันศาสนา ประกอบด้วย 1) การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันศาสนา 2) การประยุกต์หลักธรรมคำสอนให้เยาวชนจดจำและเข้าใจง่ายและ 3) การสร้างเยาวชนต้นกล้าวัฒนธรรม (1.5) บทบาทชุมชน ประกอบด้วย 1) การค้นหาปราชญ์ทางวัฒนธรรม 2) การสร้างแรงจูงใจทางวัฒนธรรมและ 3) การสร้างชมรมเยาวชนสัมพันธ์ชุมชน (1.6) บทบาทสถาบันครอบครัว ประกอบด้วย 1) การเป็นต้นแบบทางวัฒนธรรม 2) การสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและเครือข่ายให้เหนียวแน่น และ 3) การสร้างความรู้ความเข้าใจในตัวผู้ปกครอง (1.7) บทบาทสื่อ ประกอบด้วย 1) การใช้สื่อบุคคล “ปากต่อปาก” 2) การทำการตลาดเชิงวัฒนธรรม 3) การใช้สื่อบันเทิงเชื่อมโยงความสนใจทางวัฒนธรรมและ 4) การเชื่อมโยงเครือข่ายวัฒนธรรมทุกระดับ (1.8) บทบาทการสร้างจิตสำนึกด้วยตนเอง ประกอบด้วย 1) การมองหาไคดอลที่ดีทางวัฒนธรรม 2) การปฏิบัติตามไคดอลทางวัฒนธรรมตามวาระและโอกาส 3) การเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมพื้นที่ 4) การร่วมกันเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นที่ผ่านสื่อออนไลน์ 5) การรู้คุณค่าของสิ่งที่มีคุณค่าต่อตัวเอง และ 6) การหาจุดเด่น ข้อดีของวัฒนธรรมพื้นที่

2. การป้องกันอาการหลงวัฒนธรรม คือ (2.1) บทบาทนโยบายภาครัฐ

ประกอบด้วย 1) การกำกับติดตามความต่อเนื่องของกิจกรรมและ 2) การประชาสัมพันธ์นโยบายอย่างชัดเจน (2.2) บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การปรับรูปแบบกิจกรรมให้ร่วมสมัยและ 2) การผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมทุกชุมชน (2.3) บทบาทสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การพัฒนากิจกรรมที่เน้นการป้องกันอาการหลงวัฒนธรรมและ 2) การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมประจำถิ่นของนักศึกษา (2.4) บทบาทสถาบันศาสนา ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและ 2) การสร้างแบบประเพณีปฏิบัติที่ดี (2.5) บทบาทชุมชน ประกอบด้วย 1) การเข้มงวดในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม 2) การประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจนและทั่วถึง และ 3) การให้ความสำคัญกับความเป็นคนท้องถิ่น (2.6) บทบาทสถาบันครอบครัว ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริงและ 2) การชักนำให้ปฏิบัติตามจนเป็นปกติวิสัย (2.7) บทบาทสื่อ ประกอบด้วย 1) การถ่ายทอดทัศนคติสำนักักรวัฒนธรรมพื้นถิ่น 2) การเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลสาธารณะและ 3) การประชาสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในทุกสื่ออย่างครบรส (2.8) บทบาทการสร้างจิตสำนึกด้วยตนเอง ประกอบด้วย 1) การเลือกรับวัฒนธรรมอย่างมีสติ 2) การเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม 3) การรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และ 4) การปฏิบัติตามวัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างเปิดเผย

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปเป็นผังโนทัศน์แนวทางการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังนี้

ภาพ 4

โมเดลแนวทางการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชน

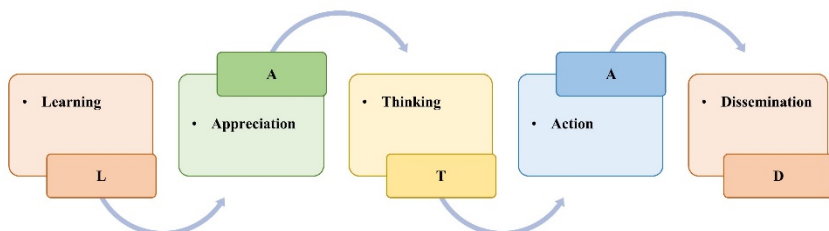

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย (2023)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์วิธีการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและวิธีการป้องกันอาการหลงวัฒนธรรม เป็นหลักการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอาการหลงวัฒนธรรม ได้ดังนี้

ภาพ 5

โมเดล LATAD หลักการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอาการหลงวัฒนธรรม

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย (2023)

หลักการส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอากรหลวงวัฒนธรรมประกอบด้วย L = Learning หมายถึง การเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในวัฒนธรรมของตน A = Appreciation หมายถึง การซาบซึ้งที่รับรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเอง รู้ว่าตนเองเป็นใครมาจากไหน T = Thinking หมายถึง การคิดจดจำและฝังอยู่ในใจตลอด A = Action หมายถึง การนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงเมื่อมีโอกาสและเวลาอันเหมาะสม และ D = Dissemination หมายถึง การเผยแพร่ไปสู่คนอื่นในสังคมด้วยช่องทางต่างๆที่หลากหลาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. การกลายทางวัฒนธรรมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและอากรหลวงวัฒนธรรมของเยาวชน และการกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักคุณค่าในวัฒนธรรมและอากรหลวงวัฒนธรรมของเยาวชนมีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1.1) การกลายวัฒนธรรมของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเยาวชนยังมีความเป็นตัวของตัวเองอยู่โดยไม่ได้สนใจหรือให้ความสำคัญกับความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมากนัก ยังแสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Changjun, Yongsorn and Ponathong (2022) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะความเป็นไทยที่สังคมคาดหวังสำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาไทย คือรู้รักเหง้าเทำท้นสถานการณ์ สื่อสารดีมีสัมมาคารวะ และตระหนักคุณค่ารักษาให้คงอยู่เช่นเดียวกับ Nakham (2022) พบว่า การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมโดยใช้แนวคิดพหุวัฒนธรรม วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่วัฒนธรรมถูกสร้างขึ้นทางสังคมและประวัติศาสตร์ มีการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมผ่านการเคลื่อนย้ายแรงงาน การแต่งงานการเดินทางผู้คนแลกเปลี่ยนความรู้และการผสมผสานทางวัฒนธรรมกัน

1.2) อากรหลวงวัฒนธรรมของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเยาวชนมีนิยมและยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรมสามารถปรับตัวร่วมกับวัฒนธรรมอื่นได้ จึงไม่ได้แสดงออกถึงความคลั่งไคล้ หลงใหลใน

วัฒนธรรมอื่น เพียงแต่ยอมรับและปรับตัวในเข้าวัฒนธรรมอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ Changjun, Yongsorn and Ponathong (2022) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะความเป็นไทยที่สังคมคาดหวังสำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาไทย คือ ความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ความนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ และความเจริญของเทคโนโลยี 1.3) การตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมตามประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่นของภาคอีสานมีการดำเนินและถือปฏิบัติตามฮีตสิบสองซึ่งเยาวชนมีโอกาสได้สัมผัสในวิถีปฏิบัติเรื่อยมา ทำให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ Pengmol (2023) กระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ดำในกลุ่มเด็กและเยาวชนมีความเชื่อว่าลูกน้ำเต้านั้นเป็นต้นกำเนิดของชาว ลาหู่ จึงส่งเสียงผ่านลูกน้ำเต้าเพื่อให้เทพเจ้าประทานพรให้สังคมชาวลาหู่ดำเนินวิถีชีวิตอย่างสงบสุข 1.4) การกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อความตระหนักคุณค่าในวัฒนธรรมของเยาวชน ได้แก่ มิติการศึกษาและมิติประสบการณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ ร้อยละ 10.2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าระบบการศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมสากลมากเกินไป เห็นได้จากการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา เช่น วันคริสต์มาส วันวาเลนไทน์ วันตรุษจีน วันฮาโลวีน เป็นต้น ซึ่งถ้าระบบการศึกษาละเลยความสำคัญวัฒนธรรมพื้นถิ่นคนอาจทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การสัมผัสวัฒนธรรมอื่นเพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ Wannapaisan, Prachyapruit and Pongwat (2016) ที่กล่าวว่า แนวปฏิบัติที่ดีที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับนิสิตนักศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ศูนย์ภู่วัฒนธรรม การออกแบบหลักสูตรความไวต่อวัฒนธรรมที่หลากหลาย การดำรงอัตลักษณ์ของชาติ และนโยบายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 1.5) การกลายวัฒนธรรมที่ส่งผลต่ออาการหลงวัฒนธรรมของเยาวชน ได้แก่ มิติการเล่นแบบมิติการศึกษาและมิติด้านประสบการณ์สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 61.2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าคนที่ได้รับการศึกษาสูง หรือศึกษาต่อที่ต่างประเทศจะมีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ก็จะเกิดการเปรียบเทียบอย่างมีเหตุมีผลตามสภาพที่พบเจอส่งผลให้เกิดความหลงใหล คลั่งใคล้หรือชื่นชอบสิ่งที่พบ

เจอก็เป็นไปได้ ซึ่งสอดคล้องกันกับ Boon-ard (2015) กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาเวและชาวกำพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีส่วนใหญ่มีการรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ และในขณะเดียวกันก็มีการปรับรับเอาวัฒนธรรมไทยมาด้วย

2. การส่งเสริมความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอาคารหลังวัฒนธรรมของเยาวชนมีประเด็นอภิปรายผลดังนี้ 2.1) บทบาทนโยบายภาครัฐการดำเนินงานจะสำเร็จได้ต้องเริ่มต้นจากภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน โดยเฉพาะในเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ถ้าภาครัฐไม่ให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายออกมาเพื่อขับเคลื่อนงานด้านวัฒนธรรม กิจกรรมด้านการส่งเสริมความหนักในคุณค่าวัฒนธรรมและการป้องกันอาคารหลังวัฒนธรรมจะไม่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Muenjanchoey (2015) ที่เห็นว่ารัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการพัฒนาประเทศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และในเชิงวิชาการควรทำการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ 2.2) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับชุมชน เข้าใจบริบทของชุมชน จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในบริบทของชุมชนมีทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรมพื้นถิ่นอยู่แล้วแต่ยังขาดศักยภาพในการพัฒนา ต่อยอดทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรมพื้นถิ่นเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับ Siriwanno, Maneesaeng and Noichareon (2020) ที่กล่าวว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ตลอดจนสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในลักษณะสร้างงานและรายได้ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ 2.3) บทบาทของสถานศึกษาสถานศึกษาเป็นองค์กรที่มุ่งเสริมสร้างองค์ความรู้ทักษะวิชาการ วิชาชีพ

และวิชาชีพชีวิตให้กับผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียน ให้มีองค์ความรู้วิชาการ และทักษะวิชาชีพในการปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริงเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงอยู่ในสังคมได้ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ Narkdilok (2018) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนเพื่อสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในสังคม ได้แก่ กระบวนการจัดেলাทางสังคมระดับครัวเรือน กระบวนการจัดেলাชุมชนระดับสถานศึกษา กระบวนการจัดেলাสถาบันศาสนา การจัดেলাของรัฐ และการจัดেলাอื่นๆ 2.4) บทบาทของสถาบันศาสนา สถาบันศาสนาเป็นสถานที่ที่ประชาชนให้ความเคารพ นับถือ เชื่อฟังและปฏิบัติตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่จะทำให้ประชาชนเกิดความเคารพ เชื่อถือและปฏิบัติตามแบบแผนศกิกาของสังคมแล้วนั้น สถาบันศาสนาต้องเป็นแบบอย่างที่ดี สมาชิกของสถาบันศาสนาสามารถอธิบายกับประชาชนให้รู้เห็นผิด ชอบ ชั่ว ดี และปฏิบัติตามได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Ratsamee (2021) ที่กล่าวว่า วัดควรเริ่มจากการพัฒนาบุคลากรของวัดให้มีคุณภาพในทุกด้านให้มีความถูกต้องและทันต่อความรู้ สามารถพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในวัดให้ดำเนินไปได้อย่างกว้างขวาง และสอดคล้องกับ Thaporn et al. (2022) ที่กล่าวว่า การพัฒนาศาสนสถานมีประโยชน์หลายประการ ทั้งด้านเศรษฐกิจเน้นการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร และบุคลากรภายในวัดได้รับการศึกษาในระดับปริญญา เน้นกิจกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนผู้สูงอายุ ควรปรับสภาพแวดล้อมเพื่อภูมิทัศน์ริมคลองให้สวยงาม เน้นการท่องเที่ยวทางน้ำ 2.5) บทบาทของชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่นจะคงอยู่ต้องมีการขับเคลื่อนการส่งเสริมโดยผู้นำชุมชนและคนในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้นำชุมชนเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมประสานกิจกรรมภายในชุมชน บทบาทของผู้นำชุมชนจึงมีความสำคัญในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Pangsoi (2018) ที่กล่าวว่าชุมชนมีประวัติแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่มีอิตสิบสองและคองสิบสี่ มีงานสำคัญระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำชุมชน และประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมงาน ได้แก่งานบุญคุณลานขวัญข้าว บุญพะหวัด เป็นต้น และสอดคล้องกับ Tong-intarach (2021) ที่กล่าว

ว่า การอนุรักษ์และขยายความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย นั้นได้ดำเนินบนรากฐานของชุมชน ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนและเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตั้งแต่การกำหนดปัญหา ตัดสินใจ ดำเนินการ และ ประเมินผลให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนเพื่อสร้างความรู้สึกหวงแหนและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างเข้มแข็งและปลอดภัย 2.6) บทบาทของสถาบันครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันแรกทีอบรมเลี้ยงดู ถ่ายทอด ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่นให้แก่สมาชิกในครอบครัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สถาบันครอบครัวมีความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ บุตรหลาน การเรียนรู้ภายในครอบครัวจึงเกิดขึ้นก่อนอย่างรวดเร็ว และเกิดการเลียนแบบได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ Krainatee, Dhammasaccakarn and Sungkharat (2020) ที่พบว่า ครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่มีบทบาทในการพัฒนาสมาชิกในสังคม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน บทบาทของครอบครัวอาจเปลี่ยนไปแต่อย่างไรก็ตามสถาบันครอบครัวยังคงต้องดำเนินการรักษาไว้ซึ่งลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของสังคมที่จะนำไปสู่คุณภาพชีวิตของสมาชิกและการสร้างเสริมสุขภาพที่ดีในสังคม 2.7) บทบาทของสื่อสื่อมีบทบาทในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สื่อเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเยาวชนในหลายช่องทางโดยเฉพาะสื่อออนไลน์ และการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมีหลายรูปแบบทั้งการให้ความรู้ ข้อคิด วิธีปฏิบัติต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ Sripasuda (2019) ที่กล่าวว่า สื่อใหม่เป็นสิ่งที่มาตามยุคสมัยในด้านความรู้ นักศึกษาสามารถค้นหาข้อมูล และสิ่งที่ต้องการผ่านสื่อใหม่ได้อย่างรวดเร็วและหลากหลาย ในด้านสังคมนักศึกษาสามารถใช้สื่อใหม่ในการสร้างกลุ่มเพื่อนที่ชื่นชอบคล้ายกันโดยสิ่งที่นักศึกษาชื่นชอบและนำเสนอทำให้มีเพื่อน และคนรู้จักกันมากยิ่งขึ้น ในด้านบันเทิงและแฟชั่นนักศึกษาเห็นด้วยว่าสื่อใหม่สามารถใช้ดาวน์โหลดข้อมูลแอปพลิเคชันพร้อมทั้งติดตามข่าวสารบันเทิงได้โดยง่าย และรวดเร็ว 2.8) บทบาทการสร้างจิตสำนึกด้วยตนเองการสร้างจิตสำนึกด้วยตนเอง

เกิดขึ้นได้ง่ายเพียงแค่รู้ว่าตนเองเป็นใคร มาจากไหน อะไรทำให้เป็นตนเองในทุกวันนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่เยาวชนรู้ว่าตนเองมีพื้นถิ่นมาจากไหน วิถีของตนเป็นอย่างไรก็จะทำให้สำนึกในความเป็นตนเองได้ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Thongpanya et al. (2015) ที่พบว่า เยาวชนที่มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับการเห็นคุณค่าโดยมีเยาวชนที่มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนในระดับระบบเพียง 1 คนเท่านั้น เยาวชนมีความตระหนักในการพัฒนาชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่าด้านอื่นๆ และเยาวชนมีการแสดงบทบาทสูงสุดในการพัฒนาด้านวัฒนธรรม แต่การแสดงบทบาทเป็นเพียงการมีส่วนร่วมเท่านั้น เนื่องจากผู้นำชุมชนและประชาชนเห็นว่าเยาวชนยังมีวุฒิภาวะต่ำและยังอยู่ในวัยที่ควรเรียน ไม่สามารถเป็นนักพัฒนาชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่าประเด็นการเลียนแบบวัฒนธรรมอื่นในการจัดการศึกษาที่อาจละเลยศิลปะวัฒนธรรมดั้งเดิม และการมีประสบการณ์การสัมผัสกับวัฒนธรรมอื่นที่จิตใจของเยาวชนอ่อนไหว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะระบบการศึกษาควรมีการจัดการเรียนการสอน หรือกิจกรรมที่เน้นให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมพื้นถิ่นของตนมากขึ้น และเน้นให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์สัมผัสวัฒนธรรมพื้นถิ่นมากขึ้นรวมทั้งสอดแทรกเนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมพื้นถิ่นไว้ในหลักสูตรด้วย
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับนโยบายภาครัฐ ระดับหน่วยงานภาครัฐ และระดับตนเอง ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมด้านวัฒนธรรมอย่างจริงจังตั้งแต่การกำหนดนโยบายและการดำเนินการในเชิงประจักษ์เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมพื้นถิ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นตามกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมจึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ของเยาวชนและควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้

ประโยชน์จากการผสานทางวัฒนธรรมอย่างลงตัวรวมทั้งควรมีการขยายพื้นที่การวิจัย ทั้ง 4 ภาค เพื่อเปรียบเทียบความเหมือน ความต่าง หรือหาจุดร่วมทางวัฒนธรรม

References

- Boon-ard, S. (2015). Intercultural adaptation process of Laos and Cambodian students in Ubon Ratchathani University. *Journal of Communication Arts*, 33(4), 91-106. [in Thai]
- Changjun, P., Yongsorn, C., & Ponathong, C. (2022). A study of Thainess characteristics among society expectations for student of Thai higher education institutions. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 7(2), 145-154. [in Thai]
- Krainatee, M., Dhammasaccakarn, W., & Sungkharat, U. (2020). Family: The social key institutions and roles of holistic human development1. *Parichart Journal, Thaksin University*, 33(1), 1-16. [in Thai]
- Muenjanchoey, R. (2015). Cultural capital for Thai song Dam's development in Nakhon Pathom Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(2), 231-247. [in Thai]
- Nakham, M. (2022). Assimilate of cross-cultural marriage in KhonKaen. *Humanities & Social Sciences*, 39(1), 160-181. [in Thai]
- Narkdilok, L. (2018). Approaches for developing the juvenile's behavioral habits. *Sisaket Rajabhat University Journal*, 12(1), 163-172. [in Thai]
- Office of the National Higher Education Commission. (2021, March 14). *Current students are classified by group of institutions, name of institution, name of faculty, name of field, education level, and gender*. https://data.mhesi.go.th/dataset/univ_std_11_01
- Pangsoi, K. (2018). Community leaders' cultural management in activity enhancement for social security and sustainability. *Journal of MCU Social Science Review*, 7(1), 32-42. [in Thai]

- Pengmol, T. (2023). The black Lahu cultural inheritance process children and youth in Ban Ja Bo community-based tourism area Pang Mapha District, Mae Hong Son Province. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 49(1), 33-54. [in Thai]
- Ratsamee, P. (2021). A temple development guideline to be learning center in religious, arts and culture in Lopburi Province. *Journal of MCU Humanities Review*, 7(1), 122-140. [in Thai]
- Richard, E. D., & Prewitt, K. (1969). *Political socialization*. Boston: Little Brown.
- Siriwanno, J., Maneesaeng, B., & Noichareon, P. (2020). The role of local government on the community tourism promoting. *Mahachulagajajara Journal*, 11(1), 1 - 12. [in Thai]
- Sripasuda, L. (2019). The role of new media in the social construction of values of university students. *The Journal of Social Communication Innovation*, 7(2), 10 - 16. [in Thai]
- Sripeng, T. (2021). The cultural assimilation of Thai state to Thai – Muslim in southern border provinces: A case of youth building peace in The Southern Border Provinces project. *Eau Heritage Journal, Social Science and Humanity*, 11(2), 149 - 160. [in Thai]
- Sumantra, I.W.D., Suastika, I.M., Ardika, I.W., & Suardiana, I.W. (2021). Local cultural arts in the Global Era. *E-Journal of Cultural Studies*, 14(2), 33 - 42. <https://doi.org/10.24843/cs.2021.v14.i02.p04>
- Sun, Y., & Wang, W. (2022). Local cultural mutations: change, cognition and adaptation. *Proceedings of the 2022 2nd International Conference on Modern Educational Technology and Social Sciences (ICMETSS 2022)*. [https://doi: 10.2991/978-2-494069-45-9_57](https://doi.org/10.2991/978-2-494069-45-9_57)

- Thaporn, P., Inthacha, P., Tongpradoo, P., Chupradith, P., & Thongchand, P. (2022). The development of temples for cultural tourism in Klong Noi Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 9(8), 430 - 445. [in Thai]
- Thongpanya, T., Soopunyo, W., Tanpichai, P., & Srisuantang, S. (2015). Youth consciousness in community development: A case study of a Voluntary Youth Group in Huai Mon Thong Community development. *Kasetsart Journal - Social Sciences*, 36(3), 483 - 497. [in Thai]
- Tong-intarach, T. (2021). Participatory process for promoting and improving local cultural diversity in Thai Song Dam Community, Chumphon Province. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 6(12), 237 - 251. [in Thai]
- Wannapaisan, C., Prachyapruit, A., & Pongwat, A. (2016). A development of an education management model based on the multicultural education for ethnic student groups in higher education institutions of northern Thailand. *Journal of Education Studies Chulalongkorn University*, 44(2), 57 - 73. [in Thai]
- Wannit, P., & Sonphonngam, M. (2022). Cultural crisis changing the way of life Thai society in the digital age. *Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak*, 9(2), 117 - 126. [in Thai]
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*, New York: Harper & Row.

Author

Asst. Prof. Dr. Watcharaporn Jantanukul

Lecturer of Public Administration Program,

Faculty of Humanities and Social Sciences

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Tel.: 08-7459-9349 Email: chomchob49@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8048-9798>

องค์ความรู้ภูมิปัญญาการสืบทอด และถ่ายทอดกระบวนการแสดง
ประกอบท่าทางของตัวละครฝ่ายจีนในละครพันทางเรื่อง “ราชาธิราช”

The Body of Knowledge, Conveying Wisdom, and Methods of
Performative Process upon Chinese Characters Gesture
in Lakhorn Phanthang Entitled “Rajathiraj”

ภุมรินทร์ มณีวงษ์¹

Phoomarin Maneewong

¹สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Drama Education, Sukhothai College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

Received: May 19, 2023

Revised: August 18, 2023

Accepted: August 19, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.16>

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ในการแสดงงิ้วที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาในการแสดงละครพันทางเรื่อง ราชาธิราช 2) ศึกษาวิธีแสดงบทบาทตัวละครฝ่ายจีนในละครพันทางเรื่องราชาธิราช ตอน สมิงพระรามรบกามณี และ 3) ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้บทบาทตัวละครฝ่ายจีนในละครพันทางเรื่องราชาธิราช ตอน สมิงพระรามรบกามณี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง 3) การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้าง และ 4) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่ผลการวิจัย พบว่า การแสดงงิ้วมีบทบาทต่อรูปแบบการแสดง ในบทบาทตัวละครฝ่ายจีน ผ่านความสัมพันธ์จากตัวบุคคลผู้ถ่ายทอด และส่งผ่านในรูปแบบการแสดงกระบวนการท่า ตลอดจนองค์ประกอบที่

เกี่ยวข้อง ที่นำไปสู่องค์ความรู้ภูมิปัญญาการสืบทอด และถ่ายทอดได้แก่ 1) รูปแบบการแสดงที่มีลำดับขั้นตอน 2) วิธีฝึกหัดที่มีแบบแผน 3) ท่าร่ายเฉพาะที่สำคัญของการแสดง 4) วิธีการถ่ายทอดอารมณ์ และ 5) การแต่งกายแต่งหน้าตามลักษณะได้แก่ พระเจ้ากรุงจีน กามนี โจเปียว คนธง ทหารจีน และ ล่ามจีน

คำสำคัญ: ละครพันทาง, ราชาริราช, องค์ความรู้, ภูมิปัญญา, บทบาท

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the relationship in Chinese performing opera which related to the wisdom knowledge in Lakorn Phanthang Drama entitled “Rachathirach”, 2) study the roles portrayal through Chinese characters of the drama in the episode entitled “Samingphraram and Kamanee Battle”, and 3)) Study and analyze the knowledge transfer process Chinese characters of the drama in the episode entitled “Samingphraram and Kamanee Battle”, Qualitative research method was employed. The research tools consisted of 1) structured interview, 2) unstructured interview, 3) structured observation, and 4) non- participant observation utilizing to analyze the data and leading to a result of the research. It revealed that Chinese Opera affects the performative pattern. For the role of the characters in terms of the relationship from individuals to teacher whose character is portrayed as the same prior one conveys to the performance, dancing process as well as concerning elements which leads to the three paradigms mentioned. There include 1) Sequent Performative Pattern, 2) Planned Practical Methods, 3) Particular Choreography which plays a master roles of the performance, 4) Emotional Conveying Method, and 5) Make up and Costume according to the

Chinese Character's Types occurred such as King of China (Seng Zhou Emperor) Kamani, Zupiao, flag carrier, Chinese soldier and translator.

Keywords: body of knowledge, characters, Lakhorn Phanthai, Rachathirach, wisdom

บทนำ

ศาสตร์แห่งศิลปะการแสดงที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปแบบการแสดงในปัจจุบัน มีเหตุปัจจัยหลายด้านที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง จนเกิดเป็นกระบวนการแสดง และการพัฒนารูปแบบการแสดงมาตามลำดับ ส่วนหนึ่งเกิดจากการความคิดอย่างสร้างสรรค์ ผวนกับความนิยมตามบริบทของสังคม เกิดเป็นการพัฒนาที่สั่งสมความรู้ ตกผลึกเป็นสิ่งใหม่ และมีการสืบทอด การถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ ความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนยุคก่อนมาสู่คนในยุคปัจจุบัน

ละครพื้นทางเป็นรูปแบบของการแสดงละครรำของไทย ที่นำลักษณะของเรื่องราว อุดลักษณะเฉพาะท่าทาง การแต่งกาย สำเนียงเพลง สำเนียงภาษา ของเชื้อชาติ ที่เป็นการแสดงรูปแบบใหม่ซึ่งแต่เดิมยังไม่ได้ระบุ หรือเรียกละครชนิดนี้ว่าละครพื้นทางแบบในปัจจุบัน แต่เรียกตามอย่างรูปแบบที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นว่า “ละครผสมสามัคคี” หรือละครเจ้าคุณมหินทร์ ที่เรียกตามนามของเจ้าของคณะ คือ เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (Virulrak, 2004, p.172)

เรื่องราวชาชีราชนับเป็นอีกเรื่องราวนึง ที่นำมาจัดทำเป็นบทละครสำหรับใช้แสดงละครพื้นทาง มีความเกี่ยวข้องกับพงศาวดารมอญ – พม่า โดยหลวงพัฒนพงศ์ กักดี (ทิม สุขยางค์) เป็นผู้ประพันธ์บท เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการทำสงครามระหว่างชนชาติมอญกับชนชาติพม่า มีเนื้อหาสนุกสนานติดตาม มีการใช้กลยุทธ์ในการทำสงคราม ให้ข้อคิดด้านยุทธศาสตร์สงคราม ด้านการปกครอง ทั้งยังปลูกฝังค่านิยมในเรื่องความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ตามที่รัชกาลที่ 1 มีพระประสงค์ให้แปลขึ้นเพื่อให้

ข้าราชการ ได้มีความรู้ในด้านที่เกี่ยวกับการทำสงคราม การเมือง การปกครองด้วย (Wingwon, 2011, p. 273) จึงเป็นเรื่องราวที่ทำให้คนในยุคนั้นให้ความสนใจ โดยบทละครเรื่องราชาธิราชที่ใช้แสดงอยู่ในปัจจุบัน เป็นบทละครที่ กรมศิลปากรปรับปรุงบทขึ้นใหม่ เริ่มแสดงครั้งแรกปี พ.ศ. 2495 ณ โรงละครศิลปากร (Thupket, 2010, p. 115) เรื่องราวในวรรณกรรมเรื่องราชาธิราชสู่บทการแสดงที่มีความสมบูรณ์ของคำประพันธ์ ทำนองเพลง การออกแบบ เครื่องแต่งกายที่สื่อถึงสองชนชาติ คือ เชื้อชาติมอญ และเชื้อชาติพม่าแล้ว ยังพบว่ามียู่อีกกลุ่มเชื้อชาติ ที่มีบทบาทสำคัญและน่าสนใจคือกลุ่มบทบาทของตัวละครฝ่ายจีน

โดยการคิดกระบวนท่ารำในบทบาทของตัวละครฝ่ายจีน ที่ปรากฏในละครพันทางเรื่องนี้ เกิดจากการผสมผสานของการแสดงงิ้ว และการแสดงแบบละครรำของไทยจึงทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้จากภูมิปัญญาในการสร้างอัตลักษณ์ของการแสดง เป็นการสร้างลักษณะบุคลิกของตัวละครทางฝ่ายจีน ที่ประกอบไปด้วย บทบาทของกษัตริย์คือ พระเจ้ากรุงจีน(พระเจ้าเงี้ยวองค์โต) บทบาทแม่ทัพฝ่ายญี่คือกามณี บทบาทแม่ทัพฝ่ายบุนโจเปียว พลทหาร ตัวประกอบอื่น ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากครูงิ้วหลวงวังหน้าในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ สมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมา คุณครูผัน โมรากุล ได้รับการถ่ายทอดจากหม่อมครูเครือ เครือสุวรรณ ผู้เป็นมารดา ซึ่งเป็นผู้รับบทบาทกามณี ในขณะละครเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง และสืบทอดสู่การแสดงของกรมศิลปากร โดยผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดบทบาทกามณี จากคุณครูผัน โมรากุล ในครั้งนั้นคือ คุณครูชูวงศ์ คุริยประณีต และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษณา (บัวสรวง) ภักดีเทวา

ปัจจุบันผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนรำนี้อยู่เพียงท่านเดียวคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษณา (บัวสรวง) ภักดีเทวา ปัจจุบันอายุ 90 ปี ปัจจุบันจะมีผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในบทบาทของตัวละครฝ่ายจีนในเรื่องราชาธิราช แต่ยังคงอยู่ในจำนวนน้อยไม่แพร่หลาย ส่วนในรูปแบบการแสดง การเรียนการสอนในมิเพียงกระบวนการแสดงที่ไม่ได้ครบถ้วนสมบูรณ์ มีการตัดทอนทำทางบางส่วนออกให้เหมาะสมกับเวลา เหมาะสมผู้เรียน ยังเป็นเรื่องที่น่าวิตกอย่างยิ่ง ด้วยองค์ความรู้

ด้านภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับบทบาทของตัวละครฝ่ายจีน เกิดความไม่สมบูรณ์ ขาดการสืบทอดองค์ความรู้ตามรูปแบบของกระบวนการแสดงที่เคยมีมา และจะส่งผลต่อการขาดช่วงการสืบทอด การเรียนการสอน และการอนุรักษ์ได้

ด้วยความสำคัญที่ได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญ จึงเกิดความสนใจในการศึกษา เรื่ององค์ความรู้ภูมิปัญญาการสืบทอดและถ่ายทอดกระบวนการแสดง ประกอบทำทางของตัวละครฝ่ายจีนในละครพื้นทางเรื่องราชาธิราช เพื่อการวิเคราะห์ การผสมผสานระหว่างทำรำไทยและทำการแสดงของจ้าว ตลอดจนรูปแบบการแสดงที่ปรากฏอยู่ในการแสดง ทั้งนี้ยังเป็นการศึกษารูปแบบ องค์ประกอบกระบวนการทำในการแสดง และวิธีการทำทางของตัวละครฝ่ายจีน ซึ่งจัดเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญ สามารถเป็นข้อมูลในทางทฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ รวมถึงการรักษาวิถีการรำในกระบวนการนี้ไม่ให้สูญหายเพื่อส่งเสริม เชิดชูคุณูปการของปรมาจารย์ ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ รักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดง ให้เผยแพร่เป็นประโยชน์ในทางด้านการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความสัมพันธ์ในการแสดงจ้าวที่เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาในการแสดงละครพื้นทางเรื่อง ราชาธิราช
2. ศึกษาวิธีแสดงบทบาทตัวละครฝ่ายจีนในละครพื้นทางเรื่องราชาธิราช ตอน สมิงพระรามรบกับ
3. ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดความรู้บทบาทตัวละครฝ่ายจีนในละครพื้นทางเรื่องราชาธิราช ตอน สมิงพระรามรบกับ

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาขั้นตอนองค์ประกอบในการแสดงจ้าว ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตัว

ละครฝ่ายจีนในละครพันทางเรื่องราชาธิราช โดยศึกษาเฉพาะผู้แสดงบทบาทตัวละครฝ่ายจีนที่แสดงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2495

วิธีดำเนินงานวิจัย

สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการบวนการดำเนินวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ขั้นตอนในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

1. ขั้นตอนในการวิจัย มีการศึกษาประวัติการแสดงงิ้ว และการแสดงละครพันทางเฉพาะตอนที่บทบาทของตัวละครฝ่ายจีน จากเอกสาร งานวิจัย หนังสือ บทละคร ฯลฯ การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ในกลุ่มผู้แสดงงิ้ว กลุ่มผู้แสดงละครพันทางเรื่องราชาธิราช ตอน สมิงพระรามรบกามณี กลุ่มผู้ถ่ายทอด กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนร่วมในการแสดง ศึกษาข้อมูลจากรูปแบบการแสดงจริง โดยใช้วิธีการสังเกต มีการปฏิบัติกระบวนการทำและวิธีการแสดง แล้วนำข้อมูลที่ได้ มาตรวจสอบความถูกต้อง แบบสามเส้าเพื่อเรียบเรียง สรุปผลการวิจัย และจัดสัมมนากลุ่มย่อย โดยมีคณะกรรมการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมการสัมมนา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง จากนั้นจึงได้นำเสนอผลงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการเขียนแบบพรรณนา และวิเคราะห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้าง การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และเก็บข้อมูล ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งการตั้งคำถาม ผู้วิจัยต้องการทราบประวัติ ขั้นตอน และองค์ประกอบของการแสดง ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับบทบาทของตัวละครจีนในเรื่องราชาธิราชได้อย่างไรที่จะนำไปสู่องค์ความรู้ภูมิปัญญา

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นประเด็นคำถามที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์ที่นำมาประกอบกับความเกี่ยวข้อง ในรูปแบบวิธีการแสดง

อัตลักษณ์พิเศษที่มีเฉพาะตัวบุคคล โดยแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 แบบจะนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้แสดงงิ้วที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปีขึ้นไป ที่เคยแสดงในบทกษัตริย์ บทนักรบ และบทตัวประกอบชายที่เกี่ยวข้อง โดยเลือกจากผู้แสดงในคณะงิ้วที่รับงานแสดง และเป็นคณะงิ้วที่มีชื่อเสียง ที่พร้อมให้สัมภาษณ์ ทั้งหมด 5 คณะ ได้แก่ นายสรวีศ จิตรภิมย์ลลภ คณะไช้ป้อสงเตี้ยเกียะท้วง นายรัชชัย อบทอง คณะไช้ย่งสง นางเซ็งอี คณะเล่าบวงนี้ซุนบึง นายวรวัฒน์ มาลาหอม คณะอีไ้เฮงเกียะท้วง นายวิโรจน์ วาญญูตากวิน คณะเล่าเง็กเล่าซุน และนายกิตติพงษ์ สุขศรี นักแสดงงิ้วอิสระ

ในกลุ่มที่ 2 จะผู้แสดง ผู้ที่เกี่ยวข้องในการแสดงละครพื้นทางเรื่องราวราชราชนที่ได้รับบทบาทเป็นตัวละครฝ่ายจีน มีประสบการณ์ในการแสดงไม่น้อยกว่า 10 ปีขึ้นไป ประกอบด้วย 1) ผู้แสดงที่แสดงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2495 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤษณา (บัวสรวง) ภักดีเทวา 2) กลุ่มผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดตามรูปแบบที่สมบูรณ์จากผู้แสดงในครั้งแรกในปีพ.ศ. 2495 นายสมนึก บัวท่ง นายไพโรจน์ ทองคำสุก 3) กลุ่มผู้แสดงที่เป็นนาฏศิลปินของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร นายพรเลิศ พิพัฒน์รุ่งเรือง นายจุลทรัพย์ ดวงพักตรา 4) กลุ่ม ผู้แสดงที่เป็นบุคคลภายนอกสังกัดกรมศิลปากรและสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้แก่ นายปณต ปานสมุทร นายจักรารักษ์ คงฟู 5) กลุ่มผู้แสดงที่เป็นครู อาจารย์บุคคลภายในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พลยุทธ กนิษฐบุตร นายสุวัธน์ อยู่แท้ว นายจตุพร ภักดี นางสาวพิชญา บวรอิทธิกร นางสาวพรอุษา พุทธประเสริฐ นางอัมพิกา เอี่ยมจรูญ นางสาวอัจฉรา จันท์ 6) กลุ่มผู้สอนตามรูปแบบการเรียนการสอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฤทธิเทพ เถาว์หิรัญ นางพัชรา บัวทอง นางสาวกรรณก ทับจิน นายนิติพงษ์ ทับทิมหิน นายญาณวุฒิ ไตรสุวรรณ

2.3 การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้าง สืบเนื่องจากการศึกษาข้อมูลการเตรียมความพร้อมเบื้องต้นจนถึงการแสดงจริงทั้งการแสดงงิ้ว และการแสดงละครพื้นทางฯ โดยเฉพาะตอนที่มีการต่อสู้ วิธีการแสดง องค์ประกอบการแสดงโดยผู้วิจัยได้

สังเกตการณ์จากการแสดงจริง และจากสื่อวิดีโอทัศน์

2.4 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตในโอกาสที่มีการแสดงในฐานะของผู้ชมเพื่อสังเกตในสิ่งที่ไม่พบจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

2.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว กล้องบันทึกภาพนิ่ง เครื่องบันทึกเสียง และสมุดบันทึกข้อความ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยข้อมูลด้านประวัติรูปแบบการแสดงงิ้ว และการแสดงละครพื้นทางเรื่องราวราชราชนอน สมิงพระรามรบกามนี จากบทละคร ตูจิบตร บทความวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลด้านองค์ประกอบในการแสดงงิ้วที่มีอิทธิพลต่อการแสดงละครพื้นทางเรื่องราวราชราชนอน สมิงพระรามรบกามนี ที่ใช้เครื่องมือในงานวิจัยได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการบันทึกข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล

ข้อมูลด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่ปรากฏอยู่ในกระบวนการทำรูปแบบการแสดง องค์ประกอบในการแสดงบทบาทของตัวละครฝ่ายจีน โดยที่ผู้วิจัยได้จากการได้รับการฝึกปฏิบัติในบทบาทของตัวละครที่เกี่ยวข้อง

4. การตรวจสอบ วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล ใช้การตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการแบบสามเส้าโดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม ตรวจสอบด้วยทฤษฎีและผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย ด้านการแสดงงิ้ว เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้ววิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุป นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาความเป็นลักษณะทางวิชาการ

ผลการศึกษา

จากกระบวนการวิจัยในเรื่อง องค์ความรู้ภูมิปัญญาการสืบทอดและถ่ายทอดกระบวนการแสดง ประกอบท่าทาง ของตัวละครฝ่ายจีนในละครพื้นทางเรื่องราวราชราชนอน สามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ด้านความสัมพันธ์จากระบบการแสดงงิ้ว ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านการแสดง พบว่า ในการแสดงละครพื้นทางเรื่องราวชีวิตของ ชุตสมิงพระรามอาสา ตอน สมิงพระรามรบกับท้าวทศพร ได้รับการแสดงงิ้วโดยตรง ในขั้นแรก มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการแสดงละครเวทีของไทย เกิดเป็นรูปแบบเฉพาะของตัวเองละครฝ่ายจีนในเรื่องชีวิตของ ชุตสมิงพระรามอาสา และการรื้อฟื้นประเพณีในการแสดงของงิ้วแบบผสมกลมกลืนกันดังนี้

1.1 การส่งผ่านจากตัวบุคคลสู่ตัวบุคคล ที่มาจากครูผู้ถ่ายทอดที่เป็นตัวละครเดิมในคณะละครเจ้าคุณหมื่นท้าวทศพร (เพ็ง เพ็ญกุล) คือหม่อมครูเครือ และแม่ครูหงิม ตัวละครสำคัญที่ได้รับการฝึกหัดวิธีการแสดงท่าทางแบบงิ้ว การร้อง และกระบวนไม้รบ (ไม้บู๊) จากครูงิ้ว โดยครูงิ้วที่เข้ามาสอนในครั้งนั้นคือ ชินแสไข่ (เป็นครูงิ้ววังหน้า) ต่อมาหม่อมครูเครือ และ แม่ครูหงิม ได้ถ่ายทอดให้แก่ คุณครูผัน โมรากุล เป็นตัวละครของคณะเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ และแม่ครูหงิมได้ถ่ายทอดให้คุณครูมุล ชุมพล ซึ่งส่วนตัวละครของวังสวนกุหลาบ (Boonyachai, National Artist, Personal Communication, December 15, 2022)

เมื่อกรมศิลปากรได้จัดทำละครพื้นทางเรื่องราวชีวิตของ ชุตสมิงพระรามอาสา คุณครูผัน โมรากุล คุณครูผัน โมรากุล (ฝึกสอนบทกามนีและพระเจ้ากรุงจีน) คุณครูมุลลี คงประภัสร์ (ฝึกสอนบทโจเปี้ยว และพวกทหาร) ได้มีส่วนช่วยในการถ่ายทอดฝึกซ้อมให้กับ ผู้แสดงครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2495 ได้แก่ คุณครูจรรยาดี เต็มยิด คุณครูปราณี สำราญวงศ์ ในบทบาทพระเจ้ากรุงจีน คุณครูชูวงศ์ ตรีประณีต ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษณา ภักดีเทวา (ละม่อม บัวสรวง) ในบทบาทกามนี และ คุณครูพนิดา สุนทรสนาน คุณครูประทุม โอบายาทย์ ในบทบาทโจเปี้ยว ปัจจุบันพบว่าผู้ที่รับการถ่ายทอดจากกลุ่มผู้แสดงครั้งแรกสามารถแบ่งเป็น กลุ่มข้าราชการสำนักงานสถิติ กรมศิลปากร กลุ่มข้าราชการในสถาบันบัณฑิตศิลป์ และกลุ่มบุคคลภายนอก

1.2 การส่งผ่านในความสัมพันธ์ของรูปแบบการแสดงจากกระบวนท่าทางและองค์ประกอบของการแสดงงิ้วสู่การแสดงในบทบาทของตัวละครฝ่ายจีนได้แก่บทบาทของตัวละครทั้งหมดใช้วิธีการเลียนแบบจากการแสดงงิ้วเพื่อให้สมจริงกับบทบาท อีกประการหนึ่ง คณะละครของเจ้าคุณมหินทร์ เคนนำบทประพันธ์ที่แปลมาจากวรรณกรรมของจีนเพื่อมาเล่นในแบบละครพันทางเชื้อชาติจีนมาก่อนแล้ว ทั้งนี้รูปแบบและแนวทางในการแสดงนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิธีการแสดงบทบาทของตัวละครฝ่ายจีนในเรื่องราชาธิราชดังนี้

1.2.1 ผู้แสดงจะต้องแสดงกิริยาท่าทางแบบงิ้วที่ใช้ช่วยะหลัก ได้แก่ ศีรษะ ใบหน้า ดวงตา ไหล่ แขน มือ ลำตัว ขา และ เท้า เพื่อออกลีลาประกอบกับบทร้อง ทำนองเพลง รวมไปถึงการแสดงอารมณ์ โดยเฉพาะการใช้ดวงตานั้น ในการแสดงงิ้วจะเน้นการใช้ดวงตา เช่น การกลอกตาในขณะเดิน ถลึงตาในเวลาแสดงอาการโกรธหรือความอึกเขม หรือตา ชำในตอนโศกเศร้าเสียใจ (Cheng Yi, Opera actress, Personal Communication, December 10, 2022) และใช้กิริยาประกอบการเจรจา การร้องบทด้วยตัวผู้แสดงเองอีกด้วย

1.2.2 กระบวนรบที่เรียกว่า “ไม้นู้” (Phakdidwva, Assistant Professor, Personal Communication, December 13, 2022) ซึ่งเป็นท่าของการรบ โดยเฉพาะของกามนี และเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงในตอนนี้ โดยกระบวนไม้นู้ที่ใช้แสดงในปี พ.ศ. 2495 มีทั้งหมด 8 กระบวนไม้นู้ โดยแบ่งเป็นกระบวนที่รบด้วยไม้พลอง 6 กระบวนไม้นู้ และไม้นู้ที่รบด้วยทวน 2 กระบวนไม้นู้

โดยไม้นู้ทั้ง 8 กระบวนไม่มีลักษณะการตี อยู่ 2 ลักษณะ คือ การตีแบบฝ่าหมาก การตีแบบพลองสองหัว และการตีแบบพลวงหัวเดียว ซึ่งในการแสดงงิ้วจะเรียกลักษณะการตีแบบนี้ว่า “บ๊วเซีซ” และ “ซู้มึง” (Sooksi, Opera actress, Personal Communication, December 10, 2022) และยังมีการปรับกระบวนเพื่อให้เหมาะสมกับเวลาในการแสดง โดยปรับเป็นรบด้วยไม้พลอง 3 ไม้นู้ และรบด้วยทวน 2 ไม้นู้ ซึ่งในการรบด้วยทวนทั้ง 2 ไม้นี้ยังคงเป็นท่าหลักที่ใช้แสดงอย่างเดิม ซึ่ง

การรบด้วยอาวุธทวนนี้ในการแสดงจึงเรียกว่า “เชีย” (Obthong, Opera actress, Personal Communication, December 10, 2022) ที่แปลว่าการรบด้วยอาวุธทวน นอกจากนี้ในการรบด้วยไม้บู้จะมีคำเรียกท่าต่าง ๆ ที่เป็นคำศัพท์ที่มาจากงิ้ว เช่น คำว่า “ก้า” (การใช้ทวนจัดแล้วหมุนทวนเป็นวงกลม) “เกี้ยว” (การใช้ทวนจัดทวนให้สูงขึ้นแต่ไม่หมุนเป็นวงกลม) และ “ตะ” (การใช้ปลายทวนมาปะทะกันอย่างต่อเนื่อง) (Marahom, Opera actress, Personal Communication, December 10, 2022) แต่ในการเรียกคำเฉพาะนี้ในการแสดงของไทยได้เรียกรวบความหมายเป็นคำเดียวคือ “ก้า” ที่หมายถึงลักษณะการใช้ปลายทวนจัดอาวุธของฝ่ายตรงข้ามแล้วหมุนเป็นวงกลม จากนั้นจึงเข้าได้การรบต่อไป (Buuatong, Thai dance performer, Personal Communication, December 13, 2022) ฉะนั้น “ก้า” ในการรบในไม้บูนั้นจะมีลักษณะเป็นท่าเชื่อมในการตีไม้ต่อไป

ปัจจุบันท่ารบต่าง ๆ ทั้งในการแสดงงิ้ว และการแสดงละครพื้นทางเรื่องราวชาธิราช ตอนสมิงพระรามรบกับนิ ยังคงเป็นการสืบทอดรักษาระบวนเดิมตั้งแต่ได้รับการถ่ายทอดจาก หม่อมครูเครือ ตัวละครสำคัญของคณะละครเจ้าคุณมหารัศม์คีธราช(เพ็ง เพ็ญกุล) ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้แสดงงิ้วพบว่า ท่ารบบางท่าในปัจจุบันไม่มีการนำมาใช้แสดงแล้วเนื่องจากการไม่มีการถ่ายทอดไว้ โดยเฉพาะท่าโยนทวนจากด้านข้าง ท่าพุ่งทวนจากด้านหลัง แต่จะใช้ท่ารบแบบการตีไม้แบบธรรมดาปกติแทน

ภาพ 1 - 3

กระบวนรบที่เรียกว่า “ไม้บู้” ซึ่งเป็นท่าของการรบ โดยเฉพาะของระหว่างกามนีและสมิงพระรามนับว่าเป็นสิ่งสำคัญของการแสดงในตอนนี้

หมายเหตุ. ภาพจากการแสดงเมื่อวันที่ 7 – 8 สิงหาคม 2561 ณ ศาลาเฉลิมกรุง

1.2.3 กระบวนการออกตัวแสดงที่เรียกว่า “ลาซัน” นับว่าเป็นสิ่งสำคัญของการแสดงในตอนนี้อีกเช่นกัน เป็นการแสดงท่าทางประกอบการร้องด้วยภาษาจีน ที่ตัวละครจะต้องร้องเองพร้อมแสดงท่าทางประกอบการร้อง ประกอบ จังหวะของดนตรี ตัวละครที่จะต้องออกลาซัน ได้แก่ พระเจ้ากรุงจีน กามนี และโจเปียว โดยแต่ละตัวละครจะมีท่าเฉพาะที่แตกต่างกัน ในการแสดงงิ้วการออกลาซันจะใช้กับตัวละครฝ่ายบู๊ หรือ ตัวละครที่มีบทบาทต้องไปรบ เป็นการแสดงความเข้มแข็ง และทำที่ที่แข็งแรง มีความมองอาจ ประกอบการใช้เสียงในการร้องที่เป็นบทเฉพาะตัว (KanidThabud, Thai dance performer, Personal Communication, December 16, 2022)

ในการออกลาซัน จะเริ่มจากบทบาทตัวประกอบที่เป็นบทตัวรอง แล้วเรียงลำดับไปถึงตัวละครที่มีบทบาทสำคัญ โดยเรียงจากได้แก่ พลทหาร โจเปียว กามนี และพระเจ้ากรุงจีน ซึ่งแต่ละตัวจะมีท่าทางที่แตกต่างกันไป

ภาพ 4 - 6

การออกตัวที่เรียกว่า ลาซัน ที่เป็นท่าเฉพาะของแต่ละบทบาท ได้แก่ พระเจ้ากรุงจีน กามนี และโจเปียว

หมายเหตุ. ภาพจากการแสดงเมื่อวันที่ 7 – 8 สิงหาคม 2561 ณ ศาลาเฉลิมกรุง

1.2.4 ลักษณะการใช้น้ำเสียงประกอบการเจรจา การร้องด้วยพลังเสียงตามอารมณ์ในแต่ละช่วงของการแสดง มีการใช้คำเจรจา และบทร้องที่เป็น

ภาษาจีนที่อยู่ในช่วงการออกตัว (ลาซัน) การเตรียมทัพ (เพลงเดินทัพจีน) ผู้แสดงต้องใช้พลังเสียงที่ดัง และความเข้มแข็ง และในฉากที่กามนีเสียชีวิต (เพลงจีนโศก) ผู้แสดงจะต้องร้องด้วยเสียงลักษณะสะอึกสะอื้น โหยหวน และกู่ตะโกน โดยเฉพาะในตอนร้องบทนี้ ผู้แสดงจะต้องร้องให้ชัดคำ และต้องไม่ร้องให้จนเสียการร้องเพลง

1.2.5 รูปแบบการแต่งกาย การแต่งหน้า ที่ใช้วิธีการแต่งของจริงที่ผู้แสดงในบทบาทผู้ชาย ซึ่งภาษาในการแสดงจริงเรียกว่า “เซ้ง” หรือ “เซิง”

(Charoenratana, 2001, p. 84) หากจัดแบ่งตามบทบาทของตัวละครที่ปรากฏในการแสดงละครพันทางเรื่องราชาธิราชในตอนนี้ สามารถจำแนกได้ดังนี้

1.2.5.1 บทบาท บู้เหล่าเซ้ง ตัวเอกนักรบอาวุโส คือ พระเจ้ากรุงจีน แต่งกายแบบชุดที่เรียกว่า “มั่ง” หรือ “หมั่ง” ที่เป็นชุดสำหรับกษัตริย์ที่ใช้สีเหลืองลายมังกร (Charoenratana, 2001, p.144) ส่วนการแต่งหน้าจะเน้นเส้นดวงตาที่คมเข้ม แต่งสีของคิ้ว และหนวด ให้มีลักษณะเป็นเส้นขนสีขาวพร้อมทั้งใส่หนวดขาว แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปจากจริงคือ พระเจ้ากรุงจีนจะใส่หนวดไว้ที่ใต้ริมฝีปากล่าง และเขียนหนวดบนริมฝีปากบน เปิดใบหน้าให้เห็นชัดเจน เพื่อสะดวกต่อการแสดง ถ้าเป็นจริงจะใส่หนวดเหนือริมฝีปากบน

1.2.5.2 บทบาท บู้เซียงเซ้ง เป็นพระเอกนักรบหนุ่ม คือ กามนี แต่งกายด้วยชุดเกราะที่เรียกว่า “กะ” หรือ “เคา” ประดับธงที่เรียกว่า “เคาฉี” (Charoenratana, 2001, p.149) นิยมใช้ชุดสีขาวประดับด้วย “ซีวักว” (คือโบสีแดงแทนสัญลักษณ์มงคล) การแต่งหน้าเน้นเส้นดวงตาที่คมเข้ม สีของรองพื้นจะเป็นสีขาวอมชมพู แสดงให้เห็นถึงช่วงวัยหนุ่ม เขียนเส้นที่บริเวณหน้าผากเป็นสัญลักษณ์ด้วยเส้นสีแดงไม่มีลายตายตัว

1.2.5.3 บทบาท บู้เซียงเซ้ง เป็นตัวเอกที่มีความรู้ หรือ ขุนนางพลเรือน คือ โจเปียว สวมชุดที่เรียกว่า “บู๊จวง” (Charoenratana, 2001, p.152) แต่หมวกที่สวมนั้นเป็นหมวกของขุนนางฝ่ายขุน จิงวิเคราะห์ว่าในรูปแบบของละครของไทยจะให้

ความสำคัญของศิราภรณ์แสดงสถานะของตัวละคร จึงให้หมวกของขุนนางนั้น
แต่งหน้าลักษณะเดียวแบบกามนี แต่ไม่เขียนเส้นลวดลายที่บริเวณหน้าผาก

สำหรับการแต่งหน้าตามบทบาทของตัวละครฝ่ายจีนในเรื่อง
ราชาธิราชที่เดิมได้รับการสอนการแต่งหน้ามาจากครูจิวที่เข้ามาสอน ต่อมาในช่วงที่มี
การแสดงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2495 จากการสัมภาษณ์ได้กล่าวว่า เดิมทีก่อนจะมีครูจิว
ที่มาจากเขาราชมาเป็นผู้แต่งให้ และสอนให้ผู้แสดงต้องแต่งเอง ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ก็จะ
ใช้เครื่องสำอางอย่างจิว และถ้าเป็นกามนีจะมีการเขียนจุดสีแดงที่กลางหน้าผากที่จะ
หมายถึงพระเอกตัวรบ (Phakdidwva, Assistant Professor, Personal Communication,
December 13, 2022) ถึงแม้ปัจจุบันการแต่งหน้าในการแสดงจะเป็นการแต่งเรียนแบบ
จิว แต่ก็มีมีการปรับให้เข้ากับบริบทนิยม ปรับโทนสีแต่งหน้าที่มี ความนุ่มนวลขึ้นแต่ยังคง
ลักษณะของจุดกลางหน้าผากสีแดง เส้นตา เส้นคิ้ว ด้วยสีดำ และการปิดแถม การทาสี
ปากด้วยโทนสีแดงสดตามเอกลักษณ์ของการแสดงจิว

ภาพ 7 - 9

การจัดแบ่งบทบาทของตัวละครฝ่ายจีนในเรื่องราชาธิราชในกลุ่มตัวเอกได้แก่ พระเจ้า
กรุงจีน(เหล่าเซ่ง ตัวเอกนักรบอาวุโส แต่งกายด้วยชุดหมั่ง) กามนี(นุ่นเซียงเซ่ง ตัวเอก
นักรบแต่งกายด้วยชุดเคา) และ โจเปียว (นุ่นเซียงเซ่ง ตัวเอกที่มีความรู้แต่งกายด้วย
ชุดนู้จวง)

หมายเหตุ. ภาพจากการแสดงเมื่อวันที่ 7 – 8 สิงหาคม 2561 ณ ศาลาเฉลิมกรุง

1.2.5.4 บทบาทตัวประกอบอื่นที่เรียกว่า“จ๊ับ” เป็นตัว

ประกอบ ที่มีค้อยมีบร็อง หรือบทสำคัญ จะมีอยู่ในการแสดงหรือตัดออกจากการแสดงได้ตามความเหมาะสม เช่น ตัวคนแก่ที่เรียกว่า “บ่วย” และ ตัวประกอบอื่นๆที่เรียกว่า“จ๊ับ” (Charoenratana, 2001, p. 91) โดยตัวละครกลุ่มนี้ มีลักษณะเทียบได้กับคนชงจีน ทหารจีน ที่เข้ามาประกอบฉาก แต่งกายชุดทหารจีนชั้นธรรมดา มีการวาดหน้าแบบตัวตลก

1.2.5.5 บทบาทท้าว หรือ ตลก มี 2 ลักษณะได้แก่ ตัวตลก

หน้าลายฝ้ายบู๊ เรียกว่า บู๊ท้าว (ตัวตลกที่อยู่ในกองทัพ) และฝ้ายบู๊นเรียกว่าบู๊นท้าว (ตัวตลกที่อยู่ตามบ้านทั่วไป) ล่ามจีน จึงเปรียบได้กับ“บู๊ท้าว” จะแต่งกาย แต่งหน้าแบบ “ท้าว” (Charoenratana, 2001, p. 91)

ภาพ 10 - 12

การจัดแบ่งบทบาทของตัวละครฝ้ายจีนในเรื่องราชาธิราชในกลุ่มตัวประกอบได้แก่ คนชงจีน ทหารจีน (หน้าจี้ไก่อ) และ ล่ามจีน ทั้ง 3 บทบาทนี้คือตัว “จ๊ับ” และ “ท้าว” ที่ได้รับมาจากจ๊ว

หมายเหตุ. ภาพจากการแสดงเมื่อวันที่ 7 – 8 สิงหาคม 2561 ณ ศาลาเฉลิมกรุง

2. รูปแบบวิธีการแสดงบทบาทของตัวละครฝ่ายจีนในละครพันทางเรื่องราวพระราชพงศาวดารว่ามีรูปแบบวิธีการแสดงของตัวละครได้แก่ พระเจ้ากรุงจีน กามนี โจเปียว คนธงจีน ทหารจีน และล่ามจีน มีท่าทางการแสดงที่จั่วผสมผสานกับแบบนาฏศิลป์ไทย สามารถแยกเป็นประเด็น ได้ดังนี้

2.1 วิธีการรำ มีการแสดงท่าทางประกอบอยู่ในการรำติดตามคำร้องในเพลงสำเนียงจีน การรำประกอบทำนองเพลง การใช้อาวุธ รำแบบท่ารำเฉพาะ

2.2 รูปแบบการปฏิบัติท่ารำ มีการรำในลักษณะนาฏศิลป์ไทยที่ใช้ลักษณะของตำแหน่งของวง การใช้ว๊ยะของแขน มือ เท้า ศีรษะ การรำแบบออกภาษาที่เลียนแบบท่าทางมาจากงิ้วเพื่อสื่อถึงเชื้อชาติ และการรำแบบใช้ท่าแบบทางธรรมชาติ แบบกำแบที่มีใกล้เคียงกับอากัปกิริยาในแบบจริงเพื่อสื่อความหมาย

2.3 วิธีการเจรจาสำเนียงจีน การใช้บทเจรจา และบทร้องที่เป็นภาษาจีนที่ถ่ายทอดมาจากหม่อมครูเครือ เครือสุวรรณ พบว่า คำร้องและบทเจรจาในการแสดงทั้ง 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงออกตัวของตัวละครที่เรียกว่า “ลาชัน” ช่วงการรบ และช่วงที่กามนีเสียชีวิตเป็นกลุ่มภาษาจีนที่ประกอบไปด้วย สำเนียงแต้จิ๋ว และกวางตุ้ง ผสมกันอยู่ สำหรับบทร้องตอนเดินทัพพิน ในทำนองเพลงเดินทัพพินที่ขึ้นต้นว่า “โซยกั้นเถียนโก ลุยกั้นเหมียนเถียนโก” เพลงจีน โสก ที่เป็นบทของพระเจ้ากรุงจีนและโจเปียวร้องโต้ตอบกัน ที่ขึ้นต้นว่า “งอเกียวงา เกียวกียวี่เซิง งอจิม่าเซียซึ้นงา....อา....” และในตอนโจเปียวร้องที่ขึ้นต้นว่า “หวางโซซ ปูบิโหลย หลินหลิน อ้วยชินอ้วเบ็น เซียวกิน” (Fine Arts Department, 1952, pp. 25-26)

ในส่วนของเพลงร้องทั้ง 3 ช่วงนี้ ยังไม่สามารถแปลความหมายเป็นภาษาไทยที่สมบูรณ์ได้ทุกคำ เนื่องจากเป็นภาษาสำนวนของจีนที่มาจากงิ้วหลวงหรืองิ้วปักกิ่งเดิม โดยการถ่ายทอดจะใช้วิธีฟังแล้วร้องตาม อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้คำร้องคลาดเคลื่อนไป ต่อมาเมื่อมีการจัดทำบทการแสดงเป็นภาษาไทย บทร้องจึงถูกบันทึกด้วยภาษาไทยที่ใช้การเทียบเสียงวรรณยุกต์ให้ได้เสียงใกล้เคียงกับเสียงเดิมที่มาจากการฝึกแบบท่องจำ นอกจากนี้ในบทร้องทั้งสามเพลงนี้ได้นำไปตรวจสอบจากผู้แสดงงิ้วได้

กล่าวว่า เป็นภาษาจีนที่มีการใช้ทั้งภาษาจีนสำเนียงแต้จิ๋ว ในตอนนับจำนวนทวาร
กางตั้ง สกเกี้ยน ผสมอยู่หลายคำ ในบทเจรจาชักถามกองทหารช่วงลาชั้น (Sae Chua,
Opera actress, Personal Communication, December 10, 2022) จึงทำให้ไม่สามารถ
แปลได้สมบูรณ์ทั้งหมด

2.4 วิธีการแสดงอารมณ์ของตัวละครฝ่ายจีนในเรื่องราชาธิราชออก
แบ่งเป็นช่วง 3 ช่วง ได้แก่ การเตรียมทัพ ที่แสดงอารมณ์ด้วยความอึดอัด ก่อความ
ที่แสดงออกผ่านท่าทางที่ชิงชังประกอบกับส่งเสียงในการเตรียมทัพ และเคลื่อนไหว
ช่วงปะทะทัพ เป็นการแสดงอารมณ์เข้มแข็ง พร้อมการส่งเสียงร้องในตอนต่อสู้
ช่วงพ่ายแพ้เป็นการแสดงอารมณ์เสียใจ สิ้นหวัง ความอาลัยเสียใจในการสูญเสียที่
แสดงออกในท่าทางพุ่มพวย ทบอ และส่งเสียงร้องไห้โดยการแสดงอารมณ์ทั้งหมด
ออกทั้งแวตา สีหน้า ที่เลียนแบบท่าของจิ๋วและแบบทำนาฏศิลป์

3. องค์ความรู้ภูมิปัญญาการสืบทอดและถ่ายทอดสำหรับองค์ความรู้
ภูมิปัญญา ที่ปรากฏในการสืบทอดและถ่ายทอดกระบวนการแสดงประกอบท่าทางของ
ตัวละครฝ่ายจีนในเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามรบกันนี้ เป็นการแสดงอีกชุดหนึ่ง
หากดูจากจุดเริ่มต้นของกระบวนการแสดงในชุดนี้ จะพบว่ามีองค์ประกอบหลายด้าน
รวมอยู่ด้วยกัน ผ่านการผสมผสาน ปรับปรุงจนเข้ากับการแสดงในแบบนาฏศิลป์ไทย
สามารถแยกเป็นประเด็นขององค์ความรู้ทางภูมิปัญญาต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.1 องค์ความรู้ภูมิปัญญาจากการผสมผสาน โดยการนำศิลปะการแสดง
จิ๋วมาผสมผสานกับการแสดงในแบบละครพันทาง ที่เป็นการแสดงเน้นเรื่องราวของตัว
ละครหลากหลายเชื้อชาติ ถึงแม้ในการแสดงตอนนี้จะพบการนำท่าทางการบววิธีการ
แต่งกาย แต่งหน้า ตลอดจนองค์ประกอบอุปกรณ์การแสดงที่เป็นของการแสดงจิ๋ว และ
ผนวกการแสดงกับหลักการร่ายแบบนาฏศิลป์ไทย มีการนำท่าทางแบบจิ๋วเพื่อติดตาม
คำร้องที่เป็นภาษาไทย ใช้ลักษณะจารีตในการแสดงแบบนาฏศิลป์ไทย จนกลายเป็น
รูปแบบของบทบาทตัวละครจีนในการแสดงละครของไทยสืบมา

3.2 องค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการสืบทอดและถ่ายทอด โดยกระบวนการ

แสดงที่เกิดจากการผสมผสาน และนำไปสู่การถ่ายทอด ในการถ่ายทอดสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ ลักษณะต้นสาย คือการถ่ายทอดจากครูจิวไทย และครูละครไทย มาสู่ผู้แสดงในกลุ่มที่อยู่ในคณะละครเจ้าคุณมหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) และลักษณะสืบทอด คือการถ่ายทอดจาก กลุ่มที่อยู่ในคณะละครเจ้าคุณมหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) ให้กับกลุ่มผู้แสดงในปี พ.ศ. 2495 และผู้แสดงกลุ่มนี้ก็จะไปเป็นผู้สืบทอดและถ่ายทอดต่อไป โดยสิ่งสำคัญในองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการสืบทอดและถ่ายทอดคือ กระบวนท่า และวิธีการแสดงของตัวละครฝ่ายจีนในเรื่องราชาราชทั้งหมดที่ประกอบไปด้วย พระเจ้ากรุงจีน กามนิ โจเปียว ทหารจีน และล่ามจีน ที่จะเป็นต้นแบบของท่าทางในการแสดงต่อไป

3.3 องค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านกลวิธีการฝึกหัด ซึ่งในการฝึกหัด ผู้ถ่ายทอดจะมีวิธีการฝึกที่จะทำให้ผู้แสดงเกิดความชำนาญสามารถออกแสดงได้โดยในกระบวนการฝึกหัดนี้ มีกลไกการฝึกหัดอย่างมีลำดับขั้นตอนที่มีนัยยะสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดงที่ได้รับบทบาทของตัวละครฝ่ายจีนที่มีแบบแผน ทั้งนี้ยังมีการฝึกหัดท่าเฉพาะที่เป็นหัวใจสำคัญของการแสดง ฝึกวิธีการถ่ายทอดอารมณ์ในสื่อสารระหว่างผู้แสดงเอง และการสื่อสารให้ผู้ชมได้เข้าถึงการแสดงได้ โดยกระบวนการฝึกทั้งหมดตามขั้นตอนนี้ล้วนเป็นกระบวนการที่เกิดจากการฝึกหัดของครูผู้ถ่ายทอดเพื่อให้เป็นกระบวนการเดียวกันที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการแสดงอย่างสมบูรณ์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “องค์ความรู้ภูมิปัญญาการสืบทอดและถ่ายทอดกระบวนการแสดง ประกอบท่าทางของตัวละครฝ่ายจีนในละครพันทาง เรื่องราชาราช ที่มี ความสัมพันธ์จากการแสดงจิวโดยเชื่อมโยงกับศิลปะการแสดงของไทย ก่อให้เกิด บทบาทของตัวละครฝ่ายจีน ในละครพันทางเรื่องราชาราช ที่มีรูปแบบ วิธีการแสดง องค์ประกอบการแสดงที่ได้ จากการแสดงจิว เข้ามามีอิทธิพลในการสร้างอัตลักษณ์ของ

ตัวละครจีนในเรื่องราชาธิราชเกิดเป็นรูปแบบ และ องค์ประกอบการแสดง ที่ สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ที่ได้กล่าวว่า การกระจายสิ่งที่มี จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งด้วยความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันผ่านวิถีชีวิต ตัวบุคคล ความคิด ค่านิยม ประเพณี ศิลปะ การแพร่กระจายวัฒนธรรมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการนำสิ่ง ใหม่เข้ามาประยุกต์กับของที่มีอยู่เดิม แล้วปรับเป็นรูปแบบใหม่ (Sanyawiwat, 2002, p.41)

สำหรับทฤษฎีการผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ การรวมสิ่งใดที่แยกออกจาก กันให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือสิ่งๆ ที่มีความแตกต่างกัน ให้เข้าด้วยกันก่อให้เกิด สิ่งใหม่ อย่างมีคุณค่า (Satsanguan, 2000, p.38) ในการแสดงบทบาทของตัวละครฝ่าย จีนได้รับรูปแบบท่าทาง องค์ประกอบการแสดง จากการแสดงงิ้วมาประยุกต์กับรูปแบบ การแสดงละครราเคิมผ่านตัวบุคคลซึ่งหลักการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อกลุ่มคน ชุมชน ที่ติดต่อสื่อสารและร่วมมือระหว่างกลุ่มที่ มีความต่างได้แพร่กระจายผนวกกับการผสมผสาน ผ่านกระบวนการการแสดงนำไปสู่ การพัฒนา จึงทำให้บทบาทของตัวละครฝ่ายจีน และยังสอดคล้องกับงานวิจัย Akarachantachote (2014, p. 91)

และการข้ามพ้นวัฒนธรรมของสื่อการแสดงงิ้วในประเทศไทย ที่กล่าวถึงขั้น การผลิต ขั้นการเผยแพร่ ขั้นการบริโภค และขั้นการผลิตซ้ำโดยในขั้นการผลิตนั้นมีความใกล้เคียงกัน และได้กล่าวถึงลักษณะของการแสดงที่มีการนำวรรณกรรมจีนมา ประพันธ์เป็นบทละครไว้แสดงเช่น เรื่องห้องสิน สามก๊ก ไฉ่ฮั่น บ้านฮวยเหลา ที่มี ลักษณะเป็นงิ้วผสมละครนอก ที่เป็นความแปลกใหม่ และการนำเรื่องจีนมาเล่นอยู่ก่อน จึงสามารถเชื่อมโยงได้ว่า เมื่อมีการแสดงละครเรื่องราชาธิราช จึงได้ใช้รูปแบบของ ท่าทางที่มาจากเดิมในชั้นแรกมาใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ตัวละครจีนในเรื่องราชาธิราช ซึ่งตรงกับการให้สัมภาษณ์ของ ประเมษฐ์ บุญยะชัย ที่ได้กล่าวว่า คณะละครเจ้าคุณ มหินทร์ มีครูงิ้วมาเป็นผู้ถ่ายทอดกระบวนการงิ้วให้แก่ตัวละครของท่านก่อนที่จะเล่นเรื่อง ราชาธิราช (Boonyachai, National Artist, Personal Communication, December 15,

2022) ถึงแม้รูปแบบการแสดงของตัวละครจีนละครในเรื่องราชาราชไม่ได้เกิดจากการก้าวพ้นของวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอด แต่เป็นการก้าวพ้นวัฒนธรรมเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดความแปลกใหม่ ทั้งยังเป็นต้นแบบของการแสดงในปัจจุบัน รูปแบบการแสดงยังมีสัญลักษณ์ใหม่ที่เข้ามาเพื่อสร้างความหมายให้เข้าใจกันระหว่างผู้แสดงด้วยกัน และผู้ชมที่สอดคล้องกับทฤษฎีสัญญาวิทยาที่ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งสร้างขึ้นในรูปธรรม นามธรรม ประกอบด้วยความหมายบ่งบอกถึงตัวเอง และนอกเหนือตัวเอง สามารถนำไปใช้เพื่อการรับรู้ได้ (Wilaisilpdelert, 2010, p. 28) เนื่องจากองค์ประกอบในการแสดงมีการสร้างสัญลักษณ์ ที่บ่งบอกสถานะของตัวละคร เช่น สีวอลลายของเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง เครื่องศิราภรณ์ วอลลายบนใบหน้า และท่าเฉพาะที่ทำให้ตัวละครมีบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ทั้งยังสื่อความหมายให้ผู้แสดง ผู้ชมสามารถรับรู้ได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Lohakad (2014, p. 24) ที่เกี่ยวกับความงามของวิถีชีวิตการออกแบบเครื่องประดับร่วมสมัย มีเนื้อหาที่เน้นหนักไปในเรื่องของ เครื่องแต่งกายที่อุปกรณ์การแสดง รวมถึงรายละเอียดของสีที่ใช้ ซึ่งสัมพันธ์กับการกำหนดเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง ตามยศศักดิ์ของตัวละคร เป็นต้น

ด้วยความสมบูรณ์ขององค์ความรู้ของการแสดงด้านกระบวนการและองค์ประกอบ ที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ตามอย่างแนวคิดด้านการศึกษางค์ประกอบด้านหลักการแสดงนาฏศิลป์ ของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ โดยการแสดงที่สมบูรณ์จะประกอบไปด้วยบทการแสดงที่ดี นักแสดงมีความสามารถ มีท่าทางการแสดงที่โดดเด่น ประกอบกับดนตรีและเพลงร้อง มีเครื่องแต่งกาย การแต่งหน้ารวมไปถึงมีฉากและอุปกรณ์การแสดงที่เหมาะสม ความครอบคลุมชัดเจน คือองค์ประกอบในการแสดงที่สมบูรณ์ Virulrak (2004, p. 225) เมื่อกรมศิลปากรได้ปรับปรุงขึ้น และเป็นต้นแบบของการแสดงมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ บทประพันธ์ เพลงในการแสดง การแต่งกาย และท่าทางในการแสดงที่ได้ถ่ายทอดสู่การแสดงในปี พ.ศ. 2495 โดยเฉพาะด้านท่าทางในการแสดง พบว่าเป็นท่ารำแบบ ออกภาษาที่สอดคล้องกับงานวิจัย Thupket (2010, p. 236) ได้ศึกษาหลักการวิเคราะห์วิธีการรำออกภาษา คือ ใช้วิธีการรำ และการวาง

ตำแหน่งมือ วงแขน แบบนาฏศิลป์ไทย สอดแทรกด้วยลีลาของเชื้อชาติที่มีทำเป็นเอกลักษณ์ เช่น การทำลักษณะมือแบบจีนด้วยการชูนิ้วชี้และนิ้วกลาง แทนการชี้ด้วยนิ้วชี้แบบละครไทย นอกจากนี้ยังต้องเคลื่อนไหวร่างกายให้เข้ากับจังหวะของดนตรี เพลงร้อง และการกำหนดลักษณะอัตลักษณ์ตามเชื้อชาติ โดยใช้แนวคิดทำารต้นแบบของเชื้อชาติ ที่เห็นชัดเจนจากตัวละครฝ่ายจีนในเรื่องราชาราชราชที่ใช้ทำจากงิ้ว เช่น การใช้มือ การวาดแขนในการตีบท การใช้เท้าในการเคลื่อนที่เป็นต้น

จากศิลปะการแสดงงิ้วสู่การผสมผสานการแสดงละครของไทย จนตกผลึกเป็นรูปแบบการแสดงเฉพาะบทบาทตัวละครจีนในละครพันทางเรื่องราชาราชราช ได้แก่ พระเจ้ากรุงจีน กามนี โจเปียว คนธงจีน ทหารจีน และล่ามจีน โดยทุกบทบาทจะแสดงให้เห็นถึงที่มาที่ไปขององค์ประกอบในการแสดง อันเกิดจาก ประมาจารย์ด้านนาฏกรในอดีต ซึ่งนับว่าเป็นองค์ความรู้สำคัญที่เกิดการผสมผสานของศาสตร์การแสดงเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวละครฝ่ายจีนในเรื่องราชาราชราชได้อย่างสมบทบาท สู่การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สืบทอดจาก ประสบการณ์ ทักษะความ เชี่ยวชาญผ่านกระบวนการคิดของประมาจารย์ด้านนาฏกรของไทย ยังผลของการเกิด องค์ความรู้ภูมิปัญญาฯ นี้ได้เป็นต้นแบบของการแสดงบทบาทตัวละครจีนเรื่องอื่น ๆ ในยุคต่อมา จนถึงปัจจุบัน นับว่าเป็นคุณค่าอนันต์ต่อวงการนาฏศิลป์ไทยอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาองค์ความรู้เฉพาะด้านในศิลปะการแสดงที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการแสดงนาฏศิลป์ไทย ทั้งที่อยู่ในตัวบุคคล หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีความน่าสนใจ ควรที่จะเก็บบันทึกไว้เพื่อเป็นต้นแบบแก่ผู้ที่สนใจต่อไป
2. การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ ต่อยอด หรือบูรณาการกับศาสตร์ศิลปะการแสดงอื่น ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพแก่ศิลปิน ครู อาจารย์ หรือผู้ที่สนใจในการพัฒนาให้การแสดงนาฏศิลป์ไทยก้าวหน้าอย่างมีอัตลักษณ์

References

- Akarachantachote, P. (2014). *Transculturation of Chinese opera in Thailand*. A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Communication Arts, Faculty of Communication Arts Chulalongkorn University. [in Thai]
- Charoenratan, S. (2001). *“Teochiu Chinese Opera” as a social drama: Ethnic symbol of Thai-Chinese people*. (A Thesis). Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts in Antharopology Department of Sociology and Antharopology Faculty of Political Science Chulalongkorn University. [in Thai]
- Fine Arts Department, (1952). *Performance program dange drama Rachathirach. The Episode of sammig Phra ram volunteering to fight*. Bangkok: Prachan printing press. [in Thai]
- Lohakad, A. (2014). *Beauty of Chinese opera to contemporary jewelry*. (A Thesis). Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the DegreeBache, lor of Fine Art Department Jewelry Desi ign, Faculty of Decorative Art. Silpakorn University. [in Thai]
- Pongsapich, A. (1999). *Culture, religion and ethnicity: an anthropological analysis of Thai society*. Bangkok: Chulalongkorn University printing. [in Thai]
- Sanyawiwat, S. (2002). *Sociological theory: Contents and guidelines for basic use*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing house. [in Thai]
- Satsanguan, N. (2000). *Principles of cultural anthropology*, Bangkok: Rama Printing Co., Ltd [in Thai]

- Thupket, P. (2010). *Strategies for linguistic dance in the drama "Rachathirat"*.
Faculty of Arts Education. Bangkok. Bunditpatanasilpa Institute. [in Thai]
- Virulrak, S. (2004). *Principles of periscope dance performances*. Bangkok:
Chulalongkorn University Printing house. [in Thai]
- Virulrak, S. (2004). *The evolution of Thai dance in Rattanakosin City, 1782 – 1934*.
Bangkok: Chulalongkorn University Printing house. [in Thai]
- Wilaisilpdelert, W. (2012). *Independent study title. content analysis of journalistic
photographs awarded by Issara Amantakul foundation of the Thai
journalists association author*. Degree. Master of Arts (Communication
Studies) Chiangmai University. [in Thai]
- Wingwon, S. (2012). *Literature of performance*. Bangkok: Kasetsart University
Press. [in Thai]

Author

Mr. Phoomarin Maneewong
Drama Education, Sukhothai College of Dramatic Arts,
Moo 5, Jarod Withi Thong Road, Ban Kluai Subdistrict,
Mueang District, Sukhothai 64000 Thailand Tel.66+85 - 022 - 8583
E-mail : jazzandjazz_2007@hotmail.com

ชุดความคิดความโศกด้านลบที่ปรากฏในนวนิยายไทย

ช่วง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2560

Representation of Negative Attitudes towards Singleness in Thai Novels from 2516 to 2560 B.E.

จินตนา เหลือสั้น¹ / กาญจนา วิชญาปกรณ์²

Chintana Lualon / Kanchana Witchayapakorn

¹⁻² สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Thai Program, Faculty of Humanities, Naresuan University

Received: March 20, 2023

Revised: May 17, 2023

Accepted: June 23, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.17>

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาชุดความคิดความโศกด้านลบในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2560 ผลการศึกษาพบว่า ชุดความคิดความโศกด้านลบที่ปรากฏในนวนิยายไทย ปรากฏ 3 ชุดความคิด ได้แก่ 1) ความโศก คือ ความอับศประกอบด้วย 1.1) ถูกด้อยค่าว่าไร้คู่ครอง 1.2) ถูกด้อยค่าว่าอัปลักษณ์ 1.3) ถูกด้อยค่าว่าเปี่ยงเบนทางเพศ 2) ความโศก คือ ความทุกข์ ประกอบด้วย 2.1) ความโศก คือ ความทุกข์ของคนโศก 2.2) ความโศก คือ ความทุกข์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนโศก 3) ความโศก คือ การขัดค่านิยมดั้งเดิม ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่านวนิยายเป็นเครื่องมือที่ผู้เขียนใช้ถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตยและแนวคิดเพศสภาพผ่านการเสนอชุดความคิดความโศกด้านลบ

คำสำคัญ : ความโศก, นวนิยาย, นวนิยายไทย

Abstract

This article explored the representations of negative attitudes towards singleness in Thai novels published from 2516 to 2560 B.E. The study revealed that singleness is negatively presented throughout the texts and can be classified into three main aspects. First, singleness is a shame. Singleness is associated with one's inability to find partners, one's ugliness, and/or one's homosexuality. Second, singleness is related to misery, namely, characters who stay single suffer from their unmarried status and such status also causes troubles to those around them. Third, singleness contradicts to traditional social value. The research found that the selected novels are deployed as a tool to convey the notions of patriarchy and gender through their negative depiction of one being single.

Keywords: novels, single, Thai novels

บทนำ

คนโสดเป็นกลุ่มบุคคลหนึ่งที่สังคมไทยสนใจเพราะคนโสดเป็นกลุ่มคนที่มีสถานะที่แตกต่างจากความคาดหวังขององค์กรต่าง ๆ ในสังคมที่ต้องการให้สมาชิกในสังคมแต่งงานเพื่อสร้างครอบครัวอันจะเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาสังคมต่อไป แต่จากการสำรวจข้อมูลของสถาบันประชากรและสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2523 – พ.ศ. 2533 จำนวนประชาชนไทยที่เป็นโสดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มตัดสินใจอยู่เป็นโสดมากกว่าการหาคู่ครองเพื่อสร้างครอบครัว (Springsnews, 2016) สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับคนโสดในสังคมไทย

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องคนโสด ผู้วิจัยพบว่าปรากฏงานวิจัย 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) งานวิจัยที่สอบถามข้อมูลจากคนโสด 2) งานวิจัยที่ศึกษาวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความโสด

งานวิจัยที่ศึกษาวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความโสด จากการสำรวจพบว่ามีจำนวน 2 เรื่อง งานวิจัยแรก ศึกษาแนวคิดเรื่องความโสดจากวรรณกรรมเป็นงานวิจัยของ Meesomsarn (2004) ที่ศึกษาเรื่อง **ภาพลักษณ์หญิงโสด : นัยของการเมือง** โดยศึกษาตัวละครหญิงโสดในบทละครโทรทัศน์จำนวน 10 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า บทละครโทรทัศน์สร้างภาพลักษณ์ตัวละครที่เป็นหญิงโสดว่ามีความวิปริตทางอารมณ์ ไม่มีความดึงดูดทางเพศ มีนิสัยเห็นแก่ตัว ไม่มีความเป็นผู้หญิง แสดงให้เห็นว่าบทละครโทรทัศน์สร้างภาพลักษณ์ให้ตัวละครหญิงโสดมีความบกพร่องเพื่อเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่สังคมปรารถนา ผู้วิจัยสรุปว่าบทละครโทรทัศน์ไม่ได้เป็นสื่อที่ผลิตขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้หญิงแต่เป็นสื่อที่สืบทอดอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ให้แก่ผู้ชมละครโทรทัศน์

งานวิจัยของ Srisaman (2013) ที่ศึกษาเรื่อง **แหวนดอกไม้ : ตัวละครสวมบทบาทเพศตรงข้ามภายใต้ความโสดและครอบครัวในสังคมสมัยใหม่** ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครชายและหญิงที่มีลักษณะเพศตรงข้ามและมีสถานภาพโสดต่างพบกับปัญหาจากการครองตัวเป็นโสด หลายสิ่งซึ่งเป็นตัวละครชายต้องขัดแย้งกับครอบครัว เพราะถูกครอบครัวเพราะถูกครอบครัวตั้งคำถามว่าเหตุใดจึงไม่แต่งงาน ส่วนแหวนเพชรเป็นตัวละครหญิงที่มีความขัดแย้งทางความคิดกับสังคมเนื่องจากแหวนเพชรคิดว่าสังคมให้สิทธิประโยชน์กับคนที่มีคู่ครองมากกว่าคนโสด

จากการสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับความโสดพบว่า ปรากฏนวนิยายที่มีการเสนอความโสดในด้านลบ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเสนอชุดความคิดความโสดด้านลบในนวนิยาย ผู้วิจัยได้สำรวจนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความโสดโดยใช้หลักในการสำรวจ คือ การดูจากชื่อเรื่องของนวนิยายที่ปรากฏคำที่บ่งชี้ความหมายของการมีสถานภาพโสด เช่น โสด คาน คานทอง หม้าย และพิจารณา

เนื้อหาโดยรวมของนวนิยายที่ปรากฏบนปกหน้าหรือปกหลังของนวนิยายที่อธิบายว่านวนิยายเรื่องดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องคนโสด จากการสำรวจพบว่า นวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความโสดมีจำนวน 43 เรื่อง ทั้งนวนิยายที่เป็นรูปเล่มแบบและนวนิยายออนไลน์ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาชุดความคิดความโสดด้านลบที่ปรากฏนวนิยายไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาชุดความคิดความโสดด้านลบในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ชุดความคิดความโสดด้านลบที่ปรากฏในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2560 มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมนวนิยายไทยที่มีโครงเรื่องเกี่ยวกับเรื่องความโสดทั้งที่เป็นรูปเล่มและในอินเทอร์เน็ตที่ปรากฏในช่วง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2560 จำนวน 43 เรื่อง ประกอบด้วยนวนิยายที่เป็นรูปเล่มแบบเล่มเดี่ยวจบและแบบนวนิยายชุด จำนวน 36 เรื่อง และนวนิยายออนไลน์ จำนวน 7 เรื่อง

2. ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์ชุดความคิดความโสดด้านลบที่ปรากฏในนวนิยายไทยที่เป็นข้อมูลที่ใช้ศึกษา โดยใช้แนวคิดปิตาธิปไตยและแนวคิดเพศสภาพในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การเสนอชุดความคิดความโศกด้านลบในนวนิยายไทย ช่วง พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2560 ปรากฏชุดความคิดความโศกด้านลบ 3 ชุดความคิด ได้แก่ ความโศก คือ ความอับยศ ความโศก คือ ความอับลักษณ์ และ ความโศก คือ การขัดค้านิยมดั้งเดิม

1. ความโศก คือ ความอับยศ ปรากฏการเสนอว่า ความโศก คือ ความอับยศที่ทำให้คนโศกถูกด้อยค่าว่าไร้คู่ครอง ด้อยค่าว่าอับลักษณ์ และด้อยค่าว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

1.1 การด้อยค่าว่าไร้คู่ครอง

ในนวนิยายเรื่อง **รักบังใจ (2554)** ของ อุรัสยา นานเสนอชุดความคิดความโศกด้านลบว่าความโศกทำให้ผู้หญิงโศกต้องรู้สึกอับยศเพราะถูกด้อยค่าว่าไม่สามารถหาคู่ครองได้ ดังเหตุการณ์ที่ภักตร์ดาต้องรู้สึกอับยศเมื่อไปงานมงคลสมรสของพลอยรวิเนื่องจากพลอยรวิประกาศให้แขกที่มาร่วมงานรู้ว่าภักตร์ดาเป็นผู้หญิงคนสุดท้ายของคนที่ศึกษารุ่นเดียวกันที่ยังเป็นโศก “เราทั้งสามรู้โดยอัตโนมัติว่ากำลังถูกกลั่นแกล้ง รวมถึงแกล้งกันด้วยความเก่า ๆ กลางงานแต่งงาน แอ้มสาขาคาจิกกัดแถมสาแถ่ใจของเจ้าสาวหยุดลง ณ ตำแหน่งที่พวกเรานั่งอยู่อย่างจงใจ” (U Rut Sa Ya, 2011, p. 34)

จากข้อความจะเห็นว่าผู้เขียนนำเสนอว่า ความโศก คือ สถานะที่ทำให้ผู้หญิงโศกถูกประเมินว่ามีคุณสมบัติที่ด้อยกว่าผู้หญิงที่ได้แต่งงาน เห็นได้จากผู้เขียนนำเสนอให้ภักตร์ดาตัวละครหญิงที่มีคุณสมบัติเทียบพริ้ว แต่เมื่อภักตร์ดายังเป็นโศก พลอยรวิจึงทำให้ภักตร์ดาต้องรู้สึกอับยศโดยใช้ช่วงของการแย่งรับช่อดอกไม้เจ้าสาวประกาศให้ผู้มาร่วมงานรู้ว่าภักตร์ดาเป็นโศกทำให้ภักตร์ดาโกรธที่ถูกพลอยรวิประจานต่อหน้าคนจำนวนมากว่ายหาคู่ครองไม่ได้ แสดงให้เห็นว่านวนิยายเสนอว่าความโศกทำให้ผู้หญิงโศกถูกด้อยค่าว่าการหาคู่ครองไม่ได้เป็นเรื่องที่ผิดปกติและการแต่งงานมีครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญของผู้หญิง นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า

ผู้เขียนถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตยว่าผู้หญิงจะมีคุณค่าหรือไม่อยู่ที่การตัดสินใจของผู้ชายและผู้หญิงก็ให้คุณค่ากับการที่ตนเองถูกเลือกจากผู้ชาย

1.2 การถูกค้อยค่าว่าอับลักษณ์

1.2.1 ถูกค้อยค่าว่ามีความอับลักษณ์ภายนอก

ในนวนิยายเรื่อง *กว่าจะลงจากคาน (2531)* ของ กรุ ง ญ นัตร เสนอชุดความคิดว่า ความโศกทำให้คนโศกได้รับความอับยศด้วยการถูกค้อยค่าว่าเป็นคนที่มีรูปลักษณ์ภายนอกอับลักษณ์ ดังเหตุการณ์ที่ประกายรัศมีถูกเชิรคนัยประเมินว่าที่เธอยังเป็นโศกเพราะเธอเป็นคนไม่สวย “โ้ย ! ไม่จริงครับ คุณหาความสวยไม่ได้เลย น่าเบื่อเหมือนขารู ตลอดเวลาที่คุณพูดผมเบื่อฉิบหาย เหมือนนางแก้วหน้าม้า...” (Krung Yo Chat, 1988, p.6) เชิรคนัยไปพบประกายรัศมีผู้หญิงโศกที่นางนุชแม่เลี้ยงของเขาแนะนำให้รู้จักและต้องการให้เป็นคู่รักของเชิรคนัย ประกายรัศมีเมื่อพบเชิรคนัยก็แสดงความคิดว่าเธอมีรูปลักษณ์ที่อาจจะไม่สวยที่สุดแต่เธอก็มีคุณสมบัติที่สามารถทำให้ผู้ชายมาสนใจตนเองได้ แต่เชิรคนัยกลับประเมินว่าที่ประกายรัศมีต้องเป็นโศกเพราะรูปลักษณ์ภายนอกของเธอที่ไม่สามารถดึงดูดผู้ชายได้ ต่อมาเชิรคนัยนำเรื่องรูปร่างของประกายรัศมีมาวิจารณ์ให้นางนุชฟังทำให้ประกายรัศมีได้รับความอับยศจากการวิจารณ์ของเชิรคนัย “ไม่เอาครับผมไม่อยากได้ผู้หญิงหุ่นตะเกียบ” (Krung Yo Chat, 1988, p. 13) แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเสนอแนวคิดปิตาธิปไตยว่าผู้ชายมีอำนาจที่จะกำหนดมาตรฐานรูปลักษณ์ของผู้หญิงเห็นได้จากเชิรคนัยตัดสินว่าสาเหตุที่ทำให้ประกายรัศมีเป็นโศกเพราะรูปลักษณ์ของเธอไม่เป็นที่ต้องใจเชิรคนัย จากนั้นเชิรคนัยนำเรื่องที่ประกายรัศมีมีรูปลักษณ์ที่ไม่ถูกใจเขาไปแจ้งให้นางนุชทราบ นางนุชมิได้โต้แย้งที่เชิรคนัยค้อยค่าเรื่องรูปลักษณ์ของประกายรัศมีแสดงให้เห็นว่านางนุชยอมรับการกำหนดมาตรฐานรูปลักษณ์ของเชิรคนัย จึงกล่าวได้ว่าผู้เขียนตอกย้ำแนวคิดปิตาธิปไตยที่ให้อำนาจผู้ชายในการกำหนดมาตรฐานรูปลักษณ์ของผู้หญิง

1.2.2 ถูกค้อยค่าว่ามีความอับลักษณ์ภายใน

ในนวนิยายเรื่อง **กว่าจะลงจากลาน (2531)** ของ กรุง ญ ฉัตร เสนอชุด ความคิดว่าความโสดทำให้คนโสดได้รับความอับศเพราะถูกด้อยค่าว่ามีความ อับลักษณ์ภายใน ดังเหตุการณ์ที่ประกายรัศมีสาวโสดที่มีฐานะการศึกษาที่ดีแต่เมื่อเชิร ดนัยมาพบเธอเขาพบว่าประกายรัศมีซักถามเกี่ยวกับชีวิตของเขาและแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของเขามากเกินไปทำให้เชิรदनัยประเมินว่าอุปนิสัยที่ไม่ต้อง ใจเขาดังกล่าวคือสาเหตุที่ทำให้ประกายรัศมีเป็นโสด “สิ่งเหล่านี้ไม่ได้หมายความว่า จะทำให้ผู้ชายชอบหล่อนได้ ไม่มีผู้ชายคนไหนอยากพาตนเองโจนลงนรกเพราะได้ภรรยา เป็นผู้นำเข้าก็เงาการและจู้จี้จ้านหรือ การได้หล่อนเป็นเมียหมายความว่า จะได้แม่อีก โสดหนึ่งด้วย” (Krung Yo Chat, 1988, p. 6)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอให้เชิรदनัยมีอำนาจตัดสินใจว่าผู้หญิงที่มีนิสัยอย่าง ประกายรัศมีสมควรที่จะเป็นโสดเพราะประกายรัศมีมีนิสัยชอบบงการชีวิตซึ่ง เชิรदनัยเห็นว่าเป็นลักษณะนิสัยที่บกพร่อง แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเสนอแนวคิด ปิตธิปไตยที่ให้อำนาจผู้ชายในการเป็นผู้นำ ดังนั้นผู้หญิงโสดที่มีความคิดเป็นของ ตนเองและบงการผู้ชายมากเกินไปจึงได้รับความอับศเพราะถูกผู้ชายด้อยค่าว่าเป็น ผู้หญิงที่มีนิสัยที่ผู้ชายไม่ต้องการ

ในนวนิยายเรื่อง **แหวนดอกไม้ (2547)** ของ ดวงตะวัน เสนอชุดความคิดว่า ความโสดทำให้ผู้ชายโสดได้รับความอับศเพราะถูกด้อยค่าว่าไม่มีความกล้าหาญ ดัง เหตุการณ์ที่แหวนเพชรเข้าใจผิดว่าลายสิงห์แอบสะกดรอยตามเพราะเขาสนใจเธอ แต่ ความจริงแล้วลายสิงห์มาตามหาเหตุการณ์สามีของดาวจงกลซึ่งเป็นน้องสาวของลาย สิงห์ “हनอยโดนจับได้แล้วยังมาทำก็อีกหรือ โห..ไม่แน่ว่าจริงนี้หว่า จะจีบฉัน อุดสำห คั่นคั่นตามฉันมาถึงนี้ แล้วทำไมไม่กล้ารับอย่างลูกผู้ชาย มิน่าละถึงได้อยู่เป็นโสด ไม่มี ใครเอามาถึงบ้านนี้” (Duan Ta Wan, 2015, p. 83)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอว่าแหวนเพชรเป็นผู้หญิงที่มีความคิดว่าผู้ชายต้องม ีความกล้าหาญ เมื่อแหวนเพชรเชื่อว่าลายสิงห์แอบสะกดรอยตามเธอ แต่ลายสิงห์ ปฏิเสธ แหวนเพชรจึงด้อยค่าความเป็นชายของลายสิงห์ว่าเขาไม่มีความกล้าแสดงให้

เห็นว่าผู้เขียนเสนอแนวคิดเพศสภาพที่สังคมกำหนดให้ผู้ชายต้องเป็นคนกล้าหาญในการยอมรับความจริง

1.3 ถูกด้อยค่าว่าเบี่ยงเบนทางเพศ

ในนวนิยายเรื่อง **ส้นหัวใจดอกไม้เจ้าสาว (2551)** ของ ป้าหนอนและคณะ เสนอว่า ความโศกทำให้ผู้หญิงโศกต้องได้รับความอับยศเพราะถูกด้อยค่าว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ดังเหตุการณ์ที่จอมนางถูกเพื่อน ๆ ในกลุ่มทำให้รู้สึกอับยศด้วยการดูถูกว่าจอมนางเป็นโศกเพราะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศโดยดูจากการแต่งกายของจอมนาง “แม่นี้ก็อีกจะมาช่วงชิงดอกไม้ห่ออะไรมึนทรากก็ออกแนวทอมสุดฤทธิ์คูสิ..แม่แต่วันที่ต้องมางานแต่งงานเพื่อนเป็นวันที่สาว ๆ แต่ละคนประชันความสวย แม่คุณยังมาในแจ็กเก็ตหนังกลับสีน้ำตาลลูกว้า” (Pa Hnon et al., 2008, p.13)

จะเห็นได้ว่าจอมนางถูกเพื่อน ๆ ในกลุ่มทำให้ได้รับความอับยศด้วยการด้อยค่าว่าเธอมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศเนื่องจากจอมนางแต่งกายไม่เหมาะสมกับความเป็นผู้หญิง แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนเสนอแนวคิดเพศสภาพว่าผู้หญิงต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่แสดงความเป็นผู้หญิง

ในนวนิยายเรื่อง **ดาวเกี้ยวเดือน (2555)** ของ รอมแพง เสนอชุดความคิดว่า ความโศกทำให้ผู้ชายโศกได้รับความอับยศเพราะถูกด้อยค่าว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ดังเหตุการณ์ที่ ม.ร.ว. จันทราภณผู้ชายที่มีความโดดเด่นและเป็นที่สนใจของผู้หญิง “หม่อมราชวงศ์จันทราภณ นวรัตน์ใจละแฉงจะตาย หลังเขาจริงเชียว หล่อมาก รวยมากแล้วที่ตระกูลดีสุด ๆ หนุ่มสังคมที่กำลังเป็นที่จับตามองของสาว ๆ หลายคนเชียวล่ะ” (Rom Pang, 2013, p. 43) แต่เนื่องจากเขายังคงมีสถานะโศกทั้งที่อยู่สมควรที่จะมีครอบครัวจึงถูกประกายดาวกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศจึงยังเป็นโศก “สามสิบห้าเป็นเกย์หรือเปล่า” (Rom Pang, 2013, p. 43)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอแนวคิดเพศสภาพว่าสังคมกำหนดบทบาทให้ผู้ชายต้องแต่งงานมีครอบครัว นอกจากนี้ตามธรรมชาติของผู้ชายต้องสนใจผู้หญิง

ดังนั้นผู้ชายที่อายุมากแล้วแต่ไม่สนใจผู้หญิงและยังมีสถานะโสดคนในสังคมจะถูก
ด้อยค่าว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

2. ความโสด คือ ความทุกข์

2.1 ความโสด คือ ความทุกข์ของคนโสด

2.1.1 ทุกข์เพราะรู้สึกอ้างว้าง

ในนวนิยายเรื่อง **ปฏิบัติการคานกระดก (2554)** ของ
อัยย์เนญา เสนอว่า ความโสดทำให้คนโสดเกิดความทุกข์เพราะรู้สึกอ้างว้าง
ดังเหตุการณ์ที่สินีนาฏพบว่าปฏินุญรุ่นพี่ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศเสียชีวิตเพียง
ลำพังเพราะเป็นคนโสดการเสียชีวิตของรุ่นพี่สร้างความทุกข์จากความหวาดกลัวที่
จะต้องเป็นโสดให้กับสินีนาฏ “เธอบอกถึงสิ่งที่ตนเองกลัวนั่นคือการจากไปอย่าง
เดียวดาย” (Ai Ne Ya, 2011, p.416) ความทุกข์จากความหวาดกลัวสถานะโสดทำให้
สินีนาฏร้องไห้ด้วยความทุกข์ “ร่างบางร้องไห้ปริ่มใจแทบขาดในอ้อมกอดของ
ชิวานนท์ วินาทีนี้เองเขาถึงเพิ่งเข้าใจนี่เองคือเหตุผลที่เธอกลัวการขึ้นคานเพียงเพราะไม่
อยากจากโลกนี้ไปอย่างโดดเดี่ยว” (Ai Ne Ya, 2011, p.417)

จะเห็นว่าผู้เขียนเสนอว่าความโสดทำให้สินีนาฏเป็นทุกข์เพราะ
รู้สึกอ้างว้าง แสดงให้เห็นว่านวนิยายเสนอแนวคิดปิตาธิปไตยว่าผู้หญิงต้องการผู้ชายมา
ดูแล

2.1.2 ทุกข์เพราะอับอาย

ในนวนิยายเรื่อง **โสดพร้อมเสิร์ฟ (2558)** ของ รติวัตร บุญเกียรติ
เสนอชุดความคิดว่าความโสดทำให้คนโสดต้องเป็นทุกข์เพราะรู้สึกอับอาย ดัง
เหตุการณ์ที่ริศราหญิงสาวสวยรู้สึกทุกข์ใจเพราะอับอายที่จะให้ผู้อื่นรู้ว่าตนเองเป็นโสด
“ฉันไม่ไหวแล้วแะ ฉันอยากแต่งงาน” (Rathiwat Bunyakiat, 2015, p.198) ริศรา รู้สึก
ว่าความโสดทำให้ตนเองอยู่ในสังคมอย่างไม่มีความสุขเพราะไม่สามารถทนได้ที่ต้อง
ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพียงลำพัง ดังนั้นริศราจึงต้องการแต่งงานเพราะการมีคู่ครองจะเป็น

เครื่องยืนยันที่ทำให้เธอใช้ชีวิตได้อย่างไม่อับอายคนในสังคม “คนสาวอย่างฉันจะไปนั่งดูหนังในโรงคนเดียวได้อย่างไรน่าขายหน้าจะตาย” (Bunyakiat, 2015, p.198)

การนำเสนอให้วิเศษเห็นว่าการทำงานคือทางออกสุดท้ายที่จะทำให้เธอสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติแสดงให้เห็นว่านวนิยายนำเสนอว่าผู้หญิงโสดยังยึดติดว่าการมีคู่ครองคือสิ่งที่ชี้วัดว่าตนเองเป็นผู้หญิงที่ปกติเพราะมีคุณสมบัติเพียงพอให้ผู้ชายเลือกไปเป็นคู่ครอง แสดงให้เห็นแนวคิดปิตาธิปไตยว่าผู้ชายมีสิทธิ์ในการเลือกผู้หญิงและผู้หญิงให้อำนาจผู้ชายในการเลือกตนเอง

2.1.3 ทุกข์เพราะความโสดเกี่ยวข้องกับความเจ็บป่วย

ในนวนิยายเรื่อง **มาดามคานทอง (2560)** ของ เฉลิมมา นำเสนอว่าความโสด คือ ความทุกข์ของคนโสดเพราะสถานะโสดมีผลต่อการเจ็บป่วย ดังเหตุการณ์ที่ตรีประดับหญิงสาวที่ยังเป็นโสดเกิดอาการปวดท้องอย่างรุนแรงจนหมดสติ เมื่อตรีประดับถูกนำตัวส่งโรงพยาบาล แพทย์ตรวจพบว่าอาการปวดท้องอย่างรุนแรงของเธอเกิดจากถุงน้ำรังไข่ด้านซ้ายแตก แพทย์จึงรักษาด้วยการตัดถุงน้ำรังไข่ด้านซ้ายออก เมื่อตรีประดับฟื้นจากการผ่าตัดและพบว่าตนเองถูกตัดรังไข่ด้านซ้ายไปก็ทำให้เธอเป็นทุกข์ว่าหากเธอยังมีสถานะโสดและถุงน้ำรังไข่ด้านขวาของเธอแตกเหมือนด้านซ้ายก็อาจทำให้เธอถูกตัดรังไข่ด้านขวาจนทำให้เธอไม่สามารถมีบุตรได้ “เธอครุ่นคิดแล้วนั่งนาน นึกย้อนถึงช่วงเวลาหลายวันที่ผ่านมาที่เธอรู้สึกเหมือนคนรกรกทั้งเป็นกับความคิดที่ว่าตนเองมีลูกไม่ได้” (Choe Ma, 2017, p.111)

จากข้อความผู้เขียนเสนอว่าคนโสดเมื่อป่วยเป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบสืบพันธุ์ การเป็นโสดทำให้เกิดความทุกข์เพราะกังวลว่าหากตนเองยังหาคู่ครองไม่ได้ อาการป่วยอาจทำให้ไม่สามารถมีบุตรได้อย่างถาวร

2.1.4 ทุกข์เพราะถูกกดดันให้หาคู่ครอง

ในนวนิยายเรื่อง **ปฏิบัติการหักคานทอง (2558)** ของ พบพร นำเสนอว่าความโสด คือ ความทุกข์ที่ทำให้ผู้ชายโสดรู้สึกกดดันจากความคาดหวังให้มีคู่ครองจากคนในครอบครัว ดังเหตุการณ์ที่ ม.ร.ว. ธรรมรัตน์ชายหนุ่มโสดที่ยังไม่

ตัดสินใจเลือกคู่ครองแต่ญาติกลับเป็นห่วงว่าเขาจะหาคู่ครองไม่ได้จึงพยายามหาผู้หญิงมาแนะนำให้เขา การกระทำของญาติทำให้ ม.ร.ว. ธรรมรัตน์รู้สึกเป็นทุกข์เพราะถูกก้าวก่ายในชีวิตส่วนตัว “ว่าแล้วก็รู้สึกเซ็งอย่างหาที่สุดไม่ได้ถึงขนาดกระโจนตัวออกจากเตียงคว้าเสื้อผ้ายัดใส่กระเป๋าขอลี้ภัยอย่างด่วนทีเดียว อยู่ช่วงนี้ไม่ได้แล้วมีโอกาสโดนคลุมถุงชนแหง ๆ” (Phobpon, 2015, p.18)

จากข้อความจะเห็นว่าผู้เขียนเสนอว่า ความโสด คือ ความทุกข์เนื่องจากสถานะโสดทำให้ผู้ชายโสดถูกญาติก้าวก่ายเรื่องการหาคู่ครอง

2.2 ความโสด คือ ความทุกข์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนโสด

จากการศึกษาพบว่านวนิยายเสนอชุดความคิดว่าความโสดทำให้คนในครอบครัวของคนโสดเป็นทุกข์

2.2.1 ทุกข์เพราะถูกตั้งคำถามว่าทำไมไม่สมใจในครอบครัวเป็นโสด

ในนวนิยายเรื่อง **โสดพร้อมเลิฟ (2558)** ของ รติวัตร บุญเกียรติ เสนอชุดความคิดว่า ความโสดทำให้คนในครอบครัวของคนโสดเป็นทุกข์เพราะถูกตั้งคำถามว่าทำไมไม่สมใจในครอบครัวยังมีสถานะโสด ดังเหตุการณ์ที่แพรวพรรณรายมารดาของพลอยถักทุกข์ใจที่เพื่อน ๆ สอบถามว่าเหตุใดบุตรสาวจึงยังมีสถานะโสด “อายุของลูกก็จะสามสิบแล้วสมควรที่จะแต่งงานเป็นฝั่งเป็นฝาได้แล้ว อีกอย่าง แม่เบื่อที่ต้องคอยตอบคำถามของเพื่อน ๆ เรื่องแฟนของลูกเต็มที” (Bunyakiat, 2015, p. 15)

จากข้อความแพรวพรรณรายรู้สึกทุกข์ใจเพราะลูกเพื่อน ๆ ถามถึงพลอยถักบุตรสาวที่อายุ 30 ปีแล้วแต่ยังมีสถานะโสด แพรวพรรณรายทนความทุกข์ใจที่เพื่อน ๆ มักถามถึงสถานะโสดของพลอยถักไม่ไหวจึงหาวิธีให้พลอยถักด้วยการดูแลจากข้อความแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนเสนอแนวคิดเพศสภาพที่สังคมกำหนดให้ผู้หญิงแต่งงานมีครอบครัว

2.2.2 ทุกข์เพราะกังวลว่าจะไม่มีคนดูแลคนโสด

ในนวนิยายเรื่อง **Lady Flirt บังเอิญโสดคุณคนหล่อโปรด**

จิบ (ม.ป.ป.) ของ ปุຍฝាយ เสนอว่าความโศกทำให้คนในครอบครัวเป็นทุกข์เพราะกังวลว่าคนโศกจะไม่มีคนดูแล ดังเหตุการณ์ที่มารดาของดารีกากังวลใจที่บุตรสาวยังเป็นโศก “ถ้าคุณคอลลีไม่ได้แต่งงาน แล้วคุณแม่กับคุณตาตายจากไปคุณคอลลีจะอยู่ยังไง เกิดเจ็บป่วยตอนแก่ขึ้นมาใครจะอยู่ดูแลคะ” (Pui Fai, n.d., p.54) จากข้อความแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนเสนอว่าความโศกทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงโศกเป็นทุกข์เพราะเป็นห่วงว่าบุตรสาวยังรู้จะใช้ชีวิตลำบากเพราะไร้คนดูแล

2.2.3 ทุกข์เพราะความโศกสัมพันธ์กับดวงชะตา

ในนวนิยายเรื่อง หัวใจไกลคนทอง (2555) ของ เขมปิ่นน์ เสนอว่า ความโศก คือ ความทุกข์ของคนที่เกี่ยวข้องกับคนโศกเนื่องจากความโศกส่งผลกระทบต่อดวงชะตาของคนโศก ดังเหตุการณ์ที่พบพรพี่สาวของ พราวพुरुรู้ว่าพราวพुरुน้องสาวที่ยังเป็นโศกกำลังจะประสบเคราะห์ร้ายซึ่งเคราะห์จะหมดไปหากพราวพुरुสามารถหาคู่ครองได้ “พบพรจึงนำคำทำนายที่ถอดจากนุพนิมิตที่เห็นภาพพราวพुरुประสบอันตรายมาปริศนาสู่เผด ซึ่งภาพคำทำนายนั้นถอดเป็นคำพยากรณ์ได้ว่า ถึงคราวปีฆง หากคู่สมพงษ์แต่งงานแก่เคล็ด” (Khem Ma Pan, 2012, p.194)

จากข้อความจะเห็นได้ว่าผู้เขียนเสนอว่า ความโศก คือ ความทุกข์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนโศกเนื่องจากสถานะโศกจะทำให้น้องสาวมีเคราะห์ ดังนั้นเมื่อพี่สาวรู้ว่าการมีคู่ครองจะช่วยให้น้องสาวพ้นเคราะห์ได้สถานะโศกของน้องสาวจึงสร้างความทุกข์ใจให้กับพี่สาว

2.2.4 ทุกข์เพราะเห็นว่าคนโศกถูกใส่ความ

ในนวนิยายเรื่อง แหวนดอกไม้ (2547) ของ ดวงตะวัน เสนอว่า ความโศก คือ ความทุกข์ที่ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคนโศกทุกข์ใจเนื่องจากพบว่าคนโศกถูกบุคคลที่ไม่หวังดีใส่สถานะโศกสร้างเรื่องเพื่อใส่ร้ายให้คนโศกเสื่อมเสีย ดังเหตุการณ์ที่มารดาของแหวนเพชรต้องทุกข์ใจที่ได้ทราบข่าวลือจากคนในหมู่บ้านว่าแหวนเพชรยังเป็นโศกเพราะต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้ชายอย่างเสรี “มันเปลี่ยนผู้ชายไม่ช้าหน้า ทำตัวเหมือนพวกหากิน แต่นี่ยอมให้เขาเอาฟรี ๆ อ้างว่ารักอิสระไม่

แต่งงาน” (Duan Ta Wan, 2015, p.370) จากข่าวลือที่แหวนเพชรถูกใส่ร้ายทำให้มารดาของแหวนเพชรทุกข์ใจเมื่อได้ยินข่าวลือดังกล่าว “น้ำตาคนเป็นแมรินไหลลงมาอย่างสุดกลั้น ผู้หญิงที่กำลังเป็นหัวข้อสนทนาของชาวบ้านร้านตลาดในเวลานี้จะเป็นใครอื่นไปไม่ได้เลยนอกจากลูกสาวคนเดียวของนาง” (Duan Ta Wan, 2015, p.370)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า มารดาของแหวนเพชรเมื่อได้รู้ว่าสถานะโสดของแหวนเพชรถูกบุคคลที่ไม่หวังดีนำไปสร้างข่าวลือที่สอดคล้องกับความคิดของคนในหมู่บ้านที่ต่างก็เห็นว่าแหวนเพชรอายุมากแล้วแต่ยังมีสถานะโสดซึ่งถือเป็นเรื่องผิดปกติในความคิดของคนในหมู่บ้านทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าข่าวลือเป็นความจริง

3. ความโสด คือ การขัดค่านิยมดั้งเดิม

ในนวนิยายเรื่อง **กว่าจะลงจากคาน (2531)** ของ กรุง โย ฉัตร เสนอชุด ความคิดว่าความโสด คือ การขัดค่านิยมดั้งเดิม ดังเหตุการณ์ที่บิดาของศุริยาคิดว่าบุตรสาวไม่ควรอยู่เป็นโสด “ผู้หญิงให้เก่งอย่างไรถ้าไม่มีสามีก็แปลกอยู่ คนแก่ ๆ ยังพูดกันว่าสามีเป็นฉัตรแก้วกันเกศให้งามหน้างามเนตรได้ตลอดเวลา” (Krung Yo Chat, 1988, p.115)

จากข้อความบิดาของศุริยาต้องการให้ศุริยามีสามีทั้งที่ศุริยาเป็นผู้หญิงที่มีหน้าที่การงานที่ดีสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนเสนอว่าผู้หญิงต้องมีสามีเพราะสามีจะดูแลและทำให้ผู้หญิงอยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติ แสดงให้เห็นแนวคิดปิตาธิปไตยว่าสังคมให้ความสำคัญกับอำนาจของผู้ชาย ผู้หญิงที่ได้รับการยอมรับจากผู้ชายให้ไปเป็นคู่ครองถือว่าเป็นผู้หญิงที่มีคุณสมบัติที่ดีแม้ว่าจะเป็นผู้หญิงที่สามารถดูแลตนเองได้แต่ก็ควรมีสามี

สรุปได้ว่า การเสนอชุดความคิดความโสดด้านลบในนวนิยายไทย ปรากฏชุดความคิดด้านลบ 3 ชุดความคิด ได้แก่ 1) ความโสด คือ ความอภัยส ประกอบด้วยความโสด คือ ความอภัยสที่ทำให้คนโสดถูกด้อยค่าว่าไร้คู่ครอง ความโสด คือ ความอภัยสที่ทำให้คนโสดถูกด้อยค่าว่าอภัยส และ ความโสด คือ ความอภัยสที่ทำให้คนโสดถูกด้อยค่าว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ 2) ความโสด คือ ความทุกข์ ประกอบด้วย

ความโสด คือ ความทุกข์ของคนโสด และ ความโสด คือ ความทุกข์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับคนโสด 3) ความโสด คือ การขัดค่านิยม

อภิปรายผล

การเสนอชุดความคิดความโสดด้านลบในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2516 - พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยพบว่า ชุดความคิดความโสด คือ ความอภัยศ ผู้เขียนถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตย แบ่งได้เป็น 1) การถ่ายทอดว่าผู้ชายใช้อำนาจความเป็นชายประเมินผู้หญิงที่มีสถานะโสดให้ได้รับความอภัยศด้วยการด้อยค่าว่า ผู้หญิงโสด คือ ผู้หญิงที่มีรูปร่างและนิสัยไม่เป็นที่ต้องการของผู้ชาย 2) ผู้หญิงยอมรับอำนาจของผู้ชายโดยผู้เขียนนำเสนอชุดความคิดความโสด คือ ความอภัยศที่ทำให้ผู้หญิงโสดถูกเพื่อนที่ได้แต่งงานทำให้ได้รับความอภัยศด้วยการด้อยค่าว่าเป็นผู้หญิงไร้คู่ แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตยที่ผู้หญิงยอมรับอำนาจของผู้ชายที่เป็นฝ่ายตัดสินใจเลือกไปเป็นคู่ครอง ดังนั้นผู้หญิงที่สามารถหาคู่ครองได้จึงกล้าที่จะนำสถานะการมีคู่ครองของตนเองเป็นจุดแข็งเพื่อโจมตีเพื่อนผู้หญิงที่เป็นอริกันและยังเป็นโสด ส่วนผู้หญิงที่เป็นโสดก็จะรู้สึกอภัยศอับอายที่ถูกคู่แข่งนำสถานะ โสดมาด้อยค่าว่าหาคู่ครองไม่ได้ 3) คนในสังคมประเมินว่าผู้หญิงที่มีคุณค่า คือ ผู้หญิงที่ผู้ชายเลือกไปเป็นคู่ครอง แสดงให้เห็นถึงแนวคิดปิตาธิปไตยในนวนิยายที่แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงที่ถูกผู้ชายเลือกไปเป็นคู่ครอง คือ ผู้หญิงที่มีคุณค่า

ชุดความคิดความโสด คือ ความทุกข์ จากการศึกษาพบว่า การเสนอชุดความคิดความโสด คือ ความทุกข์ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตย แบ่งเป็น 1) ความโสดทำให้ผู้หญิงโสดเป็นทุกข์เพราะต้องการมีคู่ครองคอยดูแลแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตยที่ผู้หญิงโสดยอมรับว่าผู้ชายมีอำนาจมากกว่าและต้องการให้ผู้ชายดูแลชีวิต ดังนั้นเมื่อผู้หญิงยังหาคู่ครองไม่ได้จึงเกิดความทุกข์ นอกจากนี้ยังปรากฏการถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตยในการเสนอว่าผู้หญิงโสดรู้สึกเป็นทุกข์เพราะกลัวบุคคลอื่นทราบว่าตนเองยังหาคู่ครองไม่ได้ แสดงให้เห็นว่าผู้เขียน

ถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตยว่า ผู้หญิงยอมรับให้ผู้ชายเป็นฝ่ายเลือกตนเองไปเป็นคู่ครองและยอมรับว่าผู้หญิงที่ถูกผู้ชายเลือกคือผู้หญิงที่ได้รับการยอมรับการเป็นโสทถือว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ได้รับการยอมรับทำให้ผู้หญิงต้องการปกปิดไม่ให้คนอื่นรู้ว่าเป็นโสท 2) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงโสทเป็นทุกข์ที่บุตรสาวหรือพี่น้องที่เป็นผู้หญิงยังหาคู่ครองไม่ได้ แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตยว่าบิดามารดาและพี่น้องของผู้หญิงโสทยอมรับให้บุตรสาวหรือพี่น้องที่เป็นผู้หญิงแต่งงานเพื่อจะได้มีคู่ครองคอยดูแลและเป็นผู้นำชีวิต

ชุดความคิดความโสท คือ การขัดค่านิยมดั้งเดิม จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การเสนอชุดความคิดความโสท คือ การขัดค่านิยมดั้งเดิม ผู้เขียนได้ถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตยว่า ผู้หญิงต้องมีสามีคอยดูแล แม้ผู้หญิงจะมีแนวคิดที่สามารถทำงานเพื่อเลี้ยงชีพได้และสามารถดูแลตนเองได้ แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงโสทกลับคิดว่าการตัดสินใจอยู่เป็นโสทของผู้หญิงที่เป็นบุตรสาวหรือน้องสาวเป็นความคิดที่ไม่เหมาะสมเพราะผู้หญิงจะมีชีวิตที่ดีได้ต้องมีสามีคอยคุ้มครองดูแล

นอกจากนี้การเสนอชุดความคิดความโสทด้านลบยังปรากฏการถ่ายทอดแนวคิดเพศสภาพ ผ่านชุดความคิดความโสทด้านลบได้แก่ ชุดความคิดความโสท คือ ความอับยศ โดยนำเสนอว่า ความโสททำให้คนโสทถูกด้อยค่าว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ โดยพบว่า ผู้เขียนเสนอว่า ความโสททำให้ผู้ชายโสทที่ประกอบอาชีพไม่ตรงกับเพศสภาพที่สังคมกำหนดและยังไม่มีคู่ครองถูกทำให้ได้รับความอับยศว่าเป็นผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ และปรากฏการถ่ายทอดแนวคิดเพศสภาพในการเสนอชุดความคิดความโสท คือ ความอับยศที่ทำให้ผู้ชายโสทที่มีสถานะโสทถึงแม้จะมีหน้าที่การงานที่ดี มีฐานะร่ำรวย และมีการศึกษาที่ดี แต่หากยังมีสถานะโสทก็จะถูกคนในสังคมประณามว่าเป็นผู้ชายที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ

จากเหตุผลที่กล่าวไปข้างต้นแสดงให้เห็นว่านวนิยายยังเป็นเครื่องมือที่ผู้เขียนใช้ถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตยที่ยังให้อำนาจเพศชายในการตัดสินใจว่าผู้หญิงโสทเป็นผู้หญิงที่ไม่ปกติ และผู้หญิงก็ยอมรับในอำนาจของเพศชายให้เป็นฝ่ายเลือกตนเองไป

เป็นคู่มือ นอกจากนี้นวนิยายเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดแนวคิดเพศสภาพที่กำหนดว่าผู้ชายต้องแต่งงานมีครอบครัวเมื่อถึงช่วงเวลาที่เหมาะสม โดยผู้เขียนเสนอแนวคิดดังกล่าวในการเสนอชุดความคิดความโสด คือ ความอภัยที่ทำให้ผู้ชายที่ยังเป็นโสดและเป็นผู้ชายที่มามีการศึกษาและมีหน้าที่การงานที่ดีถูกประเมินว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่านวนิยายไทยเป็นเครื่องมือที่ผู้เขียนใช้ถ่ายทอดแนวคิดปิตาธิปไตยและแนวคิดเพศสภาพผ่านการเสนอชุดความคิดความโสดด้านลบ ทั้งชุดความคิดความโสด คือ ความอภัย ความโสด คือ ความทุกข์ และความโสด คือ การขัดแย้งเดิม

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

ควรศึกษาชุดความคิดความโสดด้านลบจากวรรณกรรมชีวประวัติ

References

- Ai Ne Ya. (2011). *Pa Ti But Kan Khan Kra Dok*. Nonthaburi: B Mind. [in Thai]
- Choe Ma. (2017). *Madam Khan Thong*. Bangkok: V. Print. 1991[in Thai]
- Duan Ta Wan. (2015). *Waen Dokmai*. Bangkok: Pimdee. [in Thai]
- Khem Ma Pan. (2012). *Hua Jai Krai Khan Thong*. Bangkok Simply Book – Love Novels. [in Thai]
- Krung Yo Chat. (1988). *Kwa Ja Long Chak Kan*. Bangkok: A Mon Publishing. [in Thai]
- Pa Hnon et.al. (2008). *Lun Hua Jai Dok Mai Jao Saw* (2nd ed.). Bangkok: Jam Sai Publishing. [in Thai]
- Phobpon. (2015). *Pa Ti But Kan Hak Khan Thong*. Bangkok: Mission Inter Prints. [in Thai]

- Meesomsarn, P. (2004). *Images of Single women: The Implication of Politics*.
[Thesis master of Arts in Government]. Bangkok: Chulalongkorn University.
[in Thai]
- Pui Fai. (n.d.). *Lady Flirt Bungoen Sot Khun Khon Hlo Prot Jip*. Bangkok: Jam Sai
Publishing. [in Thai]
- Bunyakiat, R. (2015). *Sot Prom Soep*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
[in Thai]
- Rom Pang. (2013). *Dao Kiew Duean* (13th ed.). Bangkok: Physics: Center. [in Thai]
- Srisaman, R. (2013). *Waen Dokmai: Crossing-Gender Characters
beneath 'Singlehood' and 'Family' in Contemporary Thai Society*.
Research Paper. Faculty of Humanities. Kasetsart University.
<https://so04.tcithaijo.org/index.php/abc/article/view/53591/44434> [in Thai]
- Sisawali. (1998). *Si Mai Khan*. Bangkok: Sa Mak Khee San. [in Thai]
- Springsnews. (14 February 2016). *The number of single people has increased*.
https://www.youtube.com/watch?v=0mw_y6yJVuy
- Ta Wan. (2016). *Kon Rak Fan Kam Ma Lo*. Bangkok: Yellow Publishing. [in Thai]
- U Rut Sa Ya. (2011). *Ruk Ban Jai* (2nd ed.). Bangkok: Jam Sai Publishing. [in Thai]
- Wo Wi Nit Chai Khun. (2016). *Sot Sa Mo Son* (4th ed.). Bangkok: Aksonsophon.
[in Thai]

Authors

Miss Chintana Lualon

Ph.D. student in Doctoral Thai Program, Faculty of Humanities, Naresuan
University 99 Moo.9, Thapoo, Mueang, Phitsanulok 65000

E-mail: jarchintanalualon@gmail.com

Assoc. Prof. Kanchana Witchayapakorn, Ph.D.

Thai Program, Faculty of Humanities, Naresuan University
99 Moo.9, Thapoo, Mueang, Phitsanulok 65000

Tel. 0-5596-2008 E-mail: kanwith@hotmail.com

**การพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน
การสอนภาษาจีนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น**

**Developing Chinese Preservice Teaching' Ability to Design Learning
Management Through Active Learning Integrated with Local Data**

กัลยาลักษณ์ ไชยศิริ ¹ / วรณพฤกษ์ เทียมเดช ² / จิรัชญา ประทีปโชติพร ³ / จัตรชัย สุขุม ⁴ /
นันทณัฐภักดิ์ พรหมมา ⁵ / อาทิตย์ ชาวคำ ⁶ / วิชยา กรพิพัฒน์ ⁷ / อุบลวรรณ ส่องเสริม ⁸

Kanyalak Chaisiri / Wanphruek Thiamdaet / Jiratchaya Prateepchotporn /

Chatchai sukhum / Nandnabhaga Promma / Artid Saokham /

Wichaya khonpipat / Ubonwan Songserm

¹ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ

Department of Pediatric Nursing, Police Nursing College

²โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Phetchaburi Rajabhat University Demonstration School

³สาขาภาษาจีนสื่อสารธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

School of Liberal Arts, Sripatum University

⁴โรงเรียนคลองขลุงราษฎร์รังสรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร

Khlengkhlungratransan school Kamphaengphet

⁵โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Muban Chombueng University Demonstration School

⁶โรงเรียน โกวิทราษฎร์เชียงใหม่

Kowittamrong Chiangmai School

⁷⁻⁸คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education Silpakorn University

Received: June 15, 2023

Revised: August 14, 2023

Accepted: August 19, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.18>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง แบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง การทดลอง มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ 1) พัฒนาความสามารถในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนการสอนภาษาจีน 2) ศึกษาผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ศึกษาความตระหนักถึงการธำรงคุณค่าภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตาม แนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น การวิจัยนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น สำหรับผู้เรียนสาขาการสอนภาษาจีนในฐานภาษาต่างประเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมตามแนวคิดเชิง รุก 2) แบบทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังเรียน 3) แบบประเมินการออกแบบการ จัดการเรียนรู้ 3 แผน และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจและการตระหนักในการธำรง คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้เรียนสาขาการสอนภาษาจีนที่ เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นมีผลการเรียนรู้หลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับดีมาก 3) ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการธำรง คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก และ 4) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรม ในโครงการสืบสรรค์ปัญญาในท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้ตาม แนวคิดเชิงรุก, ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

Abstract

This study is a quasi-experimental study. The One - Group Pretest - Posttest Design. The research objectives are to: 1) improve the capacity of students teaching Chinese about learning design and management, 2) investigate the pre-post learning activity outcomes of the local wisdom, 3) investigate the awareness of value maintenance concerning the local wisdom, and 4) investigate the university students' satisfaction toward learning management based on active learning integrated with local data. This research is learning management based on active learning integrated with local data for 10 students in the Department of Teaching Chinese as a Foreign Language, Faculty of Education, Silpakorn University. The research instruments employed are: 1) a learning activity plan based on active learning; 2) a pre-test and post-test; 3) an assessment regarding learning design, consisting of three lesson plans; 4) a satisfaction survey; and 5) an assessment regarding awareness about the extension of local wisdom. The given data were respectively analyzed by content analysis, calculating the mean, S.D., and t-test. The research findings were as follows: 1) Universities in the Department of Teaching Chinese as a Foreign with learning management based on active learning integrated with local data appear to have better pre-learning outcomes compared to post-learning outcomes. 2) Students teaching Chinese's capacity in terms of learning design and management was at a high level. 3) Student's awareness of the extension of local wisdom was at a high level. And 4) their satisfaction toward the program of extension of local wisdom was also at a high level.

Keywords: ability to design learning management, active learning, local wisdom

บทนำ

ปัจจุบันประเทศจีนได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมโลกอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ได้รับอิทธิพล ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และภาษา กระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดนโยบายให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้ในการใช้ทักษะภาษาจีนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Office of the Education Council, 2016) ซึ่งในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยได้มีการผลิตครูในการสอนภาษาจีน เพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะศึกษาศาสตร์ ได้มีการเปิดสาขาการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยนักศึกษาจะเป็นนักศึกษาวิชาชีพครู ที่ทำการสอนภาษาจีน จากการศึกษาปัญหาของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่ผ่านการฝึกสอนส่วนใหญ่ยังพบปัญหาการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ไม่สามารถออกแบบการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย ยังพบการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิมทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย สอดคล้องกับการศึกษาของ Saepun et al. (2017) และ Jankrajangjaeng et al. (2020) พบว่า การจัดการสอนภาษาจีนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน และผู้สอนได้น้ำสื่อการสอนที่นำมาใช้สอนในห้องเรียนยังพบได้น้อย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสมตามระดับการศึกษา ซึ่งได้กำหนดจุดเน้นการเรียนรู้ผ่านการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเนื้อหาสาระของหลักสูตรและการสอน ดังนั้นการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ทางการศึกษาในรูปแบบการบูรณาการท้องถิ่นกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการธำรงคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนในมิติการรับรู้และพัฒนาสังคม ผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจบทบาทของข้อมูลท้องถิ่นในบริบทสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Serthpol, 2020) รวมถึงการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นไปใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม หรือสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยเฉพาะสถานที่ที่สำคัญในท้องถิ่น ได้มี

การปรับตัวและเปลี่ยนแปลงบทบาทจากเดิม (Wisuttho & Phosing, 2022) แนวทางการพัฒนาประเทศได้มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสนับสนุนเครือข่ายภูมิปัญญา และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต จึงมาการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อให้ท้องถิ่นในพื้นที่เข้าใจอัตลักษณ์เอกลักษณ์ของพื้นที่ตนเอง ให้สามารถเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นร่วมกับความเป็นสากลได้ โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกระแสนอกที่มีผลต่อการแปรสภาพท้องถิ่นไปสู่ความเป็นโลกาภิวัตน์ท้องถิ่น (Mangkhang, 2017)

สำหรับการเรียนการสอนให้คนรุ่นใหม่เข้าใจคุณค่าคือเข้าใจ “ราก วัฒนธรรม” ได้นั้น ตัวแปรสำคัญ คือ “ผู้สอน” ซึ่งผู้สอนต้องมิกลวิธีการสอนต่างๆ (Mangkhang et al., 2021) โดยการบูรณาการข้อมูลท้องถิ่นกับการจัดกิจกรรมโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้สอนต้องออกแบบการสอนให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือทักษะได้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้บรรยากาศการเรียนสนุกสนาน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งการจัดการเรียนเชิงรุก (active learning) จะช่วยให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียน เกิดบรรยากาศที่ดีต่อการเรียน มีความรับผิดชอบต่อการเรียน มีความกระตือรือร้นหาความรู้ ส่งเสริมทักษะการคิด ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอด สร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน และส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น (Funfuengfu, 2019)

“พระราชวังสนามจันทร์” เป็นสถานที่ที่ส่งเสริมเครือข่ายภูมิปัญญา และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม เนื่องจากมีศิลปกรรมที่น่าสนใจ อาทิ พระที่นั่งพระตำหนัก เรือน สะพานในพระราชวัง รวมถึงสิ่งก่อสร้างในอดีต และทั้งนี้ยังได้รวบรวมผลงานด้านวัฒนธรรม เชิดชูภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น ดังนั้นพระราชวังสนามจันทร์จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต และยังเป็นแหล่งที่มีการสร้างจิตสำนึก

และความภาคภูมิใจในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมในชุมชน ตระหนัก และรับรู้คุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลท้องถิ่นมาออกแบบแผนการเรียนรู้ในการสอนภาษาจีนได้อย่างถูกต้อง เพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนโดยประยุกต์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวังสนามจันทร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนการสอนภาษาจีน
2. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวังสนามจันทร์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. เพื่อศึกษาความตระหนักถึงการธำรงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงบูรณาการกับข้อมูลท้องถิ่น

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดกระบวนการทศน์ใหม่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 23 ซึ่งได้กำหนดจุดเน้นการเรียนรู้ผ่านการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเนื้อหาสาระของหลักสูตรและการสอน โดยกำหนดให้มีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการให้เหมาะสมตามระดับการศึกษาและสอดคล้องกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นทั้งความรู้และคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการวิจัยนี้ใช้

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นพระราชวังสนามจันทร์ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการทำภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม ตระหนักถึงการอนุรักษ์ และสร้างความภูมิใจ เนื่องจากเป็นสถานที่ใกล้ชิดกับผู้เรียน ทำให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน และผู้วิจัยนำการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกมาใช้ร่วมกับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมด้วย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนการสอนภาษาจีนได้ โดยผู้วิจัยเลือกการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก ได้แก่ 1) กิจกรรมทัศนศึกษา 2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน 3) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด และ 4) การจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนเพิ่มมากขึ้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ก่อนข้างสูง ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง ทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ และเกิดความสนุกสนานในการเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ต่อยอดในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาศาขการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่ 3 จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการอาสาสมัคร (Volunteer sampling) และผ่านเกณฑ์การทดสอบความรู้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

2. ตัวแปร

ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น เรื่อง การสืบสรวงภูมิปัญญาในท้องถิ่นสู่การรับรู้และพัฒนาสังคม: พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม

ตัวแปรตาม คือ 1) ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน การสอนภาษาจีน 2) ผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ความตระหนักถึงการธำรงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น

3. การดำเนินการวิจัย การวิจัยนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลอง แบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (The One Group Pretest - Posttest Design) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับพระราชวังสนามจันทร์ ด้านประวัติ สถานที่สำคัญต่าง ๆ สถาปัตยกรรมและภูมิปัญญาในพระราชวังสนามจันทร์ ความสามารถในการนำเสนอกิจกรรมการสอน และทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญา พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม จำนวน 3 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยทำการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก 2) แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับพระราชวังสนามจันทร์ 3) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ประยุกต์ความรู้พระราชวังสนามจันทร์กับการจัดการสอนภาษาจีน 4) แบบประเมินความพึงพอใจและการตระหนักในการธำรงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น พระราชวังสนามจันทร์ โดยทำการหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญา พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมตามโครงสร้าง (Construct Validity) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำผลการประเมินที่ได้มาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะโดยผลการพิจารณา ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก ผู้วิจัยนำรวบรวมข้อมูลที่ได้ออกการสังเคราะห์ข้อสรุปและจากการสัมภาษณ์ มาใช้ในการจัดทำ

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก โดยจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดใช้เกมเป็นฐาน เทคนิคเพื่อนคู่คิด และการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 3 แผน ผู้วิจัยทำการหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก ผู้เชี่ยวชาญด้านมีปัญญา พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีน เพื่อพิจารณาโดยหาความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scales) พบว่า ผลการประเมินมีความสอดคล้องในระดับมาก-มากที่สุด ($\bar{x} = 4.33-4.67$, S.D. = 0.58) ผู้วิจัยปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับพระราชวังสนามจันทร์ เพื่อศึกษาความรู้ก่อนและหลังของกลุ่มเป้าหมาย โดยแบบทดสอบความรู้มีจำนวน 3 ด้าน คือ ประวัติ สถานที่สำคัญ และสถาปัตยกรรมในพระราชวังสนามจันทร์ จำนวน 15 ข้อคำถาม แบบ 4 ตัวเลือก ผู้วิจัยทำการหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาหาความสอดคล้องที่มีลักษณะมาตราส่วนประเมิน 5 ระดับ พบว่า ผลการประเมินมีความสอดคล้องในระดับมาก-มากที่สุด ($\bar{x} = 4.00-4.67$, S.D. = 0.58-1.15) ผู้วิจัยปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ประยุกต์ความรู้พระราชวังสนามจันทร์กับการจัดการสอนภาษาจีน เพื่อประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลกลุ่ม ตอนที่ 2 การประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ประยุกต์ความรู้พระราชวังสนามจันทร์กับการจัดการสอนภาษาจีน จำนวน 5 ข้อ เป็นการประเมินแบบรูบริก (Rubric scoring) โดยแต่ละข้อคะแนนเต็ม 3 คะแนน รวม 15 คะแนน โดยผู้เรียนต้องมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ระดับดีขึ้นไป ผู้วิจัยทำการหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาหาความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมิน 5 ระดับ พบว่า ผลการประเมินมีความสอดคล้องใน

ระดับมาก-มากที่สุด ($\bar{x} = 4.33-4.67$, S.D. = 0.58-1.15) ผู้วิจัยปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. แบบประเมินความพึงพอใจและการตระหนักในการสร้างคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น พระราชวังสนามจันทร์ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมเป็นฐาน ด้านบรรยากาศการจัดกิจกรรม และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในฐาน รวมจำนวน 12 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยทำการหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาโดยหาความสอดคล้องที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ พบว่า ผลการประเมินมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67-5.00$, S.D. = 0.58-1.15) ผู้วิจัยปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น

2. ทำแบบทดสอบก่อนการจัดกิจกรรม (pre-test) การเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น ผ่านแอปพลิเคชัน Google form

3. ดำเนินการใช้แผนการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้จำนวน 3 แผน จำนวน 7 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายทำกิจกรรมทัศนศึกษา (field trip) ที่พระราชวังสนามจันทร์ ทำการศึกษาข้อมูลด้านประวัติ สถานที่สำคัญต่างๆ สถาปัตยกรรมและภูมิปัญญาในพระราชวังสนามจันทร์ จำนวน 3 ชั่วโมง

3.2 ผู้วิจัยดำเนินแผนการจัดกิจกรรมที่กำหนด โดยกำหนดเป็น 3 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานที่ 1 การให้ความรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญในพระราชวังสนามจันทร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้เกมเป็นฐาน จำนวน 30 นาที ฐานที่ 2 สถาปัตยกรรมกับภูมิปัญญา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเพื่อผู้คิด จำนวน 45 นาที

ฐานที่ 3 ให้ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 1 ชั่วโมง

3.3 ผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายทำการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนการสอนภาษาจีน โดยออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นพระราชวังสนามจันทร์โดยใช้ภาษาจีน จำนวน 1 ชั่วโมง 30 นาที และทำการนำเสนอ กลุ่มละ 10-20 นาที

4. ผู้วิจัยทำการประเมินการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนการสอนภาษาจีน แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ประยุกต์ความรู้พระราชวังสนามจันทร์กับการจัดการสอนภาษาจีน

5. หลังเสร็จกิจกรรมผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบหลังการจัดกิจกรรม (post-test) ผ่านแอปพลิเคชัน Google form

6. ดำรงประเมินความพึงพอใจและการตระหนักในการรับรู้คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น พระราชวังสนามจันทร์ ผ่านแอปพลิเคชัน Google form

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ได้แยกการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วนได้แก่ ข้อมูลส่วนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ส่วนที่ 2 ข้อมูลผลการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ผลการศึกษาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนการสอนภาษาจีน การศึกษาความพึงพอใจ และการตระหนักในการรับรู้คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวังสนามจันทร์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ t-test แบบ Dependent Sample

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน การสอนภาษาจีน พบว่า ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ความรู้พระราชวังสนามจันทร์กับการจัดการสอนภาษาจีนของผู้เรียน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 13.00$, S.D. = 1.41)

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวังสนามจันทร์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1

ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวังสนามจันทร์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การทดสอบ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig (2-tailed)
ทดสอบก่อนเรียน	10	6.80	1.87	-4.67	.001*
ทดสอบหลังเรียน	10	10.30	2.36		

*p<.05

จากตาราง 1 ผลการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวังสนามจันทร์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้อ่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 6.80 และผลการเรียนรู้หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.30 เมื่อนำคะแนนมาเปรียบเทียบพบว่า คะแนนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ความตระหนักถึงการธำรงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์ความตระหนักถึงการสร้างคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการจัดกิจกรรมพื้นฐาน			
- การจัดกิจกรรมฐานส่งเสริมการตระหนักในการสร้างคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.54	0.52	มากที่สุด
2. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในฐาน			
- ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น พระราชวังสนามจันทร์	4.27	0.64	มาก
- ความภูมิใจที่จะนำคุณค่าที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.63	0.50	มากที่สุด
รวม	4.48	0.55	มาก

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ความตระหนักถึงการสร้างคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวังสนามจันทร์ของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีความตระหนักถึงการสร้างคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวังสนามจันทร์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ลำดับแรกคือ ผู้เรียนภูมิใจที่จะนำคุณค่าที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.50)

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับที่ 1 คือ ผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมพื้นฐาน ลำดับที่ 2 คือ ด้านบรรยากาศการจัดกิจกรรม ซึ่งทั้งสองด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.51 และ $\bar{X} = 4.5$, S.D. = 0.62 ตามลำดับ)

อภิปรายผล

1. ผลของความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาการสอนภาษาจีน โดยประยุกต์ความรู้พระราชวังสนามจันทร์กับการจัดการสอนภาษาจีนของนักศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งยอมรับสมมติฐานตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนมีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชิงรุกเป็นหลัก ซึ่งผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ในพระราชวังสนามจันทร์ได้อย่างลึกซึ้งจากแผนการเรียนรู้ที่ 1 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน แผนการเรียนรู้ที่ 2 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิด และผู้เรียนได้เข้าไปทัศนศึกษาภายในพระราชวังสนามจันทร์ ซึ่งกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้เจอกับประสบการณ์จริง เมื่อนำมาประยุกต์กับความสามารถในการออกแบบการจัดการจัดการสอนภาษาจีนเป็นผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่มีมาใช้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างดี โดยการออกแบบการเรียนการสอนที่ดีนั้นผู้ออกแบบการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของเนื้อหา การจัดเรียงเนื้อหา และรูปแบบเนื้อหาที่ต้องใช้สอน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อไป (Janjai, 2014) และแผนการเรียนรู้ที่ 3 เป็นการให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนการสอนภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ก่อนการออกแบบการจัดการเรียนรู้การสอนภาษาจีนจริง ซึ่งเป็นผลให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ได้ถูกต้อง อีกทั้งผู้เรียนจะได้ลงมือในการฝึกปฏิบัติการออกแบบการจัดการเรียนรู้และมีพี่เลี้ยงประจำกลุ่มในการให้คำปรึกษาในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้อีกด้วย ซึ่ง Kemmanee (2021) เสนอว่าวิธีการฝึกอบรมที่ได้ ผลควรให้ความรู้ภาคทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติจริงและมีการสาธิต

สอดคล้องกับ Jomhongbhibhat (2021) พบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาทั้ง 10 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวังสนามจันทร์ หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชิงรุก เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนเพิ่มมากขึ้น โดยผู้วิจัยเลือกใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เทคนิคเพื่อนคู่คิด และการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน เป็นวิธีที่ทำทหายความสามารถของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์โดยตรงจากการเล่นเกม ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ก่อนข้างสูง และเกิดความสนุกสนานในการเรียน (Kemmanee, 2021) เปิดโอกาสในการรับรู้เนื้อหา เชื่อมโยงความรู้เข้ากับสภาพแวดล้อมจริงได้ มีความเข้าใจในเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้ว่าเกมเป็นสื่อการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนสนใจและเปิดกว้างในการรับรู้ อีกทั้งยังได้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้เรียน (Pramote et al., 2019; Suwancanit, 2017) จากการศึกษาของ Srinathiyawasin (2021) พบว่า การออกแบบ Game Based Learning ผู้สอนให้ความสำคัญกับการออกแบบให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ 1) การออกแบบแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนได้ทดลองทำ 2) การให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เข้าใจในการเรียนอย่างลึกซึ้ง 3) ผู้เรียนเรียนรู้จากความคิดพลาดเพื่อให้เกิดการจดจำที่ดี 4) กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนพยายามทำให้บรรลุเป้าหมาย 5) การแจ้งข้อมูลประเด็นที่สำคัญที่ผู้เรียนสมควรรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับ Phiwma (2021) พบว่า การใช้เกมคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนสามารถช่วยเพิ่มความสนใจของผู้เรียนได้ โดยผู้สอนมีการนำเนื้อหาสาระของรายวิชามาสอดแทรกผ่านเกม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนโดยใช้

เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) เป็นเทคนิคให้ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบด้วยตนเองพร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนด้วยกัน หาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ผู้เรียนจัดจ้อและคิดตามประเด็นที่กำลังเรียนรู้ และทำความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ดีขึ้น จากการศึกษาของ Keawpai and Phumeechanya (2020) พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับ Toeihom et al., (2020) ที่พบว่าความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิดสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของผู้เรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิดสูงกว่าเกณฑ์ และการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) ควรมีการจัดเป็นกลุ่มย่อยเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาที่กำหนดไว้แล้วเปลี่ยนกลุ่มจนครบทุกศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการใฝ่รู้ และความรับผิดชอบ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ดีขึ้น สอดคล้องกับ Krongchuen (2014) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน

นอกจากนี้ผู้วิจัยให้ผู้เรียนได้รับความรู้โดยเข้าไปทัศนศึกษาภายในพระราชวังสนามจันทร์ ซึ่งเป็นพื้นที่จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นสถานที่สำคัญ และสถาปัตยกรรมในพระราชวังสนามจันทร์ กิจกรรมทัศนศึกษา (field trip) เป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นอกสถานที่ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้จริง (Laddaklom & Klinhaul, 2016) สอดคล้องกับการศึกษาของ Noinapeang et al., (2016) พบว่า ก่อนการทดลองการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านผาขาม มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับพอใช้ ระหว่างการทดลองอยู่ในระดับดี และหลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก

3. ผลของความตระหนักถึงการธำรงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวังสนามจันทร์ของนักศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งยอมรับสมมุติฐานตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลในท้องถิ่น ผู้เรียนมีความคุ้นชินกับสถานที่พระราชวังสนามจันทร์ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน อีกทั้งผู้วิจัยได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการธำรงภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระราชวัง ตระหนักถึงการอนุรักษ์ และสร้างความภูมิใจแก่ในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพระราชวัง ซึ่งให้เห็นถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์สถานที่สำคัญนั้นไว้ โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดขึ้นได้แก่ กิจกรรมทัศนศึกษา เกมเป็นฐาน เทคนิคเพื่อนคู่คิด และการจัดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ จากการศึกษาของ Nithedsilp and Kodsiri (2017) พบว่า การให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูลศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยตรงในบริบทจริง ทำให้ผู้เรียนมีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการรักษาวรรณกรรมล้านนา เกิดความสนใจใคร่รู้ สอดคล้องกับ Homfung and Ruamsuk (2016) พบว่า การสอนคหิชน โดยการนำผู้เรียนลงเก็บข้อมูลสนามนั้น ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และยังทำให้ผู้เรียนเกิดความรักภูมิใจในภูมิปัญญาไทย

4. ผลของความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นการรับรู้และพัฒนาสังคม: พระราชวังสนามจันทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งยอมรับสมมุติฐานข้อที่ 4 โดยผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมในฐาน และด้านบรรยากาศการจัดกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงข้อมูลท้องถิ่น และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนการสอนภาษาจีน ผู้เรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้เป็นผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมในการเรียน โดยมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูผู้สอนด้วยการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนและระหว่างผู้สอน ทำให้บรรยากาศการเรียนมีความเป็นกันเอง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสนุกสนาน ได้รับความสนใจแก่ผู้เรียน โดย

ได้นำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรม ซึ่งการใช้แนวคิดการจัดการสอนโดยใช้เกมเป็นฐานนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้เพิ่มขึ้น และมีส่วนร่วมในการเรียนแล้วยังช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในการเรียน (Pramote, Chomphucome and Chomphucome, 2019) สอดคล้องกับการศึกษาของ Phiwma (2021) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานด้วยการบูรณาการเทคโนโลยีเกมคอมพิวเตอร์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้สร้างความสนุกสนานให้กับผู้เรียน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Hanmongkolpipat (2018) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบเกม Kahoot เป็นวิธีการสอนที่แปลกใหม่ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานสามารถจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น และเมื่อนำแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคเพื่อนคู่คิดมาจัดกิจกรรม ช่วยส่งผลให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อน ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน ผู้ศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาของ Chu-em, Homfung and Ruamsuk (2019) พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Keawpai and Phumeechanya (2020) พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิดโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

ข้อเสนอแนะ

1. เชนนโยบาย

1.1 ควรมีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยการนำความรู้ท้องถิ่นเข้ามาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำความรู้ท้องถิ่นไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนให้เกิดตระหนักรู้ในการธำรงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

2. เจริญการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนในการเป็นมัคคุเทศน์ของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น

2.2 ควรมีการนำแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุกร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น ไปทดลองใช้จริง โดยบูรณาการกับข้อมูลท้องถิ่นสำคัญอื่นๆ

References

- Chu-em, P., Homfung, C., & Ruamsuk, S. (2019). The development of speaking ability of prathomsuksa four students by using the think-pair-share technique, *Humanities, Social Sciences and arts*, 12(4), 644-657. [in Thai]
- Funfuengfu, V. (2019). The success of active learning management. *Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science)*, 9(1), 135-145. [in Thai]
- Hanmongkolpipat, P. (2018). *A study of game-based learning. The 9 th Hatyai National and International Conference*, 1129-1138. [in Thai]
- Homfung, C., & Ruamsuk, S. (2016). Folklore teaching with development 21st century skills of learner and enhancement pride in Thai wisdom. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 9(2), 1549-1563. [in Thai]
- Janjai, S. (2014). *Instructional design & development*. Phetkasem Printing Group. [in Thai]
- Jankrajangaeng, N., Nokmueang, Y., & Varchirawatt, A. (2020). Learning Management problems on the Chinese Language of High School Teachers Teaching Chinese Curriculum in Schools of Pathum Thani Areas. *Journal of Educational Studies*, 16(1), 136-154. [in Thai]

- Jomhongbhibhat, B. (2021). The development of the training curriculum for enhance active learning management abilities of primary school teachers in Ubonratchathani Primary Educational Service Area. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(6), 334-349. [in Thai]
- Keawpai, W., & Phumeechanya, N. (2020). The development of computer-assisted instruction with think pair share science course grade 4, Wat Phai Lom school. *Journal Education Silpakorn University*, 19(2), 432-442. [in Thai]
- Kemmanee, T. (2021). *Teaching science (9th ed.)*. Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Krongchuen, P. (2014). *The development of instructional packages in information technology and communication by using learning center for grade 10 students*. [Master of education program in curriculum and instruction, Buriram Rajabhat university]. [in Thai]
- Laddaklom, S. B., & Klinhaul, M. (2016). The field trip activities enhance learning competency of young children in the 21st century. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(3), 1550-1562. [in Thai]
- Mangkhang, C. (2017). *Ideology: Social studies curriculum for all*. Chulalongkorn University. [in Thai]
- Mangkhang, C., Yimsawat, C., & Kaewpanya, N. (2021). Creative learning innovation according to The King Bhumibol's science through community economy for promoting green citizenship of secondary school students in upper northern special economic development zones. *Thailand. Journal of Educational Innovation and Research*, 5(2), 207-222. [in Thai]

- Nithedsilp, W., & Kodsiri, C. (2017). An integrated instruction with art and cultural preservation for Lanna community, *Dhammathas Academic Journal*, 17(3), 285-295. [in Thai]
- Noinapeang, W., Phahonyothin, P., & Chathai, T. (2016). Effects of provision of learning resource field trip activities in community on pre-school children's scientific process skills at Ban Pha Karm school in Khon Kaen province. *Journal of Graduate School, Pitchayat*, 11(1), 91-98. [in Thai]
- Office of the Education Council. (2016). *Report on research and teaching of Chinese language in the country agenda of the Bangkok meeting*. Prikwarn Graphic. [in Thai]
- Phiwma, N. (2021). Learning management using game-based learning by integrating computer game technology. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 15, 1-15. [in Thai]
- Pramote, P., Chomphucome, W., & Chomphucome, P. (2019). Development of mathematics learning activity packages by using cooperative learning coupled with games to enhance learning outcome and mathematical desirable characteristics for prathomsuksa 5 students. *Journal of Education*, 30(2), 110-127. [in Thai]
- Saepun, W., Noparit, P., Rungbanjit, W., Rungbanjit, W., Saesen, W., & Camkaew, C. (2017). A study of circumstances and problems on Chinese language teaching and learning in a secondary school, Yala Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 12, 126-136.
- Serthpol, N. (2020). The existence of local wisdoms in the globalization era. *SaengKhomKham Buddhist Studies*, 5(2), 313-331. [in Thai]

- Srinathiyawasin, T. (2021). Teaching and learning method through game-based activity towards the achievement of student. *Palisueksabuddhaghosa Review*, 7(3), 40-55. [in Thai]
- Suwancanit, T. (2017). *Card game design to understand communication design curriculum overview. The 13th Naresuan research conference (pp. 1700-1715)*. Phitsanulok: Naresuan University. [in Thai]
- Toeihom, A., Juithong, S., & Pichayakul, T. (2020). The effect of cooperative leaning using think-pair-share techniques for reasoning mathematics on multiplication division of grade 4 students. *ARU Research Journal*, 7(3), 1-8. [in Thai]
- Wisuttho, B., & Phosing, P. (2022). Local identity to creative tourism management. *Buddhist Studies Vanam Dongrak*, 9(2), 127-140. [in Thai]

Authors

Pol.Lt.col. Kanyalak Chaisiri

Department of Pediatric Nursing, Police Nursing College

Tel: 0952369141 E-mail: kanyalak_chaisiri@hotmail.com

Mr. Wanphruek Thiamdaet

Phetchaburi Rajabhat University Demonstration School

Tel: 0625919392 E-mail: Wanphruek.thi@mail.pbru.ac.th

Miss. Jiratchaya Prateepchotporn

School of Liberal Arts, Sripatum University

Tel: 0991954698 E-mail: Jiratchaya.prat@gmail.com

Mr. Chatchai sukhum,

Khlongkhungratransan school Kamphaengphet

Tel: 0935516996 E-mail: Ch.sukhum@gmail.com

Miss. Nandnabhaga Promma Muban Chombueng University

Demonstration School

Tel: 0915295225 E-mail: noojane005@gmail.com

Mr. Artid Saokham Kowittamrong Chiangmai School

Tel: 0805037690 E-mail: Artid.sk@gmail.com

Mr. Wichaya khonpipat Faculty of Education Silpakorn University

Tel: 0957687228 E-mail: khonpipat_w@su.ac.th

Associate Professor Dr. Ubonwan Songserm

Department of Curriculum and Teaching Methods Faculty of Education

Silpakorn University

Tel: 0817902476 E-mail: ubonwan.su@gmail.com

An Analytical Study of Rhetorical Questions in the English Speeches by Male Celebrities

Suwit Tikham¹

¹Department of English, School of Liberal Arts, University of Phayao

Received: May 1, 2023

Revised: July 18, 2023

Accepted: August 18, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.19>

Abstract

Nowadays, celebrities have been expressing their viewpoints through various mass media outlets, including social media, interviews, and speeches. Giving speech is one strategy that can incorporate rhetorical question (RQs) into the contents. The objectives of this study were 1) to investigate the use of RQs in English speeches delivered by male celebrities featured on the English Speeches Channel on YouTube, and 2) to analyze the use of RQs in English speeches given by male celebrities. Data was collected through purposive sampling from 45 speeches delivered by male celebrities from 2018 to 2022. The study found that *Debating, Arguing or Questioning* was the most used, followed by *Evaluation and Functionality, A Series of RQs, A Question that is Immediately Answered*, and *Highlighting a New Subject* respectively. However, the *Combination of RQs* were the least frequently used. The research results demonstrated that the speakers employed RQs to encourage the audience to recognize and appreciate the importance of the message they intended to pass on in their speeches. Furthermore, using RQs strengthens the valuable speech.

Keywords: male celebrities, rhetorical questions, speeches

Introduction

A rhetorical question (RQ henceforth) carries the illocutionary force and impact of asserting a viewpoint opposite to that presented by the question. An RQ functions as a rhetorical device in the form of a question that employs the language of persuasion without the expectation of eliciting a response from the listeners (Nakashima, 2018). Moreover, it encourages the listeners to reflect on what the implied response to the question. Employing an RQ represents the speakers' intention to affirm or negate points that are implied (Ranganath et al., 2016). Hence, it could function as a nuanced means of suggesting an idea that might be encouraged the audience to perceive the presentation directly (Abioye, 2011; Han 2002). For example, when a speaker gives a speech in front of people and states "What is the meaning of your life?" or "How do morals affect the ways of living?" the speaker does not expect to hear the answer. RQs are examples of speeches that differ from their intended functions. The function of questions like statements are used as an assertion instead. They are commonly referred to ask questions that do not aim to gather information or prompt a response. This type of questions presents distinctive characteristics that distinguish it in semantic and pragmatic analyses, which can be used to imply or seek information (Rohde, 2006).

The significance of RQs lies in their effectiveness in engaging the audience, capturing their attention, and prompting reflection on the discussed topic. The use of RQs can serve multiple purposes such as emphasizing key points, directing attention to specific ideas or messages, and highlighting the importance of the subject matter which makes it more memorable for the

audience (Salish, 2021; Zhuang & Riloff, 2020). Additionally, speakers can shape the thoughts of the audience and influence their perception of the topic more persuasively (Jameel et al., 2023). RQs possess the power to evoke introspection, encouraging the audience to reflect on their beliefs, experiences, and values. They invite the consideration of diverse perspectives, thereby fostering a deeper understanding of the subject matter. Therefore, RQs play a crucial role, engaging the audience, emphasizing key points, persuading, promoting reflection and introspection. In summary, rhetorical questions serve as a device to engage, emphasize, persuade, stimulate critical thinking, and enhance speech impact (Khamees, 2015).

Additionally, people ask questions for various reasons. For instance, people ask questions to seek for facts from information, request favorable actions, or fulfill potential needs for assistance. Speakers can incorporate the use of RQs across many fields such as entertaining speeches, demonstrative speeches, and persuasive speeches (Zhang et al., 2017). The questions can be classified into four types: questions that seek information, questions involving rhetoric, questions that examine the answer, and questions that make indirect requests. The main purposes of using RQs aim to request information. However, the purpose of this type of question is not to seek an answer, but it aims to give more information. Kluge (2018) illustrates that RQs are very common utterances in which the speakers are not expected to provide an answer. Moreover, the questions enable the speakers to proclaim their expectations and prospects without having to discuss them to intensify or strengthen a statement, or to raise an issue for discussion. RQs were utilised in the talks because they allow participants to exchange information. RQ, on the other hand, is a sort of query that goes beyond mere information exchange. The surface form of a question can signal the

intention and background of the person that you are asking. Furthermore, it also shows the nature of the relationship between the interlocutors (Jameel et al., 2023; Špago, 2016).

In speeches, RQs have been approached from diverse linguistic perspectives and often embedded within the context of dialogue (Ioussef et al., 2021). Furthermore, the use of RQs analyzes the linguistic form of interpersonal communication. For example, the pragmatics study conveys the meaning of the RQs, and it shows the truth-conditional content of the interpretation of interrogatives from a pragmatic principle (Rexach, 1998). Furthermore, RQs exhibit a primarily answer-eliciting function to fulfil this function from the speakers to the listeners from the statements which arouse the listeners' interest from the diversified context from persuasive effect. In some cases of RQs, the speakers already know the answer (Wang, 2014). Speaking is one of the most crucial abilities in English that the language learners should develop. It allows people to communicate their knowledge, exchange essential messages, and demonstrate their abilities. Language learners must acquire high levels of speaking proficiency to have English communication abilities. Everyone can freely express their opinions, ideas, and thoughts via speaking. Speaking is as vital as the others, but it takes a lot of effort and practice to perfect (Neitsch et al., 2018; Schmidt-Radefeldt, 1977).

In using language, the spoken language holds the power and establishes a connection with the speech. For example, speech is human communication through spoken language. In terms of rhetoric and communication, it is the ability to use language effectively, and it is also the art of persuasion. Rhetoric concerns itself with language and how people use it (Derakhshani et al., 2021; Rattanawaropas & Panthong, 2021). A good rhetorician had to be proficient in

controlling arguments according to the rules of the art of persuading. In daily life, humans need to communicate with each other in everyday life. People always speak to each other, and every word that they speak produces various sentences that consist of meaning. For instance, people have a conversation with other people (Nahroji et al., 2020). The message of RQs could affect the listeners' minds by transferring their attention from the strong arguments, disputes or debates which enhance the language of persuasion (Ahluwalia & Burnkrant, 2004).

However, there are many pieces of research based on RQs such as the study of information-seeking of RQs from social media posts on Twitter (Zhuang & Riloff, 2020), the study of RQs' role in political discourse in the UK parliament. RQs and sarcasm in social media dialogue from Twitter (Oraby et al., 2017), a study of pragmatic in Shakespeare's Twelfth Night and Hamlet (Jameel et al., 2013). There has been no study on RQs analysing male celebrities. To explore the specific rhetorical strategies employed by male speakers within the context of public speaking holds significant importance in understanding the dynamics of public discourse by focusing on male English speeches as the subject of research. Analyzing speeches delivered by male speakers allows for an examination of the linguistic and rhetorical techniques utilized by this demographic, providing insights into the persuasive tactics, argumentation styles, and overall communication patterns employed in their speeches. This research aims to provide valuable insights into the linguistic, persuasive, and communicative techniques employed by male speakers, ultimately fostering a more nuanced understanding of rhetorical practices in public speaking.

As a result, it stimulates the researcher to investigate the usage of RQs in English speeches from celebrities to see whether it can be applied in speaking

English, as well as recognise the utility of giving a speech more successfully in every situation for all speakers.

Objectives of the Study

The objectives of this study were:

1. To investigate the prevalence of rhetorical questions in celebrity addresses in English
2. To analyze the usage of rhetorical questions in celebrity addresses in English

Research Method

Samples

In this study, the samples selected for analysis were obtained through purposive sampling from transcripts of English speeches delivered by male celebrities, resulting in a total of forty-five transcripts. Male English speeches facilitate an exploration of gender communication norms and power dynamics within public speaking by analyzing how male speakers employ rhetorical questions in their speeches and the overall impact of persuasive communication. This research does not include female speeches as the focus is not on a specific demographic within the broader context of rhetorical studies. The study includes forty-five male celebrities, comprising eighteen actors, six politicians, four businessmen, four singers, three writers, two programmers, two motivational speakers, one comedian, one director, one basketball player, and one navy. The data was collected by analyzing the dialogues from forty-five delivered English speeches in English, which underwent both qualitative and quantitative analysis.

Data Collection

To address the research questions, the forty-five transcripts were collected from the English Speeches channel on YouTube as the dataset of this study because it is widely watched by people all around the world with over 4.01 million subscribers. Moreover, it is also used as a good source for teaching and learning English, particularly, for listening and reading skills. In addition, all transcriptions were spell-checked transcripts. These discussions were made up of 45 speeches totalling 194 pages. The transcripts were organized into a table to investigate the usage of RQs through quantitative analysis, involving statistical measurements to determine frequency and percentage.

To ensure the credibility of the framework, the researcher extensively reviews relevant literature and consults with field experts. This establishes a reliable basis for analysis and findings by ensuring accurate representation of the research's conceptual underpinnings and enhancing the framework's credibility. The examination of forty-five transcripts of English speeches, focusing on five selected RQ strategies, enables a more comprehensive analysis while managing time and resources effectively. This selection allows for an in-depth exploration of each transcript, facilitating an understanding of the employed RQ techniques. Through this approach, the research provides valuable insights into persuasive communication in English speeches.

In order to approach these research questions, the framework to structure the functions and use of RQs base on the rhetorical functions as follows: 1) identify prevalent question phrasing patterns, 2) extract recurring surface forms by analyzing question structures, 3) categorize question types based on intuitive identification, and 4) analyze the utilization of RQs within speech.

Data Analysis

To facilitate retrieval of frequently asked questions, Abioye (2009) manually developed a typology of surface questions form to complement this line of work. The dataset description covered questions from 45 different celebrities. For each speech, it was extracted all RQs and analysed qualitatively from the frequency use of RQs relevant to the theoretical framework. The results and discussion were derived from the scores obtained from the dialogues in the speeches.

Theoretical Framework for Data Analysis in this Study

The theoretical framework in the study was employed from Abioye (2009: pp.5-6) that demonstrates the typology of RQs in eight types including 1) Evaluation or Functionality, 2) Series of RQs, 3) Highlighting a New Subject, 4) Debating, Arguing or Questioning, 5) Response to a Previous Question, 6) Empty RQs, 7) A Question that is Immediately Answered, and 8) Commands. In this study, the decision was made to employ only five specific rhetorical strategies out of the eight strategies.

The researcher chose only five strategies: *Evaluation and Functionality*, *A Series of RQs*, *Highlighting a New Subject*, *Debating, Arguing, or Questioning*, and *A question that is Immediately Answered*. Furthermore, the researcher included *Combination of RQs* as one of the study's strategies. The selection of these five strategies was a result of careful consideration and aligning them with the research objectives and scope of the study. Each strategy was chosen based on its relevance and potential to effectively address the research questions and contribute to the overall analysis. By focusing on a subset of strategies, the study aimed to maintain a targeted and concise approach, allowing for a deeper

exploration of the chosen aspects. Moreover, employing a smaller number of strategies facilitated a more in-depth examination of each one, enabling a comprehensive analysis within the given research constraints.

The following are the RQs typology based on Abioye's (2009) work: 1) A claim and a leading inquiry that expresses or provokes indignation, shock, disappointment, scorn, or outrage. are examples of *Evaluation and Functionality*. It can impact cognition or beliefs that demonstrate dread, anxiety, or concern when individuals use it as a claim. It can also go into emotion, 2) *A Series of RQs* depicts the order of inquiries in a conversation or text. This sort of inquiry generally elicits elaborate responses. They demonstrate the relevance of ideas or emotions that communicate powerful sensations. Strong sentiments can be expressed by expressing satisfaction, boredom, or stupefaction. It boosts the abundance of repetition. The benefit of using a succession of RQs is that they may be formatted into a paragraph or a notion, 3) *Highlight a New Subject* is to draw attention to the new issue or topic so that listeners or readers understand its significance. In debates, disputes, or discussions, it is always used to develop or provoke, 4) *Debating, Arguing or Questioning* allows the speaker to investigate the audience's minds and also reveal their understanding. It helps the speaker to identify the important things that are open for revision or correction. It is always used in pleadings, 5) *A Question that is Immediately Answered* is one that the speaker responds to shortly after their query. The questions are posed, and the speaker and the audience both respond promptly, and 6) *Combination of RQs* are created by the researcher by adding one more strategy because in the speeches the speakers used more than one strategy in their speeches. The *Combination of RQs* was from *A Series of RQs*, and *A Question that is Immediately Answered*. The researcher realizes the importance of this strategy and that the speaker uses more

than one strategy. Therefore, it is also used throughout this research. The examples of the RQ strategies used in this study along with the example of each strategy are as follows:

1. *Debating, Arguing or Questioning*: “What happens to other students at kindergarten after the mass shooting?”

2. *Evaluation and Functionality*: “How can the criminals kill the victims?”

3. *A Questions that is Immediately Answered*: “...So, what should we do to protect our young innocent students? My answer is to enact a new strict law.”

4. *Series of RQs*: “What is going to happen to kindergarten students in our country? What will the government do to solve the mass shooting around Thailand? What will be the next law to protect our younger generation? What should we do to protect this kids?”

5. *Highlight a new subject*: “Do you think the present president can give us sustainable development for our life in the 21st century? So, what I want to tell you is that I strongly believe that he can’t....”

6. *Combination of RQs (A Series of RQs, and A Question that is Immediately Answer)*: “There are many problems we want to solve regarding this shooting. Do we need to work together? Do you want this problem to end? Do you want to stop this problem? Do you want the kids to grow and become the main labor force in our country? Is it an argent problem? Yes, it is.”

Results

This study obtained significant findings that contribute to the understanding of “An Analytical Study of Rhetorical Questions in English Speeches by Male Celebrities.” Overall, the study revealed that there is still the use of RQs in English speeches given by male celebrities. These findings provide valuable insights into the analysis of RQs in speeches and public speaking. In the following sections, the study explores the specific details and analyzes each research question, providing a comprehensive understanding of the research outcomes.

The Occurrence of RQs in the English Speeches by Male Celebrities

In Table 1, the results are illustrated the frequency and percentage of RQs based on the framework of RQs typology employed from the work of Abioye (2009) in five strategies including the *Evaluation and Functionality*, *A Series of RQs*, *Highlighting a New Subject*, *Debating*, *Arguing and Questioning*, *A Question that is Immediately Answered*, and *Combination of RQs*. However, the researcher added the *Combination of RQs* in the research which includes *A Series of RQs*, and *A Question that is Immediately Answered*. The data was collected from 45 dialogues from English speeches on YouTube that were delivered by male celebrities.

Table 1*Typology of RQs Used in Male Celebrities' English Speeches*

RQs Strategies	Frequency	Percentage
1. Evaluation and Functionality	76	27.74
2. Series of RQs	51	18.61
3. Highlight a New Subject	14	5.11
4. Debating, Arguing or Questioning	93	33.94
5. A Question that is Immediately Answered	36	13.14
6. Combination of RQs	4	1.46
Total	274	100

With regard to Table 1, it presented that the highest percentage was for *Debating, Arguing and Questioning* (33.94), followed by *Evaluation and Functionality* at 27.74%, *A Series of RQs* at 18.61%, *A Question that is Immediately Answered* at 13.14%, *Highlighting a New Subject* at 5.11%, and the least used was *Combination of RQs* at 1.46%.

The Use of RQs in the English Speeches by Male Celebrities

Research objective 2 is focused on analyzing RQs used in speeches delivered in English by male celebrities. The results of the study show that the RQs strategies used in the speeches are *Debating, Arguing or Questioning*, *Evaluating and Functionality*, *A Question that is Immediately Answered*, *A Series of RQs*, *Highlighting a New Subject*, and *Combination of RQs*. Moreover, *Combination of RQs* added by the researcher found that there was one more

combination of RQs which consists of *A Series of RQs* and *A Question that is Immediately Answered*. The following RQ samples were utilized in this study:

1. *Debating, Arguing or Questioning*

Excerpt 1

“But changing the world can happen anywhere and anyone can do it. So, what starts here can indeed change the world, but the question is — what will the world look like after you change it?” (Speech 1)

Excerpt 1 above shows the use of *Debating, Arguing or Questioning* strategies in the speeches given by the male celebrities. The speaker encourages the listener to think of a way to develop or change the world into a better place. Furthermore, the speaker promotes the listeners to help together so that people can work and help everywhere. As a result, they require everyone's help. The speaker then persuades the audience to consider how to alter the world. This indicates that the speaker not only communicates to effect a significant change in the world but also provides the audience with guidance to contemplate how everyone can contribute to making the world a better place.

2. *Evaluation and Functionality*

Excerpt 2

“So we began our work in the same way that anyone else would. We asked: ‘How could the world let these children die?’ ” (Speech 6)

For the strategies of *Evaluation and Functionality*, it shows that the speaker used this strategy to evaluate and function their speeches by giving

powerful language to convince the listeners to think and believe in them. They asked, “How could the world let these children die?”. This sentence inspires all listeners to think critically about how to spend their work more effectively so that people can begin working.

3. *A Question that is Immediately Answered*

Excerpt 3

“I read a lot about the terrible things that people have done to each other. You just cannot even imagine it. It's so awful. So, you don't want to be someone like that. Now, do you have a reason to be? Yes! You have lots of reasons to be!” (Speech 22).

A Question that is Immediately Answered represents the way that a speaker asked a question and responds immediately by themselves. This strategy arouses the listeners to listen, catch up and think directly from the contents provided by the speakers. In excerpt 3, the question is “Do you want to have a meaningful life?” and the answer is “Everything you do matters”. It shows that there are many reasons to be resentful about the existence of life.

4. *Series of RQs*

Excerpt 4

“Who here wants to be great in life? And how does greatness come? Does it come with money? Does it come with fame? What does it come with? How does it come?...” (Speech 17)

A Series of RQs is a strategy in that a speaker usually forms a stronger feeling or ideas in the speech into a concept or a paragraph to show their intention to emphasize the question to the audience. In excerpt 4, it consists of six questions and it arouses the listeners to think about their lives.

5. *Highlighting a New Subject*

Excerpt 5

“Have you ever wondered why nobody cares about ‘global warming’? Even though it’s a very serious issue, it could kill all of us, because when you go home and you flip on the TV and you see a scientist trying to talk about global warming, it goes something like this.” (Speech 29)

Highlighting a New Subject occurs when a speaker begins a new topic during a speech by employing RQs at the beginning of their speeches. In extract 5, the speaker wants the listeners to consider the reason for global warming, which is a severe environmental concern for all people, and he feels that it is not only the responsibility of scientists but also people all over the world.

6. *Combination of RQs*

Apart from the five selected strategies based on the framework of Aboiye’s (2009) work, the researchers also added one more strategy in the research which is a combination of RQs because the speakers provided some sentences in the speeches that contain more than one strategy. The *Combination of RQs* consists of *A Series of RQs* and *A Question that is Immediately Answered*.

Excerpt 6

“How sick is that? Imagine if I get pulled over by the cops? Can I have your driver’s license, please? Yeah, but, it’s over there; you’re going to have to get it.” (Speech 31)

To detect the employment of the two tactics extracts above, it will be addressed using a series of RQs and an immediate answer question. As seen in Exhibit 6, the speaker utilised a series of RQs for three questions and answered them all by himself.

Discussions

According to the first research objective, it focuses on studying the RQs used in English Speeches given by male celebrities. Moreover, it was found that there were six strategies of RQs found in the study. The five RQs strategies employed by Abioye (2009) were *Debating, Arguing or Questioning, Evaluation and Functionality, A Series of RQs, A Question that is Immediately Answered*, and *Highlighting a New Subject* respectively. Additionally, the *Combination of RQs* which was added by the researcher was also found in the study.

For the second research objective, the results of the study showed the use of English speeches from the speakers that want to give the message to the listeners. When considering the factors that influence the use of RQs in speeches, it was discovered that the speakers wanted to embed RQs as a strategy to bring more persuasive language to the audiences to believe and trust in them. The usage of RQs demonstrates that the speakers' intentions in utilising RQs were in the same direction, which is to encourage the listeners to believe in them. This is supported by Neitsch et al.'s (2018) study which illustrate that RQs could help the

speakers to strengthen their message using these strategies. In addition, the highest use of RQs was *Debating, Arguing or Questioning* which is because the speaker wants to debate, argue and question the listeners. This is in line with the study of Wang (2014) that the strategy of RQs is also persuasion which affects the listeners' minds. It arouses the listeners with a persuasive effect. Rhetorically, the speakers also used *Evaluation and functionality* to persuade the listeners to believe in them. This strategy is that the speaker that the listener can believe in them. Besides, it was related to Nakashima's (2018) study which reported that RQ is a figure of speech that forms a question persuasively towards the listeners without the expectation to get a reply. Furthermore, *A Series of RQs* is a strategy in which speakers use many questions in speeches, some of which are used at the beginning of the speeches and some of which are embedded in the speech. During their speeches, the speakers asked numerous questions to demonstrate their intent to persuade the audience to believe in their messages. According to Nahroji et al (2020), all words, phrases, and utterances that speakers seek to deliver to audiences comprise of meaning that they intend to express to the listeners. Furthermore, it conveys to the listeners not only the message but also good meaning.

A Question that is Immediately Answered is used by many speakers. They begin their discourse with a question, to which they also respond too. This strategy is one of the RQs that the speaker mostly used in giving speeches in many places. For example, the politician used this strategy in election speeches to help them to achieve their election campaign. In addition to this, the use of RQs that immediately answer to the listener is related to the study of Ahluwalia and Burnkrant (2004) that the question is information seeking that is in semantic and pragmatic. For example, the speaker asked "What does the meaning of life?" to

the listeners in the hall. This question seeks information semantically and pragmatically to the listener to think more about the meaning of their life while listening to the speaker in their mind. Additionally, *Highlighting a New Subject* is one strategy that the speaker uses to emphasize interesting questions to the listeners which brings more interesting ideas. The research results are consistent with the earlier research of Aboiye (2011) and Rohde (2006) which indicated that the role of RQs could be insinuating ideas from the speakers which challenges the audiences to declare their message directly. Besides, the *Combination of RQs* is added by the researcher who found new mixed strategies of RQs including *A Series of RQs* and *A Question that is Immediately Answered*. This echoes the works of Kluge (2018) and Aboiye (2009) that RQs are common utterances in which the speaker does not expect the answer from the listener. Without having a discussion, the above strategies of RQs showed that the functions of RQs go beyond the simple information exchange between the speaker and listeners.

Limitations of the study

This study concentrated on only six RQ techniques. Given the limitations of RQs, this study may benefit by gathering English speeches. Another strategy of RQs or frameworks should be used in this research for future research.

Recommendations for further study

1. More English talks should be studied and analysed in the future. It might be comparative research analysing talks from different genders.

2. In this study, the researcher simply used Abioye's (2009) work as a framework. There might be a follow-up study that uses a different framework, typology, or research methodologies.

References

- Aboiye, T. O. (2009). Typology of rhetorical questions as a stylistic device in writing. *The International Journal Society and Culture*, 29, 1-8.
- Abioye, T. (2011). Preference for rhetorical questions as an index of textual message effectiveness. *International Journal of Humanities and Social Science*, 1(11), 290-299.
- Ahluwalia, R., & Burnkrant, R. E. (2004). Answering questions about questions: a persuasion knowledge perspective for understanding the effects of rhetorical questions. *Journal of Consumer Research*, 31(2004), 26-42.
- Derakhshani, M., Qaiwer, S., Kazemian, B., & Mohammadian, S. (2021). Critical discourse analysis and rhetorical tropes in Donald Trums' first speech to the UN. *Theory and Practice in Language Studies*, 11(10), 1224-1236.
- Han, C-H. (2002). Interpreting interrogatives as rhetorical questions. *Lingua*, 11(3), 201- 229. DOI:10.1016/S0024-3841(01)00044-4
- Ioussef, D., Breitholtz, F., & Howes, C. (2021). Don't you think that a rhetorical question can convey an argument? In *Proceeding of the 25th Workshop on the Semantics and Pragmatics of Dialogue*, September 20-22, 2021. 1-11. Potsdam, The Internet.
- Jameel, M. M., Al-Ameedi, R. T. K., & Al-Shukri, S. M. H. (2023). A pragmatic study of rhetorical questions in Shakepeare's Twelfth night and hamlet. *Basic Education College Magazine For Educational and Humanities Sciences*, 1(14), 574-597.

- Khamees, K. S. (2015). An assessment of EFL learners' ability to identify and interpret rhetorical questions: A pragmatic perspective study. *Arab World English Journal*, 6(3), 367-381.
- Kluge, A. (2018). Rhetorical questions in Papuan Malay, Other Malayic Languages, & the Papuan Languages of West Papua. *Journal of the Southeast Asian Linguistics Society JSEALS*, 11(2), 87-118.
- Nahroji, M. N., Haryudin, A., & Andriani, L. (2020). Analyzing a speech and grammar use Fathia Izzati and Nessie Jedge in the Video of Cara Berbahasa Inggris Lancar. *Professional Journal of English Education*, 3(1), 101-108.
- Nakashima, T. (2018). Some syntatic character of rhetorical questions. *Explorations in English Linguistics*, 32, 67-99.
- Neitsch, J., Braun, B., & Dehé, N. (2018). The role of prosody for the interpretation of rhetorical questions in German. *Speech Prosody*. In *9th International Conference on Speech Prosody 2018*, 13-16 June 2018, 192-196. Poznań, Poland.
- Oraby, S., Harrison, V., Misra, A., Riloff, E., & Walker, M. (2017). Are you serious?: Rhetorical questions and Sarcasm in social media dialog. In *Proceedings of the 18th Annual SIGdial Meeting on Discourse and Dialogue*, pp. 310-319, Saarbrücken, Germany. Association for Computational Linguistics.
- Ranganath, S., Hu, X., Tang, J., Wang, S., & Liu, H. (2016). Identifying rhetorical questions in social media. In *Proceeding of the Tenth International AAAI Conference on Web and Social Media (ICWSM 2016)*. 667-670.

- Rattanawaropas, W., & Panthong, P. (2021). Structure of spoken clusters in Ted talks. *Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)*, 19(3), 203-225. [in Thai]
- Rexach, J. G. (1998). Rhetorical questions, relevance and scales. *Revista Alicantina de Estudios Ingleses*, 11(1998), 139-155.
- Rohde, H. (2006). Rhetorical questions as redundant interrogatives. *San Diego Linguistics Papers*. 2(2006), 134-168.
- Salih, A. A. (2021). Investigating rhetorical aspects of writing argumentative essays and persuasive posters: Students' perspective. *Theory and Practice in Language Studies*, 11(12), 1571-1580.
- Schmidt-Radefeldt, J. (1977). On so-called rhetorical questions. *Journal of Pragmatics*. 1(4), 375-392.
- Špago, D. (2016). Rhetorical questions or rhetorical uses of questions?. *explorations in English language and linguistics*, 4(2), 102-105.
- Wang, X. (2014). A cognitive pragmatic study of rhetorical questions. *English Language and Literature Studies*, 4(1), 42-47.
- Zhang, J., Spirling, A., & Danescu-Niculescu-Mizil, C. (2017). Asking too much? The Rhetorical Role of Questions in Political Discourse. In *Proceedings of the 2017 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing*, pp. 1558–1572, Copenhagen, Denmark. Association for Computational Linguistics.
- Zhuang, Y., & Riloff, E. (2020). Exploring the role of context to distinguish rhetorical and information-seeking questions. In *Proceedings of the 58th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics: Student Research Workshop*, pp. 306–312, July 5 - July 10, 2020. Association for Computational Linguistics.

Author

Mr. Suwit Tikham

Department of English, School of Liberal Arts, University of Phayao

19 Village No. 2 Phahonyothin Road, Muang District,

Phayao Province 56000

Fax: 054-466666 Tel: 054466666 ext.1688 E-mail: suwit.ti@up.ac.th

Who Blames: Police or Protesters?: A Corpus-based Study of Ideological Bias in Anti-government Protest News

Akkarapong Worarattapong¹ / Supakorn Phoocharoensil²

¹ English Language Teaching, Language Institute, Thammasat University

² Associate Professor Ph.D., Advisor, Language Institute, Thammasat University

Received: May 22, 2023

Revised: August 15, 2023

Accepted: August 22, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.20>

Abstract

In 2020, Thailand's anti-government protest attracted considerable public interest. Media representation of the protest and key people who are involved can shape how people perceived individuals or occurrences. This research was carried out to study how the prominent social actors—police and protesters—are represented by two news outlets, Prachatai English and Bangkok Post. Because the protest movement was new at that time, all available online news articles regarding the protest movement were manually collected. This generated two corpora: Prachatai English Corpus (PCT) and Bangkok Post Corpus (BKP) composed of 136 and 364 news articles respectively. Using a corpus-based approach to discourse analysis, the results of collocational analysis and a close examination of concordances revealed that both news outlets described the police and protesters differently. Dissimilarities in portrayals can be argued to derive from the differing ideologies held by the news outlets in which Prachatai English seems to support the protest while Bangkok Post does not. The concept of ideological square was adopted in the discussion to display the bias in media representation.

Keywords: Thailand anti-government protests, ideological square, corpus-based, discourse analysis, social actors

Introduction

In 2020, Thailand saw an important political movement for democracy which was led by and participated in by a majority of Thai students. This political protest attracted the most public interest since 2014 when a coup d'état was organized to overturn the government of Yingluck Shinawatra, who is the sister of former prime minister Thaksin Shinawatra. The emergence of pro-democracy protests stemmed from a range of factors. Regarding ideological concepts, the principles of democracy did not come to its full realization. The government under Prayuth has been referred to as practicing dictatorship. The status of Prayuth as the prime minister together with his legislative bodies was questioned owing to the system of a House of Senators which were appointed. A new constitutional draft was hence demanded by the protester.

Societal elements are the primary components of the political movement. Different types of oppression have been carried out: the kidnapping of persons who hold opposing political ideas, the accusations leveled against many activists, and the detention of those who spearhead the protest movement are all examples of direct oppression. Indirect oppression could be seen from the demands for equality on a variety of social issues, ranging from student rights to gender equality.

The role of news coverage is undeniably important: “News is a representation in this sense of construction; it is not a value-free reflection of ‘facts.’” (Fowler, 1991, p.4). News can be used politically to create or spread a particular notion or group of beliefs. As it demonstrates the cumulative impacts of media

power, a contemporary method to discourse analysis combines corpus linguistics into research, opening up new perspectives on news analysis. This study uses a corpus-assisted discourse analysis to examine how the police and protesters are portrayed, as their involvement in clashes or strikes are common in all demonstrations. As bias in news is continually present and could lead to misrepresentations of a group people reported in news, the main objective of the study was to determine how **POLICE** and **PROTESTERS** as the key social actors were represented in news reports on the 2020 Thai anti-government protests in which the movements are considered novel and few studies related to the movements had been conducted.

Literature Review

News discourse

News discourse could be viewed as playing an influential role in society, as mentioned by Bednarek and Caple (2012), who wrote that people “may modify our behaviour, ideas and beliefs, based on what we have read or heard and, in this way, we navigate our paths through our lives as members of a particular social group.” (p .6). The term “ideological brokers” are often used to define media as it carries the function of reproducing discourses of dominant social order (Fairclough, 2015)

As discourses can be produced, reproduced or even constructed, discrepancies can potentially occur: there have also been differences over the way events have been covered in news stories produced by mainstream and non-mainstream media. This is true in Thailand’s protest events. There was a lack of news coverage on television regarding an incident in February 2021 where police were reported to have fired rubber bullets at protesters, despite the widespread circulation of photos of the incident on the internet. Some news outlets were also accused of

misreporting the events, which led to public outrage on social media platforms like Twitter, and the trending of hashtags calling for a boycott of mainstream channels. The hashtags read #แบนสื่อช่องหลัก (banning mainstream media channels) or #แบนช่อง3 (banning Channel 3) as “netizens called out the news channels for allegedly misreporting clashes at the pro-democracy rally” (Maneechote, 2021)

This mismatch of news reports is illustrative of the significance of news discourse, as news coverage can be seen as a construction process where people, events, or places can be constructed to serve ideologies held by news outlets. A representational element of news coverage marks the characteristic of news coverage: a semiotic code that imposes values on what it represents. (Fowler, 1991) Therefore, from a critical perspective, news is not just a report of events, but rather has a functional role in shaping perceptions. This take into news reports is then suggestive of potential bias. According to Van Dijk (2000), ideological bias centers around the conception of the association between social groups. It presumes the boundary which draws a separation between ‘Us’ and ‘Them’. It can be assumed that the “others” are more prone to be represented negatively whilst the information regarding ‘us’ will be positive. Van Dijk's (2000) conceptual framework for distinguishing ideology amongst opposing parties is presented as ideological square. Emphasizing positive elements about Us, highlighting negative elements about Them, highlighting negative elements about Us, and downplaying positive elements about Them describe the four guiding principles.

Representation of social actors

As news has constructive and discursive power through its representation, social actors could be the key topic to the examination of news discourse: police officers and protesters are the groups of focus in this study as they appear quite

frequently and significantly in the news coverage, as suggested by collected data. This research utilizes the concept of social actors proposed by Van Leeuwen's (2008) chapter "The representation of social actors" in *Texts and Practices*, which engages an array of types of social actors under the principle of critical discourse analysis (CDA), aiming at exploring how social actors within a collection of related categories are represented.

According to data analysis, the present study engages the following concepts in discussion: exclusion which includes suppression and backgrounding, role allocation which includes activation and passivation, assimilation which covers aggregation and collectivism, and functionalization.

The inclusion and exclusion of social actors in representations can be done "to suit their interests and purposes in relation to the readers for whom they are intended." (Van Leeuwen, 2008, p.38) Social participants could be excluded in order to spread a message. Exclusions appear in two different forms: suppression and backgrounding. Backgrounding is less drastically implemented when social actors are not identified as the explicit carriers of a given activity, but suppression is the radical erasure of social players.

Role allocation describes who will play the part of the actor or the recipient of that specific action, as denoted by the terms, "agent" and "patient," respectively. One could argue that representations involve both activation and passivation. Passivation occurs when social actors carry out an activity or reap its benefits, whereas activation is linked to factors that are dynamic in an activity.

Assimilation refers to when a person is depicted in a group which may be further divided into collectivization and aggregation. Social actors, in terms of aggregation, are viewed as statistics, serving the purpose of defending actions or

regulating social customs by expressing the views of the majority of people in conjunction with data obtained from polls, surveys, or research. “We” and “community,” are examples of how collectivization is accomplished.

Functionalization refers to the activity that social actors engage in, including their profession or role. Identification requires knowing who they are forever. Classification, relational identification, and physical identification are three further divisions that might be made.

It is to be noted that it can be challenging to discuss the entire set of representations of social actors; nevertheless, the mentioned representations of social actors were used in analyzing the data.

Research Methodology

Using corpora to study discourses

A corpus-based approach to discourse studies has seen widespread adoption in the field of linguistics. It is frequently described as the union of qualitative and quantitative paradigms in a broad sense. Corpus linguistics uses a huge database of data to find representative samples of a language, demonstrating a close relationship with statistics. Discourse analysis, on the other hand, dives deeper into the text, exploring the meaning beyond just the individual sentences. This distinct dissimilarity was stated by Leech (2000, p. 678-680, as cited in McEnery et al., 2006) as “corpus linguistics is essentially quantitative; while DA focuses on the contents expressed by language, corpus linguistics is interested in language per se” (p.111)

The study of news discourse and corpus data are complementary, as news is the place where discourses are reproduced. Fairclough (2015, p. 45) explained that “the effects of media power are cumulative, working through the repetition of

particular ways of handling causality and agency, particular ways of positioning the reader and so forth.” A corpus-assisted discourse analysis contributes to exploration and discovery of patterns and messages hidden across a range of texts, which might not be obviously found in a single text.

Several research studies on representations in news coverage relating to protests have been conducted. One of the most popular corpus-based studies on the protest movement is the representation of the Sunflower movement in Taiwan which was presented differently by the two news outlets: The China Post and Taipei Times. Brindle (2015). Collocates and concordances were the tools of analysis of the words that appeared frequently in his study. Through the analysis of the collocate *Taiwan*, The China Post depicted the protests negatively. For example, *hurt Taiwan's economy* was discovered in “the prolonged demonstration is likely to hurt Taiwan’s economy, which only began to show improvement recently”. The protest was represented negatively as it contributed to “a detrimental effect on the Taiwanese economy”. The reason behind this contrast is attributed to the different values placed on the democracy movement held by news outlets of Taipei Times and The China Post.

Description of the corpus

There were two corpora created through which online news articles were collected: Prachatai English Corpus (PCT) and Bangkok Post Corpus (BKP). The collected pieces of news were categorized by folders and named with the publication date and the headlines respectively. The period of data collection commenced on October 2020 to March 2021. In terms of corpus size, Prachatai English corpus (PCT) comprises 136 news articles, calculated as 115,812 tokens and 101,424 words.

Bangkok Post corpus (BKP) comprises 364 news articles, as of 181,070 tokens and 160,382 words.

POLICE in Prachatai English (PCT) shows the frequency per millions of 6,604.40 calculated from the raw frequency of 769 while in Bangkok Post (BKP), **POLICE** is calculated as the frequency per million of 7,516.43 from 1,361 as of the raw frequency. **PROTESTER** in Prachatai English shows the frequency per million of 4,438.23 calculated from the raw frequency of 514. In Bangkok Post (BKP), **PROTESTER** has the frequency per million of 6,047 calculated from the raw frequency of 1,095.

Data Collection Procedure

To illustrate the steps of data analysis, a wordlist was created in Sketch Engine and **POLICE** had the highest instances per millions which was 7,516.43 in BKP. The search term was **POLICE** in Sketch Engine. In the BKP, **POLICE** had the frequently pre-modified collocate *riot*. The collocation *riot police* suggested that **POLICE** was represented with the role they are engaged in referred to as functionalization. Concordances of *riot police* were then further explored to observe how they were represented. The concepts of social actors by Van Leeuwen's (2008) along with other discursive constructions were adopted in data analysis of **POLICE** and **PROTESTER**.

Results

Representation of police in the Prachatai English corpus

The collocational analysis of **POLICE** in Prachatai English Corpus reveals that **POLICE** was referred to as *crowd control police, riot police, and riot control*

police. Through the lens of Van Leeuwen (2008), **POLICE** in PCT was then functionalized with the type of task or job those police officers are associated with: those who are present in the protest scene in order to control the crowd.

To further explore how **POLICE** is represented, concordance analysis of *crowd control police* and *riot control police* was performed. It was discovered that *crowd control police* were quantified and aggregated, presenting as a large group of officers. Several illustrative examples include *over 100 crowd control police*, *several hundred crowd control police*, and *around three units of crowd control police*. Aggregation of crowd control police depicts **POLICE** as a large group of people in force which adds to the portrayal of forceful entities.

In (1) and (2), *crowd control police* was described as a large aggregation of people which “can be seen at every site” and “took control of Sam Yan intersection.” Concordances (1) and (2) support the idea of a heavy group of forceful entities.

- (1) A heavy presence of *crowd control police* could be seen at every site.
- (2) At 17.45, several hundred *crowd control police* arrived at the scene and took control of Sam Yan intersection.

Besides the image of **POLICE** as a large forceful group, the *crowd control police* were activated as the obvious actors of a protest event in which they were also portrayed with violent equipment. In (3), despite the format of media as live video, the caption still shows tranches of *crowd control police* “carrying firearms”. The line, furthermore, reveals a questioning tone implying that the action is contradictory to the statement made by police authority. In (4), *crowd control police* was described as having “some kind of gun” and was taking “control of the area” which adds to the

negative portrayal of police as forceful and prone to present a danger to the protesters.

- (3) Live footage of *crowd control police* carrying firearms contradicts a statement by Pol Lt Gen Phukphong Phongpetra, the Metropolitan Police Chief, that the police did not use tear gas or rubber bullets against protesters on 13 February.
- (4) In live footage from Prachatai (at around 02.05.38), *crowd control police* officers can be seen carrying some kind of gun while taking control of the area in front of the Supreme Court at around 21.20 on 13 February.

Two instances in which *riot control police* and *riot control police* were modified with aggregates and numerates were found: “around 200-300” and “units of” as in (5) and (6).

- (5) There were also around 200-300 *riot police* stationed behind the containers
- (6) At 19.00, units of *riot control police* were seen behind barriers and razor wire near Sanam Luang.

Concordance analysis of *riot police* shows a negative portrayal of **POLICE** as a foregrounded and violent actor. According to Van Leeuwen (2008), foregrounding refers to the process in which the actor is described as prominent in a situation. In (5), the *riot police* was reported carrying out a number of violent acts of shooting, pushing, kicking, and beating with batons.

- (7) Sainam said that he was shot by a rubber bullet as he was helping another protester up, and that the *riot police* then pushed him to the ground, kicked him, and beat him with batons.

The representation of **POLICE** in Prachatai English Corpus shows that *crowd control police* and *riot police* were modified and aggregated with numbers

several times. A closer study of concordances showed that the Prachatai English outlet tended to numericize and aggregate *crowd control police* as evidenced by 6 out of 17 concordances. Regarding violent representation, 3 out of 7 concordances were discovered. According to the available data, the representation of *crowd control police* is suggestive of a negative portrayal. Therefore, the outlet emphasized the negative side of police.

Representation of police in the Bangkok Post corpus

The image of **POLICE** in BKP, however, was differently produced. The frequent modifiers of **POLICE** include *riot, national, Bangkok, Chana Songkhram*. The collocate *national* constitutes the *national police chief* that is the official rank of police officers. This was rarely found in the PCT.

Comparable to the PCT corpus, the use of numeratives and aggregation was also found in BKP corpus where *crowd control police* was modified with numerical modifiers, such as “15 companies”, “about 450”, or “two companies of”. The striking difference is, however, there were no weaponized items involved.

The occurrence of the *national police chief* in the BKP corpus is of importance as it shifted the attention of action inherent in protest events to another event of a press conference. According to Van Leeuwen’s social actor (2008), the modifier is a type of denominating **POLICE** with honorifics. In addition to this, the role of **POLICE** is not highlighted with violent actions comparable to that present in PCT. In (8), for example, the police authority, “national police chief Pol Gen Suwat Jangyodsuk” defended that the action was not meant to cause harm against protesters. The concordance (9) also supported the positive representation of **POLICE** as they were asked to follow the measures.

- (8) *National police chief* Pol Gen Suwat Jangyodsuk said police actions were not intended to disperse the protesters but to arrest those who physically assaulted an officer.
- (9) “*Riot police* have been instructed to strictly follow crowd-control measures and not to take any excessive action that is beyond the scope of the law,” he [Pol Lt Gen Pakapong] said.

It can be seen that the act of **POLICE** is subsumed and backgrounded to police actions and it can be inferred that the action occurred because the protesters initiated the action first, as “those who physically assaulted an officer” There are also many cases in which the police were implied as the receiver of the action when exploring the collocation *riot police* (132.55 i.p.m.). The numeratives were also then found but the representation of *riot police* in BKP differs from that of PCT. **POLICE** was passivated or received the action. In (10), the *riot police* were described as those who faced “metal bolts”, “glass marbles”, and “oil paints”. In a similar way, *riot police* in (11) were attacked by protestors who “threw smoke bombs and bags of paint”.

- (10) Demonstrators also used slingshots to fire metal bolts and glass marbles at *riot police*, and splashed oil paint on officers’ faces, which caused irritation to their mouths and eyes.
- (11) Protesters then threw smoke bombs and bags of paint towards rows of *riot police* on the other side.

According to data analysis in both corpora, it can be observed that unlike the representation of **POLICE** in PCT corpus, BKP corpus tends to represent **POLICE** in a less negative light. Using the ideological square, the negative quality

of **POLICE** was undermined by verbal defense of the national police chief authorities, along with the seemingly passivated role of **POLICE** in relation to more aggressive protesters.

Representation of protester in Prachatai English corpus

The marked representation of **PROTESTER** in PCT is how the protesters were dominantly referred to as *pro-democracy protester* in which the relative frequency for *pro-democracy protesters* is 327.28 i.p.m.. This contributes to the portrayal of **PROTESTER** as the supporter for democracy. The protest movement was regarded as a struggle for democracy. It can be confirmed as there was reference to the gender movement of LGBTQs as well as in one of the headlines: “Thai LGBTQs and pro-democracy protesters march for equality.” Therefore, the inclusion of subjects with gender equality reflects the viewpoint that Prachatai English outlet seems to place the protest as a movement towards the principle of democracy.

Another collocation which sparks interest is *peaceful protester* (34.54 i.p.m.) in Prachatai English corpus. This paints a positive image of **PROTESTER**. Analysis of concordances support the positive portrayal of **PROTESTER** while highlighting the negative representation of **POLICE**. In (12), the collocation of *peaceful protesters* was an object of the action, “use of force on”. This highlights the hostile relationship between the protesters and the police, as the police used force against peaceful protesters. In addition to the descriptive element of peace, **PROTESTER** was also described as *unarmed protesters* which yielded similar representation of protesters being peaceful. The phrases “the use of water cannons against and unarmed protesters” in (13) and “treating unarmed protesters” with such equipment as “chemical-laced salvos from water cannons,” “tear gas,” and “rubber bullets.” in (14) exemplify the unpleasant images of **POLICE**.

- (12) “She also mentioned that one of her upperclass men was also arrested, and that the authorities has yet to explain their use of force on *peaceful protesters* and what chemical was used in the water”
- (13) She said that the state seems to have learned nothing, as the use of water cannons against *unarmed protesters* is an excessive use of force and that some of the officers themselves also got hit with the water cannons.
- (14) However, the Thai government has “imposed excessive restrictions” against peaceful protest as well as treating *unarmed protesters* with chemical-laced salvos from water cannons, tear gas, and rubber bullets

The analysis of the data in PCT revealed that the Prachatai English outlet tended to shed positive light upon the **PROTESTER** by representing them as a group fighting for democracy, and were those receiving violent acts from their counterpart **POLICE**. This adheres to the idea of highlighting the negative things of the other group while emphasizing the good things of **PROTESTER**.

Representation of protester in Bangkok Post corpus

The representation of **PROTESTER** in BKP differs greatly from that of PCT. The protester, according to the BKP corpus data, was referred to the most as *anti-government protesters*. This reflects the perspective of the Bangkok Post news outlet to the protest as calling for the change of government. However, the collocation *pro-democracy protester* was also found. Closer examination of the collocation shows a different portrayal of *pro-democracy protester*. It can be clearly seen that the *pro-democracy protester* was regarded as those who “vandalized police property” in (15) and the protest held by them “turned violent” (16). This creates an image of violent protesters.

- (15) Pol Col Siriwat Deepor, a deputy police spokesman, said on Thursday police would press charges against *pro-democracy protesters* who vandalized police property during their rally near Ratchaprasong intersection on Wednesday evening.
- (16) A rally by *pro-democracy protesters* outside the 1st Infantry Regiment in Bangkok turned violent on Sunday as police fired rubber bullets, water cannons and tear gas at demonstrators trying to approach the barracks.

In the BKP corpus, the analysis of *anti-government protesters* reveals significant information: the association to the monarchy. The protesters were tied to the issue of the monarchy, as found in the allegation of lèse-majesté and defamation to the royal institution. In (17), protesters were involved with the royalty as it implied by “an attempt to politicize the higher institution.” In (18), the anti-government protesters’ action was regarded as “disrespectful”.

- (17) Mr. Jatuporn, who has always advised the anti-government protesters against any attempt to politicize the higher institution, said early this week it was ill conceived to stage a protest so close to the anniversary of His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great's death on Oct 13.
- (18) The group submitted a petition to army chief Apirat Kongsompong asking him to look into disrespectful behavior by anti-government protesters to the monarchy.

The involvement of royal institutions found in BKP can be argued, in relation to ideological square, as highlighting negative aspects of anti-government protesters. The group can be said to be touching upon the untouchable taboo subject

of the monarchy. This is because a large number of Thai citizens pay homage to the monarchy. Used as a tool to press charges against the protesters, royal defamation law, *lèse-majesté*, opens further discussion of the freedom of speech. That is to say, beyond cultural implication, the law itself has been questioned by protesters as a violation of freedom of speech. This issue has been widely discussed, not only domestically but also internationally. Freedom House targeted the restrictions faced by pro-democracy protest movement as shown below:

“Thailand has a vibrant civil society, but groups focused on defending human rights and freedom of expression, and promoting democracy, continue to face restrictions, criminalization, and prosecution, including under sedition and *lèse majesté* laws.” (*Thailand: Freedom in the world 2022 country report.*)

In addition, analysis of ***anti-government protester*** reveals a significant message of defending the police authorities which resonates with the idea discovered in the analysis of riot police, which affirms that live bullets were not used in the scene as in (19). The action of police in (20) was described as ‘security measures’ which could potentially blur the image of violent acts.

- (19) Earlier in the day, Pol Maj Gen Yingyos Thepchamnong, spokesman for the Royal Thai Police, dismissed a rumor spreading among the ***anti-government protesters*** that the police were considering using live bullets to kill them.
- (20) Pol Lt Gen Pakkapong Pongpetra, commissioner of the Metropolitan Police Bureau (MPB), said that police had come up with security

measures to handle *anti-government protesters* when they gather in front of the court on Wednesday.

It can be seen that *pro-democracy protesters* as presented in PCT corpus were mainly viewed in association with royal defamation and this reinforces a positive portrayal of the social actor **POLICE**. Analysis of *anti-government protesters* also shows how the lexical choices could play a role in diminishing the action as implied by the use of “security measures” and “rumor”.

Representation of **PROTESTER** in both corpora was obviously different. The positive aspect of **PROTESTER** was emphasized in the PCT, while the negative side of **PROTESTER** was highlighted in the BKP.

Discussion

Collocational analysis and a closer look into concordances from the corpus data of PCT and BKP inform that the representation of social actors **POLICE** and **PROTESTER** differs greatly in many ways.

POLICE in PCT was represented as a forceful and armed aggregation of officers heavily present in the protest scene. On the other hand, BKP, according to the collected data, opted to shift the focus of the event to the verbal defense made by high-ranking police officers expressing the idea that hardly any weapons were utilized. The role of *riot police* was to fulfill security purposes.

PROTESTER, in PCT, was viewed as those who fight for democracy as suggested by the functionalized modifier of *pro-democracy* and was the subject of violent acts initiated by the police officers' side. BKP, however, named the protesters

as *anti-government* and presented them as those who were the violent starter of the actions.

Both Prachatai English and Bangkok Post's incongruously constructed depictions of **POLICE** and **PROTESTER** help to support the idea that news coverage acts as a platform for debated ideas and ideologies. Additionally, it may be claimed that the ideologies represented by two news outlets differ. The target audience for Prachatai English can be claimed to be those who support the anti-government movement. Bangkok Post, on the contrary, aims to reach readers who might disagree with the movement. The reasons behind divergent representations were discovered and explained through the prism of an ideological square that centers on the interaction between groups: those who are different from 'us' are more likely to be portrayed unfavorably. This concept facilitates the explanation why PCT placed more attention on the negative aspects of police behavior, whereas BKP downplays bad aspects by defending police conduct.

The results of this research were in similar direction as that of the cited Bridle's (2015) study on the Sunflower Student Movement. Ideological incongruence was found when social actors were depicted as in response to the interests of news outlets, which show inclination of support towards the people or the government. It is worth mentioning that news outlets in previous researches were impacted by external forces, such as the influence of China, which is not the same as the situation in Thailand. This research mainly dealt with the news media present in Thailand, showing results that contrasting ideologies persist even within the same community.

Recommendations

Implications

By applying the results of the study to the context of news reading, critical thinking ability of readers are to be encouraged. Besides passively gaining information directly from the news outlet, an awareness of the potential bias and representation which are adhered in news helps readers in evaluating the truth of a text. Another important implication is that the adoption of a corpus tool can disclose language patterns especially with regards to collocations. More essentially, the coexistence of two-words can yield more meaningfulness beyond the use of frequently used words. Applying the results to the context of language learning, learners can realize the implications or lexical choices, as exemplified by pro-democracy or anti-government protestors. Both collocations can refer to the same group of people but with different connotative meanings. Another pedagogical implication relates to encouraging the instruction of not only evaluative but also literal meaning. Besides uncovering bias in news, this study aims at fostering readers' critical thinking skills.

Further studies

In future research, a variety of news types could be supplemented to give more insightful details on the representations of the social actors. More news pieces can be collected. The corpus size of both corpora can be expanded to result in both confirmation and refutation of the main representation of the social actor. To provide a wide variety of perspectives from the international presses. International news outlets as BBC or CNN can be used to unveil the ideologies pertaining to that particular culture.

Normalized frequency is used in this research to explore frequent social actors, specifically in the corpora. To study the representations of social actors globally further, a reference corpus such as the NOW Corpus (News on the Web), which targets at a web-based newspapers and magazines, could be utilized. A comparative study of a built corpus which is highly specialized to the more general corpus may provide compelling findings.

Acknowledgments

This research and innovation activity is funded by the National Research Council of Thailand (NRCT).

References

- Baker, P. (2006). *Using corpora in discourse analysis*. Continuum.
- Bednarek, M., & Caple, H. (2019). *News discourse*. Bloomsbury Academic.
- Brindle, A. (2015). A corpus analysis of discursive constructions of the Sunflower Student Movement in the English-language Taiwanese press. *Discourse & Society*, 27(1), 3-19. <https://doi.org/10.1177/0957926515605957>
- Concordance - most powerful corpus search. Sketch Engine. (2019, August 26). <https://www.sketchengine.eu/guide/concordance-a-tool-to-search-a-corpus/?highlight=concordance>
- Cukr, M. (2020, April 22). *Lemma*. Sketch Engine. https://www.sketchengine.eu/my_keywords/lemma/
- Fairclough, N. (2015). *Language and power*. Routledge.
- Fowler, R. (1991). *Language in the news: Discourse and ideology in the British press*. Routledge.

- Gamson, W. A., & G. Wolfsfeld (1993). 'Movements and media as interaction systems'. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 528, 114-25.
- Gee, J. P. (2005). *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. Routledge.
- Hart, C. (2015). Cognitive linguistic critical discourse studies. In J. Flowerdew & J. E. Richardson (Eds.), *The routledge handbook of critical discourse studies* (pp. 77-91). Routledge.
- Leech, G. (2000). Grammars of spoken English: New outcomes of corpus-oriented research. *Language Learning*, 50(4), 675–724.
<https://doi.org/10.1111/0023-8333.00143>
- Maneechote, P. (2021, March 1). *Netizens call out Channel 3 for allegedly biased coverage of weekend clashes*. Thai Enquirer.
<https://www.thaienquirer.com/24763/netizens-call-out-channel-3-for-allegedly-biased-coverage-of-weekend-clashes/>
- Thailand: Freedom in the world 2022 country report. Freedom House. (n.d.).
<https://freedomhouse.org/country/thailand/freedom-world/2022>
- Three Demands of Thai Protest Movement. (2020, December 17).
<https://proximities.com/three-demands-of-thai-protest-movement>
- Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A multidisciplinary approach*. SAGE.
- _____. (2000). *New(s) racism: A discourse analytical approach*. Open University Press.
- Van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and practice: New tools for discourse analysis*. Oxford University Press.

- Wong, M. L. Y. (2014). Verb-preposition constructions in Hong Kong English: A cognitive semantic account. *Linguistics*, 52(30), 603-635.
- Wong, M. L. Y. (2017). Analysing aggression of social actors in political protests: Combining corpus and cognitive approaches to discourse analysis. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, 9(3), 178-194. <https://doi:10.1108/JACPR-09-2016-0250>
- Word sketch - collocations and word combinations. Sketch Engine. (2021, September 10). <https://www.sketchengine.eu/guide/word-sketch-collocations-and-word-combinations/?highlight=frequency>

Authors

Mr. Akkarapong Worarattapong
Language Institute, Thammasat University, Thraprachan Campus,
2 Prachan Road, Bangkok 10200 Thailand
Tel.: 065-059-9491 Email : akkarapong.wor@gmail.com

Associate Professor Dr. Supakorn Phoocharoensil
Language Institute Thammasat University
Tel.: +66(02) 613-3101-3 Email : supakorn.p@litu.tu.ac.th

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำปอน จังหวัดน่าน

Factors Affecting Forest Restoration at Pon Watershed

Area in Nan Province

นัฐพร เพชรชมทรัพย์¹ / ธนากร ลัทธธีระสุวรรณ² /

ปิยะพิศ ขอนแก่น³ / ทิมา โยธาทักดี^{4*}

Nattaporn Petchomsup / Thanakorn Lattirasuvan /

Piyapit Khonkaen / Teeka Yotapakdee

¹⁻⁴สาขาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่-เฉลิมพระเกียรติ

Forest Management Program, Maejo University Phrae Campus

Received: April 19, 2023

Revised: August 9, 2023

Accepted: August 18, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.21>

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำปอน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 187 ราย โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณมีตัวแปรอิสระ 11 ตัว ได้แก่ เพศ อาชีพ ชนเผ่า รายได้ ข่าวดารสมาชิก เจ้าหน้าที่ ระยะทาง บทบาท แหล่งน้ำ และไม้ป่าใช้สอย ตัวแปรตาม คือ กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรที่มีทิศทางบวก ได้แก่ เจ้าหน้าที่และไม้ป่าใช้สอย ทิศทางลบ ได้แก่ ข่าวดาร อธิบายว่าการมีเจ้าหน้าที่เข้าไปส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า ทำให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือระหว่างกัน แต่ควรมีการพิจารณาข้อมูลข่าวดารร่วมด้วย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม แต่อยู่ภายใต้เงื่อนไขประเภทป่า พืชพื้นถิ่นนำไปส่งเสริมการปลูกมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีอัตราการรอดสูง เนื่องจากเป็นพันธุ์ไม้ที่ชาวบ้านมีความ

ต้องการนำไปใช้ประโยชน์ ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และเป็นการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การฟื้นฟูป่า, การมีส่วนร่วม, ต้นน้ำปอน, ไม่ป่าใช้สอย

Abstract

The purpose of this research was to investigate factors affecting forest restoration at Pon watershed area. A questionnaire was used to collect data from 187 samples. Data were analyzed using multiple linear regression model. Eleven independent variables included sex, job, tribe, income, information, member, officers, distance, position, water source, and usable wood. Dependent variables consisted of people's participation in forest conservation and restoration activities. The results showed that positive factors were officers and usable wood while an information was regarded as a negative factor. Government officers had supported and promoted forest conservation and reforestation operation, this increased understanding and cooperation between government and community. Nevertheless, sharing and receiving misinformation or false facts could create misunderstanding and confusion, and lead to the opposite direction of forest conservation and reforestation participation. Therefore, agencies responsible in promoting the conservation and restoration of watershed forests could apply knowledge in area management. However, the management should be suitable for specific forest area. Promoting reforestation with native tree species suitable for specific conditions of the area enhanced the survival rate of planted trees because villagers have gained benefits from these tree species. This will lead to effective forest conservation and reforestation at the watershed forest area.

Keywords: forest restoration, participation, Pon watershed, usable wood

บทนำ

ต้นน้ำปอนเป็นหนึ่งในต้นน้ำขนาดเล็กของกลุ่มน้ำน่าน อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยภูคาและป่าผาแดง ไหลลงมาบรรจบกันที่ตำบลปอน อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีชาวบ้านที่อาศัยอยู่ ได้แก่ บ้านใหม่ บ้านปอน และบ้านหลายทุ่ง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติแบบพึ่งพาอาศัยกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพพื้นที่ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน (ระยะเวลา 21 ปี) พบการใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืช และวัชพืชในพื้นที่ไรสวนของเกษตรกร โดยใช้ในปริมาณมากเป็นระยะเวลานาน ทำให้ดินสะสมสารพิษ เมื่อฝนตกได้ชะล้างหน้าดินและสารเคมีลงในลำห้วย ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ (Watershed Management Unit Namkorn Sakha 4, 2021) เมื่อพื้นที่ป่าต้นน้ำถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ทำการเกษตร หรือใช้ประโยชน์ที่ดินรูปแบบอื่น ๆ โครงสร้างของระบบนิเวศต้นน้ำจะเปลี่ยนไป (Wittawatthutikul, Pan-uthai, & Deesaeng, 2012, pp. 187-189) ส่งผลทำให้การทำงานตามหน้าที่ในการบริการของระบบนิเวศต้นน้ำเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การลดลงของชั้นเรือนยอดและความแน่นทึบในการปกคลุมผิวดินเมื่อป่าต้นน้ำถูกเปลี่ยนไปเป็นพืชเกษตร ทำให้น้ำฝนตกลงสู่พื้นดินเร็วขึ้นและแรงมากขึ้น ผิวดินจึงถูกอัดแน่น

ในปัจจุบันพื้นที่ป่าต้นน้ำน่านได้รับผลกระทบของการสูญเสียพื้นที่ป่า รวมทั้งมีผลกระทบโดยรวมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนในพื้นที่ จังหวัดน่านอีกด้วย จนมีการขยายผลออกเป็นระดับประเทศที่มีการกล่าวถึงการเกิดปรากฏการณ์ “ภูเขาหัวโล้น” ของจังหวัดน่านกันอย่างแพร่หลาย (Khempet & Jongkaewwatana, 2021, pp. 312-322) โดยในปี พ.ศ. 2544 ได้มีการจัดตั้งหน่วยจัดการต้นน้ำกอนสาขาที่ 4 จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันรักษาป่า ปรับปรุงและฟื้นฟูระบบ

นิเวศในพื้นที่ต้นน้ำและส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มากขึ้น มีการดำเนินกิจกรรมฟื้นฟูป่าอนุรักษ์ที่เสื่อมสภาพ เพื่อสร้างจิตสำนึก ความตระหนัก ถึงปัญหา และความสำคัญของป่าต้นน้ำ และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและการจัดการป่าต้นน้ำเสื่อมสภาพ รวมทั้งลดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ กับชุมชน และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่สูงให้อยู่ได้อย่างพอเพียงและยั่งยืน (Watershed Management Unit Namkorn Sakha 4, 2021) ดังนั้น จึงนำมาสู่การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำปอน เพื่อที่หน่วยงานภาครัฐสามารถสนับสนุนและส่งเสริมพันธุ์ไม้ได้ตามความต้องการของชุมชน สามารถวางแผนและจัดการการฟื้นฟูป่าต้นน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำปอน จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการทำวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) รายละเอียดดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่มีพื้นที่อยู่อาศัยหรือพื้นที่ทำกินอยู่รอบแนวเขตพื้นที่ต้นน้ำปอน อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน รวม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปอน บ้านใหม่ และบ้านหลายทุ่ง มีทั้งหมด 349 ครัวเรือน ทำการสุ่มตัวอย่างง่าย โดยใช้สูตรของ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่าง 187 ตัวอย่าง ประกอบด้วย บ้านปอน 87 ตัวอย่าง บ้านใหม่ 63 ตัวอย่าง และบ้านหลายทุ่ง 37 ตัวอย่าง โดยการใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นตรงจากจำนวนครัวเรือนของพื้นที่ศึกษาทั้งหมด

เครื่องมือวิจัย เป็นการใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ อาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ข้อมูลความต้องการชนิดพันธุ์ไม้ที่ต้องการนำไปปลูกเพื่อฟื้นฟูป่าต้นน้ำปอน ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ช่วงพฤศจิกายน 2565 - มกราคม 2566

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

1. ช่วงก่อนเก็บข้อมูล นักวิจัยเดินทางไปติดต่อขออนุญาตผู้นำชุมชนเพื่อเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอธิบายวัตถุประสงค์ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และรายละเอียดที่สำคัญอื่น ๆ ของโครงการวิจัยให้ผู้นำชุมชนทราบ

2. ช่วงการเก็บข้อมูล มีผู้ช่วยนักวิจัยซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีการชักชวนทำความเข้าใจเนื้อหาของแบบสอบถามได้เป็นอย่างดี สามารถอธิบายข้อมูล ได้ชัดเจน ผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถามตามบ้าน โดยงานวิจัยดังกล่าว ไม่มีผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล โดยเลือกเวลาลงพื้นที่ในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำงานหรือการทำการเกษตรของกลุ่มตัวอย่าง

3. กรณีที่ผู้เข้าร่วมงานวิจัยไม่เข้าใจข้อคำถาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เข้าร่วมงานวิจัยที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ จะเชิญผู้แทนในชุมชนที่สามารถสื่อสารภาษาพื้นถิ่นกับภาษาไทยได้มาช่วยอธิบายข้อคำถามในแบบสอบถามอีกครั้ง

4. ช่วงหลังเก็บข้อมูล ได้มีมาตรการรักษาความลับของผู้เข้าร่วมงานวิจัย โดยมีการเก็บข้อมูลในคอมพิวเตอร์ที่ต้องใช้รหัสในการเข้าถึงข้อมูล มีการแยกหมวดหมู่ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยเก็บรักษาข้อมูล 1 ปี หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว ลบข้อมูลทิ้ง ส่วนแบบสอบถามเข้าเครื่องทำลายเอกสาร

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำปอน ดังสมการ

$$REST = a_1 + b_1 GEN + b_2 JOB + b_3 TRIB + b_4 INC + b_5 MEMB + b_6 STAFF + b_7 DIST + b_8 ROLE + b_9 WATER + b_{10} FOR + b_{11} NEWS$$

โดยตัวแปรตามคือ REST คือ การที่ชาวบ้านในพื้นที่ศึกษาได้มีการทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการฟื้นฟูผืนน้ำปอนร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ (ครั้ง/ปี)

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 11 ตัวแปร มีรายละเอียดดังนี้

GEN คือ เพศชาย เพศหญิง จากกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์

JOB คือ การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแสดงรายได้ที่ใช้ในการดำรงชีพ ได้แก่ ทำไร่ ทำนา ทำสวน ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ ข้าราชการบำนาญ และว่างงาน

TRIB คือ ชนเผ่าที่มีพื้นที่ทำกินและอาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำปอน ได้แก่ พื้นเมือง ไทลื้อ ลีวะ

INC คือ รายได้เฉลี่ยต่อปีของกลุ่มตัวอย่างที่มาจากรายได้หลัก เพื่อแสดงถึงความมั่งคั่งของกลุ่มตัวอย่างที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในการประกอบอาชีพ แบ่งออกเป็น 5 ช่วง ได้แก่ รายได้ 1-30,000 บาท, 30,001-60,000 บาท, 60,001-90,000 บาท, 90,001-120,000 บาท และ มากกว่า 120,000 บาทขึ้นไป (ใช้เกณฑ์รายได้ขั้นต่ำ ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของประชากรใน จ.น่าน ในปี 2564 มีค่าเฉลี่ยรายได้ 125,092.72 บาท/ปี/คน (Board of Directors for improving the quality of life of the people, 2021) แต่ประชากรในพื้นที่ศึกษาเป็นกลุ่มชนเผ่าที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงมีอาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตรที่อาศัยน้ำฝน ดังนั้น จึงมีกำหนดสัดส่วนของรายได้ลง โดยเริ่มต้นรายได้ที่ได้รับเพียง 1 ใน 4 ของรายได้จากประชากรใน จังหวัดน่าน)

MEMB คือ จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ภายในครัวเรือนที่เป็นแรงงานในภาคการเกษตร แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ จำนวน 1-2 คน, 3-4 คน, และ 5 คนขึ้นไป

STAFF คือ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชาวบ้าน (คน)

DIST คือ ระยะทางออกการเดินทางเพื่อไปทำงานจากบ้านไปแปลงเกษตร (กม.)

ROLE คือ การดำรงตำแหน่งที่สำคัญในชุมชนของกลุ่มตัวอย่างเพื่อแสดงถึงภาวะผู้นำการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมในฐานะการแสดงความคิดเห็นหรือแม้กระทั่งการปฏิบัติกิจกรรมต่างประกอบด้วย คณะกรรมการชุมชน หัวหน้าเมือง ฝ่าย นายกองค้การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเกษตรกรอื่นๆ ผู้นำชุมชนด้านอื่นๆ

WATER คือ จำนวนรวมแหล่งน้ำหลักในการทำเกษตร ได้แก่ ประปาภูเขา บ่อน้ำส่วนตัว ชลประทาน (แหล่ง)

FOR คือ พันธุ์ไม้ป่าที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น สร้างบ้าน ทำเล้าไก่ ทำฟืน เป็นต้น

NEWS คือ แหล่งของข้อมูลข่าวสารหรือคำเชิญชวนเกี่ยวกับการฟื้นฟูป่า ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ ไปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ เอกสารแผ่นพับ อินเทอร์เน็ต การประชุมหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้

ผลการวิจัย

1) ข้อมูลทั่วไปของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ต้นน้ำปอน จังหวัดน่าน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57.80 อาชีพหลัก คือ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 54.50 รองลงมาค้าขายและรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 25.60 ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมือง คิดเป็นร้อยละ 74.80 รองลงมาคือไทลื้อ คิดเป็นร้อยละ 24.60 รายได้จากการประกอบอาชีพหลักเฉลี่ยต่อปี 1-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.30 รองลงมา 30,001-60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.80 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน

คิดเป็นร้อยละ 55.10 รองลงมา 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 มีบทบาทเป็นกลุ่ม
เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 34.20 รองลงมาคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กำนัน/
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) คิดเป็นร้อยละ 2.10 (ตาราง 1)

ตาราง 1

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ดินน้ำปอน จังหวัดน่าน

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ หญิง	108	57.80
ชาย	79	42.20
อาชีพหลัก เกษตรกร (ทำไร่ ทำนา ทำสวน)	102	54.50
ค้าขาย รับจ้าง	48	25.60
รับราชการ	16	8.50
ว่างงาน	21	11.20
ชนเผ่า ไทลื้อ	46	24.60
ลัวะ	1	0.50
พื้นเมือง	140	74.80
รายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ย รายได้ 1-30,000 บาท/ปี	94	50.30
รายได้ 30,001-60,000 บาท/ปี	52	27.80
รายได้ 60,001-90,000 บาท/ปี	14	7.50
รายได้ 90,001-120,000 บาท/ปี	2	1.10
รายได้มากกว่า 120,000 ขึ้นไป บาท/ปี	25	13.40

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวน 3-4 คน	103	55.10
จำนวน 5 คนขึ้นไป	27	14.40
บทบาทหน้าที่ทางสังคม		
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล)	2	1.10
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)	4	2.10
กลุ่มเกษตรกร	64	34.20

2) ข้อมูลการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำปอน จังหวัดน่าน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลการฟื้นฟูป่าจากผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 71.70 รองลงมาการประชุมหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 33.20 มีเจ้าหน้าที่เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า คิดเป็นร้อยละ 74.30 แหล่งน้ำหลักในการทำการเกษตร คือฝายชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 81.30 รองลงมาสระน้ำส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 9.60 งานวิจัยชิ้นนี้มีความประสงค์อยากทราบถึงความต้องการพันธุ์ไม้ของชาวบ้านในพื้นที่ที่ต้องการนำไปปลูกเพื่อฟื้นฟูป่าจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เนื่องจากถ้าเป็นพันธุ์ไม้ที่ชาวบ้านต้องการปลูกและเจ้าหน้าที่ภาครัฐสามารถจัดสรรพันธุ์ไม้ได้ตรงความประสงค์ก็จะทำให้มีการดูแลต้นไม้และมีอัตราการรอดสูงในพื้นที่ โดยแบ่งประเภทไม้ออกเป็น 3 ประเภท คือ ไม้ป่าใช้สอย ไม้ป่ากินได้ และไม้เศรษฐกิจ/ไม้ผล

ชนิดของไม้ป่าใช้สอยที่ชาวบ้านต้องการ 3 อันดับแรก ได้แก่ สัก (*Tectona grandis* L.f.) พะยูง (*Dalbergia cochinchinensis* Pierre.) ประดู่ (*Pterocarpus indicus* Willd.) โดยสาเหตุที่ต้องการคือนำไปใช้สอยในบ้านเรือนคิดเป็นร้อยละ 17.10 เพราะ

เป็นไม้เนื้อแข็ง มีความแข็งแรงทนทาน สามารถนำไปสร้างบ้าน หรือทำเฟอร์นิเจอร์ได้ ด้านชนิดไม้ป่ากินได้ที่ชาวบ้านต้องการ 3 อันดับแรก ได้แก่ หวาย (*Calamus caesius* Blume) ตำว (*Arenga pinnata* (Wurm) Merr.) และมะขามป้อม (*Phyllanthus emblica* L.) โดยสาเหตุที่ต้องการ คือเพื่อการอนุรักษ์ คิดเป็นร้อยละ 9.10 รองลงมาไปใช้สอย คิดเป็นร้อยละ 7.50 เพราะปลูกง่าย เป็นพืชพื้นถิ่น ไม่ต้องดูแลมาก สามารถนำไปประกอบอาหารและเป็นยาสมุนไพรได้อีกด้วย ด้านชนิดไม้เศรษฐกิจ/ไม้ผลไปปลูกที่ชาวบ้านต้องการ 3 อันดับแรก ได้แก่ เงาะ (*Nephelium lappaceum* L.) ทุเรียน (*Durio zibethinus* L.) ยางพารา (*Hevea brasiliensis* Mull-Arg.) โดยสาเหตุที่ต้องการคือเพื่อนำไปใช้สอย คิดเป็นร้อยละ 33.70 รองลงมานำไปเป็นอาหาร คิดเป็นร้อยละ 19.80 เพราะให้ผลผลิตที่สามารถนำไปขาย และสร้างรายได้ เป็นที่นิยมของท้องถิ่น และได้ราคาดี (ตาราง 2)

ตาราง 2

การฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำปอน จังหวัดน่าน

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ได้รับข้อมูลการฟื้นฟูป่ามาจากแหล่งใด		
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์	3	1.60
อินเทอร์เน็ต	6	3.20
การประชุมหมู่บ้าน	62	33.20
ผู้นำชุมชน	134	71.70
เจ้าหน้าที่ป่าไม้	45	24.10

ตาราง 2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
มีเจ้าหน้าที่เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า	139	74.30
แหล่งน้ำหลักในการทำการเกษตร แหล่งน้ำธรรมชาติ	17	9.10
ฝ่ายชลประทาน	152	81.30
สระน้ำส่วนตัว	18	9.60
สาเหตุของการที่อยากได้ไม้ป่าใช้สอยไปปลูก		
นำไปเป็นอาหาร	11	5.90
นำไปใช้สอย	32	17.10
เพื่อการอนุรักษ์	5	2.70
ต้องการเพิ่มพื้นที่ป่า	3	1.60

3) ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการฟื้นฟูป่า

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณมีตัวแปรอิสระ 11 ตัว ได้แก่ เพศ อาชีพ ชนเผ่า รายได้ ข้าราชการ สมาชิก เจ้าหน้าที่ ระยะทาง บพบาท แหล่งน้ำ และไม้ป่าใช้สอย ด้านตัวแปรตาม คือ การทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการฟื้นฟูป่า พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ โดยค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.906 อธิบายได้ว่าเป็นค่าที่แสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมดในสมการ ที่มีต่อตัวแปรตามหรือตัวแปรอิสระทั้งหมดที่อยู่ในสมการสามารถอธิบายการผันแปรตัวแปรตามได้ถึง 90.6% (ตาราง 3) การวิเคราะห์ความแปรปรวน Analysis of Variance (ANOVA) โดยเป็นการวิเคราะห์สมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยหรือตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัว มีความแตกต่างกันหรือส่งผลต่อตัวแปรตาม (ตาราง 4) โดยมีสมมติฐาน

H_0 : ปัจจัยทั้งหมดไม่แตกต่างกันที่ส่งผลต่อการทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม

ในการอนุรักษ์และการฟื้นฟูป่า

H_1 : ปัจจัยทั้งหมดแตกต่างกันที่ส่งผลต่อการทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการฟื้นฟูป่า

การวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า ยอมรับ H_1 นั่นคือ ปัจจัยทั้งหมดที่แตกต่างกันส่งผลต่อการทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการฟื้นฟูป่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณมีดังสมการนี้ (ตาราง 5)

$$\text{REST} = 0.492 - 0.287\text{GEN} - 0.095\text{JOB} - 0.104\text{TRIB} - 0.019\text{INC} + 0.071\text{MEMB} + 1.833\text{STAFF} + 0.572\text{DIST} - 0.283\text{ROLE} - 0.340\text{WATER} + 3.257\text{FOR} - 0.501\text{NEWS}$$

อธิบายผลการศึกษาได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำปอนมีจำนวน 2 ตัวแปรซึ่งเป็นไปในทิศทางบวก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ (STAFF) Sig. 0.023 และไม้ป่าใช้สอย (FOR) Sig. 0.000 อธิบายได้ว่าการมีเจ้าหน้าที่เข้าไปสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า ทำให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ส่งผลให้การส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ผลตอบรับที่ดีมีคนมาเข้าร่วมกิจกรรมคอยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่เกิดช่องว่างระหว่างการประสานงานด้านความต้องการของชุมชนในชนิดพันธุ์ไม้ในประเภทไม้ป่าใช้สอย เมื่อเราทราบความต้องการของชุมชน ทำให้มีการจัดหาพันธุ์ไม้ที่สามารถทำได้มาส่งเสริมการปลูกและคาดการณ์ว่าจะได้รับการดูแล มีอัตราการรอดสูง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องการในการใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์โดยตรงได้แล้ว ยังเกิดการอนุรักษ์ และเป็นการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ได้ดังเดิมอีกด้วย ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลแต่เป็นไปในทิศทางลบมีจำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ ข่าวสาร (NEWS) Sig. 0.041 อธิบายได้ว่าการรับรู้ข่าวสารเป็นสิ่งที่ดีแต่ถ้ารับรู้มากเกินไปหรือการมีแหล่งมีข้อมูลที่ไม่ตรงกัน หรือแม้กระทั่งการมีแหล่งข้อมูลที่บิดเบือนความจริง เมื่อชาวบ้านไม่ได้มีการตรวจสอบหรือการใช้พิจารณา

ญาณในการอ่าน มีการแชร์ข่าวส่งต่อกันไปเป็นทอดๆ อาจจะทำให้สับสนในข้อมูล ข่าวสาร ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไปในทิศทางตรงกันข้ามได้

ตาราง 3

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Model Summary)

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.955 ^a	.912	.906	2.41206

Predictors: (Constant), GEN, JOB, TRIB, INC, MEMB, STAFF, DIST, ROLE, WATER, FOR, NEWS

ตาราง 4

การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA)

ANOVA ^a						
		Mean				
Model		Sum of Squares	df	Square	F	Sig.
1	Regression	8612.784	11	782.980	134.579	.000 ^b
	Residual	826.158	142	5.818		
Total		9438.942	153			

ตาราง 5

การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Linear Regression)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.
	B	Std. Error	Beta			
ค่าคงที่ (Constant)	.492	1.485			.332	.741
เพศ (GEN)	-.287	.394	-.018		-.729	.467
อาชีพ (JOB)	-.095	.101	-.028		-.939	.349
ชนเผ่า (TRIB)	-.104	.156	-.017		-.666	.506
รายได้ (INC)	-.019	.155	-.003		-.125	.901
ข่าวสาร (NEWS)	-.501	.242	-.053		-2.066	.041
สมาชิก (MEMB)	.071	.303	.006		.235	.814
เจ้าหน้าที่ (STAFF)	1.833	.795	.060		2.306	.023
ระยะทาง (DIST)	.572	.337	.050		1.696	.092
บทบาท (ROLE)	-.283	.450	-.018		-.628	.531
แหล่งน้ำ (WATER)	-.340	.547	-.016		-.621	.535
ไม่ป่าใช้สอย (FOR)	3.257	.105	.921		31.136	.000

อภิปรายผล

การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศในพื้นที่ต้นน้ำปอนมีหน่วยจัดการต้นน้ำ กอนสาขาที่ 4 จังหวัดน่าน ทำหน้าที่หลักในการสนับสนุนและส่งเสริมพันธุ์ไม้ให้ชุมชนสำหรับการปลูกฟื้นฟูต้นน้ำปอน ด้านการส่งเสริมพันธุ์ไม้ ถ้าเป็นพันธุ์ไม้ที่เป็นความต้องการของชุมชน จะทำให้การวางแผนและจัดการการฟื้นฟูต้นน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำปอนมีจำนวน 2 ตัวแปรซึ่งเป็นไปในทิศทางบวก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ และไม่ป่าใช้สอย อธิบายได้ว่าการมีเจ้าหน้าที่เข้าไปสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า ทำให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน สอดคล้องกับงานของ Pichainarong et al. (2018) ที่พบว่าการศึกษาภูมิความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับการฝึกอบรม และการได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกันกับงานชิ้นนี้ที่เจ้าหน้าที่ส่งผลให้การส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ผลตอบรับที่ดีมีคนมาเข้าร่วมกิจกรรม คอยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่เกิดช่องว่างระหว่างการประชุมงาน สอดคล้องกับงานของ Pharcharuen (2020) ที่เห็นว่าปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์ฟื้นฟูต้นน้ำอย่างยั่งยืนในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดน่านในงานของ Kumfuangfoo (2018) ที่เห็นว่าเครือข่ายทางสังคมในการฟื้นฟูป่าไม้จังหวัดน่านกำลังมีการเปลี่ยนผ่านจากยุคเครือข่ายการจัดการสังคมโดยภาคประชาสังคมไปสู่ยุคเครือข่ายการจัดการสังคมโดยภาครัฐ ซึ่งมีภาคประชาชน และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศร่วมกับรัฐมากขึ้น

ด้านความต้องการของชุมชนในชนิดพันธุ์ไม้ในประเภทไม้ป่าใช้สอย เมื่อเราทราบความต้องการของชุมชน ทำให้มีการจัดหาพันธุ์ไม้ที่สามารถทำได้มาส่งเสริมการปลูก สอดคล้องกับงานของ Rojpitakul (2016) ที่ชุมชนเห็นความสำคัญ และคุณค่า

ของพันธุ์ไม้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้การคัดเลือกพันธุ์ไม้ไม่เป็นไปตามประโยชน์ใช้สอยของชุมชน และคาดการณ์ว่าจะได้รับการดูแลมีอัตราการรอดสูง เช่นเดียวกับงานของ Yenwattana and Tokun (2011) ที่เห็นว่ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าโดยชุมชน ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน ซึ่งพันธุ์ไม้ที่นำไปปลูก ถ้าเป็นพันธุ์ไม้ที่เป็น ไม้พื้นถิ่นตรงตามโครงสร้างป่าเดิม ทำให้มีอัตราการรอดสูง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องการในการใช้ประโยชน์ยังเกิดการอนุรักษ์ และเป็นการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ได้ดังเดิมอีกด้วย โดยขึ้นยืนเพิ่มเติมในงานของ Teeraroengrit and Charoenporm (2021) สำหรับการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ของมูลนิธิสถาบันราชพฤกษ์ที่ประสบความสำเร็จด้วยการนำแนวคิดการฟื้นฟูป่าไม้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง คือ การทำให้เกิดป่าไม้ใช้สอย ป่าไม้กินได้ และป่าไม้เศรษฐกิจ โดยมีประโยชน์ 4 อย่างคือ ประโยชน์ในการใช้สอย ประโยชน์ในการเป็นอาหาร ประโยชน์ในการเป็นแหล่งรายได้ของครัวเรือน และประโยชน์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลแต่เป็นไปในทิศทางลบ มีจำนวน 1 ตัวแปร ได้แก่ ข่าวสาร อธิบายได้ว่าการรับรู้ข่าวสารเป็นสิ่งที่ดี แต่รับรู้มากเกินไปหรือการมีแหล่งมีข้อมูลที่ไม่ตรงกัน หรือแม้กระทั่งการมีแหล่งข้อมูลที่บิดเบือนความจริง เมื่อชาวบ้านไม่ได้มีการตรวจสอบหรือการใช้พิจารณาในการอ่านมีการแชร์ข่าวส่งต่อกันไปเป็นทอด ๆ อาจจะทำให้สับสนในข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไปในทิศทางตรงกันข้ามได้ ซึ่งงานของ Chaimasit (2016) เห็นว่าควรให้ชุมชนมีการติดตามข่าวสารการจัดการป่าในพื้นที่ที่เคยประสบความสำเร็จหรือมีชื่อเสียง เพื่อทำการศึกษาและสังเกตการณ์จัดการที่เหมาะสมสำหรับนำมาพัฒนาพื้นที่ต่อไป หรือแม้กระทั่งการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารที่ต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ถูกต้องชัดเจน ก่อนการเผยแพร่ข้อมูล ที่ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ Sinsawat et al. (2018) ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้สามารถนำไปพิจารณาร่วมในการวางแผนทางปฏิบัติการในการฟื้นฟูป่าได้ตรงตามเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1. การฟื้นฟูป่าแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนในการคัดเลือกพันธุ์ไม้ โดยหน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริมต้องมีการวางแผนการส่งเสริมพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ป่าต้นน้ำปอน รวมทั้งต้องมีการพิจารณาพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมสำหรับการอนุรักษ์ดินและน้ำร่วมกันในพื้นที่ด้วย เพื่อให้การดำรงชีพของชุมชนสอดคล้องกับการฟื้นฟูอย่างเหมาะสมส่งผลให้ได้ป่ากลับคืนและรายได้ที่เลี้ยงชีพได้ ประกอบด้วย

1.1 ด้านไม้ป่าใช้สอยที่ชาวบ้านมีความต้องการในการนำไปปลูกในพื้นที่ ได้แก่ สัก พะยูง ประดู่ เนื่องจากเป็น ไม้เนื้อแข็งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างบ้าน หรือทำเฟอร์นิเจอร์ได้

1.2 ด้านไม้ป่าสำหรับความมั่นคงทางอาหารในอนาคต ที่ชาวบ้านในพื้นที่ต้องการไม้ไปปลูก ได้แก่ หวาย ตำว มะขามป้อม เนื่องจากวัฒนธรรมด้านอาหารของชาวบ้านนิยมบริโภค จึงทำให้มีความต้องการไม้ทั้งสามประเภทที่มากกว่าไม้ชนิดอื่นๆ

1.3 ด้านไม้เศรษฐกิจหรือไม้ผล ชาวบ้านต้องการปลูกเพื่อสร้างรายได้ในอนาคต โดยชนิดไม้ที่มีความต้องการ ได้แก่ เงาะ ทุเรียน ขางพารา

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการเลือกพันธุ์ไม้ที่ตรงตามความต้องการของชาวบ้านไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการพื้นที่ขึ้นอยู่กับบริบทภายใต้เงื่อนไขของประเภทป่าของแต่ละพื้นที่ จะทำให้พันธุ์ไม้ที่นำไปส่งเสริมการปลูกมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และอัตราการรอดสูง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ผ่านขั้นตอนของการขออนุญาต และได้หนังสือรับรองการทำวิจัยด้านจริยธรรมการวิจัยในคน ได้รับรหัสโครงการวิจัย MJUIRB ST001/66 และขอขอบคุณชาวบ้านบ้านใหม่ บ้านปอน และบ้านหลายทุ่ง ตำบลปอน อำเภอทุ่งช้าง

จังหวัดน่าน ที่ช่วยในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ และขอขอบคุณหน่วยจัดการต้นน้ำน้ำกอนสาขาที่ 4 จังหวัดน่าน และอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำในการวิจัยด้วย

References

- Board of Directors for Improving the Quality of Life of the People. (2021). *Report on the quality of life of Thai people from basic necessities 2021*. Bangkok: Department of Community Development. ministry of interior. [in Thai]
- Chaimasit, N. (2016). *Community member's participation in community Forest management of Ban Puang Sub-district, Thunghuacang District, Lamphun Province*. Independent study, Master of Public Administration degree Program. Nation University. [in Thai]
- Khempet, S., & Jongkaewwatana, S. (2021). Loss of forest area in Nan Province. *Khon Kaen Agriculture Journal*, 49(2), 312-322. [in Thai]
- Kumfuangfoo, S., (2018). *Social network in the restoration of forest landscape in Nan Province*. Master of Science (Environmental Management). Faculty of Environmental Development. Administration National Institute of Development Administration. [in Thai]
- Pharcharuen, W. (2020). Participation of villagers in the conservation of sustainable watershed restoration according to the royal initiative: Case study of Ban Pasak Ngam, Luang Nuea Sub-District, Doi Saket District Chiangmai Province. *Dhammathas Academic Journal*, 20(2), 113-126. [in Thai]
- Pichainarong, K., Rattana, K., & Pattaratuma, A. (2018). People participation in rehabilitation of Pa Mae Salid – Pong Daeng National Reserved Forest, Wang Prachop Sub-district, Mueang District, Tak Province. *Journal of Forest Management*, 12(23), 88-100. [in Thai]

- Rojpitakkul, L. (2016). The participative management of community forest resources in the National Sanctuary. *Journal of Education*, 27(1), 182-193. [in Thai]
- Sinsawat, N., Boonprakarn, K., & Sungkharat, U. (2018). Participation in Aow Aye Yor Forest Area management by Bantumtalot Community Namtok Sub-District, Thungsong District, Nakhonsrithammarat Province. *The 9th Hatyai National and International Conference*. [in Thai]
- Teeraroengrit, S., & Charoenporn, C. (2021). Rehabilitation and process of Degraded forests in Thap Lan National Park, Ban Rat Sub-district, Soeng Sang District, Nakhon Ratchasima Province of The Rajapruek Institute Foundation. *Western University Research Journal of Humanities and Social Science*, 7(2), 192-201. [in Thai]
- Watershed Management Unit Namkorn Sakha 4. (2021). *Performance Summary Report Fiscal Year 2022*. Protected Area Regional Office 13 (Phrae), Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. [in Thai]
- Wittawatchutikul, P., Pan-uthai, S., & Deesaeng, B. (2012). Forest watershed runoff model. *Seminar Papers Forest Ecology*. Forest Ecology Symposium Kasetsart University, Faculty of Forestry, Department of Forest Biology Kasetsart University. Kasetsart University Institute of Advanced Technology advanced science center Tropical Natural Resources, 187-189. [in Thai]
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. Third edition. New York: Harper and Row Publication.
- Yenwattana, P., & Tokun, K. (2011). Development and rehabilitation of the community forest of Khok Nong Nam Khao. *Local Administration Journal*, 4(4), 45-56. [in Thai]

Authors

Mrs. Nattaporn Petchomsup

Assistant Professor Dr. Thanakorn Lattirasuvan

Dr. Piyapit Khonkaen

Associate Professor Dr. Teeka Yotapakdee

Master of Science Program in Forest Management,

Maejo University Phrae Campus

17 Moo.3, Mae Sai Subdistrict, Rong Kwang District,

Phrae Province 54140

Tel.: 08-4876-4355 E-mail: nattakloy72@gmail.com

แผนการจัดการน้ำ 20 ปี: กลไกอำนาจของรัฐและการมีส่วนร่วม

Plan on Water Management in 20 Years:

The Machinery of Thai State Power and Participation

พรศิริ ชีวพัฒนานวนวงศ์¹ / นิรันดร์ คำนู²

Pornsiri Cheevapattananuwong / Nirundorn Khamnu

¹⁻² อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

Received: April 26, 2023

Revised: July 20, 2023

Accepted: August 18, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.22>

บทคัดย่อ

น้ำ คือทรัพยากรที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิต บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แผนการบริหารจัดการน้ำในประเทศไทย แนวคิดของ Bacchi ถูกประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านแผนแม่บทการจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 และพระราชบัญญัติน้ำ พ.ศ. 2561 รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการน้ำที่ผ่านมายังไม่เป็นระบบ แผนนี้แสดงให้เห็นแนวคิดการครองอำนาจของรัฐ แม้จะมีความพยายามบูรณาการให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ แต่ปัญหาเก่ายังคงซ่อนอยู่ เช่น การเรียกร้องค่าชดเชยจากผลกระทบในอดีต ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือน ปัญหาด้านอาหารของสตรี เด็กและคนชรา นอกจากนี้ผลกระทบที่เกิดจากแผนคือ ข้อจำกัดที่หลากหลาย เช่น การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ระเบียบที่บังคับใช้เฉพาะสำหรับผู้ได้รับผลกระทบในช่วงภาวะฉุกเฉิน แผนการจัดการทรัพยากรน้ำนี้จัดทำเพื่อดำเนินการ 20 ปีและอำนาจถูกรวมอยู่ที่รัฐไทย ขณะที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอด เช่น มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ประเด็นเรื่อง

ธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงขึ้น เหล่านี้เป็นปัจจัยท้าทายในการปรับปรุงแผน เพื่อให้เหมาะสมในช่วงเวลาต่าง ๆ

คำสำคัญ: การครองอำนาจนำ, การจัดการน้ำ, พระราชบัญญัติน้ำ พ.ศ. 2561, แม่น้ำมูล

Abstract

Water is an essential resource for living. This article aimed to analyze a plan on water resource management in Thailand. The Bacchi concept was applied to analyze the data towards the master plan on water resource management in 20 years (from 2561-2580 B.E.), the Water Act B.E. 2561, and other related documents. The finding showed that the management of water resources was not well-organized. This plan revealed a concept of Thai state hegemony. Although there was an attempt of integrative flow for the management, some previous obstacles had still concealed, such as requests of compensation from an impact in the past, problems on household economy, problems on food for women, children, and the elderly. Besides there were other impacts from the plan –the variety of limitations like public participation, regulations for affected ones during the emergency. The plan on water resource management had been set for 20-year operation and the power was centralized by the Thai state. Meanwhile, any transformation has thoroughly been proceeded like political transformation, an issue of good governance, and an extreme increase of climate change. These became the challenge factors to amend the plan to fit into different periods.

Keywords: hegemony, Mun River, water management, Water Resources Act B.E. 2561 (2018)

บทนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ที่โครงการโจง-ซี-มุล เกิดขึ้นเพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก อุปโภคและบริโภค เนื่องจากข้อจำกัดที่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอในฤดูแล้งและไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ในฤดูฝน (Department of Energy Development, 1995) ในพ.ศ. 2545 มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกระทรวง กรมต่าง ๆ (The Secretariat of the Cabinet, 2002) ต่อมารัฐบาลได้มีการตราเป็นพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 หรือ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่มุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรม และเทคโนโลยี ภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักกรรมมาภิบาล (Office of the National Economics and Social Development Council, 2018) ด้วยการจัดการน้ำที่ผ่านมายังไม่มีการบูรณาการ ทำให้เกิดพระราชบัญญัติน้ำ พ.ศ. 2561 และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ

แม้จะมีการดำเนินการบูรณาการจัดการน้ำภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เริ่มตั้งแต่ปี 2561 (Office of the National Water Resources, 2018) ควบคู่กับการใช้พระราชบัญญัติน้ำ พ.ศ. 2561 หรือ พรบ.น้ำ 2561 แต่การบริหารจัดการน้ำก็ยังคงมีความท้าทายมาโดยตลอด โดยเฉพาะภาคอีสาน เช่น ปัญหาจากการสร้างเขื่อน อุทกภัยซ้ำซาก (Sirarak, 2022) ความเหลื่อมล้ำเมื่อเผชิญภัยพิบัติ (Manorom et al., 2021)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2581) หรือเรียกชื่อย่อว่าแผนการจัดการน้ำ 20 ปี โดยทำการศึกษาแผนงานและข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ใช้กรอบแนวคิดของ Bacchi (2009) ในการวิเคราะห์ เนื่องจาก Bacchi มีกระบวนการตั้งคำถามต่อแผนงานหรือนโยบาย มีการคิดวิเคราะห์เรื่องธรรมชาติของอำนาจ มีระบบการมองอำนาจในแผนงานนั้น ๆ ผ่านการตั้งคำถามต่อแผนงานนั้น ๆ (Bacchi, 2009) และวิธีของ Bacchi สามารถเป็นเครื่องมือที่จะอธิบายที่สิ่งเกิดขึ้นภายใต้ความรู้ และช่วยให้เกิดการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

ได้ (McIlwain et al., 2022) ทั้งนี้ผู้เขียนได้ประยุกต์ 6 คำถามของ Bacchi มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์แผนการจัดการน้ำ 20 ปี ดังนี้ (ภาพ 1)

ภาพ 1

กรอบการวิเคราะห์แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี

กรอบการวิเคราะห์แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี ลุ่มแม่น้ำมูล ประยุกต์จากแนวคิดของ Bacchi	
1	ประเด็นปัญหาสำคัญของแผนการจัดการน้ำ
2	วิธีคิดและแนวคิดการจัดการน้ำของรัฐไทย
3	กระบวนการสร้างความเข้าใจและวิธีการสื่อสาร
4	บทวิเคราะห์-วิพากษ์เบื้องหลังแผนแม่บท
5	ความกังวลใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
6	ข้อสังเกตแผนการจัดการน้ำที่ส่งผลต่อประชาชน

กรอบในการศึกษาบทความนี้ ผู้เขียนศึกษากรณีพื้นที่ลุ่มน้ำมูล เนื่องจากเป็นลุ่มน้ำที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในภาคอีสานครอบคลุมพื้นที่กว่า 70943.01 ตร.กม. ใน 15 จังหวัด เพราะแม่น้ำมูลเป็นลุ่มน้ำที่มีสาขามากที่สุดรองจากลำชี (Office of the National Water Resources, 2021a) อีกทั้งมีป่าบุงป่าทามซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง (Khammongkol, 2013)

การบริหารจัดการน้ำในประเทศไทย

จากการศึกษาแผนการจัดการน้ำ 20 ปี ควบคู่กับพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 พบว่าทั้งสองมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ด้านกฎหมายในการ

ดำเนินการจัดสรร และการใช้ทรัพยากรน้ำ โดยแผนการจัดการน้ำ 20 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหลักในการบูรณาการการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ ซึ่งแบ่งการดำเนินงานไว้ 6 มิติ คือ 1) การจัดการน้ำอุปโภค บริโภค 2) การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต 3) การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย 4) การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 5) การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน และ 6) การบริหารจัดการ ในบทความนี้จะเน้นทำการวิเคราะห์แผนการจัดการน้ำ 20 ปี ในมิติที่ 6 เรื่องการบริหารจัดการ เนื่องจากการบริหารจัดการนั้น มีความสำคัญต่อการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการบูรณาการอย่างมาก

ประเด็นปัญหาที่สำคัญของแผนการจัดการน้ำ

ใน พรบ.น้ำ 2561 และ แผนการจัดการน้ำ 20 ปี เชื่อมโยงกับปัญหาของแผนการจัดการน้ำใน 2 ประเด็นหลักคือ 1) อำนาจ บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และ 2) แนวทางในการปฏิบัติหรือกรอบในการดำเนินงาน เช่น

1) ในพรบ.น้ำ 2561 สะท้อนปัญหาของการบริหารจัดการน้ำ ผ่านมาตราที่ 3 ที่ระบุถึงเรื่องการจัดสรร การใช้ การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และสิทธิในน้ำให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ เชื่อมโยงกับการใช้อำนาจในมาตราที่ 5 ของนายกรัฐมนตรี ที่มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเพื่อปฏิบัติภารกิจ น้ำท่วม น้ำแล้ง และออกกฎระเบียบต่าง ๆ เช่น กิจการการใช้น้ำแต่ละประเภท หรือ ผลกระทบต่อประชาชน นอกจากนี้ในมาตราที่ 9 มีการจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการน้ำ มีคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และให้อำนาจหน้าที่ กนช. ตามมาตราที่ 17 ซึ่ง กนช. มีหน้าที่เกี่ยวกับ การบริหารทรัพยากรน้ำ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้เกิดความเป็นเอกภาพ ซึ่งแสดงถึงการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางอย่างชัดเจนผ่านแนวทางปฏิบัติของกนช. อันส่งผลต่อปัญหาการจัดการน้ำที่เหมาะสมในท้องถิ่น

2) ในส่วนของแผนการจัดการน้ำ 20 ปี กล่าวถึงแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อแก้ปัญหาการจัดการน้ำ เนื่องจากที่ผ่านมารัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายได้ จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดตั้งสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ให้ทำหน้าที่ในการบูรณาการการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ 46/2560 นำมาซึ่งการทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี และมีเป้าหมายการจัดการน้ำ โดยปรับปรุงทบทวนกฎหมาย และข้อบังคับการใช้น้ำต่าง ๆ อีกทั้งยังระบุแนวทางปฏิบัติในการขับเคลื่อนเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (Office of the National Water Resources, 2018) สิ่งนี้แสดงว่าการจัดการที่ผ่านมาเป็นปัญหา เรื่องไม่มีประสิทธิภาพ และยังไม่มี ความเชื่อมโยงกับภาคประชาชนมากนัก ซึ่งสะท้อนอย่างชัดเจนในภาคอีสาน เช่น ปัญหาผลกระทบจากการสร้างเขื่อนและฝายกั้นลำน้ำต่าง ๆ ในภาคอีสานช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาที่ดินทำกินริมฝั่งแม่น้ำเป็นต้น (Chulalongkorn University Social Research Institution, 2021)

ในกลุ่มน้ำมูล แนวทางการบริหารจัดการน้ำปัจจุบัน เกิดขึ้นภายใต้แผนการจัดการน้ำ 20 ปี โดยเชื่อมโยงกับแผนจัดการน้ำในโครงการ โขง จี มูล ตั้งแต่ปี 2530 เพื่อต้องการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก อุปโภค บริโภคช่วงฤดูแล้ง (Department of Energy Development, 1995) ก่อให้เกิดการสร้างเขื่อนและฝายในภาคอีสานอย่างต่อเนื่อง ต่อมา มีประกาศพระราชบัญญัติการปฏิรูประบบราชการ (พ.ศ. 2545) ทำให้มีการปรับเปลี่ยนหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องฝายและเขื่อนในโครงการ โขง จี มูล ของกรมพัฒนาส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ขณะนั้น ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถูกปรับเปลี่ยนไปสังกัดหน่วยงานใหม่ต่าง ๆ เช่น กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และบางส่วนร่วมกับ กรมพลังงานทดแทน และอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน เพื่อดูแลเรื่อง การบริหารจัดการน้ำ และ การ

ผลิตไฟฟ้า ขณะที่มีการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบจากฝ่ายและ
 เชื้อนต่าง ๆ ในภาคอีสานมีอย่างต่อเนื่อง

ในปี พ.ศ. 2561 มีการตราพระราชบัญญัติน้ำขึ้น เกิดแผนแม่บทการจัดการน้ำ
 20 ปีนี้ และก่อตั้งสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ จากนั้นได้ปรับเปลี่ยนจัดแบ่งกลุ่มน้ำ
 ใหม่ในปี พ.ศ. 2564 เป็น 22 กลุ่มน้ำ ซึ่งภาคอีสานมี 3 กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำโขง
 ตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มน้ำชี และกลุ่มน้ำมูล ขณะที่โครงการโขง-ชี-มูล ก็ยังคงถูก
 กล่าวถึงเช่น นายกรัฐมนตรีได้ลงพื้นที่ จ.อุบลราชธานี ร่วมกับกรมชลประทานเรื่อง
 แผนบริหารจัดการน้ำชี-มูล-น้ำโขง เพื่อลดผลกระทบน้ำท่วมในเดือนตุลาคม 2564
 (Royal Irrigation Department, 2021)

วิธีคิดและแนวคิดการจัดการน้ำของประเทศไทย

จากความเป็นมาของพระราชบัญญัติน้ำ พ.ศ. 2561 และ แผนแม่บทการจัดการ
 น้ำ 20 ปีนี้ แสดงให้เห็นว่า รัฐมีการใช้แนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ตาม
 แบบของอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) ซึ่งหมายถึง ฝ่ายที่ช่วงชิงพื้นที่ทาง
 ความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรในประชาสังคมได้ ฝ่ายนั้นจะมีฐานะครองอำนาจนำ
 (Hegemony) (Boonmee, 2004) อีกทั้งมีการสร้างพันธมิตรทางการเมือง (Political
 Alliance) การใช้มิติทางวัฒนธรรม ศิลธรรม และปัญญาชน เข้ามาอยู่ในการปฏิบัติการ
 เจริญอำนาจ รวมถึงการใช้พื้นที่ทางความคิด และความเห็นพ้องต้องกันเชื่อมโยงกับ
 แนวคิดประชาสังคม ซึ่งทำให้สามารถมีการครองอำนาจนำได้ แนวคิดนี้ถูกนำไปใช้ใน
 หลายแง่มุม ทั้งด้านการเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (Bates, 1975; Buddharaksa,
 2014)

จากการศึกษาแนวความคิดการครองอำนาจนำพบว่า มีการนำไปใช้เกี่ยวกับการ
 การบริหารจัดการน้ำ โดย Cascão and Zeitoun (2013) กล่าวถึง การครองอำนาจนำ
 (Hegemony) และ การวิพากษ์การเมืองเรื่องน้ำ (Critical Hydropolitics) โดยมองการ
 ครองอำนาจนำเรื่องน้ำว่า การครองอำนาจนำจะเกิดขึ้นระดับกลุ่มน้ำ โดยจะมีการ

ควบคุมการไหลของน้ำนั้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเสริมอำนาจให้กับผู้มีอำนาจ ทั้งนี้มีการแบ่งการครองอำนาจของน้ำ (Hydro-Hegemony) ไว้ 4 ประการ กล่าวคือ 1) อำนาจทางกายภาพ (Geography Power) อย่างที่ตั้งของกลุ่มน้ำ ซึ่งเชื่อมโยงกับอำนาจการควบคุมการไหลของน้ำ เช่นที่ตั้งของเขื่อนต่าง ๆ ในบริเวณต้นน้ำ 2) อำนาจทางวัตถุ (Material Power) เป็นอำนาจที่เห็นได้ชัดเจน อย่างอำนาจทางการเงิน เศรษฐกิจ เทคโนโลยี ซึ่งมีอิทธิพลต่อการต่อรอง เช่นงบประมาณต่าง ๆ 3) อำนาจต่อรอง (Bargaining Power) เกี่ยวข้องกับศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Actors) ในการควบคุมกฎระเบียบ ในการต่อรองหรือการวางแผนการใช้น้ำ เช่น กฎหมายต่าง ๆ และ 4) อำนาจด้านความคิด (Ideational Power) เกี่ยวข้องกับความเป็นเจ้าของ เช่น เรื่องเล่าต่าง ๆ ในสังคมบริเวณลุ่มน้ำนั้น (Cascão & Zeitoun, 2013)

ด้วยแนวคิดการครองอำนาจน้ำที่กล่าวมา รัฐไทยอยู่ในฐานะได้เปรียบ ขณะเดียวกันก็ได้รับการยอมรับว่าความคิดของรัฐนั้นถูกต้องชอบธรรม และมีฐานะเป็นการครองอำนาจน้ำในสังคม เช่น รัฐควบคุมการไหลของน้ำในเขื่อนต่าง ๆ และเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาที่สะท้อนว่าแผนนี้มีการครองอำนาจนำทางความคิดเรื่องการแก้ไขปัญหาทั่วมน้ำแล้งในภาคอีสาน มีการสร้างพื้นที่ทางความคิดให้กับคนทั่วไปผ่านสื่อต่าง ๆ และภาคประชาสังคม ดังเช่น การลงพื้นที่ช่วงเกิดอุทกภัย ที่จังหวัดอุบลราชธานีและ ศรีสะเกษของรองนายกรัฐมนตรี เมื่อตุลาคม 2565 พร้อมเผยแพร่ความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาแล้งและน้ำท่วมและนำ 13 มาตรการรับมือฤดูฝนมาใช้ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการ ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำขนาดใหญ่-กลางและเขื่อนระบายน้ำต่าง ๆ (Royal Thai Government, 2022; Workpoint Today, 2022) สิ่งนี้สะท้อนความคิดว่า การสร้างเขื่อนนั้นมีความชอบธรรมในการก่อสร้างและมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการน้ำ อีกทั้งรัฐบาลมีศีลธรรมในการปฏิบัติการเชิงอำนาจต่อประชาชน ขณะที่เขื่อนในลำนํ้ามูล เช่น เขื่อนราษีไศล เขื่อนปากมูลที่สร้างมาก่อนหน้านี้ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน จำนวนพันธุ์ปลา พันธุ์พืชลดลง และการหาเลี้ยงชีพของประชาชน

เปลี่ยนแปลง ส่งผลกระทบต่อรายได้และเศรษฐกิจในครัวเรือนของคนในท้องถิ่นเป็นจำนวนมากมาจนถึงปัจจุบัน (Kiguchi, 2020; Manorom, 2005)

กระบวนการสร้างความเข้าใจและวิธีการสื่อสาร

แผนการจัดการน้ำ 20 ปีถูกสื่อสารสร้างความเข้าใจให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ 2 ประการคือ 1) ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 20 ปี และ 2) ด้านการเสริมหนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ

1) เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ จึงมีการปรับปรุงยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ 20 ปี มีการตั้งสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ มีแนวทางการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนตามแผนแม่บทในประเด็นที่ 19 ระดับ 2 ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 5 ว่าด้วยเรื่องการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่สื่อสารว่าจะมีการพัฒนาการจัดการเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ รวมถึงอนุรักษ์แหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ ซึ่งลำนํ้ามูลก็เป็นหนึ่งในลำนํ้าที่ได้รับการดำเนินการด้วยเช่นกัน มีการจัดทำรายงานระดับยุทธศาสตร์ เพื่อประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ และมีแนวทางการพัฒนาลุ่มน้ำแบบบูรณาการ เพื่อการจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของกลุ่มน้ำมูล สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง (Office of the National Water Resources, 2021b)

2) นอกจากนี้แผนการจัดการน้ำ 20 ปีนี้ถูกนำเสนอให้เข้าใจว่ามีการดำเนินการที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 6 การเข้าถึงน้ำสะอาดและสุขาภิบาลที่ดี ปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาด เป้าหมายที่ 12 มีการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงกับเป้าหมายที่ 13 ด้านการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วย

บทวิเคราะห์-วิพากษ์เบื้องหลังแผนแม่บท

ในแผนการจัดการน้ำ 20 ปี ผู้เขียนเห็นว่ามีปัญหาที่ถูกซ่อนอยู่คือ 1) การบูรณาการการจัดการน้ำ นำไปสู่การรวมศูนย์อำนาจ ทำให้การแก้ปัญหาไม่ตรงจุด 2) ปัญหาขัดแย้งจากผลกระทบของการสร้างฝายและเขื่อนต่าง ๆ 3) การบริหารจัดการน้ำเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ทางการเมือง และ 4) ผลกระทบด้านสังคมจากการจำกัดสิทธิมนุษยชน รวมถึงประเด็นด้านธรรมาภิบาลด้านการบริหารจัดการน้ำ

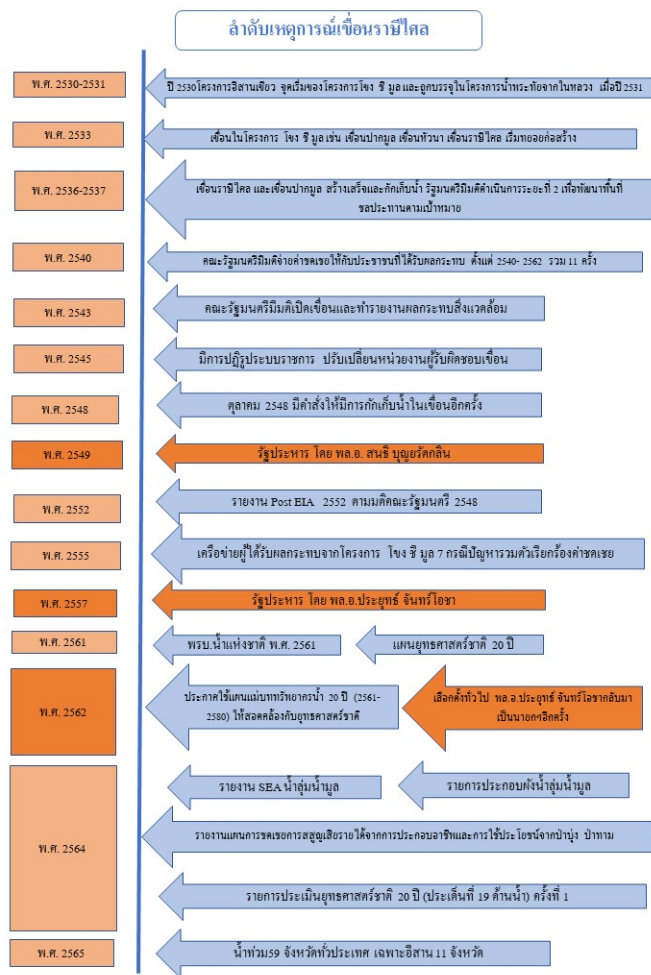
1) การจัดตั้งสำนักงานน้ำแห่งชาติสะท้อนการรวมศูนย์อำนาจการบริหารจัดการน้ำมากกว่าที่จะมีการดำเนินการตามบริบทของพื้นที่ เนื่องจากคณะกรรมการลุ่มน้ำ มีตัวแทนเพียง 6 คน มีสัดส่วนจากผู้แทนองค์กรใช้น้ำ 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ตามระเบียบของกษ. ขณะที่ประเทศไทยมีทั้งหมด 22 ลุ่มน้ำและแต่ละลุ่มน้ำก็มีบริบทแตกต่างกันไป ซึ่งตัวแทนจากท้องถิ่น 1 คนไม่สามารถทราบถึงบริบทของปัญหาการจัดการน้ำในท้องถิ่นทั้งหมดได้

2) จากการเรียกร้องค่าชดเชยของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนเนื่องจากระบบนิเวศในพื้นที่นาตามเปลี่ยนไป ทำให้ผลผลิตไม่แน่นอนและลดลงกว่าช่วงที่ยังไม่สร้างเขื่อน (Chulalongkorn University Social Research Institution, 2021) สิ่งนี้เป็นปัญหาคัดเยื้องในเรื่องการจ่ายค่าชดเชยที่ทำกิน เพราะชาวบ้านสูญเสียวิถีชีวิตและต้องการหาทางฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำ (Borders News, 2022) ปัญหาที่ขัดเยื้องนี้มีผลต่อปัญหาสังคมด้วย เช่นความเหลื่อมล้ำมิติทางสังคมกรณี เด็ก สตรี คนชรา ที่ไม่สามารถเข้าถึงอาหารใกล้บ้าน และทรัพยากรท้องถิ่นได้เหมือนเดิม ทำให้ต้องพึ่งพาหัวหน้าครอบครัวที่เป็นชายมากขึ้น อีกทั้งฝ่ายชายเองถูกกดดัน เพราะต้องแบกรับภาระทางเศรษฐกิจในการเลี้ยงดูครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ภูมิปัญญาและพิธีกรรมทางวัฒนธรรมชุมชนบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่าบุ่งป่าทามก็เลือนหายไป (Chulalongkorn University Social Research Institution, 2021) ขณะที่การตรวจสอบผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดทำแผนงานการชดเชยการสูญเสียรายได้ใช้เวลานาน ทำให้มีการเรียกร้องเพื่อเปิดเขื่อนเร็วมา ผนวกกับตั้งแต่มีการสร้างเขื่อนใน

ลำนํ้ามูล เกิดรัฐประหาร 2 ครั้ง (พ.ศ. 2549 และ 2557) ทำให้ข้อเรียกร้องด้านการ
เยียวยาและฟื้นฟูระบบนิเวศน์ที่สูญเสียไปยืดเยื้อยาวนาน ดังกรณีที่เกิดขึ้นที่เขื่อน
ราษีไศล (ภาพ 2)

ภาพ 2

รวบรวมจากผู้เขียนและรายงานภาคสนามของ จิตรภรณ์ สมยานันทากุล

3) การบริหารทรัพยากรน้ำมีความเชื่อมโยงกับการเมือง นักการเมือง การเลือกตั้ง และการวางแผนการพัฒนา (Chulalongkorn University Social Research Institution, 2021; Kirchherr, 2018; Tantivitayapitak, 2011) ซึ่งสัมพันธ์กับเรื่องผลประโยชน์ในท้องถิ่น เช่น ปี 2554 การบริหารจัดการน้ำในเขื่อนและการผันน้ำไปที่ต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องกับฐานเสียงของนักการเมือง (Tantivitayapitak, 2011) หรือกรณีการสร้างเขื่อนและการจัดการน้ำก็ถูกกล่าวในช่วงเลือกตั้งที่ประเทศพม่าและไทย (Kirchherr, 2018) รวมถึงผู้แทนราษฎรฝ่ายค้าน สุชาติร์นต์ เกตุราพันธุ์ ได้แถลงข่าวยกนโยบายเดินหน้าโครงการ โขง ชี มูล เพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้งในภาคอีสาน (Prachatai, 2022) ในการเลือกตั้งปี 2566 ด้วย จะเห็นได้ว่าแผนการจัดการน้ำที่ผ่านมา มีความเชื่อมโยงกับเรื่องประโยชน์ทางการเมืองของนักการเมืองที่เกี่ยวข้อง

4) ด้านการจำกัดสิทธิพบว่า พระราชบัญญัติน้ำ 2561 หน้าแรก แสดงให้เห็นว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตราที่ 26 อันเป็นข้อจำกัดด้านสิทธิของประชาชนอย่างชัดเจน ตั้งแต่มีข้อยกเว้นในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 สิ่งนี้สะท้อนถึงธรรมชาติของโครงสร้างกฎหมาย จากข้อมูลการประเมินแผนแม่บทเรื่องการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบในปี 2564 ของสำนักงานยุทธศาสตร์ชาติพบว่า ระดับธรรมชาติในการบริหารจัดการน้ำยังอยู่ระดับต่ำกว่าเป้าหมายระดับเสี่ยง และยังไม่มียางานผลความสำเร็จของการดำเนินการฟื้นฟูลำน้ำสายหลัก ตั้งแต่มีแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (Office of the Secretary of the National Strategy Committee, 2021) อีกทั้งในแผนงานด้านที่ 6 ที่ระบุถึงเป้าหมายเรื่องประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน ในแผนระบุการสนับสนุนองค์กรลุ่มน้ำ และสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างรัฐและเอกชน (Office of the National Water Resources, 2018) แต่ไม่มีการระบุถึงการแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐกับภาคประชาชน

สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าธรรมชาติด้านสิทธิ ซึ่งเป็นความท้าทายของการจัดการน้ำ เพราะถูกแทรกอยู่ในกฎหมาย เช่น การให้ค่าชดเชยกรณีเสียประโยชน์จาก

ที่ดินทำกิน เมื่อได้รับผลกระทบจากโครงการของรัฐ ในพระราชบัญญัติน้ำก็ไม่ได้กำหนดชัดเจนเรื่องระยะเวลาในการจ่ายค่าชดเชย และไม่แสดงวิธีคิดคำนวณที่ชัดเจน สิ่งนี้มีความสำคัญด้านสิทธิ ความเป็นธรรมและธรรมาภิบาลต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบ อีกทั้งหากเกิดผลกระทบระยะยาว ความเสียหายไม่ได้ถูกนำมาคำนวณในค่าชดเชย เช่น กรณีเขื่อนราษีไศล อีกทั้งในแผนการจัดการน้ำ 20 ปี ด้านที่ 6 ไม่ได้การระบุเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับภาคประชาชน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในระยะยาว

นอกจากปัญหาที่ถูกซ่อนอยู่ดังที่กล่าวมาแล้ว การเรียกร้องค่าชดเชยของชาวบ้านที่ยาวนานนั้น เนื่องจากพื้นที่ป่าบุ่งป่าทามของชาวบ้านที่เสียไปมีความสำคัญต่ออาชีพมาก ดังนั้นรัฐควรให้ความสำคัญในการจ่ายค่าเสียโอกาสและทำการฟื้นฟูทรัพยากร เพราะในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้ระบุเรื่องสร้างโอกาส ความเสมอภาคทางสังคม และการเข้าถึงทรัพยากรว่า การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งควรกำหนดมาตรการการใช้ที่ดินอย่างเป็นธรรม ควรมีการปรับระบบการถือครองที่ดิน และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ เพื่อประชาชนที่มีรายได้น้อย ได้มีอาชีพ และสามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ (Office of the National Economics and Social Development Council, 2018) อีกทั้งจะเป็นการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกร่วมกับชุมชน ตามแผนการจัดการน้ำด้านที่ 6 ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ผลกระทบเชิงบวกและลบของแผนการจัดการน้ำ 20 ปี ไว้ดังนี้

1) ความพยายามของรัฐบาลที่จะบริหารจัดการน้ำเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีความจำเป็นต้องมีการบูรณาการนโยบายต่าง ๆ ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดงานที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีกระบวนการวัดผล เพื่อตอบโจทย์การดำเนินการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าที่ 6 เรื่องการสร้างหลักประกัน การจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน และมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน (Office of the Secretary of the National Strategy Committee, 2021)

2) การที่รัฐจ่ายค่าชดเชยจากผลกระทบของการสร้างเขื่อนที่ผ่านมา ทำให้ชาวบ้านบางส่วนนำเงินไปชำระหนี้ที่มีอยู่ ทำให้มีการทำนาปรัง และปลากะชังเพิ่มขึ้นในบางพื้นที่ (Chulalongkorn University Social Research Institution, 2021)

3) ชาวบ้านได้เรียนรู้เรื่องกฎหมายและสิทธิในที่ดินทำกินของตนเอง เมื่อเกิดผลกระทบจากการสร้างเขื่อนจากและการจัดการน้ำของภาครัฐ
ผลกระทบเชิงลบ

1) การบริหารจัดการน้ำที่ขาดการมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องค่าชดเชย เพราะการประเมินผลกระทบใช้เวลาพิสูจน์นาน ทำให้เกิดค่าเสียโอกาสในการประกอบอาชีพ อีกทั้งกลุ่มคนเปราะบางเช่น เด็ก สตรี และ คนชรา เพิ่มขึ้นเพราะต้องการพึ่งพิงรายได้จากหัวหน้าครอบครัวมีสูงขึ้น ความมั่นคงด้านอาหารลดลงเพราะพื้นที่อาหารลดลง (Chulalongkorn University Social Research Institution, 2021)

2) อาชีพบางประเภทเช่น การต้มเกลือ การเก็บสมุนไพร การปลูกปอ การเลี้ยงวัวควายในพื้นที่ลุ่มน้ำมูล และการส่งต่อความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอาจสูญหายไป (Chulalongkorn University Social Research Institution, 2021)

3) รัฐอาจขาดการสนับสนุนและการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับภาคประชาชน ทำให้รัฐได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน และอาจส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง

4) ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้าน อาจส่งผลชาวบ้านให้เกิดอคติหรือไม่ไว้วางใจ ไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐในโครงการอื่น ๆ

ความกังวลใจต่อผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย

เมื่อมีแผนการจัดการน้ำ 20 ปีขึ้นไป ได้ส่งผลหลายประการ ซึ่งผู้เขียนแบ่งได้ดังนี้

1) การแก้ไขปัญหาที่ไม่ตรงกับบริบทท้องถิ่น 2) ความเชื่อมั่นที่มีต่อรัฐลดลง รวมถึง 3) อำนาจและปัญหาหลังภาวะฉุกเฉิน

1) ปัญหาผู้แทนจากประชาชนที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรับรู้และกำหนดนโยบายมีสัดส่วนน้อย ตามมาตราที่ 5 ใน พรบ.น้ำ พ.ศ. 2561 ระบุให้ นายกรัฐมนตรี

รัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ และ ออกกฎกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกรณีนี้หากเกิดภาวะฉุกเฉิน ใครจะเป็นผู้ออกให้ทันการ เพราะ ตามมาตราที่ 9 แห่งไม่มีตัวแทนของภาคประชาชนที่ใกล้ชิดปัญหา ระบุเพียงว่า มีผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน (Office of the National Water Resources, 2021b; Office of the Secretary of the National Strategy Committee, 2018) ซึ่งผู้แทนที่ถูกคัดเลือกนั้น ไม่สามารถทราบปัญหาและบริบทต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้ง 22 กลุ่มน้ำ เพราะองค์กรปกครองท้องถิ่นมีมากกว่า 7850 แห่ง (Department of Local Administration, 2020) มีบริบทแตกต่างกัน ทำให้ตัวแทนไม่เป็นตัวแทนอย่างแท้จริง

2) กรมชลประทานเชื่อว่าการจัดการปัญหาน้ำท่วม ตามแผนที่ประชุมปี 2562 ได้กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการน้ำ จะทำให้มีการควบคุมน้ำในเขื่อนและจะช่วยในการลดปัญหาน้ำท่วม (Royal Irrigation Department, 2019) อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์น้ำท่วมปี 65 สะท้อนให้เห็นว่า แผนที่มียोगไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และการปฏิบัติก็ไม่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ แม้ว่าจะมีแผนการบริหารจัดการมาแล้วกว่า 5 ปี แต่ความไม่เข้าใจเรื่องระเบียบต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ ความไม่เชื่อมั่นในโครงการของรัฐมีผลต่อการให้ความร่วมมือของชาวบ้าน เพราะที่ผ่านมา โครงการโขง ชี มูล ทำให้ชีวิตชาวบ้านประสบปัญหา ผ่นวกกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงขึ้น

3) การให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในภาวะฉุกเฉิน ตามพรบ.น้ำ พ.ศ. 2561 มาตรา 66 ถึง 70 ที่ระบุเกี่ยวกับอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการจัดการป้องกันแก้ไขภาวะน้ำแล้งและภาวะน้ำท่วม ซึ่งให้เจ้าหน้าที่มีสิทธิในการที่จะเข้าไปปฏิบัติการในยามฉุกเฉินโดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า แต่ต้องแจ้งเจ้าของหรือผู้ครอบครองพื้นที่นั้นก่อนด้วยเหตุนี้ หากมีเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจโดยมิชอบ แม้ว่าตามพระราชบัญญัติเปิดโอกาสให้ผู้ครอบครองสามารถทำการร้องเรียน ในกรณีที่มีความเสียหาย หรือ เสียสิทธิก็สามารถทำเรื่องเพื่อขอรับค่าชดเชยได้ภายใน 1 ปี แต่ในพระราชบัญญัติไม่ได้ระบุว่า การเสียสิทธิในพื้นที่นั้น ๆ เมื่อร้องเรียนค่าเสียหายไปแล้ว จะได้รับการชดเชยหรือไม่

และภายในทันท่วงทีหลังจากมีการร้องเรียน ซึ่งถือเป็นช่องว่างทางกฎหมาย แสดงถึงความที่ไม่ชัดเจนของระเบียบ ทำให้ผู้เสียโอกาสขาดประโยชน์ อีกทั้งในพระราชบัญญัติน้ำยังให้สิทธิกับเจ้าหน้าที่รัฐไม่ต้องรับผิดชอบ หากเป็นการกระทำผิดฉุกเฉิน ประเด็นนี้ถือเป็นดาบสองคม และเป็นช่องที่จะให้มีการตีความเพื่อหลบเลี่ยงการทำได้เช่นกัน

จากการสังเคราะห์ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า การรวมศูนย์อำนาจการจัดการน้ำ ทำให้ขาดบริบทท้องถิ่นในกรณีไขว้ปัญหา กลไกของรัฐใช้อำนาจที่ชอบธรรมในฐานะครองอำนาจในสังคม เพื่อควบคุมการไหลของน้ำในเขื่อนต่าง ๆ โดยสื่อสารถึงการจัดการน้ำนี้ว่าทำตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ และเพื่อเข้าสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามนโยบายของรัฐ ในขณะที่ปัญหาที่ผ่านมาเช่น ผลกระทบจากการสร้างเขื่อน มีความเชื่อมโยงกับการเมือง แม้แผนจะเขียนเรื่องการมีส่วนร่วม แต่ภายใต้ระเบียบการปฏิบัติงานยังขาดความไม่ชัดเจน เช่นระยะเวลาการจ่ายค่าเสียหาย ซึ่งประเด็นเหล่านี้ที่ควรนำมาถกเถียงและพิจารณา โดยผู้เขียนสรุปเป็นข้อสังเกตดังนี้

ข้อสังเกตแผนการจัดการน้ำที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน

แผนการจัดการน้ำที่ผ่านมา ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าส่งผลกระทบต่อประชาชนใน 4 มิติ คือ 1) ความท้าทายในการจัดการน้ำให้เหมาะสมเพียงพอกับกลุ่มผู้ใช้น้ำที่หลากหลายแต่ละฤดู 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจ 3) ความไม่เข้าใจบริบทท้องถิ่น ทำให้ประชาชนขาดโอกาส 4) ควรมีการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมอย่างมีธรรมาภิบาล เนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง

1) แม้ว่ารัฐพยายามระบุแนวทางการป้องกันผ่านแผนยุทธศาสตร์ต่าง ๆ แต่ความสามารถในการรับมือทั้งช่วงฤดูแล้งและฤดูฝนก็ยังมีความท้าทาย เช่น การมีเขื่อนเพื่อส่งน้ำในช่วงหน้าแล้ง ทำให้มีการใช้น้ำในปริมาณมากในฤดูแล้งเพื่อทำนาปรัง แต่น้ำไม่เพียงพอต่อผู้เลี้ยงปลากระชัง นอกจากนี้ปัญหาแม่น้ำมูลแห้งในปี 2563 ทำให้ผู้เลี้ยงปลากระชังบริเวณกลุ่มน้ำมูลขาดทุน (Post Today, 2020) ขณะที่ฤดูฝนก็ยังคงเกิดอุทกภัย เช่นปัญหาน้ำท่วมก็ยังคงเกิดขึ้นในหลายจังหวัดในกลุ่มน้ำมูล เช่น อำเภอโพธิ์

ทราย จังหวัดร้อยเอ็ด เกิดน้ำท่วมสูงที่สุดในรอบ 50 ปี (Esan News Centre, 2022) และ 22 อำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ พื้นที่นาและที่อยู่อาศัยเสียหายกว่า 289,025 ไร่ 53,545 ครัวเรือนและมีผู้เสียชีวิต 11 ราย ในช่วงอุทกภัยเดือนตุลาคม 2565 ที่ผ่านมา (Bangkokbiznews, 2022) รวมถึงการรับมือกับความต้องการใช้น้ำทั้งภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมมากขึ้น ก็เป็นความท้าทายที่จะต้องบริหารจัดการให้เพียงพอ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความต้องการของประชาชน (Office of the Secretary of the National Strategy Committee, 2021)

2) การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล การบูรณาการข้อมูลเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะและเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร แม้จะมีการก่อตั้งหน่วยงานสำนักทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สนท.) ให้เป็นหน่วยประสานงาน แต่สำนักรับผิดชอบไม่มีอำนาจบังคับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากนัก คล้ายคลึงกับสำนักงานออีพิ ซึ่งทำหน้าที่ประสานงาน แต่อำนาจทั้งหมดในการบริหารขึ้นอยู่กับคณะกรรมการกำกับนโยบายและนายกรัฐมนตรีน (Cheevapattananuwong, 2021) สะท้อนถึงการรวมศูนย์อำนาจในการบริหารจัดการ ข้อดีคือ มีความเด็ดขาดรวดเร็ว หากมีข้อติดขัดที่ต้องแก้ไขอย่างทันท่วงที ข้อเสียคือ กรณีเกิดปัญหาหรือข้อพิพาททาง กนช.อาจไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอในการบริหารจัดการน้ำในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย เพราะมีตัวแทนของ กนช.จากท้องถิ่นเพียง 1 คน (Office of the National Water Resources, 2021b) ดังนั้นควรจะมีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการมากกว่าการรวมศูนย์การตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลาง (Porpongsakorn & Nanta, 2015) เพราะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของรัฐส่งผลต่อการจัดการน้ำในท้องถิ่น

3) บริเวณลุ่มน้ำมูลในอดีต มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่เรียกว่าป่าทามกระจายอยู่หลาย อำเภอบริเวณจังหวัดร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งอาหารที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ และช่วยเกื้อหนุนเศรษฐกิจครัวเรือน ปัจจุบันมีสภาพเสื่อมโทรมลง เพราะนโยบายการพัฒนาจากส่วนกลางที่ขาดความเข้าใจในบริบทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความหลากหลายในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้

ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ขาดโอกาสต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความยากในการแก้ไขปัญหา ขณะที่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็ทวีความรุนแรง

4) แผนการบริหารจัดการน้ำต้องเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ระดับชุมชนและส่วนภูมิภาคต้องร่วมบริหารจัดการ ดังเช่นกรณีศึกษาที่ จังหวัดสมุทรสงคราม (Thirasirikul, 2017) และสระแก้ว (Ruangsom, 2019) โดยส่วนกลางสนับสนุนเครื่องมือการบริหารจัดการ อีกทั้งรัฐควรให้อำนาจและงบประมาณที่เพียงพอต่อส่วนภูมิภาค ให้สามารถบริหารจัดการได้เหมาะสมตามบริบทท้องถิ่น พร้อมกับเพิ่มตัวแทนในส่วนของภาคประชาชนในกลุ่มน้ำต่าง ๆ เพื่อร่วมการวางแผนการบริหารจัดการน้ำใน กนข. เนื่องจากพื้นที่แต่ละแห่งไม่เหมือนกัน และชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ลุ่มน้ำแตกต่างกัน ดังนั้น กนข. ควรมีตัวแทนจากภาคประชาชนและประชาสังคม อย่างน้อย 22 คนตามจำนวนลุ่มน้ำที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาลุ่มน้ำ พ.ศ. 2564 โดยการสนับสนุน กลไกเชิงสถาบัน สร้างการมีส่วนร่วม สนับสนุนเครื่องมือการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการสร้างระบบธรรมาภิบาล และลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้น

References

- Bates, T. R. (1975). Gramsci and the theory of hegemony. *Journal of the History of Ideas*, 36(2), 351-366.
- Boonmee, T. (2004). *Civil society*. Bangkok: Saithan. [in Thai]
- Buddharaksa, W. (2014). *Investigating the political concepts of Antonio Gramsci*. Bangkok: Kledthai. [in Thai]
- Cascão, A. E., & Zeitoun, M. (2013). Power, hegemony and critical hydropolitics. In E. Anton (Ed.), *Transboundary water management* (40-55). Bern: Routledge.

- Cheevapattananuwong, P. (2021). *A positive transition for local people in an area of rapid economic development: A case study of the Ban Pho and Bangkhla districts, Chachoengsao province, Thailand* [Unpublished doctoral dissertation]. University of the Sunshine Coast.
- Chulalongkorn University Social Research Institution. (2021). *Final report the plan for compensation for loss of occupational income and utilization of the Bung Tam Forest: The case of Rasi Salia Dam*. Bangkok: Royal Irrigation Department. [in Thai]
- College of Politics and Governance, Mahasarakham University. (2023). Research Report. *Field work of dam impacts in northeast of Thailand by Somyanontanakal, J.* Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]
- Constitution of The Kingdom of Thailand B.E. 2560 (6 April 2017). *Royal Gazette*. 134(40)A, 1-15. [in Thai]
- Department of Energy Development. (1995). *Kong Chee Moon project*. Bangkok: Ministry of Science and Technology. [in Thai]
- Department of Local Administration. (2020, September 9). *Local government information*. <https://shorturl.asia/ZX9bN> [in Thai]
- General. (2022, October 19). *Flooding in "Si Sa Ket" killed 11 people*. Bangkokbiznews. <https://www.bangkokbiznews.com/news/news-update/1033203> [in Thai]
- General News. (2022, October 21). "Ponsai" flooding higher than 3 M. *Esan News Centre*, 1. [in Thai]
- Kiguchi, Y. (2020). *Learning about fish in the Mun River Basin*. Mekong Watch.
- Kirchherr, J. (2018). Strategies of successful anti-dam movements: Evidence from Myanmar and Thailand. *Society & Natural Resources*, 31(2), 1-18.

- Khammongkol, K., & Sangkao, S. (2013). *Riparian forest structure in Mun River Basin*. Bangkok: Kasetsart University. [in Thai]
- Manorom, K. (2005). Culture for development and economy recovery in communities. In D. Inmean (Ed.), *Knowledge and politics of resources* (pp. 121-150). Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Center (Public Organization). [in Thai]
- Manorom, K., Srisuwan, P., Kritsanajuta, S., & Maneepong, T. (2021). *Stories and experiences of flooding impacts: The participation and disaster coping for sustainability in Ubon Ratchathani province*. Bangkok: Thai Health Foundation. [in Thai]
- McIlwain, L., Baldwin, C., Manathunga, C., Baird, J., & Pickering, G. (2022). Climate change mitigation discourses in the institutional instruments that shape catchment governance in Queensland, Australia. *Australasian Journal of Environmental Management*, 29(3), 258-274.
- Office of Agricultural Economics. (2021). *Office of agricultural economics develop an agricultural insurance system, advance research and techniques of accurate damage detection*. <https://shorturl.asia/2Pfpq> [in Thai]
- Office of the National Economics and Social Development Council. (2018). *National strategy*. Office of the National Economics and Social Development Council. [in Thai]
- Office of the National Water Resources. (2018). *The 20-year master plan on water resource management (B.E. 2561-2580)*. ONWR. [in Thai]
- Office of the National Water Resources. (2021a). *Twenty-two river basins of Thailand and decree of river basin*. ONWR. [in Thai]

Office of the National Water Resources. (2021b). *Selection of representatives of the Watershed Committee in the National Water Resources Board*.

<https://twuo.onwr.go.th/> [in Thai]

Office of the Secretary of the National Strategy Committee. (2021). *Report summarizing the implementation of the national strategy for the year 2021*.

Legislative Institutional Repository of Thailand. [in Thai]

Porpongsakorn, N., & Nanta, M. (2015, July 29). *Decentralization the final answer to solve the water crisis*. <https://shorturl.asia/8IhZE> [in Thai]

Politic. (2022, October 12). Prawit visits the flooding areas (Ubon-Sisaket) and orders the government support victims every household. *Workpoint Today*, 1. [in Thai]

Politic of Thailand. (2020 February, 4). Drought of the Mun River in 50 years. The fishermen lose millions of baht. *Post Today*, 1 [in Thai]

Prachatai. (2022, October 2). Thaisangthai Party announces to support the Kong Chee Mun project, Pua Thai warning the government that the storm is not over. *Prachatai*, 1. [in Thai]

Reorganization of Ministry, Sub-Ministry, and Department Act B.E. 2545. (2 October 2002). *Royal Gazette*. 119(99)A, 1-15. [in Thai]

Royal Irrigation Department. (2019, September 11). *Royal Irrigation Department explains about the water management in northeastern region, Chi and Mun River Basin for reducing the flooded impacts*. <https://shorturl.asia/1Ajfh> [in Thai]

- Royal Irrigation Department. (2021). *General Prayut follows the situation of the Kong, Chi, Mun River and the Royal Irrigation Department develops a plan to solve the flooding in Ubon Ratchathani*. <https://shorturl.asia/OMmwZ> [in Thai]
- Royal Thai Government. (2022, May 5). *Thirteen countermeasures for the rainy season 2022*. <https://www.thaigov.go.th/infographic/contents/details/5326> [in Thai]
- Ruangsom, W. (2019). Community Participation in Water Management for Agriculture in Phra Phloeng, Khao Chakan, Srakaew, Thailand. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research*, 8(Special Issue), 37-48.
- Sirarak, K. (2022, October 2). Dam and flood problems. *Green News*, 1. [in Thai]
- Tantivitayapitak, V. (2011, October 18). *Politics of flooding*. Sarakadee. <https://www.sarakadee.com/blog/oneton/?p=1036> [in Thai]
- Thirasirikul, J. (2017). Participatory water resources management in Phraek Nam Daeng Community, Samut Songkhram, Thailand. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research*, 6(1), 35-42.
- Transborder News Agency. (2022, September 11). Three decades of Mekong Chi Mun River: The Failed lessons in water management. *Transborders News*, 1. [in Thai]
- Water Resources Act B.E. 2561. (2018, December 28). *Royal Gazette*. 135(112)A, 44-83. [in Thai]

Authors

Ms. Pornsiri Cheevapattananuwong, Ph D., Email: pornsiri.c@msu.ac.th

Mr. Nirundorn Khamnu., Email: nirundorn.k@msu.ac.th

Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Humanities and
Social Sciences, Mahasarakham University

The Rise of the Chinese Community before Railways: The Impact of International Politics towards the Chinese Community Establishment in Ubon Ratchathani

Kotchaphop Kornphetcharat¹

¹Faculty of Political Science, Ubon Ratchathani University

Received: April 4, 2023

Revised: August 19, 2023

Accepted: August 21, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.23>

Abstract

Thailand's northeastern region was located in the inner land of mainland Southeast Asia, considered a transcontinental region connected from the east coast and west coast of mainland Southeast Asia before the 19th century. However, there is no evidence of the permanent community established in the Northeastern region until the 19th century that the Thai government needed to survive colonial expansion, Thai government to reform its polity for global economic integration, such as economic reform for all countries as well as train networks to serve the recent development. This encouraged the Chinese people to establish a permanent community in Northeastern Thailand. The foreign treaty with the major powers encouraged the transformed Chinese sojourner to become of the regional development. Some have argued that the Chinese community emerged because of the railway, based on this research it emerged before the time of the development of the railways in Isan. This paper examines the role of modernization policy to encourage the emergence of the Chinese community in Ubon Ratchathani before the construction of the railways,

this research is based on historical evidence as well as collective memories to find the origin of the community.

Keywords: Chinese migration, Chinese community, international politics, railways

Introduction

A huge Chinese population migration to Southeast Asia occurred during the early 19th century, due the global situation as well as the political instability in China forced many Chinese to find a new place to escape from their miserable life. In the 19th century China was under imposed by the wars with Western powers and present rebellions caught China along with the significantly increasing population, especially in Fujian and Guang Dong. Facing an inhospitable hilly interior and land shortage. Moreover, the natural disorder, such as floods and droughts in the area resulting from famine and massive death, the situation in Guangdong and Fujian was under disorder resulting in a population exodus from the homeland into a new home. Indeed, the Chinese migration to Thailand occurred before the 19th century, and they settled as a community that played a great role not only in economic growth but also in the political sphere, especially in Siam at that time. Nevertheless, the largest Chinese migration from Southern China heavily occurred during the late 19th. The expansion of the Chinese community in Thailand was related to the modernization of the Siamese government, indeed, they needed manpower to create a mega project infrastructure which was the train to connect the capital city with the regional economy, which caused the expansion deeper into the land (Coste, 2006).

In 1855, Siam made an attempt to integrate into the global capitalist economy. Causing the consecutive change not only political economy but also social level. The Siamese economy became under European imperialism that control all aspects of the world economy through their industries and trade. Theoretically speaking, the early Chinese community settlement was concentrated in central and Southern Thailand due to accessibility from the sea as well as riverways, and the train was another factor that energized the expansion of the Chinese community in the inland part of Thailand, especially Northeastern Thailand. However, Ubon Ratchathani was an exceptional case because there was evidence that proved the existence of the Chinese community before the construction of the railway networks in 1930. This research argues that Ubon Ratchathani considered how what are the factors that involved the Chinese migration process in the Ubon Rachathani community before the railway's network reached. The first part will bring us to understand the Chinese migration theories. Following how the Chinese community emerge in Northeastern Thailand.

Objective

1. To answer the development of Ubon Ratchatani's Chinese Community through Siamese new economic integration.
2. To argue how international politics impact the immigration of the local and Chinese communities.

Overview of Chinese immigration in Thailand

Chinese migration into Southeast Asia, specifically Thailand, was primarily driven by official and private trade relationships. Most Chinese migrants came from

port cities in Southern China, like Guangdong and Fujian. There are two definitions of migration and migrants. The first relates to labor needs during the industrial revolution and the second involves government-controlled immigration policies. In the past, migration often led to assimilation, while modern nation-states focused on categorizing and regulating newcomers. The impact of political ideologies on host countries introduces the concept of sojourning, which refers to temporary residence with the intention to return home. The Chinese norms surrounding sojourning differ significantly from those of modern nation-states when examining emigration and the actions of overseas Chinese (Wang Guang Wu, 2000, p. 39).

Exploration of Overseas Chinese already become a global issue, and it always raising new theoretical problems and empirical challenges, there are many studies to answer the pattern of Chinese immigration into other regions, especially in Southeast Asia. The most immediate response is the reason why the Chinese people migrated to Southeast Asia because of the trade opportunity. Nevertheless, the sentiment of Chinese migration obtainable by the words *Yimin* (moved people), which concerns the movement of people to border areas to secure the frontier or those from areas of agricultural failure to place where more abundance in terms of food (Wang Guangwu, 2000). They can do cultivation. Followed by *liumin* (dispersed people), the movement of refugees that were impacted by the war, natural disasters, and food famine. And *nanmin* (refugee) is the flight of exiles for a host of reasons, including rebels, criminals, and other fugitives from the law. These are the three common migration patterns that energized the Chinese to move overseas. In the late 19th century, the migration filled the more thinly populated areas, the uplands, and the marshy dwelt district on the coast. Also, he argues that another factor that is not concerned with the problematic issue in mainland China but also an official

mission, such as the religious pilgrims who sought out holy tasks after their mission has been completed. Similarly, merchants who traded overseas would have made regular journeys on return trip each following the monsoon due to their Chinese junk relying on the wind.

Tributary and private trade also caused Chinese immigration to Southeast Asia. Southeast Asia ancient kingdoms desired to sell tin, spices, and varieties of forest merchandise with a high profit. They also sought to import Chinese luxury products such as ceramics, tea, and silk, which represent a status symbol, as well as other metals. Asian rulers sent a mission called Jin Gong (进攻) as a tributary and diplomatic mission considered the procedure of official recognition of the kingdoms under the Sino-economic system which dominated Southeast Asia before the 19th century. On the other hand, the Chinese saw tributary relations as a political acknowledgment of Chinese hegemony rather than commerce (SNG & Bisalputra, 2015).

The migrated Chinese people could be categorized into two main types; the old Chinese and the new Chinese. For the old Chinese who migrated to Southeast Asia. The old Chinese could be described into four waves. The first wave was the Chinese merchant who settled down in the port cities in Southern Thailand, for example, Surat Thani, Nakorn Srithamarat, and Pattani. They possibly migrated since the Tang dynasty because there were some accounts from Chinese pilgrims who recorded the existence of the Chinese community in Southern Thailand and nearby ancient kingdoms in the Malay peninsula. The second wave was the Chinese people who settle down in Ayutthaya, the political and economic center of Siam. They have successfully transformed themselves from sojourners to high court ranking officers. They served as royal servants who were responsible for the Eastern Sea trade for the

Siamese court. The third wave was the Chinese who migrated to Siam after the fall of Ayutthaya in 1767 A.D. until 1868 A.D., most of them were Southern Teochew Chinese who migrated to Thailand because the Teochew Chinese King Taksin (King Thonburi) whose ancestry was Teochew Chinese. And the fourth group were the Chinese who migrated during the reign of King Chulalongkorn (1868 A.D.-1910 A.D.), which was the age of modernization. In order to modernize the country, many infrastructures were constructed with a massive labor force, and the Chinese were the main manpower. These four waves were considered the old Chinese. Meanwhile, the fifth wave migrated after King Vajiravudh (1910 A.D.-1925 A.D.), China faced a turning point under the Xinhai revolution (辛亥革命) in 1912 A.D. that spread the idea of nationalism as well as liberal democracy among the Chinese. The new Chinese created concern for the Siamese government due to ideological conflict. Therefore, the fifth wave initiated strict migration control more than any other waves. With the strong new identity along with liberal ideology, the new Chinese immigrant became more distinguishing than the earlier four waves. (Burusatanaphand, 1995)

Skinner (1957) illustrated the old Chinese identity in his writing, they earned respect from the local Thai people, since the heyday of the Ayutthaya Kingdom (1353 A.D. -1767 A.D.), they were able to penetrate Thai elite society and became part of the political power. Once they have migrated and settled down in the new homeland, their identity also begins to be assimilated and live in harmony with the Thai people. They had developed their social status equivalent to Thai elite families. While the old Chinese successfully assimilated into Thai elite society and were considered as Thai elite families, the new Chinese were not accepted due to the newly introduced nationalism concept which contradicted with Thai national identity that dominated under a monarchy. They had been questioning their loyalty from both

the Thai and the old Chinese because they were viewed as the sojourner who only sought prestige and wealth back to their homeland. Nevertheless, the new Chinese managed to adapt to Thai society but with a sense of distrust from Thai society. For instance, the new established government in China also utilized oversea Chinese to support their new political regime in world politics.

Bringing up the rear, explaining the development of Chinese society in Thailand, it could not be described in the case study of the Chinese community in Northeast Thailand because they were isolated from central Thailand. The explanations could not cover all the arguments that occurred in Northeastern Thailand. According to research, it had shown that the Chinese migration was not initiated after the railway Korat Railways line was constructed pattern but occurred earlier.

Conceptual Framework and conceptual framework

This research was based on qualitative research to understand how people experienced the world. While there were many approaches to qualitative research, they tended to be flexible and focused on retaining rich meaning when interpreting data.

1) Observations: recorded what you had seen, heard, or encountered in detailed field notes. 2) Interviews: personally asked people questions in one-on-one conversations to gather oral history information. 3) Documented research from official records from Thailand National Archive and the memoir that described the past related to the research focus. 4) Observation in the research site, and 5) Triangulation solution for checking consistency with other sources.

Methodology and research design

This research was based on qualitative research to understand how people experienced the world. While there were many approaches to qualitative research, they tended to be flexible and focused on retaining rich meaning when interpreting data. 1) Observations: recorded what you had seen, heard, or encountered in detailed field notes. 2) Interviews: personally asked people questions in one-on-one conversations to gather oral history information. 3) Documented research from official records from Thailand National Archive and the memoir that described the past related to the research focus. 4) Observation in the research site, and 5) Triangulation solution for checking consistency with other sources.

Area Scope

This research article focuses on the Ubon Ratchathani old town areas, interviewing the Overseas Chinese community who shared oral history within the area located in Mueang District, Ubon Ratchathani University.

Results

The Emergence of Chinese Community in Isan.

Based on primary sources and secondary source cross-checking with Triangulation solution. Railways construction is usually seen as the very first modern massive transportation that supports the flow of commodities and people movement only, but it also could be considered for a political purpose as well due to the new policy associated with the world situation. The improvement of railways transportation encouraged Chinese people to expand the community into the inner land region for a new opportunity for life improvement. The Chinese existed in the

Northeastern region and could be traced back to the 17th century, they discovered the Chinese activities through caravan trade and river trading from China to Luang Phrabang. Yoshiki Mozuhawa confirmed that hill zones near Laos and Cambodia in the modern day, there were Chinese brought goods in exchange with gold and other goods from Mon-Khmer speaking tribes. However, there is no evidence that proved the Chinese settlements in Isan before the 19th century (Mozuhawa, 2002).

Figure 1

The Old Land Trade Route Connected to the Sea before 19th Century Source: Mitrearth

Railways were built in French Indochina and Thailand to achieve economic and political goals. The railways in French Indochina were built to expand European powers' interests in China and to enable transportation to Yunnan. Instead of the rich

Chaophraya basin, Thailand's first state railway, the Khorat line, climbed the Dong Phrayaten Mountains to the Khorat plateau. The railways had both commercial and military goals, as the Thai government was anxious about French development in Indochina. In 1888, the French took advantage of political upheaval in Bangkok to annexe the province, resulting in violent confrontations with Thailand. The Khorat line was built to fight French political objectives and safeguard the conflict region by allowing military soldiers and arms to be transported. The fundamental motivation for the line 's primary motivation was to protect Thailand's state security from colonial expansion. (Kakizaki, 2012)

Nevertheless, railway construction projects also lead to the improvement of transportation and serve trade activity. Originally Isan was considered a faraway region, during the rainy season, the Northeastern became 'Further' region from Bangkok, and the only way to reach the Northeast region was through land transportation and river networks. In the dry season, Mun and Chi river as the speed of rowing boats slowed down and steamer could only navigate with limited certain parts of the river not available to all. Meanwhile, the overland transportation that always relies on caravan trade that used buffaloes were delayed due to wet conditions during rainy season. This made the Northeastern region isolated during the weather condition. When the train was introduced, time distance from Bangkok to Northeastern was reduced were shorten from 14 days from Bangkok to a single day. Since train was introduced in Northeastern Region it has greatly reduced time-distances (Kakizaki, 2012).

The Khorat line railway facilitated the transportation of various commodities, bringing significant changes to the Northeastern region. Previously, goods were exchanged between villages through a cottage industry and caravans that

transported items such as salt, pottery, ore, textiles, and forest goods. With the advent of the railway, new commodities like rice, pigs, and wood saw a noticeable increase in flow. Rice, in particular, became a crucial export product after the country opened up in 1855, but the overland trade posed challenges for transporting these goods from Bangkok. The railway reduced transportation costs, making it economically viable to export rice from Khorat via Bangkok. This resulted in a substantial increase in rice transported along the Khorat line, exceeding 100,000 tons in 1905 and reaching 200,000-300,000 tons per year from 1909 onwards (Teerasasawat, 2008).

Before the railways, rice could be transported by water, the shipment of pigs only started with railways. Chinese people who raised pigs satisfied market demand by living close to their markets, in cities such as Bangkok. When the railways developed in the Northeastern region, raise pigs' industry become more popular in Isan as the main exportation site to major cities, while the rice industry in Northeastern Thailand significantly increased because of the railways development. The Chinese people see the opportunity for economic prosperity in the so-called faraway land due to the railways development (Teerasasawat, 2008).

The rise of the Northeastern rice milling sector was affected by changes in trade policies in mainland Southeast Asia. Global price increases, as well as events such as the Second Anglo-Burmese War and the French annexation of Saigon, offered up new trading prospects in the 1850s. In 1855, Siam's King Mongkut relaxed trade regulations, allowing the official export of rice. The French consolidated their grip on Indochina, including Cambodia and Cochin China. Due to these reforms, which resulted in free rice trading and higher prices, the Chinese in the Northeastern region transitioned from transient traders to industry owners. The

changing international politics provided an opportunity for them to transform. (Owen, 1971, p. 86).

Ubon Rachatani was considered as a very important strategic-location, it was located not far from the Mekhong river, the mother of river in Southeast Asia and connected with Chi and Mun rivers that allows Ubon Rachatani to contact with other mainland settlements. Since the economic reform in 1855 as well as political reform in 1884, Chinese people see it as opportunities for prosperity due to the economic reform that gradually rising in the Northeastern area, Chinese people transform themselves into a middleman who brought goods from Bangkok to the Northeastern region and gathered products from the northeastern region to Bangkok in the same time. Thus, this encourages Chinese people to move deeper far from the sea and become the overland Chinese.

The trail of the Chinese Community in Ubon Ratchathani before the railways construction in 1930

In the record of travel in Travels Northeast Thailand's Economy in 1883-1884, he illustrates the permanent Chinese community in Ubon city that is concerned with the trade activity. This describing while the French exploration during the colonial expansion on the right side of the Mekhong River, he mentioned about the Chinese trade activity that described the China town as a Chinese shop in front of the governor's residence where located near Wat Luang temple in the middle of the city, there were only a few remained early Chinese shop house along the road. Nowadays, this road where the China town located was known as Thanon Luang (the royal street) that refers to a road that connects with the royal palace. At the end of the Thanon Luang street lie down to the river bank, the Ubon Chinese people called this particular place as "Guangdong Port" which refer to the Chinese port where

considered as the trade port for the Chinese people for import and export the goods from other regions and delivered to be sold at the Talad Yai market (the Central Market) not far from the port.

Within the same area, the Buddha Gong shrine where enshrine the local Chinese deity called Ben Tou Gong (本头官), who considered the deity of the community for the Chinese community crafted with local folk art enshrined traced back to king Rama V located not far from mentioned places. The shrine also served educational institution section for the local Chinese to teach the Chinese language it was so called Zheng Meng Chinese school (整蒙) before it was relocated and elevated into Hua Qiao Gong Huk (华侨公学) the first official Chinese school in Ubon city in the 1930s. Thus, it considered the tangible historical elements, it proved that this area is considered the first Chinatown in Ubon city (Aymonie, 2000).

Archaeological evidence suggests that the Chinese community was present in Ubon Ratchathani prior to the completion of the railway in 1930. Examples include Sino-Vietnamese stucco architecture at Wat Supattaram and Chinese people shown in mural paintings at Wat Na Kwai, both of which date from the late nineteenth century. Furthermore, the Chinese contributed to Buddhism in Ubon Ratchathani by renovating temples and donating Buddhist books to local temples.

Figures 2-3

(Left) The Ben Tou Gong Shrine before the Renovation in 2015/ (Right) The Oldest Ben Tou Gong Figure Built with the Ubon Folk Art

Figures 4-5

(Left) the Buddhist Lacquer Cabinet Written in Thai Refer to the Chinese Donator

(Source: Pakorn Pukahuta)

(Right) the Chinese Figure Appeared on the Mural Painting at Wat Na Kwai, Ubon Ratchatani

The archaeological evidences also can prove the Chinese settlement in Ubon from the role on Buddhism's main supporter from several royal temples in Ubon city that could be shown in artifacts and memoirs this has proven that the Chinese were not only settled but also blend in the local society to the religious institution, such as, temple furniture donation or temple restoration this could be founded from the list of the donator in each temple. In return the temple allowed them to enshrine their ancestral remains in the temple as represent the great supporter. There are many Chinese tombs mixed with local architecture scattered all over the temples that the Chinese families devoted.

The Rice trade before the railways

Ubon Ratchathani situated near to Mekong River, it appears to have the Chinese community 30 years before the railway from Bangkok to Korat line was constructed to connect Bangkok and the Northeastern region. Ubon Ratchathani is considered a natural Riverlands comprised of the Mun River and Chi River that collided with the longest river in Mainland Southeast Asia. The significance of geographical of Ubon city could be divided into 2 types: the area fertility including water, rice, salt that is able to feed the community for further expansion. Ubon Ratchathani connected with other settlements with the river networks, natural resources, and culture outside from the area were flown to Ubon city. Thus, the importance of the geographical location allow Ubon to transform into the regional trade center after an official establishment in 1792 (Chaiyapanichaya, 2012).

Besides, Mekhong river, the blood vein of mainland southeast Asia, there were many important river networks pass through Ubon city, for example, Chi River, Xe Bok, Xe Bai, Lum Dom Yai, Lum Dom Noi all of these rivers will collide with Mun river before it flow into Mekhong, so it facilitates trade activity in Champasak. According to a French report in the late 19th century, the salt merchants carried goods to be sold in Champasak through the Mekhong river. While Mekhong river facilitates trade activity on the left side of the Mekhon river, the Mun river and Chi river enable land trade for Kula Longhai plain connected other minor cities. (Chaiwanichaya, 2012). Furthermore, the natural landscape of Ubon is the river basin and upland allows rice growing community to be developed as well as other forest goods. Although, other minor cities in the northeastern region could not further develop because due to the rainy season, floods spread out several cities. Indeed, there were many minor cities established far from the river bank in which will affect the food

production during the dry season along with trade activity through caravan trade. Unlike Ubon city, it situated on the upland beside the Mun river, Ubon city became more prosperous because the geographical location allowed Ubon to continuously developed. Thus, with the geographical where Ubon city is located, Ubon attracted Chinese sojourners to establish their community in Ubon Ratchathani (Chaiwanichaya, 2012). The survey data from Étienne Aymonier showed the image of Ubon city in the settlement area. He was a French surveyor who was in Ubon from the 2nd to the 24th of December, 1883. He described the city structure and ethnic makeup at that time. The Khum, or residence of the Chau (local ruler) in the center of the city, was surrounded by a brick wall. Opposite this wall, several Chinese shops had displays of fabric, crockery, safflower, and other items.

There were historical records witness the land trade activities evidences proved how geographical location facilitated land trade network in the Northeastern region in 1886 : ...*On a small boat, Nai Kum reported an incident with a Chinese trader named Heng Pu. Heng Pu's caravan was ambushed by 20 armed bandits between Som village and Tacharng pier while going from Nakorn Rachasima (Korat) to Ubon Ratchathani for trade. Heng Pu and his soldiers were shot, and Heng Pu died instantly. The thieves grabbed rhino horns, ivory, silks, and money, but they left behind pelts and other horns. This episode, along with earlier attacks on caravans and Chinese businessmen, instilled dread and discouraged visitors from visiting Ubon. However, there were still 500 buffalo carts loaded with products in Ubon city...* (Thailand National Archive KR5 M/59)

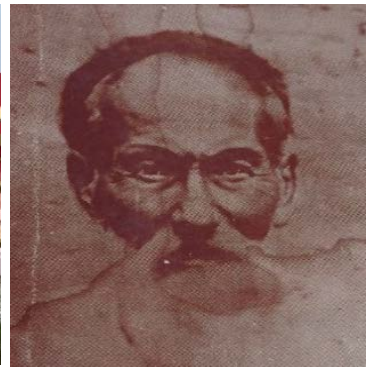
Furthermore, Ubon city was the center for the rice trade in Northern Isan where rice could be transported from Pibul Mangsahan city, the city had been served of rice production. Since Siam (Thailand) signed the Bowring treaty with Great Britain in

1855, the country achieved commercial and political opened up Siam to Western influence and trade. Siam enable to access the world market, and the top export of Thailand was rice. Rice industry became the main export for the major powers to feed their colonies, rice milling industry became a new business for the Chinese investor (Latham, 1983). Pibul Mangshahan city is considered the largest rice production for export to Bangkok as well as border trade with French Indochina in the late 19th century. Tae Jui (Zheng Zui 郑水) or titled as Luang Sri Poka, the most well-known Teochew Chinese who migrated from Korat Chinese community, became the tax collector for the Chinese merchants in Ubon city (Sritanyarat, 2022).

Figures 6-7

(left) *The Portrait Luang Sripoka (Tae Zhui/郑水)* (source:Sritanyarat Association)

(right) *Luang Sripoka Tomb at Wat Supatnaram Worawihan*

When Tae Jui moved to Ubon, he married a Thai-Korat wife and then Lao-Ubon wives. He worked in the rice milling industry, importing rice from Pibul Mangsahan and distributing it across Siam (Thailand) for border sales. Tae Zui received the title of Luang Sri Poka from the last local monarch of Ubon city and served as the

leader of the Chinese community in Ubon Rachatani, collecting taxes and functioning as a juridic officer among foreign traders. Later, he changed his name to Sri Tanyarat, which means 'excellent grains,' in reference to their old business. Chinese individuals owned various rice mills in Ubon, notably Xiang Chun milling and Ang Sieng Huak. Ubon's advantageous geographical location and new (Latham, 1983).

Figures 8-9

(left) the Guangdong Port and the Rice Mill (Source: Thailand National Archive)/

(right) The ruin of the abandoned rice mill

Discussion

The implementation of the new trading policy resulted in the transformation of Chinese migrants into permanent residents in Northeastern Isan. This allowed them to establish businesses and gain local political influence, as evidenced by the accounts of local Chinese residents. The construction of the Nakhon Ratchasima train station was completed in 1901, with the Siamese government expressing its desire to extend the railway line to Ubon Ratchathani and Udon Thani in 1917. The Ubon Ratchathani train station was officially opened in 1930 (Wipacpotchanakit, 2003).

Ubon Ratchathani held significant international importance as a hub for colonial expansion and served as a crucial factor in the Siamese government's political security. The Chinese community played a vital role in ensuring the government's stability in the border region, particularly concerning taxation and economic development. While the Chinese community benefited by elevating their social status and eliminating their outsider status, they also seized the opportunity to consolidate their power and eventually transition from migrant status to full-fledged Thai citizenship. It remains a promising prospect to explore how the Chinese people managed to maintain their cultural identity while undergoing this transformation into Thai citizens. (Wang, 2000)

Recommendation

This research could be expanded to provide insights into the involvement of the Chinese population in local politics in Northeastern Thailand. Furthermore, establishing a link between this research and China's continuous development in mainland Southeast Asia could provide a crucial context. Furthermore, conducting this research could aid in developing a local cultural tourism plan, thereby increasing appreciation and exploitation of cultural assets in the region.

References

- Anonymous. (1886). *Monthon Lao Kao* [public notice]. *King Rama V Ministry of Interior* ๑๕ 5 ๙/59. Thailand National Archive. [in Thai]
- Aymonier, É. (2000). *Isan travels: Northeast Thailand's economy in 1883-1884*. Bangkok: White Lotus Press.

- Burusatanaphand, W. (1995). Chinese identity in Thailand. *Southeast Asian Journal of Social Science*, 23(1), 43–56. <http://www.jstor.org/stable/24492376>
- Boonmee, L. (2019). The effects of franco-siamese treaties on Ubon Ratchathani urban landscape transformation. *Nakhara: Journal of Environmental Design and Planning*, 17, 43–54. doi:10.54028/nj2019174354
- Chaiwanichaya, S., & Hemanak, H. (2008). *The changes of the society in Ubon Ratchathani* [Research report]. Ubon Ratchatani: Ubon Ratchathani University. [in Thai]
- Chotimanon, C. (2022). *The development of the Chinese community in Ubon Ratchathani* [interview]. Hua Qiao Gong Huk School
- Families and Friends. (1994). *Memoir of Khun Mae Inn Kamonlapon (Sritanyarat) for the cremation ceremony* [memoir]. Bangkok: Wat Makutkasat. [In Thai]
- Kakizaki, I. (2012). *Rails of the kingdom: The history of Thai railways*. White Lotus Press.
- Kietisak, M. (1976). *Chinese society in Thailand*. Royal Thai Army Academy.
- Latham, A J., & Neal, L. (1983). The international market in rice and Wheat, 1868-1914. *The Economic History Review*, 36(2).
- Masaharu, Y. (2003). *On the economic history of the Kingdom of Laos from the 14th to 17th centuries from “hinterland state to semi port state”*. Bangkok. [in Thai]
- Masaharu, Y. (2017). *On the relocation of the capital of the Lan Xang Kingdom*, Matichon Press.
- Owen, N G. (1971). *The rice industry of Mainland Southeast Asia 1851-1914*. The Siam Society.

- Pakahuta, P. (2019). *The Buddha images of Ubon Ratchathani style: The historical and local Buddhist arts relation*. The Research Institute of North-eastern Art and Culture. [in Thai]
- Patanasitubon, N. (2022). The life of the Chinese people during the second world war [interview]. The property and financial secretary of the University of Ubon Ratchathani. [in Thai]
- Ratanasin, P., & Son. (1990). *The history of Wat Klang Mueng Ubon. Printed for the royal Katina ceremony, his majesty assigned Petchyu Ratanasin and her son to conduct on the ceremony* [memoir]. Ubon Ratchatani. [in Thai]
- Skinner, G. W. (1962). *Chinese society in Thailand an analytical history*. Cornell Univ. Pr.
- Sng, J., & Phisanbut, P. (2015). A history of the Thai-Chinese / Jeffery Sng and Pimpraphai Bisalputra.
- Sritanyarat Family. (1988). *The legend of Wat Supatnaram Worahiharn: Printed for the royal Katina ceremony, his majesty assigned Petchyu Ratanasin and her son to carry on the ceremony* [memoir]. Ubon Ratchatani. [in Thai]
- Sritanyarat, N. (2022). *History of Luang Sripoka, The founder of Sritanyarat Family* [interview]. Nitipat Sritanyarat's Lawyer Center.
- Sritanyarat, T. (2022). *History of Sritanyarat family* [interview]. The former local politician.
- Tan, B. C. (2016). *From immigrants to citizens - changing identities of the Chinese in Malaysia*. Ethnicities, Personalities, and Politics in the Ethnic Chinese Worlds, 3–17.

- Tanlert, S., Metananon, A. M., & Thecharoongphaisan, N. (2016). *History of ethnic Chinese in Mueang Ubon Ratchathani from 1868 to 1945 A.D.* Humanity and Social Science Journal: Ubon Ratchathani University. [in Thai]
- Theerasaswat, S. (2008). *History of Isan Chinese* (Research report). Center for Research on Plurality in the Mekong Region. [in Thai]
- Thongchaiprasit, W. (2022). Chinese community and the Cold War [interviewing]. The Ben Tou Gong Shrine president.
- Trang, T. V. (2015). Chinese identity negotiation by Chinese Vietnamese women in Cho Lon community, Ho Chi Minh City, Vietnam through the Use of Chinese at Home. *Journal of Mekong Societies*, Khon Kaen University. [in Thai]
- Wang, G. (2000). *The Chinese overseas*. Harvard University Press.
- Wipacpotchanakit, T. (2003). *History of Isan*. Bangkok: Thammasat University Press. [in Thai]

Author

Mr. Kotchaphop Kornphetcharat
Governance Program, Faculty of Political Science
Ubon Ratchathani University
85 Sathonmark Rd., Ban Si Khai Subdistrict, Warinchamrap District,
Ubon Ratchathani Province 34190
Email: Kotchaphop.k@ubu.ac.th

บุหรี่เถื่อน: ข้อเสนอมาตรการเชิงนโยบายการแก้ไขลักลอบ
นำเข้าทางชายแดนไทย – กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

**Illegal Cigarettes: Proposals for Policy Measures to Solve Smuggling
Imported by Thai-Cambodian Border in the Eastern Provinces**

นักรบ เถียรอำ¹ / จุตินันท์ ขวัญเนตร² / อังศุมาริน สุขชัยรัตนโชค³

Nak-rob Dhian-am / Jutinan Kwunnate / Aungsumarin Suchairatanachoke

¹⁻² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University

³ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat University

Received: July 7, 2023

Revised: August 19, 2023

Accepted: August 24, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.24>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและมาตรการแก้ไขการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนทางชายแดนไทย – กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออก ใช้วิธีการวิจัยเชิงบูรณาการ (Integrated Research) คือ วิจัยเชิงปริมาณ คือ การใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 395 คน โดยแบ่งเป็น 3 ชุมชนชายแดน คือ ตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 285 คน ชุมชนตำบลเทพนิมิต จังหวัดจันทบุรี จำนวน 59 คน และชุมชนตำบลหาดเล็ก จังหวัดตราด จำนวน 51 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เจาะลึกและการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์ปัญหาและแนวทางแก้ไขการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย 2) รูปแบบการลักลอบค้าบุหรี่เถื่อน คือ กองทัพมด ร้านค้าปลอดภาษี ร้านค้ารายย่อยบริเวณชายแดน การขนส่งทาง

บด้วยรถจักรยานยนต์ข้ามแดน และการขนส่งทางทะเลด้วยเรือประมง 3) เจื่อนใจ การลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน คือ โครงสร้างภาษีสรรพสามิตบุหรี่ในประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองในกัมพูชา ช่องทางตามแนวชายแดน การรับรู้ และความเชื่อของประชาชนที่มีต่อบุหรี่เถื่อน ผลตอบแทนจากการค้าบุหรี่เถื่อนมีมูลค่าสูง การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ และการขยายตัวความต้องการบุหรี่ราคาถูก และ 4) ข้อเสนอมาตรการเชิงนโยบายการแก้ไขลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน คือ บทบาทของสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายชุมชนและความร่วมมือระหว่างประเทศ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนท้องถิ่น ความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนการสร้างมาตรการและกลไกทางการเมืองสังคมภาษีและกฎหมาย

คำสำคัญ: พื้นที่ชายแดนภาคตะวันออก, บุหรี่เถื่อน, การลักลอบ

Abstract

The purpose of this research was to study the problem situation and measures to solve the smuggling of illegal cigarettes at the Thai-Cambodian border in the eastern provinces. The integrated research method was as follows: a quantitative research method was questionnaires from the sample groups of 395 people, divided into 3 border communities, Rong Kluea market, Sa Kaeo Province of 285 people, Thap Nimit Subdistrict, Chanthaburi Province of 59 people and Hat Lek Subdistrict, Trat Province of 51 people and analyzed with descriptive statistics and a qualitative research method was in-depth interviews and data triangulation. The results of the research were found that 1) problem situations and solutions to smuggling illegal cigarettes had agree level of overall, 2) the forms of smuggling illegal cigarettes were as follows: an army of ants, duty-free shops, border retail shops, cross-border land

transportation by of large carts and maritime transportation by fishing boats, 3) conditions for smuggling illegal cigarettes were as follows: excise tax structure in Thailand, economic and political changes in Cambodia, border channels, public perception and beliefs towards illegal cigarettes, benefits from the high-value illegal cigarette trade, law enforcement by government officials, and the growing demand for cheap cigarettes, and 4) proposals for policy measures to solve smuggling illegal cigarette were as follows: the roles of educational institutions, community leaders and local administration organizations, community and international cooperation networks, knowledge exchange between communities, participatory processes from the local people, religious, and the creation of political, social, tax, and legal measures and mechanisms.

Keywords: eastern border area, illegal cigarettes, smuggling

บทนำ

การลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน (หนีภาษี) เป็นปัญหาที่พบในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก ซึ่งการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนดังกล่าว ในปี ค.ศ.1995 (พ.ศ.2538) การลักลอบนำเข้าบุหรี่ ประมาณ 4 แสนล้านมวน ซึ่งเท่ากับประมาณ 1 ใน 3 ของบุหรี่ย่านนำเข้าถูกกฎหมายทั้งหมดทั่วโลก (Torsanguan, 2013) การลักลอบข้างต้น นอกจากจะทำให้รัฐต่าง ๆ สูญเสียรายได้จากการเก็บภาษีอย่างมหาศาลแล้ว บุหรี่เถื่อนยังทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อการบริหารจัดการประเทศมากมาย เช่น เมื่อบุหรี่เถื่อนสามารถนำเข้าภายในประเทศได้ ก็จะมีราคาค่อนข้างถูกลงมาก อาจมีผลต่อกำลังซื้อของคนในประเทศ หากในแต่ละประเทศนั้น ๆ กำหนดนโยบายเพิ่มภาษีบุหรี่ เพื่อให้คนที่มีกำลังซื้อน้อยเลิกสูบบุหรี่ หรือสูบบุหรี่น้อยลง และป้องกันนักสูบหน้าใหม่ แต่หากมีบุหรี่เถื่อนเป็นทางเลือกในการสูบ นักสูบเหล่านั้น ก็อาจหันมาสูบบุหรี่เถื่อนเพิ่มมากขึ้น

(Thailand Tobacco Monopoly, 2017) จะเห็นได้ว่า นอกจากบุหรี่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูบและผู้รับควันบุหรี่แล้ว รัฐยังสูญเสียรายได้จากการเก็บภาษีบุหรี่เหล่านั้นอย่างมหาศาล เป็นต้น

ขณะที่ปัจจุบันเป็นที่รู้กันว่าที่มาของบุหรี่เถื่อนนั้น เป็นขบวนการที่บริษัทบุหรี่รู้เห็นและเป็นขบวนการที่มีอาชีพดูแลอยู่ บุหรี่เถื่อนมีประโยชน์อย่างมหาศาลต่ออุตสาหกรรมบุหรี่ เพราะอย่างไรก็ตาม บุหรี่ก็ยังคงขายออกสู่ตลาดนารายได้เข้าสู่ผู้ผลิตแต่รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ ต่างหากที่จะสูญเสียรายได้จากการเก็บภาษี บุหรี่เถื่อนจะมีราคาถูก ซึ่งทำให้เด็กสามารถซื้อบุหรี่ได้ บุหรี่เถื่อนไม่ต้องเสียภาษีใด ๆ หรือไม่มีข้อจำกัดในการส่งออก และบริษัทบุหรี่ใช้ข้ออ้างเรื่องบุหรี่เถื่อนมากดันรัฐบาลไม่ให้ขึ้นภาษีบุหรี่ สำหรับประเทศไทยในช่วงที่ยังไม่เปิดตลาดบุหรี่ให้แก่บุหรี่ต่างประเทศ การกระจายบุหรี่เถื่อนจะเป็นไปเพื่อให้ลูกค้ารู้จักและนำไปสู่การเปิดตลาดบุหรี่ในอนาคตต่อไป แต่สำหรับประเทศที่เปิดตลาดแล้ว บุหรี่เถื่อนจะมีราคาถูกกว่าบุหรี่ที่เสียภาษี ซึ่งจะเพิ่มข้ออ้างของบริษัทบุหรี่เพื่อไม่ให้ขึ้นภาษีอีก เพราะจะทำให้มีบุหรี่เถื่อนมากขึ้น (Ritthipakdi, 2007)

ภายใต้การรวมกันเป็นประชาคมอาเซียน จังหวัดในเขตชายแดนภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด ถือเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บนเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นจังหวัดประตูสู่อาเซียนที่มีการเคลื่อนย้ายไปมาของสินค้าต่าง ๆ รวมถึงการลักลอบนำบุหรี่เถื่อนเข้าทางบริเวณชายแดนด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวย มีทั้งภูเขาและทะเล ซึ่งโครงการวิจัยนี้ได้กำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 พื้นที่ คือ จ.สระแก้ว มีจุดผ่านแดนถาวร 1 แห่ง ได้แก่ ด่านถาวรบ้านคลองลึก อ.อรัญประเทศ เป็นเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา บ้านปอยเปต อ.โอโธรว จ.บันเตียเมียนเจย จ.จันทบุรี มีจุดผ่านแดนถาวร 2 แห่ง ได้แก่ ด่านถาวรบ้านแหลม อ.โป่งน้ำร้อน เป็นเขตติดต่อกับบ้านกร้อมเรียง อ.กร้อมเรียง จ.พระตะบอง และด่านถาวรบ้านผักกาด อ.โป่งน้ำร้อน เป็นเขตติดต่อกับบ้านคลองจะกร้อม กรุงไพลิน นอกจากนี้ จ.จันทบุรีมีจุดผ่อนปรน 3 แห่ง ได้แก่ จุดผ่อนปรนบ้านซันตารี อ.สอยดาว เป็นเขตติดต่อ

กับบ้านโอดำควน อ.พนมปรัก จ.พระตะบอง จุดผ่อนปรนบ้านบึงชนงล่าง อ.โป่งน้ำร้อน เป็นเขตติดต่อกับบ้านสวายเลง อ.กรือเมียง จ.พระตะบอง และจุดผ่อนปรนบ้านสวนส้ม อ.สอยดาว เป็นเขตติดต่อกับบ้านโอดัวะ อ.พนมปรัก จ.พระตะบอง และ จ.ตราด มีจุดผ่านแดนถาวร 1 แห่ง ได้แก่ ด่านถาวรบ้านหาดเล็ก อ.คลองใหญ่ เป็นเขตติดต่อกับจามเยียม อ.มณฑลสีมา จ.เกาะกง และมีจุดผ่อนปรน 2 แห่ง ได้แก่ จุดผ่อนปรนบ้านหมื่นดำน ต.บ่อพลอย อ.บ่อไร่ เป็นเขตติดต่อกับบ้านศาลเจ้า อ.สัมลุด จ.พระตะบอง และจุดผ่อนปรนบ้านมะม่วง ต.นนทรี อ.บ่อไร่ เป็นเขตติดต่อกับบ้านฉอระกา อ.ตำรุค จ.พระตะบอง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ Prutipinyo (2013) เรื่อง การติดตามผลการค้าเสรีในเครื่องคัมแอลกอฮอล์ ผลการศึกษา พบว่า แรงจูงใจ หรือ ปัจจัยที่ไปหนุนเสริมให้เกิดการค้าเสรีเหนือหนีภาษีชายแดน คือ ขนาดของระบบเศรษฐกิจ การได้รับผลตอบแทนสูง กระบวนการผลิตเสรี (กรณีบุรีปloomก่อนข้างล่าง) มีเทคโนโลยีในการผลิตที่ไม่ซับซ้อน และยังสามารถเคลื่อนย้ายเครื่องมือในการผลิตจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งได้โดยสะดวก รวมทั้งต้นทุนในการผลิตที่ไม่สูงเกินไป กระบวนการกระจายสินค้ากระทำได้ง่ายและกว้างขวาง เพราะมีเครือข่ายร้านค้าปลีกจำนวนมาก และการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ

ขณะทำงานวิจัยของ Chunta (2015) เรื่อง การลักลอบค้าเสรีเหนือหนีภาษีชายแดน ภาคเหนือไทย-ลาว-พม่า: สถานการณ์และแนวทางการสร้างกลไกความร่วมมือในการควบคุมระหว่างไทยและเพื่อนบ้าน ผลการศึกษา พบว่า สถานการณ์การค้าเสรีเหนือหนีภาษีชายแดนทางภาคเหนือ ๑ มีการลักลอบเสรีเหนือหนี 3 ลักษณะ คือ เสรีปloomยี่ห้อต่างประเทศ เสรียี่ห้อต่างประเทศที่ไม่เสียภาษี และเสรีปloomของไทย รูปแบบการค้าเสรีเหนือหนีมี 2 รูปแบบ คือ การลักลอบเสรีเหนือหนีขนาดเล็ก และการลักลอบขนาดใหญ่เป็นขบวนการในระดับอนุภูมิภาค และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลักลอบเสรีเหนือหนี กล่าวคือ โครงสร้างภาษีเสรีเหนือหนีในประเทศ การเปิดตลาดการค้าเสรี การขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ

การเมืองในภูมิภาคจากเศรษฐกิจระบบปิดมาเป็นระบบเปิด ปัญหาความไม่สงบและเป็นเอกภาพของรัฐในพม่ากับชนกลุ่มน้อย ลักษณะทางภูมิศาสตร์ตามแนวชายแดน การยอมรับของประชาชนต่ออนุหรีในพื้นที่ชายแดน ผลตอบแทนการลักลอบค้าอนุหรีเถื่อนมีมูลค่าสูง กระบวนการผลิตอนุหรีเถื่อนค่อนข้างทำได้ง่ายและกระจายสินค้าได้อย่างกว้างขวาง และการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายไม่เข้มงวดและขาดประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม การดำเนินคดีกับกลุ่มผู้กระทำความผิดอาจเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เนื่องจากได้มีการลักลอบนำเข้ามายูเรเชีย ๆ ดังนั้น เราจะต้องพิจารณาในส่วนของการเริ่มต้นว่า ขบวนการนี้มีแรงจูงใจอย่างไร วิธีการและรูปแบบกระทำความผิดอย่างไร และพฤติกรรมการบริโภคอนุหรีเถื่อนเป็นอย่างไร ตลอดจนปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง (นโยบาย) และอื่น ๆ ประกอบกันด้วย เพื่อแสวงหาปัญหาด้านทางในการที่จะสร้างมาตรการหรือกลไกการป้องกันการลักลอบ ซึ่งอาจจะช่วยลดปริมาณการลักลอบลงมาบ้างบางระดับ และที่สำคัญคือประเด็นที่น่าสนใจที่ว่า ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่เชื่อมทุกส่วนของโลกให้กลายเป็นหนึ่งเดียวกันั้น พลวัตรของสถานการณ์ปัญหาการลักลอบนำเข้าเป็นอย่างไร และมีแนวทางการแก้ไข ปัญหาการลักลอบนำเข้าและการบริโภคอนุหรีเถื่อนหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหา และมาตรการแก้ไขการลักลอบนำเข้าอนุหรีเถื่อนทางชายแดนไทย – กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์เชิงบูรณาการ (Integrated Research) ระหว่างเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยในส่วนของวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เพื่อการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับระดับสถานการณ์

ปัญหา และแนวทางการแก้ไขการลักลอบนุหรีเถื่อนนำเข้าทางชายแดนไทย – กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก อย่างไรก็ตาม ในส่วนของวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยใช้คำถามเชิงโครงสร้างโดยกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มร้านค้าบริเวณชายแดน กลุ่มผู้สูบ/ผู้ซื้อนุหรีเถื่อน และสมาชิกชุมชนชายแดน ในขณะเดียวกันก็จะนำประเด็นคำถามที่ใช้ถามในแบบสอบถามมาถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบอีกทางหนึ่งด้วย เพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อมูลทั้งในภาพรวมและข้อมูลเชิงลึก ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บแบบสอบถามอย่างง่าย (Simple Sampling) จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ณ บริเวณพื้นที่ที่ใช้การศึกษา ประกอบไปด้วย 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) ชุมชนชายแดนตลาดโรงเกลือ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว จำนวน 23,029 คน (กลุ่มตัวอย่าง 285 คน) 2) ชุมชนชายแดน ต.เทพนิมิต อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี จำนวน 4,781 คน (กลุ่มตัวอย่าง 59 คน) และ 3) ชุมชนชายแดน ต.หาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด จำนวน 4,101 คน (กลุ่มตัวอย่าง 51 คน)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 รูปแบบ คือ

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มร้านค้าบริเวณชายแดน กลุ่มผู้สูบ/ผู้ซื้อนุหรีเถื่อน และสมาชิกชุมชนชายแดน ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การศึกษาโดยใช้เอกสาร เช่น ข่าวสาร และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured or Guided Interview) คือ การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview) และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม คือ ประสานการนำจากคณะผู้วิจัยที่ได้ลงไปสัมผัสบรรยากาศการค้าชายแดนบริเวณพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

หลังจากนั้น จะตีความตามการสังเกตการณ์ ผนวกกับข้อมูลจากแบบสอบถามและข้อมูลจากการสัมภาษณ์

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

การใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้ และแนวทางแก้ไขการลักลอบ และบริโภคบุหรี่เถื่อนนำเข้าทางชายแดน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert ที่แบ่งออกเป็น 4 ระดับ เพราะวิจัยชิ้นนี้เป็นเรื่องที่ยกย่องมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึก (Sensitive Topic) เพื่อป้องกันการปกปิดความคิดเห็นที่แท้จริง

3. การตรวจสอบข้อมูล ประกอบด้วย (1) การตรวจสอบการสัมภาษณ์โดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกันระหว่างเอกสารการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในภาคสนาม และ (2) การตรวจสอบการสัมภาษณ์โดยใช้ผู้สัมภาษณ์ที่มีจุดยืนต่างกัน เช่น กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มร้านค้าบริเวณชายแดน กลุ่มผู้สูบ/ผู้ซืบบุหรี่เถื่อน และสมาชิกชุมชนชายแดน

อนึ่ง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกนำมาสรุปและวิเคราะห์ เพื่อหาผู้ให้ข้อมูลหลักที่คุณลักษณะต่างออกไปจากผู้ให้ข้อมูลคนก่อนหน้า (Negative Cases) เพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่มาตรวจสอบข้อสรุปเดิม จนถึงระดับที่ข้อมูลที่ได้นั้นใหม่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนข้อเสนองานวิจัยที่มีอยู่ได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล 2 รูปแบบ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์และการตีความจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ตลอดจนการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ เช่น การจำแนกประเภทข้อมูล การวิเคราะห์กระบวนการ เป็นต้น และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ การวิเคราะห์ระดับสถานการณ์ปัญหา และแนวทางแก้ไขการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนทางชายแดนไทย – กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออก จะใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดเกณฑ์วัด ระดับความคิดเห็น แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ผลการวิจัย

1. ระดับสถานการณ์ปัญหา และแนวทางแก้ไขการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนทางชายแดนไทย – กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

ตาราง 1

ระดับสถานการณ์ปัญหาการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนทางชายแดนไทย – กัมพูชา
ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

พื้นที่	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	การตีความ
ชุมชนชายแดนตลาดโรงเกลือ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว	2.80	0.90	เห็นด้วย
ชุมชนชายแดน ต.เทพนิมิต อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	2.64	0.95	เห็นด้วย
ชุมชนชายแดน ต.หาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด	2.81	0.73	เห็นด้วย

จากตาราง 1 ระดับสถานการณ์ปัญหาการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนทางชายแดนไทย – กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก กล่าวคือ ชุมชนชายแดนตลาดโรงเกลือ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ชุมชนชายแดน ต.เทพนิมิต อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี และชุมชนชายแดน ต.หาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 2.80$) ($\bar{X} = 2.64$) และ ($\bar{X} = 2.81$) ตามลำดับ ขณะที่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่าประเด็นที่เห็นด้วยมีความสอดคล้องกัน คือ พื้นที่ติดต่อกับชายแดนทำให้ซื้อบุหรี่เถื่อนได้ง่าย การให้บริการส่งบุหรี่เถื่อนที่ผู้ซื้อโดยตรง บุหรี่เถื่อนมิให้เลือกหลากหลายยี่ห้อ การเพิ่มภาษีบุหรี่ในประเทศไม่ได้ทำให้มีการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนที่มากขึ้น บุหรี่เถื่อนหาซื้อได้ง่ายกว่าบุหรี่ถูกกฎหมาย การมีโทษทางกฎหมายน้อยทำให้ไม่เกรงกลัว

ในการซื้อนูห์รีเดือน การลักลอบนำเข้านูห์รีเดือนเกิดจากการขนโดยรถยนต์ที่
ให้บริการของบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสูบบุหรี่จาก
นูห์รีถูกกฎหมายเป็นนูห์รีเดือน หลังจากการเพิ่มภาษีในประเทศ ประเทศมาเลเซีย
อาเซียนมีผลต่อการลักลอบนำเข้านูห์รีเดือนได้ง่ายขึ้น การลักลอบนำเข้านูห์รีเดือนมีโทษทาง
กฎหมายน้อย การลักลอบนำเข้านูห์รีเดือนเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นได้เป็นประจำ การ
ลักลอบนำเข้านูห์รีเดือนผ่านนักพนันที่อาศัยช้อยกเว้นทางกฎหมายจำนวน 200 มวน
การลักลอบนำเข้านูห์รีเดือนเกิดจากการขนส่งแบบกองทัพนวด การลักลอบนำเข้านูห์รี
เดือนเกิดจากการขนโดยรถยนต์ของผู้มีอิทธิพล และการลักลอบนำเข้านูห์รีเดือนมิได้
ทำให้ชาติเสียหายเท่ากับยาเสพติดผิดกฎหมายชนิดอื่น ๆ

นอกจากระดับสถานการณ์ปัญหาล้ำต้นแล้ว คณะผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลเชิง
คุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบการลักลอบค้านูห์รีเดือน และเงื่อนไขการลักลอบนำเข้านูห์รี
เดือนตามหัวข้อต่อไปตามลำดับ

2. รูปแบบการลักลอบค้านูห์รีเดือน

1) กองทัพนวด เป็นรูปแบบที่พบเห็นได้ในพื้นที่ที่มีแนวชายแดนทางบก
ติดต่อกัน สินค้าที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยน ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป
มีทั้งของกินของใช้ ซึ่งประชาชนกัมพูชานิยมใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากประเทศไทย และ
สินค้านิยามบางประเภท รวมถึงนูห์รีเดือนที่อาจปะปนพรางตามมากับสินค้าทั่ว ๆ
ไป ซึ่งการเดินทางเข้าออกของกองทัพนวดมักพบเห็นกันเป็นประจำ

2) ร้านค้าปลอดภาษี มักจะอยู่ในบ่อนคาสีโนบริเวณชายแดน และจะต้อง
เป็นบ่อนคาสีโนขนาดใหญ่ และมีเครือข่ายกับเจ้าหน้าที่รัฐของประเทศกัมพูชาพอสมควร
จึงจะเป็นร้านค้าปลอดภาษีได้ ร้านค้าปลอดภาษีนี้ ตามที่คณะผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์
จะมีทั้งของแท้และของละเมิดลิขสิทธิ์ปะปนกันไป และมีทั้งของใช้และของกิน ขณะที่
นูห์รีต่างประเทศก็จะมียางจำหน่าย แต่ไม่ค่อยมีคนสนใจมากนัก เพราะส่วนใหญ่ มักจะ
หาซื้อมาจากข้างนอกบ่อนคาสีโนมากกว่า เนื่องจากราคาแตกต่างกันมาก

3) ร้านค้ารายย่อยบริเวณชายแดนฝั่งประเทศไทย สามารถพบเห็นการวางจำหน่ายบุหรี่หลากหลายยี่ห้อได้ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นของละเมิดลิขสิทธิ์หรือของปลอมที่ผลิตในประเทศกัมพูชาเอง หากต้องการซื้อบุหรี่ต่างประเทศที่มีการนำเข้าจริงจะต้องไปอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครือข่ายกัน อย่างไรก็ตาม หากร้านที่วางขายอยู่ในร้านค้ารายย่อยฝั่งประเทศไทยบริเวณชายแดนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของลอกเลียนแบบหรือของละเมิดลิขสิทธิ์ (ปลอม) อย่างที่ได้กล่าวไปแล้ว หากต้องการซื้อบุหรี่ต่างประเทศจริง จะต้องเข้าไปซื้อฝั่งประเทศกัมพูชา และจะต้องให้ผู้รู้พาเข้าไปซื้อ ซึ่งเป็นเครือข่ายกัน และเป็นที่น่าแปลกใจว่าบุหรี่ปลอมที่วางขายในฝั่งประเทศไทยบริเวณชายแดน หาซื้อได้ง่าย ราคาถูกกว่าบุหรี่ที่จำหน่ายภายในประเทศมาก และที่สำคัญมิได้ถูกตรวจค้นจากเจ้าหน้าที่รัฐมากนัก ซึ่งร้านค้ารายย่อยนี้อาจเชื่อมโยงกับกองทัพมด เพราะบุหรี่ที่วางจำหน่ายจะต้องอาศัยแรงงานรับจ้างขน

4) การขนส่งที่มาพร้อมรถเงินขนาดใหญ่ข้ามแดน การเข้าออกของสินค้าระหว่างกันมีจำนวนมหาศาล ซึ่งบุหรี่เถื่อนอาจปะปนมากับสินค้าเหล่านี้ก็เป็นได้ แต่การลักลอบนำเข้ารูปแบบนี้ อาจมีปริมาณไม่มากนัก เพราะหากถูกตรวจค้นเจอจะมีผลต่อการค้าขายสินค้าถูกกฎหมายของตน และจะต้องถูกจับตาตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา

5) การขนส่งทางทะเลด้วยเรือประมงพื้นบ้านและเรือประมงพาณิชย์ การขนส่งรูปแบบนี้ ยังอาจหาข้อสรุปไม่ได้ เพราะความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักยังมีความคิดเห็นแตกต่างกันพอสมควร กลุ่มหนึ่งมีความเห็นด้วยว่าบุหรี่เถื่อนน่าจะมาทางเรือมากกว่า ทั้งการลักลอบนำเข้าด้วยเรือประมงพื้นบ้านและการลักลอบนำเข้าด้วยเรือประมงพาณิชย์ ซึ่งจะบรรจุใส่ถุงสีดำ เพื่อลบล้างสังเกตและเป็นการพรางการตรวจตราของเจ้าหน้าที่รัฐด้วย แต่อีกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่เห็นด้วยว่ามีการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนทางเรือประมงพื้นบ้านและเรือประมงพาณิชย์ เพราะรายได้จากการจับสัตว์น้ำด้วยเรือประมงมีจำนวนมาก และเป็นอาชีพสุจริต ตลอดจนไม่ต้องเสี่ยงกับการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐอีกด้วย

3. เงื่อนไขการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน

1) ปัจจัยโครงสร้างภาษีสรรพสามิตบุหรี่ยภายในประเทศ เนื่องจากโครงสร้างภาษีสรรพสามิตบุหรี่ยทั้งที่ผลิตภายในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศมีระดับราคาที่สูงมาก ส่งผลทำให้โครงสร้างราคาจำหน่ายบุหรี่ยสูงขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ประเด็นนี้น่าสนใจก็คือ หากไม่มีผู้ที่ต้องการบุหรี่ยราคาถูก ขบวนการนี้ก็มีอาจจะเกิดขึ้นได้ ตรงกันข้าม ขบวนการนี้ที่ดำรงธุรกิจมีอยู่ได้ก็เพราะมีความต้องการบุหรี่ยเถื่อนราคาถูกมาก เมื่อมีความต้องการบุหรี่ยถูกมาก ขบวนการลักลอบนี้ก็ดำรงอยู่ได้เรื่อยมา ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของตลาดและกลไกราคา

2) ต่อเนื่องจากข้อ 1) หากสามารถลักลอบนำเข้าบุหรี่ยเถื่อนมาได้ ขบวนการนี้ ก็จะได้รับคำตอบแทนที่สูง

3) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศกัมพูชา เนื่องจากประเทศกัมพูชาได้ยุติสงครามภายในประเทศ และกลับคืนสู่ความสงบอีกครั้ง ทำให้ประเทศมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเรื่อยมา ประกอบประเทศไทยก็ได้ดำเนินนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ทำให้ทั้งสองประเทศต่างได้ดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจสอดคล้องกัน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนซื้อขาย และการพัฒนาระบบคมนาคมระหว่างประเทศ สินค้าและบริการถูกผลิตขึ้น เพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นำไปสู่การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

4) ช่องทางที่สะดวกตามแนวพรมแดนระหว่างไทย – กัมพูชา พื้นที่ของโครงการวิจัยนี้ ทั้งหมดกว่า 421 กิโลเมตร รวมกับพื้นที่ทางทะเล แม้ทั้งสามจังหวัดจะมีด่านถาวร จุดผ่อนปรน และจุดเลี้ยงที่เจ้าหน้าที่รัฐเฝ้าระวังอยู่มาากมาย แต่ด้วยลักษณะภูมิศาสตร์ ความสลับซับซ้อนของที่ราบ ป่า และเชิงเขา และพื้นที่ทะเล ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐมีความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจตรา เฝ้าระวัง และการจับกุม

5) การรับรู้ และความเชื่อของประชาชนบริเวณพื้นที่ชายแดนที่มีต่อบุหรี่ยเถื่อนนั้น เนื่องมาจากประเทศไทยอนุญาตให้มีการผลิต และจำหน่ายบุหรี่ยภายในประเทศ ประชาชนในประเทศจึงเห็นว่า บุหรี่ย รวมการสูบบุหรี่ยจึงเป็นเรื่อง

เล็กน้อย ส่งผลให้นุหรีไม่ว่าจะผลิตที่ใด หรือนำเข้าจากที่ใด ก็เป็นเรื่องที่สามารถพบเห็นกันได้ทั่วไปทุกวัน โดยมีใช้เรื่องแปลกประหลาดแต่อย่างใด ซึ่งจะแตกต่างจากยาเสพติดให้โทษประเภทอื่น (นอกจากสุรา) ดังนั้น นุหรีเถื่อนในการรับรู้ และความเชื่อของประชาชนบริเวณชายแดน จึงคล้ายกับสินค้าทั่ว ๆ ไป ที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันอย่างปกติ

6) การบังคับใช้กฎหมายของทั้งเจ้าหน้าที่รัฐไทยและกัมพูชา การบังคับใช้กฎหมายไทยอาจไม่ครอบคลุมทั่วถึง และอาจไม่เข้มงวดเพียงพอ อย่างไรก็ตาม ภายหลังรัฐไทยได้บัญญัติกฎหมาย โดยได้บัญญัติระวางโทษปรับใหม่ให้มีค่าปรับที่สูงขึ้นตามปริมาณการนำเข้านุหรีเถื่อน ดูเหมือนว่าจะทำให้กลุ่มผู้กระทำความผิดเกรงกลัวโทษปรับของกฎหมายดังกล่าว แต่เหรียญมีสองด้าน เหรียญอีกด้านหนึ่งก็คือกฎหมายเปรียบเสมือนอาวุธของเจ้าหน้าที่รัฐในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน และรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ หากเจ้าหน้าที่รัฐมิได้ใช้กฎหมายในทางที่ถูกต้องตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายนั้น ๆ อาวุธนั้นก็จะกลายเป็นเครื่องมือไล่ประชาชนเสียเอง หรือใช้กฎหมายในการหาประโยชน์ส่วนตัวเสียเอง ขณะที่การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐกัมพูชายังมีน้อย ส่งผลให้มีกระบวนการผลิตสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์ภายในประเทศ และเนื่องด้วยขนาดของระบบเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชามีขนาดเล็กกว่าประเทศไทยมาก ดังนั้น การผลิตสินค้า โดยเฉพาะนุหรีเถื่อน (ปลอม) จึงมีราคาถูกมาก หากเปรียบเทียบกับราคาจำหน่ายนุหรีภายในประเทศของประเทศไทย ผู้สูบนุหรีคนไทยที่มีกำลังซื้อน้อย หลังรัฐบาลปรับเปลี่ยนสรรพสามิตนุหรี อาจหันไปหาซื้อนุหรีเถื่อนมาสูบมากขึ้น นอกจากรัฐจะสูญเสียการจัดเก็บภาษีแล้ว ผลประกอบการของโรงงานยาสูบที่รัฐไทยเป็นเจ้าของ อาจมีผลกระทบกระเทือนธุรกิจอีกด้วย

7) ขยายตัวของความต้องการนุหรีราคาถูก รูปแบบการลักลอบนำเข้านุหรีเถื่อนแบบนี้ น่าจะเป็นรูปแบบหลักของขบวนการนี้มากที่สุด เพราะความต้องการนุหรีราคาถูกมีสูง

ตาราง 2

ระดับแนวทางแก้ไขการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนทางชายแดนไทย – กัมพูชา
ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	การตีความ
ชุมชนชายแดนตลาดโรงเกลือ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว	2.85	0.82	เห็นด้วย
ชุมชนชายแดน ต.เทพนิมิต อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี	2.99	0.82	เห็นด้วย
ชุมชนชายแดน ต.หาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด	3.20	0.66	เห็นด้วย

จากตาราง 2 ระดับแนวทางแก้ไขการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนทางชายแดนไทย – กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก กล่าวคือ ชุมชนชายแดนตลาดโรงเกลือ อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ชุมชนชายแดน ต.เทพนิมิต อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี และชุมชนชายแดน ต.หาดเล็ก อ.คลองใหญ่ จ.ตราด ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}$ = 2.85) ($\bar{X}$ = 2.99) และ ($\bar{X}$ = 3.20) ตามลำดับ ขณะที่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า ประเด็นที่เห็นด้วย คือ บทบาทของสถานศึกษาในการให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน บทบาทของผู้นำชุมชนในการชี้แนะผลกระทบของการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน การสร้างเครือข่ายชุมชนในการจัดการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบของการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์ผลกระทบของการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน และการใช้ความเชื่อทาง

ศาสนาในการจัดการกับผลกระทบของการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพ 1

ภาพ 1

ข้อเสนอมาตรการเชิงนโยบายการแก้ไขลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนในเขตชายแดนภาคตะวันออก

อภิปรายผล

1. เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ในบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตและการเพิ่มภาษีสรรพสามิตบุหรี่ จะพบว่า การเพิ่มภาษีสรรพสามิตบุหรี่จะส่งผลทำให้บุหรี่ที่จำหน่ายภายในประเทศปรับราคาขึ้นอีกมาก (คิดตามค่าการผลิต) โดยประมาณ 5 – 20 บาท ซึ่งรัฐบาลคาดหวังว่าการเพิ่มภาษีสรรพสามิตบุหรี่ในครั้งนี้ จะส่งผลทำให้ผู้สูบบุหรี่น้อยลง และป้องกันผู้ที่คิดจะสูบบุหรี่หน้าใหม่ วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และบรรลุปเป้าหมายการควบคุมการบริโภคยาสูบให้ลดลง อย่างไรก็ตาม การเพิ่มภาษีสรรพสามิตบุหรี่ จนทำให้บุหรี่ที่จำหน่ายภายในประเทศมีระดับราคาสูงขึ้นนั้น อาจมิได้ส่งผลให้จำนวนผู้สูบบุหรี่

บุหรี่ลดลง มีหน้าซ้ำอาจไปซ้ำเดิมให้แก่ปัญหาเดิมให้มีขนาดใหญ่ กล่าวคือ การที่บุหรี่ภายในประเทศมีราคาสูงขึ้น ปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าบุหรี่เถื่อนที่อาศัยพื้นที่บริเวณชายแดนผ่านทางช่องธรรมชาติ หรือใช้วิธีการลักลอบพรางตาการจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย และเหตุผลประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เมื่อสินค้าภายในประเทศมีการปรับระดับราคาสูงขึ้น ส่งผลกระทบกระเทือนแก่กลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ไม่มีความสามารถหรือไม่มีกำลังซื้อสินค้าที่ปรับราคาสูงขึ้นดังกล่าว ได้ กลุ่มเหล่านี้ จำเป็นต้องหาทางออกด้วยการพึ่งพาสินค้าราคาถูก ซึ่งสินค้าราคาถูกบางประเภท สามารถหาซื้อได้จากขบวนการลักลอบนำเข้าสินค้าเถื่อนหนีภาษี ดังนั้นเมื่อประชาชนภายในประเทศมีความต้องการ (Demand) สินค้าราคาถูก (หนีภาษี) และขบวนการหรือกลุ่มผู้กระทำความผิด (การลักลอบ) มีแรงจูงใจในผลตอบแทนที่จะได้รับ เมื่อเปรียบเทียบกับการได้รับโทษที่จะได้รับต่ำกว่าซึ่งคุ้มค่ากว่ามากหากถูกจับกุม ทำให้ความต้องการในสินค้า และมีกลุ่มผู้ที่สามารถหาสินค้าเพื่อสนองความต้องการนั้นให้ได้ วงจรการลักลอบนำเข้าสินค้าเถื่อนชายแดนจึงเกิดขึ้นต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Thailand Tobacco Monopoly (2017) เมื่อมีการขึ้นภาษีสรรพสามิตบุหรี่ ส่งผลให้เกิดการลักลอบนำเข้าที่ผิดกฎหมายมากขึ้น ทั้งบุหรี่ปลอม และบุหรี่เถื่อนหนีภาษี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่มีอัตราภาษีบุหรี่และราคาขายปลีกในประเทศสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างมาก “รัฐจะได้รับรายได้จากรุกกิจยาสูบลดลง แต่ในทางตรงข้ามกลับส่งเสริมให้มีผู้สูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น”

ขณะเดียวกันแทนที่มาตรการกฎหมายดังกล่าว จะเป็นการลดจำนวนผู้สูบบุหรี่หรือป้องกันผู้สูบบุหรี่หน้าใหม่ กลับกลายจำนวนผู้สูบบุหรี่เท่าเดิม แต่รัฐต้องสูญเสียการเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่จำนวนมหาศาล อย่างไรก็ตาม แม้ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยชิ้นนี้ จะเห็นได้ว่า “การเพิ่มภาษีบุหรี่ในประเทศไม่ได้ทำให้มีการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนที่มากขึ้น” แต่ก็ยังเห็นด้วยกับ “การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสูบบุหรี่จากบุหรี่ถูกกฎหมายเป็นบุหรี่เถื่อน หลังจากการเพิ่มภาษีในประเทศ” จะเห็นได้ว่า หากราคายาสูบในประเทศปรับเพิ่มขึ้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก็

จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสูบบุหรี่เดือนอย่างแน่นอน ส่วนการลักลอบนำเข้าบุหรี่เดือนจะเพิ่มขึ้นหรือไม่นั้น กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เห็นด้วยกับประเด็นนี้ เพราะเห็นว่า บุหรี่เดือนหาซื้อง่ายจึงไม่จำเป็นต้องซื้อกับผู้ลักลอบโดยตรงก็ได้ ดังนั้น เมื่อความต้องการบุหรี่เดือนสูง จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้ลักลอบนำบุหรี่เดือนเข้ามาในประเทศมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Chunta (2015) พบว่า ผลตอบแทนการลักลอบค้าบุหรี่เดือนมีมูลค่าสูง

2. รูปแบบการลักลอบนำเข้ากองทัพนคร (การลักลอบนำเข้ารายย่อย) และการการขนส่งที่มาพร้อมรถเข็นขนาดใหญ่ข้ามแดน สอดคล้องกับงานวิจัยกับ Chunta (2015) รูปแบบการลักลอบค้าบุหรี่เดือนมี 2 รูปแบบ คือ การลักลอบค้าบุหรี่เดือนขนาดเล็ก และการลักลอบขนาดใหญ่เป็นขบวนการในระดับอนุภูมิภาค และ Prutipinyo (2013) การลักลอบนำเข้าสุราเดือนซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับการลักลอบนำเข้าบุหรี่เดือนใน 3 รูปแบบ คือ การขนส่งแบบรายใหญ่ตามชายแดน การขนส่งแบบรายย่อย และการขนส่งแบบรายบุคคล

3. ปัจจัยการลักลอบนำเข้าบุหรี่เดือน กล่าวคือ โครงสร้างภาษีสรรพสามิต บุหรี่ภายในประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศกัมพูชา ประเทศกัมพูชาได้ยุติสงครามภายใน ช่องทางที่สะดวกตามแนวพรมแดนระหว่างไทย – กัมพูชา ผลตอบแทนการลักลอบค้าบุหรี่เดือนมีมูลค่าสูงกว่าที่ขบวนการหรือกลุ่มผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษ การบังคับใช้กฎหมายของทั้งเจ้าหน้าที่รัฐไทยและกัมพูชา การบังคับใช้กฎหมายไทยอาจไม่ครอบคลุมทั่วถึง และอาจไม่เข้มงวดเพียงพอ สอดคล้องกับ Chunta (2015) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลักลอบค้าบุหรี่เดือน พบว่า ปัจจัยของโครงสร้างภาษีในในประเทศ ปัจจัยการเปิดตลาดการค้าเสรี การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองในภูมิภาคจากเศรษฐกิจระบบปิดมาเป็นระบบเปิด ลักษณะทางภูมิศาสตร์และช่องทางที่สะดวกตามแนวชายแดนของไทย-พม่า-ลาว และการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายไม่เข้มงวดและขาดประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับ Kengganpanich, Benjakul, Kengganpanich and Lattanand (2015) ศึกษา ระบบและโครงสร้างภาษีที่เหมาะสมที่มีผลทั้งต่อราคามันฝรั่ง และการเลิกสูบบุหรี่

4. แนวทางแก้ไขการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนทางชายแดน กล่าวคือ บทบาทของผู้นำชุมชนในการชี้แนะผลกระทบของการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน การสร้างเครือข่ายชุมชนในการจัดการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนท้องถิ่นในการจัดการการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประชาสัมพันธ์ผลกระทบของการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน Chumta (2015) แนวทางการสร้างกลไกความร่วมมือในการควบคุมบุหรี่เถื่อนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ การต่อต้านบุหรี่จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือในลักษณะของพหุภาคีที่ต้องมีภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะมาตรการและกลไกเชิงนโยบาย การแก้ไขการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนชายแดน ดังต่อไปนี้

1. มาตรการและกลไกทางการเมือง และสังคม การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน และสร้างมาตรการและกลไกความร่วมมือควบคุมบุหรี่เถื่อนทั้งระหว่างภายในประเทศเอง และอาเซียน ได้แก่ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐของทั้งสองประเทศ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทั้งจากเจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชนท้องถิ่น เป็นต้น โดยอาจมีการแลกเปลี่ยนความร่วมมือ และการสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจแบบอื่นแทน สร้างความร่วมมือด้วยรั้วมนุษย์ของชุมชนชายแดน สร้างเครือข่ายในระดับพื้นที่ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และท้องถิ่น (กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน) โดยอาจแลกเปลี่ยนหรือมีการตอบแทนผลประโยชน์บางอย่างให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนการสร้างแรงกดดันต่อขบวนการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อน และที่สำคัญสร้างมาตรการและกลไกในการแทรกแซง เพื่อให้ขบวนการนี้มีการกระทำที่ยากขึ้น

2. มาตรการและกลไกทางภาษี การเพิ่มภาษีสรรพสามิตภายในประเทศ อาจจะไม่มีการจำกัดและลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ตามเจตนารมณ์ของนโยบาย และกฎหมาย เพราะผู้สูบบุหรี่อาจหาช่องทางอื่นในการซื้อหรือราคาถูกมาสูบ ดังนั้น การกำหนดโครงสร้างภาษีบุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบที่มีความใกล้เคียงกันหรือเท่ากันในทุกประเทศของอาเซียน เป็นต้น หมายความว่า โครงสร้างภาษีเกี่ยวกับยาสูบและผลิตภัณฑ์ยาสูบในอาเซียน ควรจะมีโครงสร้างภาษีในรูปแบบเดียวกันและมีอัตราที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อลดช่องว่างความแตกต่างระหว่างภาษียาสูบในแต่ละประเทศ เนื่องจากขนาดระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศในอาเซียนมีความแตกต่างกันมาก แต่ในทางปฏิบัติอาจเป็นไปได้ยาก ดังนั้น แต่ละประเทศควรสำรวจขนาดเศรษฐกิจของตนเอง และใช้การคำนวณภาษีสรรพสามิตแบบผสม และจะต้องพิจารณาขนาดเศรษฐกิจภายในประเทศอีกด้วย หากมีการกำหนดโครงสร้างระดับภาษีที่แตกต่างกันมาก มาตรการเพิ่มภาษีอาจเป็นผลร้ายต่อการเก็บภาษีเพื่อเป็นรายได้เข้าประเทศก็เป็นได้ หรืออาจกำหนดราคายุทธภัณฑ์ขึ้นต่ำ เพื่อให้ผู้สูบบุหรี่สามารถเลือกหรือเปรียบเทียบราคายุทธภัณฑ์ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย เพื่อลดช่องทางภาษี อันส่งผลให้รัฐสามารถจะจัดเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อภาพรวมระดับประเทศ

3. มาตรการและกลไกทางกฎหมาย

การกำหนดโทษทางอาญา โดยอาจเปลี่ยนจากโทษจำคุกมาเป็นโทษปรับตามปริมาณของกลาง และปรับโดยคำนวณจากรายได้ของกลุ่มผู้กระทำความผิดประกอบกัน เนื่องจากที่ผ่านมา แม้กำหนดโทษจำคุกสูง ขบวนการบางขบวนการ เช่น ขบวนการค้ายาเสพติด ทุกวันนี้ยังพบเห็นว่าการกระทำความผิดและการจับกุมอยู่เรื่อยไป โทษจำคุก จำคุกตลอดชีวิต และโทษประหารชีวิตไม่ได้ทำให้ขบวนการนี้เกรงกลัวต่อโทษแต่อย่างใด และต้องมีโทษปรับสำหรับผู้ซื้ออีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้น มาตรการและกลไกจะต้องเชื่อมร้อยกับมาตรการและกลไกทางด้านสังคม และมาตรการและกลไกทางภาษี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบนำเข้าบุหรี่เถื่อนหรือสินค้าหนีภาษีอื่น ๆ บริเวณชายแดนประเทศไทยและเพื่อนบ้าน
- 2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในเชิงเศรษฐกิจ และกฎหมายถึงผลดีผลเสียในการดำเนินนโยบายเพิ่มภาษีสรรพสามิตยาสูบ (บุหรี่) เพื่ออุดช่องว่างความแตกต่างในราคา

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง แนวทางแก้ไขการลักลอบ และบริโภค บุหรี่เถื่อนนำเข้าทางชายแดนไทย – กัมพูชาในเขตจังหวัดภาคตะวันออก โครงการนี้ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) วิทยาเขตราชวิถี มหาวิทยาลัยมหิดล ปีงบประมาณแผ่นดิน 2559 จำนวน 400,000 บาท

References

- Chunta, S. (2015). Contraband Cigarettes Smuggling in Northern Border of Thai-Lao-Myanmar: Situation and Guidelines to Create Mechanisms For Cooperation and Control between Thailand and Its Neighbors. *Mekong-Salween Civilization Studies Journal*, 6(1), 123-180. [in Thai]
- Kengganpanich, M., Benjakul S., Kengganpanich, T., & Lattanand, K. (2015). Impact of Tobacco Tax Increase in 2012 on Tobacco Consumption Behavior among Current Tobacco Users. *Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok*, 31(3), 1-12. [in Thai]
- Prutipinyo, C. (2013). Monitoring the Consequence of Free Trade Agreement in Alcoholic Beverage. Nonthaburi: Center of Alcohol Studies. [in Thai]

- Ritthipakdi, B. (2007). From Tobacco to Cigarettes and Profit on Human Life. In Somkiat Watanasirichaikul (Ed.), *Tobacco Consumption Control for Health Professional Personnel and Students*. (p. 1-16). Bangkok: Thai Health Professional Alliance Against Tobacco. [in Thai]
- Thailand Tobacco Monopoly, Ministry of Finance. (2017). *Report on the impact of enforcement act Excise Tax B.E. 2560 and related laws*. <http://bit.ly/3O159pB> [in Thai]
- Torsanguan, C. (2013). *Review of mechanisms for surveillance and seizure of Illegal cigarettes in the United Kingdom, Hong Kong special administrative region and the European*. <https://bit.ly/3Y3Ovu6> [in Thai]
- Excise Act B.E. 2560 (2017). [in Thai]
- Tobacco Products Control Act B.E. 2560 (2017). [in Thai]

Authors

Assistant Professor Nak-rob Dhian-am (Ph.D. in Public Administration)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Tel. 080-551-2525 E-mail: Nakrob.t@rbru.ac.th

Jutinan Kwannate (Ph.D. in Political Science)

Faculty of Humanities and Social Sciences

Tel. 064-514-2456 E-mail: Jutinan.k@rbru.ac.th

Aungsumarin Suchairatanachoke

Faculty of Communication Arts

Tel. 095-641-7341 E-mail: Aungsumarin.s@rbru.ac.th

Rambhai Barni Rajabhat University

41 Moo.5, Tambon Tachang, Amphur Muang, Chathaburi, 2200

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 4C นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้า

ร้านหนังสือ: กรณีศึกษา ร้านหนังสือซีเ็ดบุ๊กเซ็นเตอร์

สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร

Applying the 4C's Marketing Strategy Leading to Bookstore

Customers' Satisfaction: A Case Study of SE-ED Book Center,

Ocean Branch, Chumphon Province

อูษณีย์ เสาวรักษ์¹

Ousanee Sawagvudcharee

¹ภาควิชาพื้นฐานทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

Department of General Fundamentals, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

Received: November 27, 2023

Revised: May 18, 2023

Accepted: June 23, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.25>

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ โดยใช้ร้านหนังสือซีเ็ดบุ๊กเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพรเป็นกรณีศึกษา คณะผู้วิจัยออกแบบการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ด้วยการใช้สูตร G.W. Cochran ในการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่เป็นลูกค้าของร้านหนังสือแห่งนี้ และใช้เครื่องมือสถิติ คือ Chi-Squared ทดสอบสมมติฐาน ที่มี การกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยประเด็นหลักของผลการศึกษา พบว่า การใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 4C มีความสำคัญต่อการนำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ เพราะเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่มุ่งเน้นไปที่กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย ซึ่งจะ

สามารถช่วยให้เกิดการวิเคราะห์ผู้บริโภคได้ตรงจุดต่อการนำมาออกแบบเครื่องมือทางการตลาดต่าง ๆ ที่เหมาะสม ทั้งด้านระดับความคาดหวัง และช่วงจังหวะเวลาต่าง ๆ ซึ่งผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีการออกแบบ วิเคราะห์ วางแผน และนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจตนเอง โดยเฉพาะการสร้าง ความพึงพอใจ สร้างยอดขาย และผลกำไร ดังนั้น การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 4C จากการศึกษาครั้งนี้ จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของธุรกิจร้านหนังสือได้ต่อไป

คำสำคัญ : กลยุทธ์ทางการตลาด 4C, ความพึงพอใจของลูกค้า, การวางแผนการตลาด, การวางแผนธุรกิจ, ร้านหนังสือ

Abstract

The purpose of this research was to study the 4C's marketing strategy that leads to bookstore customers' satisfaction of the SE-ED Book Center, Ocean Branch, Chumphon Province. The study was designed based on quantitative research and applied a questionnaire to be an instrument to collect data from a sample size of 400 people and used the G.W. Cochran formula to calculate the group of the study's sample size from the bookstore's customers. Chi-Squared was applied to be the statistical tool to test the hypothesis of the research by setting the statistical significance at the .05 level. The major results of the study have revealed that the use of the 4C's marketing strategy is important in leading to customers' satisfaction in all bookstores because it is one of important marketing strategies that help people focus on the target consumer group. This should help to analyze the consumer at the point for designing various marketing tools that are appropriate in terms of the level of expectations and at different timings. Hence, bookstore management teams should be

able to design, analyze, plan, and implement with efficiency. Therefore, there will be benefits their own business, especially creating satisfaction, generating sales and profits. Therefore, the application of the 4C's marketing strategy from this research should be used as a guideline for marketing strategies that might be suitable for the situation of most bookstore businesses in the future.

Keywords: bookstore, business plan, customer satisfaction, 4C's marketing strategy, marketing plan

บทนำ

ธุรกิจร้านหนังสือไทยได้รับผลกระทบอย่างมากจากการเข้ามามีบทบาทของระบบสารสนเทศ และวิกฤตไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 19 เพราะหนังสือจำนวนมากถูกผลิตเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์บุ๊ก (Electronic Book หรืออีบุ๊ก : E-Book) และนำไปจำหน่ายในรูปแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce : E-commerce) และบนแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เช่น MEB, Ookbee, Amazon รวมถึงมีการพัฒนาแอปพลิเคชัน (Application) สำหรับอ่านหนังสือต่าง ๆ เช่น readAwrite ดีกิดี Kobo Books, Amazon Kindle, Apple Books และจอยลด้า ที่เป็นทั้งบริการฟรีและเสียค่าใช้จ่าย และผู้บริโภคส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่ในที่พักอาศัยมากกว่าการใช้เวลาข้างนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อสาขาร้านหนังสือต่าง ๆ เป็นอย่างมาก (Marketeer, 2022) โดยเฉพาะในด้านยอดขาย และการสร้างความพึงพอใจกับลูกค้าแบบเผชิญหน้าที่ผู้ประกอบการร้านหนังสือจะสามารถต้อนรับลูกค้าด้วยรอยยิ้ม แสดงความสนใจด้วยการพยักหน้าและการสบตา ไม่ขัดจังหวะ หรือการแสดงความคิดเห็นของลูกค้า ใช้คำพูดเชิงบวกในการให้บริการ และกล่าวขอบคุณด้วยรอยยิ้ม ผ่านการสื่อสารเชิงบวก เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า เช่น แสดงความสนใจและใส่ใจลูกค้า ใช้คำพูดที่

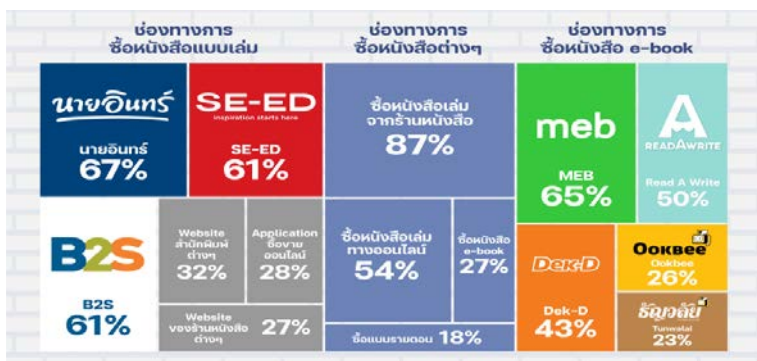
เป็นการแนะนำหรือเสนอทางเลือก ใช้คำพูดที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในปัญหา และสถานการณ์ที่ลูกค้าเล่ามา สร้างความมั่นใจสบายใจให้กับลูกค้า และใช้คำขอโทษอย่างเหมาะสม เพราะการสร้าง ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจร้านหนังสือด้านการบริการ ส่งผลต่อการตอบสนองต่อแรงจูงใจหรือความต้องการของลูกค้าแต่ละบุคคลที่ประสงค์ Fu and Juan (2016) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นการช่วยเพิ่มความเข้าใจที่นำไปสู่ความเข้าใจ ลดความสับสน เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีความต้องการ ถ้าความต้องการต่าง ๆ ได้รับการตอบสนองทั้งหมดหรือบางส่วน ความสับสน ความเครียด และความกังวลจะลดน้อยลง ความพึงพอใจก็จะเกิดขึ้นในระดับต่าง ๆ โดยการสร้างความพึงพอใจจำเป็นที่จะต้องมีเครื่องมือกระตุ้นให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจ เช่น สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ สภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา ผลประโยชน์ทางอุดมคติ ผลประโยชน์ทางสังคม โดย Azam, Qiang and Abdullah (2012) กล่าวว่า ทฤษฎีความพึงพอใจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกในทางบวก และความรู้สึกในทางลบ และมีการเชื่อมโยงกับทัศนคติของแต่ละบุคคลด้วย เช่น ร้านหนังสือซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพรที่เป็นกรณีศึกษาครั้งนี้ ก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงวิกฤตไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ 19 ที่ทำให้จำนวนลูกค้าที่เข้ามาซื้อสินค้าลดลงอย่างมาก ส่งผลต่อเนื่องไปยังการสร้าง ความพึงพอใจกับลูกค้าของสาขา จากการช่วยเหลือลูกค้าด้านต่าง ๆ และการได้รับข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ (Marketeer, 2022) โดยเฉพาะช่วงที่ธุรกิจต่าง ๆ เช่น ธุรกิจร้านหนังสือ มีมูลค่าลดลง โดยลดลงร้อยละ 20 ดังภาพ 1 ที่แสดงมูลค่ารายได้ตลาดหนังสือในปี พ.ศ. 2565 จากช่องทางการจำหน่ายต่าง ๆ

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาร้านหนังสือนับร้อยแห่งทยอยปิดตัว ร้านที่เหลืออยู่พยายามปรับตัวโดยมองถึงความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของผู้คนในปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงร้านประเภทเชนสโตร์ (Chain Store) ก็ได้รับผลกระทบจากปัญหานี้ ดังเช่น เครือข่ายร้านหนังสือรายใหญ่ออย่าง เช่น ซีเอ็ด (SE-ED) ที่เคยมี

ยอดขายสูงถึง 5,700 ล้านบาทต่อปี ปัจจุบันกลับมีตัวเลขขาดทุนอยู่ในหลายสาขา บางสาขาจำเป็นต้องลดขนาดพื้นที่ร้านลง เช่นเดียวกับร้านนายอินทร์ซึ่งมีการปรับลดจำนวนสาขาลงเช่นกัน ส่วนเครือข่ายร้านหนังสือที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐคือ ร้านศึกษาภัณฑ์พาณิชย์ ซึ่งก่อตั้งมายาวนานกว่า 60 ปี ก็ประสบภาวะขาดกำไรมากกว่ากับเซนต์โรเจอร์ส ล่าสุดเปิดเผยตัวเลขผลประกอบการของร้านศึกษาภัณฑ์พาณิชย์ทั้ง 10 สาขา เมื่อปี พ.ศ. 2561 ว่ามีรายได้ 391.79 ล้านบาท ขาดทุน 14.44 ล้านบาท โดยมีค่าใช้จ่ายหลักคือค่าเช่าอาคารสถานที่และค่าจ้างพนักงาน จึงเตรียมจะปิดสาขาที่ไม่ทำกำไร (Publication Department the Kommon, 2022) จึงทำให้ผู้ประกอบการจะต้องมาให้ความสำคัญ ใส่ใจ และสนใจในเรื่องการสร้างคามพึงพอใจแก่ลูกค้าอย่างหนัก เพราะจำเป็นที่จะต้องปรับรูปแบบธุรกิจ แผนธุรกิจ และกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ เพื่อให้ธุรกิจของตนเองดำเนินต่อไปได้

ภาพ 1

มูลค่ารายได้ตลาดหนังสือ ปี พ.ศ. 2565

(Source: Publishers and Booksellers Association of Thailand, 2022)

ภาพ 1 แสดงมูลค่าตลาดหนังสือปี พ.ศ. 2565 จากสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ที่แสดงถึงส่วนแบ่งทางการตลาดของแต่ละธุรกิจหนังสือ รวมถึงพฤติกรรมการซื้อขายของผู้บริโภคผ่านช่องทางหนังสือต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจหนังสือจะต้องทำการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินกลยุทธ์ เพื่อที่จะสามารถทำให้ธุรกิจของตนเองสามารถก้าวผ่านสถานการณ์ที่ยากลำบาก โดยเฉพาะการแบกรับต้นทุนที่สูงขึ้น ทั้งค่าเช่าสถานที่ ค่าจ้างพนักงาน และค่าบริหารจัดการร้าน โดยกลยุทธ์ทางการตลาด 4C จะสามารถเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการธุรกิจร้านหนังสือสามารถปรับปรุงการทำการตลาดบนพื้นฐานที่คิดจากมุมมองของลูกค้า เช่น (1) การทำความเข้าใจความต้องการของผู้บริโภค (Consumer) มากกว่า โดยพิจารณากลุ่มเป้าหมายที่ธุรกิจต้องการเป็นใคร กำลังมองหาสินค้าและบริการแบบใด (2) ต้นทุนของผู้บริโภค (Cost) ที่มุ่งเน้นความเต็มใจของลูกค้าที่จะจ่าย (3) ความสะดวกในการซื้อ (Convenience) ซึ่งช่วยในการวิเคราะห์ด้านความสะดวกในการซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคมากขึ้น และ (4) การสื่อสาร (Communication) ที่เน้นการสื่อสารทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการขายกับลูกค้าที่เป็นเป้าหมายโดยเฉพาะ (Wisesight, 2022)

คณะผู้วิจัย สนใจศึกษา กลยุทธ์ทางการตลาด 4C ที่จะสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคของตนเอง เพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาธุรกิจ พัฒนาแผนทางการตลาด และสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้น เพราะกลยุทธ์นี้จะช่วยวิเคราะห์ความต้องการจากมุมมองของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย เพื่อจะได้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของธุรกิจร้านหนังสือได้ต่อไป และความต้องการของผู้บริโภค เพื่อรองรับการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจในทุก ๆ รูปแบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ

บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน) สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร

บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน) เป็นธุรกิจหนังสือที่เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2517 ด้วยทุนจดทะเบียน 99,000 บาท ซึ่งมีการเปิดสาขาแรกที่ศูนย์การค้าฟอร์จูนทาวน์ ภายใต้ชื่อ บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด ต่อมาได้มีการได้รับอนุญาตให้เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เมื่อปลายปี พ.ศ. 2534 โดยหลักแล้วบริษัทฯ ประกอบกิจการเกี่ยวกับการเป็นตัวแทนจำหน่ายสื่อสิ่งพิมพ์ของสำนักพิมพ์ต่าง โดยมีร้านจำหน่ายอยู่หลายแห่ง โดยสาขาโอเชียน ในจังหวัดชุมพร ก็เป็นหนึ่งในสาขาที่อยู่ใกล้กับห้างสรรพสินค้าชั้นนำของจังหวัด แต่ด้วยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านธุรกิจหนังสือที่เปลี่ยนไป และการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้สาขานี้ถูกดิสรัปโดยตรง ด้วยการเข้ามาของอินเทอร์เน็ต จนทำให้เกิดเอกสาร/หนังสือ/วารสารอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งจำนวนผู้อ่านมีการลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะที่พร้อมจะจ่ายเงินซื้อหนังสือ/เอกสาร/วารสาร อ่านอย่างต่อเนื่อง พิจารณาได้จากมูลค่าตลาดหนังสือที่มีการลดลง โดยข้อมูลจากสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ระบุตัวเลขมูลค่าตลาดในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งอยู่ที่ 29,300 ล้านบาท ผ่านมาแค่ 4 ปี มูลค่าก็ลดลงไปกว่า 5 พันล้าน เหลือเพียง 23,900 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งรวมถึงสาขาโอเชียน จังหวัดชุมพรด้วยที่ได้รับผลกระทบนี้ ถึงแม้ว่า ร้านซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ จะมีจำนวนสาขาปัจจุบัน 261 สาขา ผลประกอบการ ปี พ.ศ. 2562 รายได้ 2,812.78 ล้านบาท กำไร 2.9 ล้านบาท ผลประกอบการ ปี พ.ศ. 2563 รายได้ 1,903.66 ล้านบาท ลดลง 32.32% ขาดทุนสุทธิ 43.46 ล้านบาท ลดลงจากปีก่อนหน้า 1,590.44% (Department of Business Development, 2021)

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้ ได้มีวรรณกรรมที่น่าสนใจซึ่งคณะผู้วิจัยพิจารณาว่าน่าจะเกี่ยวข้องกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อการนำไปใช้ในการสร้างกรอบแนวความคิดและสมมติฐานของการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทฤษฎีกลยุทธ์ทางการตลาด 4C

ทฤษฎีกลยุทธ์ทางการตลาด 4C หรือ ส่วนประสมทางการตลาด 4C คือ รูปแบบกลยุทธ์ทางการตลาดที่ช่วยในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภคหรือลูกค้าโดยตรง (Lauterborn, 1990) เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถนำมาเพื่อศึกษาการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงจุด (Kotler, 1997) โดยมุ่งเน้นไปที่ตัวสินค้าหรือผลิตภัณฑ์หลักในมุมมองของผู้บริโภคที่มักมีความคาดหวัง ความต้องการ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในการตัดสินใจที่จะซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งส่งผลให้เครื่องมือทางการตลาดแบบดั้งเดิมไม่สามารถทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าได้ โดยทฤษฎีนี้จะช่วยให้สามารถเจาะกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้มากที่สุด และยังจะช่วยให้เกิดการสื่อสารการตลาดที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ดีกว่าการใช้ส่วนประสมทางการตลาด 4P ดังเช่นงานวิจัยของ Goi (2009) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อทฤษฎีที่มีความสัมพันธ์ต่อแนวโน้มพฤติกรรมซื้อของผู้บริโภค โดยผลการศึกษาพบว่าเกิดความสัมพันธ์ต่อแนวโน้มพฤติกรรมซื้อค่อนข้างสูง จากทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาด 4C จึงทำให้การใช้แต่เพียงเครื่องมือกลยุทธ์ทางการตลาด 4P อาจจะไม่เพียงพอกับการทำการตลาดยุคดิจิทัล โดยองค์ประกอบของทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด 4C ประกอบด้วย (1) ด้านความต้องการของผู้บริโภค (Consumer Wants and Needs) โดยพิจารณาว่า การจำหน่ายสินค้าหรือบริการนี้แล้ว ผู้บริโภคจะซื้อไปใช้หรือไม่ (2) ด้านต้นทุนของผู้บริโภค (Consumer's Cost to Satisfy) ที่จะถูกกำหนดราคาของสินค้าด้วยการคำนึงถึงต้นทุนของผู้บริโภคมากกว่าต้นทุนทางธุรกิจ

(3) ด้านความสะดวกในการซื้อของผู้บริโภค (Convenience to Buy) ที่จะคำนึงถึงความสะดวกสบายของผู้บริโภคหรือลูกค้าเป็นสำคัญ ด้วยการเพิ่มช่องทางในการค้นหาช่องทางในการชำระเงิน และช่องทางในการขนส่งให้มากยิ่งขึ้น และ (4) ด้านการสื่อสาร (Communication) ที่จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง สามารถสื่อสารกับผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลต่อยอดขายมากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีความพึงพอใจลูกค้า

ความพึงพอใจลูกค้า คือ ลักษณะของการประเมินการด้านการตัดสินใจว่าผู้ซื้อหรือลูกค้าจะเกิดความพึงพอใจกับสินค้าหรือบริการมากเพียงใด จากกระบวนการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่ได้ทำการประยุกต์ใช้ในการนำเสนอสินค้าและบริการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งในการวัดเพื่ออธิบายความหมายของคุณภาพสินค้าหรือบริการที่ตรงกับความคาดหวังของลูกค้า Cengiz (2010) กล่าวว่า “*Customer satisfaction can be experienced in a variety of situations and connected to both goods and services*” จากข้อมูลของ Price Water House (PWC) พบว่า ลูกค้า 59% จะทิ้งสินค้าหรือธุรกิจนั้น ๆ ไปหลังจากได้ประสบการณ์ที่ไม่ดีหลาย ๆ ครั้ง และ 17% ของลูกค้าที่ได้รับประสบการณ์ไม่ได้เพียงครั้งเดียวจะไม่กลับมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการอีก โดยความพึงพอใจของลูกค้า เป็นในเรื่องของความรู้สึกพึงพอใจที่ได้รับจากการซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งมีการเน้นความแตกต่างระหว่างมูลค่าที่ลูกค้ารับรู้ได้กับสิ่งที่ลูกค้าคาดหวังไว้ หลังจากที่มีการตัดสินใจซื้อจากลูกค้า ลูกค้าแต่ละรายจะเกิดความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมูลค่าที่ลูกค้ารับรู้ได้ (Perceived Values) บ่อยครั้งจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่คาดหวังไว้ก่อนทำการซื้อ (Expectation Values) ดังสมการแห่งความพึงพอใจที่ธุรกิจต่าง ๆ ต้องคำนึง คือ

$$\text{ความพึงพอใจ} = \text{ประสบการณ์ที่ได้รับ} - \text{ความคาดหวังที่ตั้งไว้}$$

โดยสมการนี้จะช่วยให้สามารถจัดการความพึงพอใจตามการบริหารความคาดหวังให้พอดีแบบประสพการณ์ เพราะถ้าผู้ประกอบการต่าง ๆ สามารถเข้าใจความคาดหวัง ก็จะช่วยให้การบริหารการบริการหรือเตรียมประสพการณ์ให้ผู้บริโภคต่าง ๆ ได้อย่างไรได้ตรงหรือใกล้เคียงมากขึ้น โดยองค์ประกอบสำคัญที่ต้องคำนึงถึง เช่น (1) ภาพลักษณ์ของแบรนด์ (2) ข่าวสารและโฆษณาที่นำเสนอออกไป (3) คำบอกต่อจากลูกค้าคนอื่น ๆ และ (4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หรือคะแนนรีวิว (Pongsakornrungsilp, 2004; Kotler, 2003)

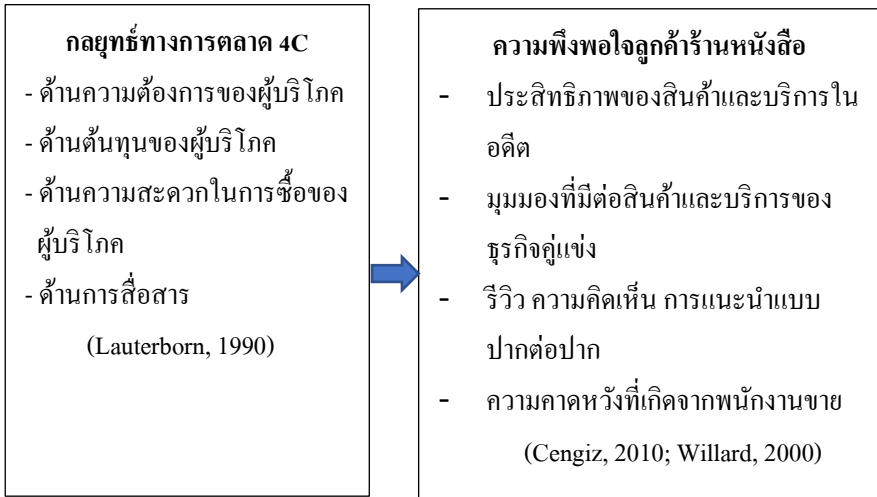
ความสำคัญของประสพการณ์ที่ลูกค้าได้รับต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้าหรือใช้บริการกับธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการไม่สามารถมองข้ามความสำคัญของความพึงพอใจของลูกค้าได้ เพราะเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการรักษาลูกค้าประจำที่กลายเป็นแบรนด์แอมบาสเดอร์ในที่สุด ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรปฏิบัติต่อความพึงพอใจของลูกค้าให้เป็นปัจจัยทางธุรกิจที่สำคัญและควรปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยจุดสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ คือ ความคาดหวังที่ลูกค้ามีต่อสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ของผู้ประกอบการ ที่สามารถเกิดขึ้นได้จากตัวอย่างเช่น ประสิทธิภาพของสินค้าหรือบริการในอดีต การรีวิว ความคิดเห็น และการแนะนำแบบปากต่อปาก มุมมองที่มีต่อสินค้าหรือบริการธุรกิจนั้น ๆ และความคาดหวังที่เกิดจากพนักงานขายหรือผู้ให้บริการ

กรอบแนวความคิด

การศึกษานี้ คณะผู้วิจัยได้วางแผนที่จะศึกษาถึงการประยุกต์ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ โดยเลือกร้านหนังสือซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเอเชียน จังหวัดชุมพร เป็นกรณีศึกษา และได้มีการทบทวนวรรณกรรมจนได้กรอบแนวความคิดการวิจัยครั้งนี้ ภาพ 2 แสดง

ภาพ 2

กรอบแนวความคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

กลยุทธ์ทางการตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ :
กรณีศึกษา ร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ คณะผู้วิจัยออกแบบวิธีการดำเนินวิจัยเป็นในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ จากจำนวนกลุ่มที่ 400 คน โดยใช้สูตร G.W. Cochran ในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรที่เป็นลูกค้าร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร ที่ไม่ทราบจำนวนเนื่องจากไม่ได้มีการเก็บข้อมูลสถิติเอาไว้ โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก และมีการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือใน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการแบ่งหมวดข้อคำถามตามกรอบแนวความคิดการวิจัย เพื่อศึกษากลุ่มยุทธศาสตร์ทางการตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ : กรณีศึกษา ร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร ที่มีรูปแบบเป็นแบบปลายเปิด พร้อมกับการทดสอบความเชื่อมั่นและคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.82 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ และสถิติในการทดสอบสมมติฐาน คือ ไคสแควร์ (χ^2) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) ก็ต่อเมื่อค่า Sig. มีค่านัยสัมพันธ์น้อยกว่า .05 เพื่อให้ทราบผลการทดสอบสมมติฐานตามหัวข้อของการศึกษา คือ การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน เพื่อทดสอบสมมติฐานของการศึกษาครั้งนี้ ตามสมมติฐานที่ว่า

H_0 = กลยุทธ์ทางการตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ : กรณีศึกษา ร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน

H_1 = กลยุทธ์ทางการตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ : กรณีศึกษา ร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร แตกต่างกัน

พบว่า ด้านความต้องการของผู้บริโภค ด้านความสะดวกในการซื้อของผู้บริโภค และด้านการสื่อสาร นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่าระดับ 0.05 ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง 1 แสดงดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 1

การทดสอบกลยุทธ์ทางการตลาด 4C นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ ซี
เ็ดบุ๊กเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร

กลยุทธ์ทางการตลาด	ค่าสถิติ	ความพึงพอใจของลูกค้า			
		กรณีศึกษาร้านหนังสือ ซีเ็ดบุ๊ก สาขาโอเชียน			
		จังหวัดชุมพร			
4 C		ประสิทธิภาพ ของสินค้าและ บริการในอดีต	มุมมองที่ มีต่อ สินค้า และ บริการ ของธุรกิจ คู่แข่ง	รีวิวกความ คิดเห็น การ แนะนำ แบบปาก ต่อปาก	ความ คาดหวังที่ เกิดจาก พนักงาน ขาย
1. ด้านความ ต้องการของ ผู้บริโภค	Chi-Squared Sig.	30.086 0.018*	30.059 0.016*	32.068 0.017*	30.013 0.015*
2. ด้านต้นทุนของ ผู้บริโภค	Chi-Squared Sig.	18.702 0.284	9.866 0.275	17.064 0.147	18.645 0.288
3. ด้านความ สะดวกในการ ซื้อของผู้บริโภค	Chi-Squared Sig.	31.977 0.019*	30.059 0.016*	29.430 0.013*	28.892 0.010*
4. ด้านการสื่อสาร	Chi-Squared	30.010	7.648	30.086	33.086
	Sig.	0.014*	0.469	0.018*	0.020*

จากตาราง 1 พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาด 4C ด้านความต้องการของผู้บริโภค นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร ในด้านประสิทธิภาพของสินค้าและบริการในอิตีดี (Chi-Square = 30.086, Sig. = 0.018) ด้านมุมมองที่มีต่อสินค้าและบริการของธุรกิจคู่แข่ง (Chi-Square = 30.059, Sig. = 0.016) ด้านรีวิวกความคิดเห็นและการแนะนำแบบปากต่อปาก (Chi-Square = 32.068, Sig. = 0.017) และความคาดหวังที่เกิดจากพนักงานขาย (Chi-Square = 30.013, Sig. = 0.015) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่าระดับ 0.05 จึงยอมรับ H_1

จากการทดสอบสมมติฐาน ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาด 4C ด้านความสะดวกในการซื้อของผู้บริโภค นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร ในด้านประสิทธิภาพของสินค้าและบริการในอิตีดี (Chi-Square = 31.977, Sig. = 0.019) ด้านมุมมองที่มีต่อสินค้าและบริการของธุรกิจคู่แข่ง (Chi-Square = 30.059, Sig. = 0.016) ด้านรีวิวกความคิดเห็น และการแนะนำแบบปากต่อปาก (Chi-Square = 29.430, Sig. = 0.013) และความคาดหวังที่เกิดจากพนักงานขาย (Chi-Square = 28.892, Sig. = 0.010) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่าระดับ 0.05 จึงยอมรับ H_1

นอกจากนี้ การทดสอบสมมติฐาน ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาด 4C ด้านการสื่อสาร นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร ในด้านประสิทธิภาพของสินค้าและบริการในอิตีดี (Chi-Square = 30.010, Sig. = 0.014*) และด้านความคาดหวังที่เกิดจากพนักงานขาย (Chi-Square = 33.086, Sig. = 0.020*) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่น้อยกว่าระดับ 0.05 จึงยอมรับ H_1

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐาน ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาด 4C ด้านต้นทุนของผู้บริโภค ไม่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเชียน จังหวัดชุมพร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 จึงยอมรับ H_0 ซึ่งรวมถึงด้านการสื่อสาร ในส่วนของด้านมุมมองที่มีต่อสินค้าและบริการของธุรกิจคู่แข่ง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ โดยใช้ร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเรียน จังหวัดชุมพร เป็นกรณีศึกษา คณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. กลยุทธ์ทางการตลาด 4C นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือจากกรณีศึกษาร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเรียน จังหวัดชุมพร แสดงเห็นว่ากลยุทธ์ทางการตลาด 4C นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์ สาขาโอเรียน จังหวัดชุมพร สอดคล้องกับทฤษฎีงานวิจัยของ Goi (2009) นอกจากนี้ กลยุทธ์ทางการตลาด 4C ยังนำไปสู่ความต้องการของผู้บริโภค และด้านความสะดวกในการซื้อของผู้บริโภค ทั้งในเรื่องประสิทธิภาพของสินค้าและบริการในอดีต มุมมองที่มีต่อสินค้าและบริการของธุรกิจคู่แข่ง การรีวิวกความคิดเห็นการแนะนำแบบปากต่อปาก และความคาดหวังที่เกิดจากพนักงานขาย เพราะสิ่งเหล่านี้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้ในระยะยาว รวมถึงการเกิดการซื้อซ้ำ นอกจากนี้ในด้านการสื่อสารก็ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ ในด้านการรีวิวกความคิดเห็นการแนะนำแบบปากต่อปาก และความคาดหวังที่เกิดจากพนักงานขาย สอดคล้องกับทฤษฎีงานวิจัยของ Willard (2000)

2. ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ พบว่า กลยุทธ์ด้านความต้องการของผู้บริโภค ด้านความสะดวกในการซื้อของผู้บริโภค และด้านการสื่อสาร ส่งผลต่อการนำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ แต่กลยุทธ์ในด้านต้นทุนของผู้บริโภคไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้า เพราะลูกค้าสามารถเลือกในการที่จะซื้อและใช้บริการเองได้ตามปัจจัยที่ตนเองมีเพียงพอหรือสะดวก สอดคล้องกับทฤษฎีงานวิจัยของ Cengiz (2010)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

การศึกษานี้ แสดงถึงการประยุกต์ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด 4C ที่นำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าร้านหนังสือ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด และการนำมาปฏิบัติใช้กับธุรกิจตนเองอย่างระมัดระวัง และต้องรักษามาตรฐานการให้บริการ หรือคุณภาพของสินค้าให้คงที่ เพื่อให้ลูกค้ารู้สึกดีใจ การให้บริการของพนักงานตรงกับความต้องการ ซึ่งการบริการลูกค้าเป็นเรื่องสำคัญเพราะจะช่วยให้ธุรกิจโดดเด่นกว่าคู่แข่ง โดยจะช่วยให้ลูกค้านั้นเกิดความภักดีต่อแบรนด์ ผลลัพธ์ และการบริการในหลายปีต่อไป รวมไปถึงการจัดส่งสินค้าที่มีคุณภาพมาจากราคาที่สมเหตุสมผล การแพ็คเกจที่ปลอดภัย และความรวดเร็วในการจัดส่ง แต่ร้านค้าสามารถคำนวณค่าขนส่งให้อยู่ในราคาที่ถูกลงได้ ร้านค้าก็อาจจะนำข้อดีในจุดนี้มาเปลี่ยนเป็น โปรโมชั่นดึงดูดลูกค้าเข้ามาซื้อของ เพิ่มยอดขายก็ได้ มีบริการจัดส่งหลากหลายวิธี และมีความตรงต่อเวลาในการจัดส่งสินค้า การให้บริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งในเรื่องของความตรงต่อเวลาในบริการ อาจจะเป็นเรื่องที่จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในการคัดเลือกผู้ให้บริการ ที่มีความน่าเชื่อถือ และมีประสบการณ์เชี่ยวชาญในการให้บริการขนส่งสินค้า มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างแบรนด์ธุรกิจร้านหนังสือให้ยั่งยืน และสามารถครองใจลูกค้าได้ทั้งในด้านคุณค่าของผลิตภัณฑ์ และการบริหาร นอกจากนี้ ควรจะมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์ทางการธุรกิจและการตลาดอื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์ SOAR และการสร้างความยั่งยืนของกลยุทธ์ทางการตลาด บริการให้กับธุรกิจร้านหนังสือ

References

- Azam, A., Qiang, P. F., & Abdullah, M. I. (2012). *Consumers' e-Commerce acceptance model: Antecedents of trust and satisfaction constructs*. 2012 IEEE Business, Engineering & Industrial Applications Colloquium (BEIAC), Kuala Lumpur, 7-8 April 2012, 371-376.
- Chu, C., Guo, W., & Lai, F. (2012). On the competition between an online bookstore and a physical bookstore. *Netnomics*, 13, 141-154.
- Cengiz, E. (2010). Measuring customer satisfaction: Must or not?. *Journal of Naval Science and Engineering*, 6(2), 76-88.
- Department of Business Development (2021). *Check the pulse of 3 big 'bookstores' in Thailand on the day that 'books' are superfluous things*. <https://www.bangkokbiznews.com/business/995997> [in Thai]
- Goi, L. C. (2009). A review of marketing mix: 4Ps or more?. *International Journal of Marketing Studies*, 1(1), 2-16.
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control* (9th ed.). Prentice Hall, Upper Saddle River.
- Marketeer, Bookstore situation report, Retrieved 13 January 2023
<https://marketeeronline.co/archives/281332> [in Thai]
- Parasuraman, A., Zeithaml, V.A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple – item scale for measuring consumer perception of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Price water house coopers *Future of customer experience survey 2017/2018*
- Publication Department the Kommon. (2022). *The crisis and survival of the bookstore with a new reading Area*. <https://www.thekommon.co/crisis-survival-bookstore/> [in Thai]

Publishers and Booksellers Association of Thailand, 2022. [in Thai]

Wisesight. (2022). Retrieved 13 January 2023. <https://wisesight.com.th>

Authors

Assistant Professor Dr. Ousanee Sawagvudcharee

Tel. 06-3923-6041 Email: ousanee.sawagvudcharee@gmail.com

Department of General Fundamentals, King Mongkut's Institute of
Technology Ladkrabang

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน

Management of Sustainable Community-based Tourism

สุจิตรา ยางนอก¹/ ลัญจกร นิลกาญจน์² / ปญญา เลิศไกร³

Sujitra Yangnok/ Lunjakon Nillakan / Punya Lertgri

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราช

Doctoral Degree Student, Innovation Management for Development Program,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ที่ปรึกษาหลัก มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Assistant Professor Dr., Thesis Main advisor, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

³ รองศาสตราจารย์ ดร.ที่ปรึกษาร่วม นักวิชาการอิสระ

Associate Professor Dr., Thesis Co-advisor, Independent Academician

Received: June 12, 2023

Revised: August 17, 2023

Accepted: August 24, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.26>

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคี
สาธารณะ ในการพัฒนาองค์ความรู้ในท้องถิ่น เช่น บริบทชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม
และสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว กระตุ้นแรงดึงดูดใจในการสร้างคุณค่าและมูลค่าทาง
เศรษฐกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนิน
กิจกรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนถูกนำเสนอ
ให้เป็นทางเลือกของการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อขจัดความยากจนลดผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว และสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สำหรับ
หลักการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 9 ประการ ได้แก่ 1) เป็นหลักการ
ปฏิบัติที่ยั่งยืน 2) สร้างความสมดุลระหว่างชุมชนและผู้มาเยี่ยมชม 3) อำนวยความ

สะดวกใน การทำงานร่วมกัน 4) คำนึงอำนาจให้ชุมชน 5) เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ 6) ลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น 7) ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 8) มาตรการและประเมินผลกระทบ และ 9) สร้างความยืดหยุ่น ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน, การพัฒนาแบบยั่งยืน , การกระจายรายได้

Abstract

Sustainable community-based tourism places importance on public participation in the development of local knowledge such as community contexts, traditions, cultures and products for tourism in order to stimulate attractiveness in creating value and economic value of sustainable community-based tourism. Therefore, it is necessary to plan and implement both short-term and long-term activities. Sustainable community-based tourism was offered as an alternative to sustainable development in order to alleviate poverty, lessen the environmental effect of tourism, and promote economic growth. The principles of sustainable community tourism consist of nine factors: 1) being a sustainable practice principle, 2) creating a balance between the community and visitors, 3) facilitating working together, 4) empowering communities, 5) increasing economic benefits, 6) reducing potential negative impacts, 7) adapting to changing situations, 8) measures and assessing impacts, and 9) building flexibility. Therefore, sustainable community-based tourism balances the interests of all the stakeholders.

Keywords: community-based tourism management, income distribution, sustainable development

บทนำ

การพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม แม้กระทั่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องปรับตัว ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทิศทางของโลก (Bramwell & Sharman, 2002) เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่สำคัญกับพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การเรียนรู้ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และเกิดกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศขณะเดียวกันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการท่องเที่ยวในภาพรวม จนเกิดเป็นแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable tourism: ST) ใช้เป็นทางเลือกในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สำหรับองค์กรที่มีอิทธิพลในการสร้างแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ องค์การสหประชาชาติ (United Nations (Earth Summit) โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program: UNEP) องค์การท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization : UNWTO) และ สภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council : WTTC) (Dangi & Petrick, 2021)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้อยู่รอดทางธุรกิจและความพึงพอใจของลูกค้า ให้มีความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่น การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งให้ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ได้มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การสร้างฉันทามติร่วมกัน การออกแบบกิจกรรม การปฏิบัติร่วมกัน จนนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน (George & Reid 2009) แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่าง

ยั่งยืนครอบคลุมการท่องเที่ยววัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งทั้งหมดถูกใช้เป็นทางเลือกของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นเจ้าของและการสร้างโอกาส การเพิ่มขีดความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นจึงถูกเรียกว่า "การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism : CBT)" ซึ่งเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดความยากจน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว และสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานในพื้นที่ชนบท (Sammy, 2008)

การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนที่จะประสบความสำเร็จนั้นต้องได้รับการสนับสนุนจากคนในท้องถิ่น แนวโน้มที่สำคัญต่อการเติบโตของท่องเที่ยวชุมชน คือ การขยายตลาดระดับประเทศจนถึงระดับโลก พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการเน้นความรับผิดชอบในการท่องเที่ยวและการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการคมนาคมที่สะดวกปลอดภัย (Rocharungsat, 2008) การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) เป็นเครื่องมือที่สำคัญกับการสร้างความร่วมมือภาคีสาธารณะที่มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ เพื่อบูรณาการแผน กิจกรรมในการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและที่มีผลกระทบเชิงบวกต่อการกระจายรายได้ในท้องถิ่นมากขึ้น รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะเจ้าของทรัพยากร พร้อมทั้งเกิดเป็นแนวปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) เป็นเครื่องมือ ที่มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทความวิชาการฉบับนี้ (Academic Article) คณะผู้เขียนขอแนะนำเนื้อหาเกี่ยวกับ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน โดยแบ่งเนื้อหาออก 3 ประการ คือ 1) หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน 2) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่าง

ยั่งยืน และ 3) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเครื่องมือการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เพื่อเป็นหลักคิดและกรอบการอธิบายทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในช่วงทศวรรษ 1950-1960 ว่าการท่องเที่ยวเป็นตัวเลือกที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนา โดยมีผลกระทบด้านลบเพียงเล็กน้อย ประเด็นการท่องเที่ยว (ทศวรรษ 1970) เสนอว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างผลกระทบด้านลบต่อจุดหมายกลุ่มเป้าหมายได้ ในช่วงทศวรรษ 1980 ได้สนับสนุนรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือก หรือ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้แก่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงภูมิศาสตร์ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม และการท่องเที่ยวแบบอาสาสมัครเพื่อความยั่งยืน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนในฐานะเจ้าของทรัพยากรและการสร้างโอกาส เพิ่มขีดความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนถือเป็นตัวกระตุ้นที่จำเป็นในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN-SDGs) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดความยากจน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดการจ้างงานในพื้นที่ชนบทของประเทศกำลังพัฒนา

การประกาศเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ 8 (Millennium Development Goals : MDGs) ของสหประชาชาติ (2000–2015) และการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) มาใช้ 17 ประการ โดยองค์การสหประชาชาติในปี 2015 ได้ “เรียกร้องให้สากลดำเนินการเพื่อยุติความยากจน ปกป้องโลกและรับรอง ให้ทุกคนมีความสงบสุขและมั่งคั่งภายในปี 2030” การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในฐานะประเด็นย่อยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อสร้างผลกระทบทางสังคม และส่งเสริมวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Dangi &

Petrick, 2021) การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงถูกนำเสนอภายใต้ความอยู่รอดทางธุรกิจและความพึงพอใจของลูกค้าและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต ตลอดจนวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนช่วยให้จัดการผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการทรัพยากร การรับรู้ การสร้างฉันทมติ (Consensus building)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (Principles of sustainable community-based tourism) มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ท้องถิ่นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีในระยะยาว พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วม การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนการดูแลสุขภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน คณะผู้นิพนธ์ขอนำเสนอรายละเอียดดังนี้

1. การเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Empowerment and Involvement) ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ของการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงการตัดสินใจ การวางแผนและการจัดการ การให้อำนาจแก่ชุมชนทำให้นั่นใจได้ว่าชุมชนสามารถจัดการ ดูแลทรัพยากร มรดกทางวัฒนธรรมและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้

2. เคารพในวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น (Respect for Local Culture and Traditions) การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน (SCBT) ให้ความสำคัญและยกย่องวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตท้องถิ่น พยายามส่งเสริม และสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวและสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักและคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน

3. ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสำหรับชุมชน (Economic Benefits for the Community) เป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) คือการสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่น นับมีความเกี่ยวข้องกับ

การสร้างโอกาสสำหรับธุรกิจในพื้นที่และบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental Conservation) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น (SCBT) มีเป้าหมายเพื่อลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว มีความเกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติที่ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่าและระบบนิเวศ (Uswathul, Hasana, Sampada, Kumar, Swain, Babu & George, 2022)

5. ความสมบูรณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Integrity) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น (SCBT) ควรรักษาโครงสร้างทางสังคมและความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ไม่ควรนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบหรือทำลายประเพณีท้องถิ่น แต่ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

6. การท่องเที่ยวขนาดเล็กและมีความรับผิดชอบ (Small-Scale and Responsible Tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น (SCBT) เป็นการท่องเที่ยวที่มีขนาดเล็กและส่งเสริมให้ชุมชนได้มีความรับผิดชอบในฐานะเจ้าของทรัพยากร เจ้าของวัฒนธรรม

7. ความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนทางสังคม (Collaboration and Partnerships) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น (SCBT) ที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ รวมถึงคนในชุมชน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ความร่วมมือจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางเป้าหมายร่วมกัน เกิดการแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ เช่น งบประมาณ บุคลากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น (Fan, Ng & Bayrak, 2023)

8. การศึกษาและความตระหนัก (Education and Awareness) การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน (CBT) เป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและคน ในชุมชนให้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวควรตระหนักถึง

ประเพณีท้องถิ่น แนวปฏิบัติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม

9. การกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Distribution of Benefits) การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น (SCBT) เป็นการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกันระหว่างคนในชุมชน ควรหลีกเลี่ยงการรวมรายได้ไว้ส่วนใด ส่วนหนึ่ง แต่ต้องเกิดการกระจายให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

10. ความยั่งยืนในระยะยาว (Long-Term Sustainable: Sustainable) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีความมุ่งหวังให้เกิดความยั่งยืน เพื่อให้มั่นใจว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวจะคงอยู่ต่อไปโดยไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติหมดไปหรือส่งผลเสียต่อวิถีชีวิตของชุมชน

ตามหลักการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ เพื่อวางแผนกำหนดทิศทางเป้าหมายร่วมกัน เนื่องจากการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน (Lertgrai & Nillakan, 2016) นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญสู่การกระจายรายได้สู่ชุมชน ท้องถิ่น พร้อมทั้งเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนการให้ชุมชนได้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) ยังรวมถึงความปรารถนาที่จะส่งเสริมการเสริมอำนาจ การเสริมสร้างศักยภาพ การศึกษา และการเสริมสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณี เชื่อมโยงทางธุรกิจ และการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกด้วย

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

การบริหารจัดการ (management) นับมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร หน่วยงานรัฐบาลหรือ

สถาบันประเภทอื่น ๆ หากมีการบริหารจัดการที่ดีนับเป็นการสร้างโอกาสที่จะนำพาองค์กร กลุ่มไปสู่ทิศทางเป้าหมายที่วางไว้ได้แก่ 1) การบรรลุเป้าหมาย 2) การเพิ่มประสิทธิภาพทรัพยากร 3) การตัดสินใจ 4) การประสานงานในทีม 5) การแก้ปัญหา 6) การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง 7) แรงจูงใจของพนักงาน หรือ ผู้ร่วมงาน 8) การบริหารความเสี่ยง 9) นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ 10) ความยั่งยืนในระยะยาว (Nevenka et al, 2018)

การบริหารจัดการจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการออกแบบ วางแผน พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยว เพื่อให้มั่นใจว่าการเติบโตของอุตสาหกรรมจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การท่องเที่ยวสามารถเป็นเครื่องมือในการบรรเทาความยากจน การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Ruchuwarak, Donsom & Sosut, 2021) และบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน พร้อมทั้งสร้างแนวทางปฏิบัติ กฎระเบียบ และความรับผิดชอบต่อสังคม ช่วยปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ รักษาสมดุลทางวัฒนธรรม จากการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี 9 ประการ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเป็นหลักการปฏิบัติที่ยั่งยืน (Ensures Sustainable Practices) ชุมชนต้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และโครงสร้างทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น (Suansri, 2003)

2. สร้างความสมดุลระหว่างชุมชนและผู้มาเยี่ยมชม (Balances Community and Visitor Interests) การจัดการการท่องเที่ยวช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างความสนใจของชุมชนท้องถิ่นและความคาดหวังของผู้มาเยือน ทำให้มั่นใจได้ว่าความต้องการและแรงบันดาลใจของชุมชนจะได้รับการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยว

3. อำนวยความสะดวกการทำงานร่วมกัน (Facilitates Collaboration)

การจัดการที่มีประสิทธิภาพส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ รวมถึงคนในชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน บริษัททัวร์และธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การรวบรวมทรัพยากร ทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมและยั่งยืนมากขึ้น (Chatkaewnapanon & Lee, 2022)

4. คืนให้อำนาจชุมชน (Empowers the Community) การจัดการที่เกี่ยวข้อง

กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นให้อำนาจชุมชนในฐานะเจ้าของความคิดริเริ่มด้านการท่องเที่ยว เมื่อคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกระบวนการจัดการจะทำให้เกิดแรงจูงใจมากขึ้นที่จะมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จของโครงการ

5. เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Enhances Economic Benefits) การจัดการ

ที่เหมาะสมช่วยให้มั่นใจได้ว่าการท่องเที่ยวสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน เช่น โอกาสในการจ้างงาน การสร้างรายได้และความต้องการสินค้าและบริการในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นช่วยบรรเทาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น (Hussin & Kunjuraman, 2014)

6. ลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น (Mitigates Potential Negative Impacts)

การท่องเที่ยวหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมอาจนำไปสู่ผลกระทบด้านลบ เช่น ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมและความแตกแยกทางสังคม มาตรการการจัดการที่มีประสิทธิภาพช่วยระบุและลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

7. ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (Adapts to Changing

Circumstances) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของแนวโน้ม ฤดูกาลและปัจจัยภายนอก โครงการริเริ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการจัดการที่ดีสามารถปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและทำการปรับเปลี่ยนสิ่งที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น (Dolezal & Novelli, 2022)

8. มาตรการและประเมินผลกระทบ (Measures and Evaluates Impact) ผู้มีบทบาทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องมีการติดตามและประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้วยการกำหนดตัวชี้วัดและผลลัพธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

9. สร้างความยืดหยุ่น (Builds Resilience) แนวทางการจัดการที่ดีช่วยสร้างประสิทธิภาพของชุมชน พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งการเตรียมความพร้อมรับมือกับความท้าทายจากภายนอก เช่น ภาวะเศรษฐกิจถดถอย ภัยพิบัติทางธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อชุมชน หากมีระบบการบริหารจัดการที่ดีก็จะทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบน้อยลง (Yanes, Zielinski, Diaz Cano & Kim, 2019)

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการจัดการที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันยังเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) การรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนและเพิ่มผลกระทบเชิงบวกของการท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ หรือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นมีจำเป็นตามกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ส่งเสริมให้เกิดการนำทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขณะเดียวกันยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรให้นักท่องเที่ยวได้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญรักและหวงแหนทรัพยากรท้องถิ่น เคารพสิทธิชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเครื่องมือการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

รายได้จากการท่องเที่ยวจะช่วยกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น การท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ เช่น การมาถึงของนักท่องเที่ยว การซื้อสินค้าและบริการจากการท่องเที่ยว การพักโรงแรม การรับประทานอาหาร การเดินทาง เป็นต้น ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (SCBT) นับเป็นเครื่องมือการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น จำเป็นต้องอาศัยหลักการ 4 ส ได้แก่ 1) สร้างพื้นที่การท่องเที่ยวให้เหมาะสม 2) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) การสร้างจุดสมดุลด้านการท่องเที่ยว และ 4) การขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1. สร้างพื้นที่การท่องเที่ยวให้เหมาะสม เป็นการจัดพื้นที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสม ต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ พิจารณปัจจัยต่าง ๆ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีขั้นตอนและองค์ประกอบหลักในการสร้างพื้นที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมให้ประสบความสำเร็จ 9 ประการ ดังนี้

ประการแรก การประเมินพื้นที่การท่องเที่ยว (Assessment of tourist areas) การประเมินพื้นที่ท่องเที่ยวนับมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการทำให้เกิดความเข้า สักยภาพอย่างละเอียด เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค พิจารณปัจจัยต่าง ๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม โครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่

ประการที่สอง การปรึกษาหารือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Consultation) การมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ ธุรกิจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจในมุมมอง ความต้องการและข้อกังวลเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) (Costencu & Dobrescu, 2013)

ประการที่สาม การวิเคราะห์ขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity Analysis) การประเมินความพร้อม ความสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ปริมาณนักท่องเที่ยวที่รองรับได้ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น (Gao, Fang & Cui, 2021)

ประการที่สี่ การวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Planning) จัดทำแผนการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความชัดเจน รอบครอบมีการกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมายและกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรมีแผน บูรณาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาว สำหรับชุมชนท้องถิ่น

ประการที่ห้า การแบ่งเขตและการวางแผนการใช้ที่ดิน (Zoning and Land Use Planning) กำหนดเขตพื้นที่ต่าง ๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมเฉพาะ เช่น ที่พัก พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งวัฒนธรรมและเขตอนุรักษ์ธรรมชาติ การแบ่ง เขตที่เหมาะสมช่วยให้มั่นใจได้ถึงการใช้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความขัดแย้ง ระหว่างการท่องเที่ยวและกิจกรรมอื่น ๆ ได้อีกด้วย

ประการที่หก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ (Infrastructure and Services Development) โครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพื้นที่การ ท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ ตรวจสอบให้มั่นใจว่ามีถนนที่ได้รับการดูแลอย่างคิ น้ำประปา สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการของเสีย การดูแลสุขภาพและบริการที่ จำเป็นอื่น ๆ เพื่อรองรับทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น (Ruhanen-Hunter, 2006)

ประการที่เจ็ด แนวทางการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible Tourism Guidelines) กำหนดแนวทางปฏิบัติและหลักปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้แน่ใจว่ามีพฤติกรรมและเคารพต่อวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและขนบธรรมเนียม ท้องถิ่นให้ความรู้แก่ผู้เข้าชมเกี่ยวกับความสำคัญของแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนในระหว่าง

การเข้าพัก การเดินทาง การเยี่ยมชมกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน ท้องถิ่นอีกด้วย (Baltescu, 2020)

ประการที่แปด การตลาดและการส่งเสริมการขาย (Marketing and Promotion) พัฒนากลยุทธ์การตลาดที่ตรงเป้าหมาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวประเภทที่เหมาะสมให้เข้ามาในพื้นที่ จุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวและประสบการณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ควรนำมาเป็นจุดขาย พร้อมนำเสนอเรื่องราวให้มีความน่าสนใจ เช่น จุดตั้งเด่นที่ กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน จุดเยี่ยมชมปรากฏการณ์ธรรมชาติ วิถีชีวิตของชุมชน เป็นต้น

ประการที่เก้า การติดตามและบริหารจัดการ (Monitoring and Management) การติดตามประเมินผลจากกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวและผลกระทบต่ออย่างต่อเนืองจะช่วยสร้างระบบการจัดการที่ดี พร้อมทั้งนำไปสู่การปรับให้พื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

จากการวิจัยของ Nair and Hamzah (2015, pp. 431-432) ได้ทำการศึกษา "แนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จสำหรับจุดหมายปลายทางในชนบท " ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนที่เสริมสร้างความสามารถของชุมชนในชนบทการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้มาร่วมออกแบบ กำหนดทิศทาง การสร้างฉันทามติร่วมกัน การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) จึงช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น พร้อมทั้งเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และให้โอกาสทางการศึกษา เนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) จึงกลายเป็นเครื่องมือลดความยากจนด้วย (Pro-poor Tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ต้องใช้แนวทางระยะยาวและความมุ่งมั่นที่จะให้ประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนท้องถิ่นและลดผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว นับเป็นประโยชน์สำหรับชุมชนท้องถิ่นในฐานะเจ้าบ้านได้อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม ก่อให้เกิดการถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไปได้ในอนาคต เป้าหมายการสร้างพื้นที่ท่องเที่ยวต้องมีมีเสน่ห์ มีเอกลักษณ์และคำนึงถึงความยั่งยืน มอบประสบการณ์ที่น่าจดจำให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมยกระดับความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

2. การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ การร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถนำไปสู่การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สำหรับขั้นตอนในการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มี 6 ประการ ดังนี้

ประการแรก ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Identify Key Stakeholders) เริ่มต้นด้วยการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้อาจรวมถึงบริษัททัวร์ในท้องถิ่น โรงแรม สายการบิน ตัวแทนการท่องเที่ยว คณะกรรมการการท่องเที่ยว หน่วยงานการท่องเที่ยวของรัฐบาล หอการค้าและองค์กรด้านวัฒนธรรม เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การวางแผนความร่วมมือ พร้อมทั้งกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวในอนาคต

ประการที่สอง พัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Develop a Common Vision) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมกันนับมีความสำคัญที่จะทำให้ทุกภาคส่วนได้มองเห็นทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว พร้อมทั้งทำให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติ พร้อมทั้งตอบโจทย์ภาระหน้าที่ขององค์กรตนเองอีกด้วย (Pencarelli & Dini, 2016)

ประการที่สาม สร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ (Build Trust and Relationships) การสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับเป็นสิ่งสำคัญ ขณะเดียวกันการทำงานร่วมกันจำเป็นต้องมีความโปร่งใส มีความ

เชื่อถือได้และเปิดใจรับฟังความเห็นที่แตกต่าง จะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อการทำงานในอนาคต

ประการที่สี่ สร้างบันทึกความเข้าใจ (Create Memorandums of Understanding : MOUs) สร้างความร่วมมืออย่างเป็นทางการ โดยการจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) หรือข้อตกลงความร่วมมือ ข้อตกลงเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจถึงบทบาท ความรับผิดชอบและความมุ่งมั่นของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความชัดเจน ดำเนินการร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Mendonça, Varajão & Oliveira, 2015)

ประการที่ห้า แบ่งปันข้อมูล (Share Data) แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มการท่องเที่ยว ข้อมูลประชากรของนักท่องเที่ยวและความต้องการของตลาด ข้อมูลนี้สามารถช่วยให้หน่วยงานบริการทั้งหมดตัดสินใจอย่างรอบรู้และปรับปรุงข้อเสนอให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ประการที่หก การฝึกอบรมและการเสริมสร้างศักยภาพ (Training and Capacity Building) เสนอโปรแกรมการฝึกอบรมและการเสริมสร้างศักยภาพแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานพันธมิตร เพื่อเพิ่มพูนทักษะและความรู้ด้านการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการบริการโดยรวมด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นการสร้างความร่วมมือนับเป็นเทคนิควิธีการที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพของการทำงาน ขณะเดียวกันยังให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ได้ทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายการท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคต

3. การสร้างจุดสมดุลด้านการท่องเที่ยว การรักษาสมดุลของการท่องเที่ยว นับมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม การสร้างความสมดุลเป็นสิ่งสำคัญในหลักประกันความยั่งยืนและความสำเร็จของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระยะยาว การท่องเที่ยวอย่างสมดุล จึงเป็นการจัดการและการรักษาความที่ยั่งยืนต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Masseno & Santos, 2018) โดยพิจารณาจากความต้องการ

ของนักท่องเที่ยวและความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการปฏิบัติในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสังคม ซึ่งรวมถึงการลดการปล่อยคาร์บอน ของเสียและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและมรดก (Preserving Culture and Heritage) ปกป้องเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมและมรดกอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ท้องถิ่นอีกด้วย

4. การขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน นโยบายการท่องเที่ยว โดยชุมชน (CBT) มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ช่วยปกป้อง ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การนำนโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและองค์กรพัฒนา เอกชน (NGOs) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้น ดำเนินการ ให้คำปรึกษาและการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจความต้องการ สร้างแรงบันดาลใจและสะท้อนถึงข้อกังวลเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริมชุมชนด้วยการให้การฝึกอบรม ทรัพยากรและโอกาสในการเสริมสร้างศักยภาพในการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยว (Giampiccoli & Saayman, 2018) การขับเคลื่อนนโยบายเป็น การขับเคลื่อนที่อาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ รวมถึงรัฐบาลท้องถิ่น คณะกรรมการการท่องเที่ยว ตัวแทนชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้ประกอบการ ภาคเอกชน แนวทางแบบบูรณาการช่วยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาและนำ นโยบายการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปปฏิบัติ

ดังนั้นหลังสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 ระบาด การท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างยั่งยืนนับเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อเป็นการ กระตุ้นเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น

ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวในยุโรปก็ให้ความสนใจที่จะเข้ามาเที่ยวในเอเชีย เนื่องจากมีได้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิต เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ตลอดจนการได้สัมผัสทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย จึงทำให้หลายประเทศในเอเชียได้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับชุมชนภาคชนบท เช่น ไทย เวียดนาม เนปาล กัมพูชา และอินโดนีเซีย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน สิ่งที่เป็นจุดขาย ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เส้นทางท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญสำหรับการสร้างจุดขายให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนา

หน่วยงานภาครัฐและเอกชนด้านการท่องเที่ยว ควรสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนทั้งด้านประชาสัมพันธ์และเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน และควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น ควรสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด และระดับประเทศให้เข้มข้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารังต่อไป

นักวิชาการ นักวิจัย ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการกระจายรายได้ในชุมชน และศึกษาบทบาทการสื่อสารออนไลน์กับการประชาสัมพันธ์เพื่อเปิดตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

References

- Baltescu, C. A. (2020). Responsible Tourism Practices Implemented by Tourism Companies. *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Series V: Economic Sciences*, 49-54.
- Berzina, K., Medne, I., & Tsoy, M. (2017). *Tourism enterprise cooperation specifics: Comparative study of Riga and Novosibirsk travel agencies*.
- Chatkaewnapanon, Y., & Lee, T. J. (2022). Planning Sustainable Community-Based Tourism in the Context of Thailand: Community, Development, and the Foresight Tools. *Sustainability* 2022, 14, 7413.
- Costencu, M., & Dobrescu, C. N. (2013). Substantiating The Development Strategies For Tourism In Protected Areas. *Studies and Scientific Researches. Economics Edition*, (18).
- Dangi, T. B., & Petrick, J. F. (2021). Augmenting the role of tourism governance in addressing destination justice, ethics, and equity for sustainable community-based tourism. *Tourism and Hospitality*, 2(1), 15-42.
- Dolezal, C., & Novelli, M. (2022). Power in community-based tourism: Empowerment and partnership in Bali. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(10), 2352-2370.
- Fan, K. H. F., Ng, S. L., & Bayrak, M. M. (2023). Appraising the community in community-based tourism. *Tourism Geographies*, 25(2-3), 594-614.
- Gao, Q., Fang, C., & Cui, X. (2021). Carrying capacity for SDGs: A review of connotation evolution and practice. *Environmental Impact Assessment Review*, 91, 106676.

- Giampiccoli, A., & Saayman, M. (2018). Community-based tourism development model and community participation. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 7(4), 1-27.
- Hussin, R., & Kunjuran, V. (2014). Sustainable community based tourism (CBT) through homestay programme in Sabah, East Malaysia. *Proceeding of the Social Sciences Research ICSSR*, 2014, 41-61.
- Lertgrai, P., & Nillakan, L. (2016). *Fieldwork and data collection in local communities*. *Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 8(2), 1-10. [in Thai]
- Masseno, M. D., & Santos, C. T. (2018). Between footprints: Balancing Environmental sustainability and privacy in smart tourism destinations. *Revista Eletrônica do Curso de Direito da UFSM*, 13(1), 411-435.
- Mendonça, V., Varajão, J., & Oliveira, P. (2015). Cooperation networks in the tourism sector: multiplication of business opportunities. *Procedia Computer Science*, 64, 1172-1181.
- Nevenka, NiĆin., Anka, BulatoviĆ., Vojislava, GrbiĆ., Evropski, univerzitet, BrČko, distrikt, BrČko, Bih. (2018). *The role of management in management of companies*. *Phys.Rev.*47,777-780.
- Nair, V., & Hamzah, A. (2015). *Successful community-based tourism approaches for rural destinations: The Asia Pacific experience*. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*.
- Pencarelli, T., & Dini, M. (2016). The tourism intermediation system: The relationship between travel agencies and tour operators. *International Journal of Economic Behavior (IJEB)*, 6(1), 97-112.

- Rocharungsat, P. (2008). Community-based tourism in Asia. In *Building community capacity for tourism development* (pp. 60-74). Wallingford UK: CABI.
- Ruchuwararak, P., Donsom, J., & Sosut, A. (2021). Development and adaptation of the community markets: An alternative for integrated agricultural development. *Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)*, 19(1), 227-250. [in Thai]
- Ruhanen-Hunter, L. M. (2006). *Sustainable tourism planning: An analysis of Queensland local tourism destinations*. *Tourism review*, 65(4), 4-16.
- Sammy, J. (2008). Examples of effective techniques for enhancing community understanding of tourism. *Building community capacity for tourism development*, 75-85.
- Suansri, P. (2003). *Community based tourism handbook* (pp. 11-14). Bangkok: Responsible Ecological Social Tour-REST.
- Uswathul, H., Sampada, K., Swain., & Babu, G., (2022). Community centered management of ecological resources for sustainable tourism: Benefits and costs. *International Journal of Professional Business Review*, 7(1), 01-31.
- Yanes, A., Zielinski, S., Diaz Cano, M., & Kim, S. I. (2019). Community-based tourism in developing countries: A framework for policy evaluation. *Sustainability*, 11(9), 2506.
- Zeng, B., Ryan, C., Cui, X., & Chen, H. (2015). Tourism-generated income distribution in a poor rural community: A case study from Shaanxi, China. *Journal of China Tourism Research*, 11(1), 85-104.

Authors

Miss Sujitra Yangnok

Assistant. Professor. Dr.Lunjakon Nillakan

Associate. Professor. Dr.Punya Lertgri

Graduate School of Innovation Management for Development,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

1 Village No.4 Tha Ngio sub-district,Muang District,

Nakhon Si Thammarat Province 80280

Fax.075392031 Tel. 075377438 E-Mail : sujitra2520j@gmail.com

รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
ของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

**A Model for Developing Rajabhat University Administrator's
Research Administration Skills for Local Development**

ครุपर्กรณ์ ละเอียดอ่อน¹ / สมบูรณ์ ตันยะ² / สงวนพงศ์ ชวนชม³

Karupakorn Laeidon / Somboon Tanya / Sanguanpong Chuanchom

^{1*3} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Faculty of Education, Vongchavalitkul University

Received: June 16, 2023

Revised: August 15, 2023

Accepted: August 19, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.27>

บทคัดย่อ

การบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยต้องดำเนินการให้ไปสู่เป้าหมายให้สำเร็จ ผู้บริหารจึงต้องมีความรู้ ความชำนาญในการบริหารจัดการงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะ การบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะดังนี้ 1) การสร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานวิจัย เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 5 คน 2) การศึกษาทักษะการบริหารงานวิจัย เชิงปริมาณกลุ่มประชากรได้แก่ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยหรือการส่งเสริมการวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1,102 คน โดยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 พบว่า ทักษะการบริหารด้านการจัดสนใจ การสร้างแรงจูงใจ และการสร้างทีมงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และควรได้รับการพัฒนา 3) การสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะ

การบริหารงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้ การสนทนากลุ่ม ของผู้ทรงคุณวุฒิโดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ตามคุณสมบัติที่กำหนดเพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและประเมินภาพรวมความเหมาะสมของรูปแบบพบว่ามีความใกล้เคียงในระดับมากที่สุด และ 4) การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 50 คน ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมมีความใกล้เคียงอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด

คำสำคัญ: ผู้บริหารงานวิจัย, การวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, ทักษะการบริหารงานวิจัย

Abstract

Research administration for local development in universities must be carried out to achieve the goal. Managers must have knowledge Expertise in effective research management. This research study aimed to present a model for the development of research management skills among local administrators at Rajabhat University. The research was conducted in four stages as follows: 1) Formulating a conceptual framework for research management skills using qualitative data from interviews with five expert participants, employing a semi-structured interview format. 2) Investigating research management skills quantitatively, focusing on administrators involved in research administration or research promotion at Rajabhat University in the academic year 2022. A total of 1,102 individuals were sampled using a multi-stage random sampling technique, resulting in a sample size of 285. Data were collected using a five-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.94. The findings indicated that decision-making, motivation, and team-building skills were rated at the lowest level and the further development was

required. 3) Developing a qualitative model for research management skills through focus group discussions with seven qualified experts selected through purposive sampling. The format's suitability and the overall appropriateness of the model were assessed, with the mean score found to be at the highest level. 4) The model's feasibility and benefits were evaluated by administering structured questionnaires with a five-point rating scale to a purposive sample of 50 administrators at Rajabhat University. Basic statistical analysis was employed to analyze the data. The overall average score was found at a high level and the high test level.

Keywords: research administrator, research for local development, research management skills

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษามีทิศทางที่มุ่งเน้นประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น มีพันธกิจ ด้านการสอน การวิจัย การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริการทางวิชาการ ในการดำเนินงานตามพันธกิจหลักนั้น จำเป็นต้องมีการจัดทำแผนงานเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาและการดำเนินงานของสถาบันให้สอดคล้องกับเป้าหมายและกลุ่มสถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งนอกจากจัดการเรียนการสอนแล้วยังต้องทำวิจัย การตีพิมพ์เผยแพร่งานวิจัย มีการส่งเสริมคณาจารย์ให้ทำวิจัยพื้นฐานและการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งชี้ให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติที่เกิดจากการสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น การประกันคุณภาพในระดับองค์การ การจัดอันดับของมหาวิทยาลัยจากหน่วยงานต่าง ๆ (Newton, 2010) ซึ่งเป็นแรงกดดันจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏ นอกจากนี้ยังต้องเผยแพร่องค์ความรู้หรืองานบริการวิชาการจากการวิจัยไปสู่หน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่นที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการ ตลอดจนการ

สร้างความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัย ขณะเดียวกันผลงานวิจัยยังเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา (Laura et al., 2015) นอกจากนั้นการวิจัยและพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษายังมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็ง มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน วิธีการดำเนินงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งคนและองค์กรในชุมชน และมีความใกล้ชิดกับชุมชน ทำให้สามารถดำเนินการศึกษาเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนได้ สามารถสร้างองค์ความรู้และข้อมูลจนทำให้สถาบันอุดมศึกษานั้นมีความพร้อมในการบริการด้านวิชาการเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนท้องถิ่นได้ (Asep & Dinno, 2019)

จากการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการในกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์และวิจัย (อว.) ได้จัดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏอยู่ในกลุ่มที่ 3 ย่อมมีผลกระทบต่อการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่มีโครงการวิจัยที่เน้นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Suwanida (2020) อธิบายว่าผู้บริหารที่เกี่ยวข้องควรได้รับการพัฒนาความรู้ ความชำนาญด้านการบริหารจัดการงานวิจัยทั้งในระดับองค์กรและระดับบุคคลอย่างต่อเนื่อง เพราะมีหน้าที่สำคัญในการวางแผน การตัดสินใจ การสั่งการ การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ และจะต้องปรับกลยุทธ์ให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อพาองค์กรให้บรรลุความสำเร็จ โดยเฉพาะทักษะการบริหารงานวิจัยของผู้บริหาร ที่จะต้องมีความรู้ ทักษะและสมรรถนะทางวิชาการที่สูงในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลที่มีความเป็นผู้นำองค์กรที่สำคัญในการบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นผู้บริหารต้องมีทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สามารถในการบริหารจัดการให้ขับเคลื่อนการวิจัยให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Asikhia, Swidi and Ansi (2022) ที่กล่าวว่า ทักษะในการบริหารอาจมีแตกต่างกันไปแต่ที่สำคัญ คือ ทักษะ

ด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษย ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านความรู้ ความคิด ทักษะด้านการศึกษา ซึ่งผู้บริหารองค์การยุคใหม่ต้องมีต้องมีทักษะด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดีเยี่ยมด้วย (Worrall & Cooper, 2001) มีเอาใจใส่และพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพเพราะจะเป็นแรงบันดาลใจและให้อำนาจคนและเป็นผู้บังคับการ เพื่อก้าวข้ามความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์ปัจจุบัน และศตวรรษที่ 21 (Cooper, 1998) ดังนั้นทักษะภาวะผู้นำที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีทักษะในการปฏิบัติงาน และมีความสามารถในการแก้ปัญหา ที่ซับซ้อน

จากที่กล่าวมาพบว่าทักษะส่วนใหญ่จะเป็นทักษะทั่วไปที่ผู้บริหารจะนำไปใช้ในการบริหารงานขององค์กร แต่ทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นนั้น มีการศึกษาไว้น้อย ซึ่งผู้บริหารนั้นยังขาดทักษะหรือความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการงานวิจัยหรือรูปแบบที่โดดเด่น มีมาตรฐานสูงทันต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคม ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนหรือชุมชนในพื้นที่เพื่อให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน สอดคล้องกับการจัดกลุ่มมหาวิทยาลัยของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์และการวิจัย การพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals ; SDGs) เป็นต้น (Stephen, David & Neil, 2017) อีกทั้งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะบริหารงานวิจัย จึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

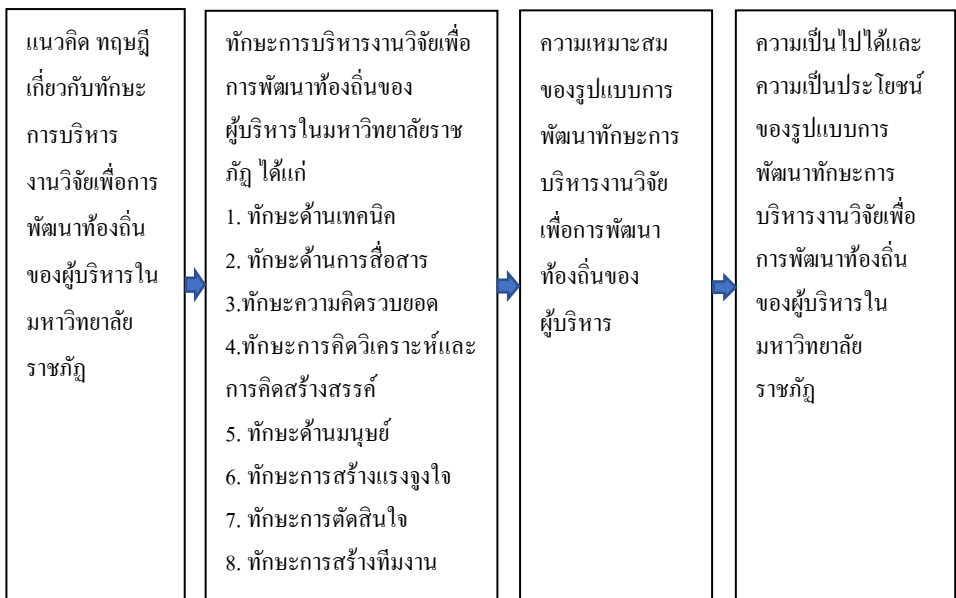
1. เพื่อศึกษารอบแนวคิดทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

2. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
4. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวិเคราะห์ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากนักวิชาการ นักวิจัยหลายท่าน สรุปข้อมูลแล้วนำมาสังเคราะห์เป็นทักษะการบริหารได้แก่ 1) ทักษะด้านเทคนิค 2) ทักษะด้านการสื่อสาร 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 4) ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 5) ทักษะด้านมนุษย 6) ทักษะการสร้างแรงจูงใจ 7) ทักษะการตัดสินใจ 8) ทักษะการสร้างทีมงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานวิจัย

การสร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารงานวิจัย โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่ผ่านตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและโครงสร้าง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ ประเด็นทักษะที่จำเป็นในการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยราชภัฏ นำเสนอในรูปความเรียง

2. การศึกษาทักษะการบริหารงานวิจัย

การศึกษาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.942 ส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1) ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยหรือการส่งเสริมการวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปีการศึกษา 2565 ประกอบด้วย รองอธิการบดี ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา คณบดี รองคณบดี จำนวน 684 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ปีการศึกษา 2565 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครชีและมอร์แกน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) โดยสุ่มมหาวิทยาลัยแต่ละกลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มภาคเหนือ กลุ่มภาคกลาง กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มภาคใต้และกลุ่มรัตนโกสินทร์ กลุ่ม

ละ 2 แห่ง แล้วสุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน

3. การสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัย ได้นำผลการศึกษาที่ได้จากตอนที่ 2 มาร่างรูปแบบ ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ และเหตุผล วัตถุประสงค์ สำคัญและสำคัญรอง และการดำเนินการพัฒนา การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ แล้วนำร่างรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัย มาจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พร้อมกับประเมินความเหมาะสม

4. การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ขก่างรูปแบบลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ความโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อยืนยันทักษะในแต่ละด้านเพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารได้ทั้งหมด 8 ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะ 1) ทักษะด้านเทคนิค 2) ทักษะด้านมนุษย 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด 4) ทักษะด้านการสื่อสาร 5) ทักษะด้านความรู้ความคิดหรือความคิดสร้างสรรค์ 6) ทักษะด้านการตัดสินใจ 7) ทักษะการสร้างทีมงาน และ 8) ทักษะด้านการสร้างแรงจูงใจ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ รายละเอียดตามตาราง 1

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหาร

ทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อ การพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
ทักษะด้านเทคนิค	4.35	0.35	มาก	5
ทักษะการสื่อสาร	4.59	0.24	มากที่สุด	3
ทักษะด้านความคิดรวบยอด	4.61	0.23	มากที่สุด	1
ทักษะการคิดวิเคราะห์และการ คิดสร้างสรรค์	4.50	0.29	มาก	4
ทักษะด้านมนุษย	4.61	0.29	มากที่สุด	1
ทักษะการสร้างแรงจูงใจ	4.16	0.39	มาก	6
ทักษะการตัดสินใจ	4.09	0.41	มาก	7
ทักษะการสร้างทีมงาน	4.08	0.43	มาก	8
รวม	4.35	0.35	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ทักษะการบริหารงานวิจัยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($= 4.35$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เรียงจากมากที่สุด ได้แก่ ทักษะด้านมนุษยและทักษะความคิดรวบยอด ($\bar{X} = 4.61$) ทักษะการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.59$) ส่วนทักษะการบริหารงานวิจัยที่อยู่ในระดับมากมี 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.50$) ทักษะด้านเทคนิค ($\bar{X} = 4.35$) ทักษะการสร้างแรงจูงใจ ($\bar{X} = 4.16$) ทักษะการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.09$) และทักษะการสร้างทีมงาน ($\bar{X} = 4.08$)

3. ผลการสร้างรูปแบบและการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหาร ผู้วิจัยได้ยก่างรูปแบบใช้ผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 และ

ได้จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ
รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
			ความเหมาะสม
1. หลักการและเหตุผลของรูปแบบ	4.42	0.53	มาก
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.57	0.53	มากที่สุด
3. สารสำคัญและการดำเนินการพัฒนา	4.73	0.27	มากที่สุด
4. การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ	4.69	0.47	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ	4.82	0.37	มากที่สุด
รวม	4.64	0.37	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ องค์ประกอบเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.82$)

4. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ
รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3

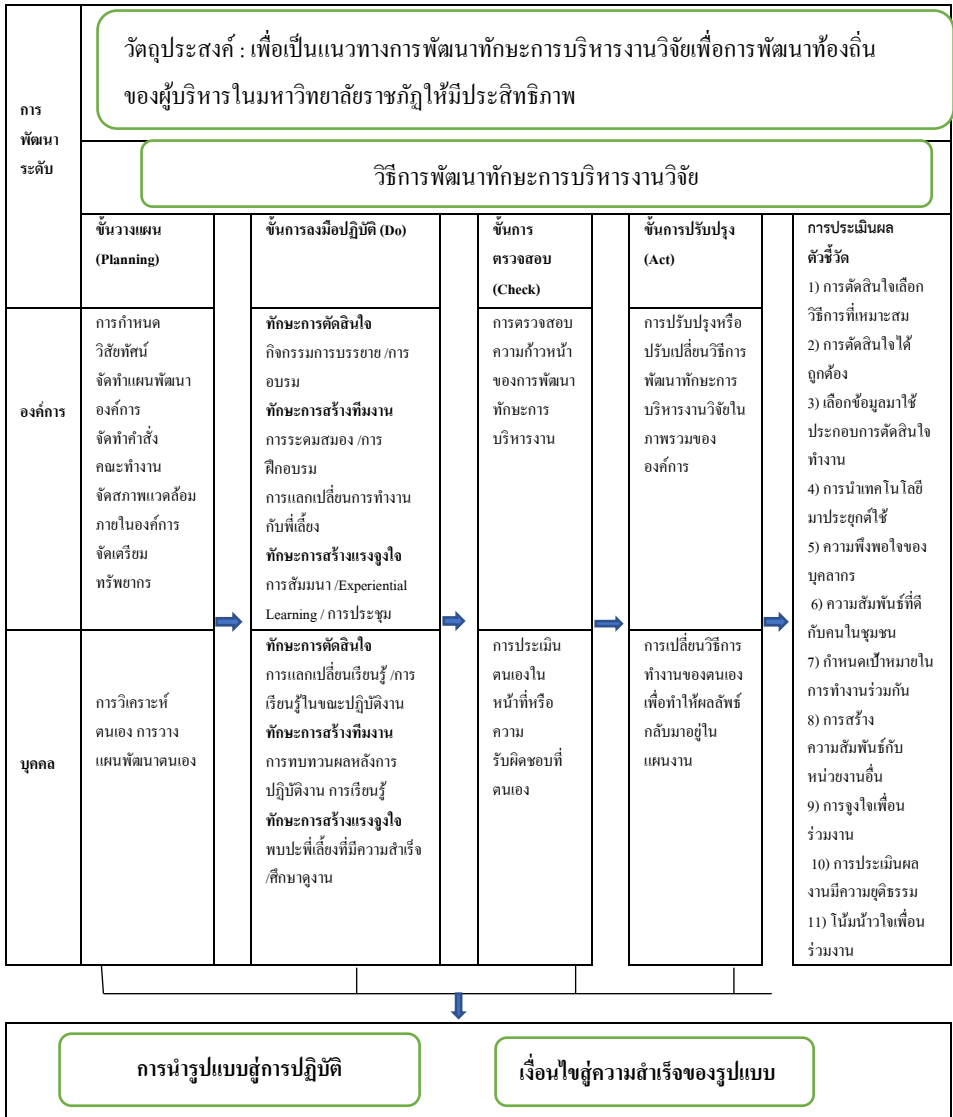
ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหาร

รูปแบบการพัฒนาทักษะ การบริหารงานวิจัย	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการและเหตุผลของ รูปแบบ	4.54	0.50	มากที่สุด	4.42	0.49	มาก
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.68	0.47	มากที่สุด	4.68	0.47	มากที่สุด
3. สำคัญและ ดำเนินการพัฒนา	4.68	0.15	มากที่สุด	4.68	0.15	มากที่สุด
4. การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ	4.77	0.20	มากที่สุด	4.73	0.21	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จของ รูปแบบ	4.75	0.25	มากที่สุด	4.70	0.25	มากที่สุด
รวม	4.68	0.14	มากที่สุด	4.62	0.15	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัย ภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.77$) รองลงมาคือ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.75$) และด้านหลักการและเหตุผลของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) ส่วนในด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ภาพรวมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.73$) รองลงมาคือ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.70$) และด้านหลักการและเหตุผลของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.42$)

ภาพ 1

รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหาร

อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏในครั้งนี้อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลจากการสร้างกรอบแนวคิดทักษะการบริหารงานวิจัย พบว่า ทักษะที่มีความจำเป็น ควรนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนา ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสร้างทีมงานและทักษะการสร้างแรงจูงใจ เป็นทักษะเพิ่มเติมที่จำเป็นต่อการบริหารงานวิจัยของผู้บริหาร ซึ่งในการบริหารงานให้สำเร็จ ผู้บริหารต้องเป็นคนที่มีฉลาด รอบรู้ และมีความชำนาญพอสมควร และสอดคล้องกับ Katz, Kaplan and Buzukashvily (2011) ได้กล่าวถึง แนวคิดทักษะการบริหารว่าผู้บริหารที่มีความสามารถจะต้องเก่งคน เก่งงาน และเก่งคิด มีความฉลาดเหนือเกณฑ์เฉลี่ยของร่วมงานในองค์กร มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและถูกต้องแม่นยำสามารถนำองค์กรให้พ้นจากวิกฤติการณ์ ต่าง ๆ ได้

การสร้างทีมงานวิจัยให้เข้มแข็งในกรณีที่โครงการวิจัยที่มีการทำงานเป็นทีม หัวหน้าโครงการวิจัยจำเป็นต้องบริหารจัดการทีมงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จโดยมีการกำหนดเป้าหมาย และทักษะการตัดสินใจ เป็นทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในแทบทุกสถานการณ์ และเป็นทักษะที่ต้องมี ไม่ว่าจะในวิชาชีพใดก็ตามซึ่งถือได้ว่าจำเป็นและสำคัญในทุกยุคทุกสมัย ช่วยให้รู้จักแก้ปัญหาตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะผู้บริหารมีภาระหน้าที่ที่จะต้องตัดสินใจตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ Nadi, Saeedian and Abadi (2013) อธิบายว่า การตัดสินใจของผู้บริหารเป็นการแสดงออกถึงความสามารถของผู้บริหารในการบริหารองค์กร เพื่อนำองค์กรไปสู่วัตถุประสงค์ ขวัญกำลังใจและความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร ส่วนทักษะการสร้างแรงจูงใจนั้นมีความจำเป็นสำหรับผู้บริหารเช่นกัน เนื่องจากแรงจูงใจในการทำงานมีผลกระทบโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน จะช่วยให้การทำงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพ การทำงานจะประสบความสำเร็จ

2. ผลการศึกษาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏจำเป็นต้องใช้ทักษะทุกด้านในการบริหารจัดการงานวิจัยซึ่งเป็นพันธกิจหนึ่งที่สำคัญให้มีคุณภาพ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารนำประสบการณ์ ความสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการขององค์กรในภาพรวมได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง ดังที่ Babatunde (2014) ให้แนวคิดว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารนั้นไม่ว่าจะยึดหลักการบริหารแบบใด สิ่งสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้การบริหารบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ คือการมีทักษะการบริหารของผู้บริหาร เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสะสมประสบการณ์ให้ความช่วยเหลือจนเกิดความชำนาญ สะสมกลวิธี และเป็นสิ่งที่เป็แนวทางในการช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย และเมื่อพิจารณาทักษะในรายด้านสมารถที่จะอภิปรายได้ดังนี้

ทักษะด้านเทคนิค ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งให้เห็ว่ามีมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเนื่องจากผู้บริหารงานวิจัยจำเป็นต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญที่รับผิดชอบ เป็นความสามารถในการทำงานเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน สอดคล้องกับ Thunyporn (2021) อธิบายว่าทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทักษะการบริหาร ถือเป็นความสามารถของผู้บริหารในการใช้ความรู้ความชำนาญ เชี่ยวชาญ ในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งรวมถึงความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เทคนิควิธีการในการบริหารให้เกิดผลสำเร็จและสามารถแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติ ตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทักษะการสื่อสาร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งให้เห็ว่าการสื่อสารในองค์กรหรือกับบุคลากรนั้นมีความสำคัญ พื้นฐานที่สำคัญของการบริหารจัดการภายในองค์กรขึ้นกับการสื่อสารที่ดี การสื่อสารที่ดีจึงเป็นกลยุทธ์ที่จะสามารถกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จแก่องค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Park (2017) อธิบายว่า การติดต่อสื่อสารเป็นทักษะสำคัญสำหรับบุคคลทุกฝ่าย ที่

จะใช้การติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารจะต้องตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการ

ทักษะด้านความคิดรวบยอด ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเชื่อมโยงการบริหารงานวิจัยกับหน่วยงานภายนอกหรือเครือข่ายงานวิจัย โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Murtaza et al. (2021) อธิบายว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอด นั้น เป็นความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจหน่วยงานในทุกลักษณะมองเห็นความสัมพันธ์ในส่วนต่าง ๆ ในองค์กรทั้งหมด มีความคิดที่กว้างไกล ครอบคลุมและเชื่อมโยงกับองค์กรอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ

ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งให้เห็นว่าความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารนั้น ส่งผลไปยังการพัฒนางานด้านการวิจัย อันจะส่งผลไปยังผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Mulnix (2010) อธิบายว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์/นวัตกรรมเป็นการแสดงออกในการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรมสิ่งแปลกใหม่ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมา และการกล้าตัดสินใจตลอดจนสรุปภาพมิตการทำงานได้อย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Mustafa and Birsen (2019) ที่อธิบายว่าความคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารนั้นมีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้บริหารยุคใหม่ที่ต้องสร้างสรรค์และผลิต สิ่งใหม่ และกระบวนการผู้บริหารที่มีความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าเพราะช่วยสร้างสรรค์ความแปลกใหม่ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองและทีมงาน ได้อย่างต่อเนื่อง

ทักษะด้านมนุษย ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งให้เห็นว่า เป็นทักษะที่มีความสำคัญในการบริหารงานวิจัย ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องประสานความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน มีความสุขกับการทำงาน มีการเสริมพลังแก่ผู้ร่วมงาน เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานตามความถนัดและต้องให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงานอย่างจริงจัง ต้องสร้าง

ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Mendenhall, Amardottir, Oddou and Burke (2013) ได้จำแนกความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่สำคัญ ไว้ว่าผู้บริหารควรมีลักษณะ 1) มีการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ 2) การสร้างความเชื่อมั่น 3) การสร้างเครือข่าย และ 4) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ทักษะการสร้างแรงจูงใจ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากแสดงให้เห็นว่าทักษะการสร้างแรงจูงใจนี้มีความจำเป็นที่นำไปสู่ความสำเร็จของกระบวนการบริหารงานวิจัย ผู้บริหารจะต้องมีทักษะในการจูงใจเพื่อให้บุคลากรมีการตื่นตัวในการปฏิบัติงาน เพื่อให้องค์การบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ahmad and Murray (2019) อธิบายว่าผู้บริหารสามารถนำหลักการสร้างแรงจูงใจ ไปใช้การเสริมสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรในหน่วยงานโดยการผลักดันให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมออกมา สอดคล้องแนวคิดของ Fapohunda (2013) อธิบายว่า แรงจูงใจมีประโยชน์และมีความสำคัญต่อการทำงานของบุคลากร ช่วยเพิ่มพลังในการทำงานให้บุคคลมีพลัง (Energy) เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ ต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ให้มีความขยันขันแข็ง กระตือรือร้นทำงานให้สำเร็จ ช่วย ให้มีความมานะอดทน ไม่ท้อถอยกับปัญหาและอุปสรรค และช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานให้ดีขึ้น

ทักษะการตัดสินใจ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งให้เห็นว่าทักษะการตัดสินใจของผู้บริหารนั้นมีความสำคัญต่อการบริหารงานวิจัยซึ่งผู้บริหารต้องทำงานร่วมกันกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน หรือถ้าหากผู้บริหารมีประสบการณ์มากอาจจะตัดสินใจได้ด้วยตนเองก็ได้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Miller and Ireland (2005) อธิบายว่าการบริหารงานใด ๆ ก็ตามจำเป็นต้องมีทฤษฎีพื้นฐานการบริหารการศึกษาเช่นเดียวกัน หากบริหารงานไปโดยไม่ได้ใช้ทฤษฎีใดเข้ามาช่วยในการคิดและการตัดสินใจ จะทำให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพที่พึงประสงค์

ทักษะการสร้างทีมงานของผู้บริหารงานวิจัย ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมคิด ร่วมใจกัน ซึ่งการทำงานเป็นทีมนี้มีความสำคัญในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของบุคลากร สอดคล้องกับแนวคิดของ Fapohunda (2013) อธิบายว่า ทีมงานหรือกลุ่มทำงานที่อยู่ร่วมกันเพื่อปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับองค์กร มีเป้าหมายร่วมกัน มีงานที่ต้องพึ่งพากัน และดำเนินการงานให้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารงานองค์กรที่ดีจึงต้องมีความคิดก้าวหน้า ต้องรู้จักการสร้างทีมงาน สร้างเครือข่าย

5.2.3 ผลการพัฒนาแบบแผนการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในมากที่สุด เนื่องจากกระบวนการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานวิจัย และการจัดสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ทำให้การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pompawee (2021) พบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหาร ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ สำคัญและการดำเนินการพัฒนา แนวทางการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2.4 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะในการสร้างรูปแบบศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารงานวิจัยของผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ และการจัดสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้มองเห็นภาพรวมของการวางแผนการวิจัย จากนั้นจึงกำหนด

แนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ และประเมินรูปแบบ แล้วจึงนำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารที่มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยพบว่าทักษะการบริหารงานวิจัยด้านทักษะการสร้างทีมงาน ทักษะการสร้างแรงจูงใจ และทักษะการตัดสินใจ ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยราชภัฏสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนากับผู้บริหารหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2. จากผลการวิจัยความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารงานวิจัยของบริหาร ผู้บริหารระดับสูงควรนำผลการวิจัยไปใช้กำหนดเป็นนโยบายหรือทำเป็นแผนปฏิบัติการในการพัฒนาผู้บริหาร เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

References

- Ahmad, M., & Murray, J. (2019). Understanding the connect between digitalization, sustainability and performance of an organization. *IJBEX*, 17(1), 83 - 96.
- Asep, S., & Dinno, M., (2019). Community education in community development. *Journal Empowerment*, 8(1), 64-72.
- Asikhia, O. U., Ogunode, O. A., Oladipo, S. I., & Fatoke, O. V. (2022). Effective management decision making and organizational excellence: A theoretical review. *The International Journal of Business & Management*, 19(1), 144-150.

- Babatunde, M. M. (2014). Principals' managerial skills and administrative effectiveness in secondary schools in Oyo State, Nigeria. *Global Journal of Management and Business Research*, 14(3), 67-75.
- Brown, K. (2014). *Interactive contemporary art*. London: Tauris Teaching and learning.
- Cooper, C. L. (1998), ``The psychological implications of the changing nature of work'', *RSA Journal*, 1(4), 74-81.
- Dhaafri, H. S., Swidi, A. K., & Ansi, A. A. (2019). Organizational excellence as the driver for organizational performance: A study on Dubai police. *International Journal of Business and Management*, 11(2), 47-52.
- Dianna, A. (2006). *Teams: Teamwork and teambuilding*, Prentice Hall, New York.
- Fapohunda, T. M. (2013). Towards effective team building in the workplace. *International Journal of Education and Research*, 1(4), 1-12.
- Katz, I., Kaplan, A., & Buzukashvily, T. (2011). The role of parents' motivation in students' autonomous motivation for doing homework. *Learning and Individual Differences*, 21(4), 376-386.
- Katz, R. L. (2005). *Skills of an effective administrator*. United Kingdom: Harvard Business Review.
- Khan, H. M. A., Farooqi, M. T. K., Khalil, A., & Faisal, I. (2016). Exploring relationship of time management with teachers' performance. *Bulletin of Education and Research*, 38(2), 249-263.
- Kim, K. H. (2011). The creativity crisis: The decrease in creative thinking scores on the torrance test of creative thinking. *Creativity Research Journal*, 23(4), 285-295.

- Laura, S., Sarah P. E., Heather., W., & Linda, C. (2015). Definitions of quality in higher education: A synthesis of the literature. *Higher Learning Research Communications*, 5(3), 3-13.
- Mendenhall, M., Amardottir, A., Oddou, G., & Burke, L. (2013). Developing cross-cultural competencies in management education via cognitive behavior therapy. *Academy of Management Learning & Education*, 12(3), 436-451.
- Miller, C. C., & Ireland, R. D. (2005). Intuition in strategic decision making: Friend or foe in the fast-paced 21st century. *Academy of Management Executive*, 19(1), 19-30.
- Mohamad, H., & Mohd, H. (2015). The practice of employ ability teamwork skills. *International Journal of Vocational Education and Training Research*, 1(2), 16-21.
- Mulnix, J. W. (2010). "Thinking critically about critical thinking". *Educational Philosophy and Theory*, 44(5), 464-479.
- Murtaza, A. L., Abida S., & Anjum, S. (2021). Impact of headteachers' conceptual skills on teacher's performance at public secondary schools. *International Research Journal of Education and Innovation*, 2(2), 167-177.
- Mustafa, S., & Birsan, B. (2019). Development of creative thinking skills of students through journal writing. *International Journal of Progressive Education*, 15(5), 216-237.
- Nadi, M. A., Saeedian, N., & Abadi, B. G. (2013). The Relationship between teachers perception of management skills with dimensions of total quality management. *International Journal of Accounting Research*, 1(3), 29-36.
- Newton, J. (2010). A tale of two 'qualitys': Reflections on the quality revolution of higher education. *Quality in Higher Education*, 16(1), 51-53.

- Pariyat, T. (2022). *Guidelines for buddhist leadership development of charity school directors of buddhist temples* [Ph.D Dissertation]. Nakhomratchasima: Vongchavalitkul University. [in Thai]
- Park, S. (2017). Differences between nurses and patients' perception of nurses' communication skills, *Korean Journal of Adult Nursing*, 29(2), 166-176.
- Pornpawee, K. (2021). *A model for developing skills of school administrations in the 21st century under Primary Education Service Area Office in Lower North-Eastern Region 1* [Ph.D Dissertation]. Nakhomratchasima: Vongchavalitkul University. [in Thai]
- Sneha, H., Ananya, M., Isha, G., Tanya, S., & Rahmath, F. (2018). Motivation and leadership skills. *The International Journal of Indian Psychology*, 6(4), 149-157.
- Sookkaew, C. (2019). *A model for developing the schools under the Office of Secondary Education Service Area 8 as the learning community* [Ph.D Dissertation]. Nakhomratchasima: Vongchavalitkul University. [in Thai]
- Stephen, M., David, P., & Neil, S. (2017). Sustainable development goals (SDGs) and their implementation. *British Medical Bulletin*, 124(1), 81–90.
- Suwanida, U. (2020). Administrative skills of administrators affecting the effectiveness of world class standard schools of secondary schools under the Office of Secondary Education Service Areas Zone 4, Mueang Pathum Thani district. *BU. Education Journal*, 8(11), 13-25. [in Thai]
- Thunyporn, K. (2021). Management skills in the 21st century of administrators of Klongnong Yai school (Thongkam Parnkham-Anusorn). *Journal of Graduate Studies. Bansomdejchaopraya Rajabhat University*, 5(1), 75-87. [in Thai]

- Turpin, S. M., & Marais, M. A. (2004). Decision-making: Theory and practice. *ORiON*, 20(2), 143–160.
- Ugoani, J. (2018). Effective management decision making and operational effectiveness in Nigeria. *Amity Business Journal*, 7(2), 1-8.
- Wilson, F. (1996). Great teams build themselves: Team performance management. *An International Journal*, 2(2), 27-31.
- Worrall, L., & Cooper, C. L. (2001). Management skills development: A perspective on current issues and setting the future agenda. *Leadership and Organization Development Journal*, 22(1), 34-39.

Authors

Associate Professor Karupakorn Laeidon

General Science Program, Faculty of Education, Buriram Rajabhat
University, Buriram

Tel 06-2351-4963 Email: Kluphakorn.Li@bru.ac.th

Assistant Professor Dr. Somboon Tanya

Faculty of Education, Vongchavalitgul University, Nakhon Ratchasima

Assistant Professor Dr. Sanguanpong Chuanchom

Faculty of Education, Vongchawalitgul University, Nakhon Ratchasima

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร (มสส.)

1. ส่งบทความวิจัยฉบับเต็มในรูปแบบของ Word File จำนวน 1 ชุด เป็นแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Office Word 2010 เป็นต้นไป ที่เว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index>

2. เป็นบทความที่ครอบคลุมสาขาวิชาหลัก (Main subject Category) คือ Social Sciences และจะต้องอยู่ใน 3 กลุ่มสาขาวิชา (Subject areas) คือ 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, 3) Social Sciences ซึ่งจะต้องอยู่ใน 5 กลุ่มย่อย (Sub-subject areas) คือ 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance, 4) General Social Sciences, 5) Sociology and Political Sciences

3. ความยาวของบทความโดยนับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง และประวัติผู้เขียน จำนวน 15-20 หน้ากระดาษ A5

4. แบบอักษร (Font) บทความ

4.1 ให้พิมพ์ด้วยตัวอักษร Angsana New ขนาด 14 และพิมพ์เนื้อหา ในลักษณะคอลัมน์เดี่ยว (One column) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบระยะพิมพ์เดี่ยว (Single space) ระยะขอบบน - ล่าง 2 เซนติเมตร และระยะขอบซ้าย - ขวา 1.8 เซนติเมตร

4.2 ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 16 กึ่งกลางหน้ากระดาษ กรณีเป็นภาษาอังกฤษ ให้ใช้อักษรตัวแรกเป็นตัวใหญ่สำหรับคำหลักต่าง ๆ

4.3 ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (และอาจารย์ที่ปรึกษา) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้ใช้หมายเลขกำกับชื่อผู้เขียนหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะที่เป็นภาษาไทยเท่านั้น พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 14 กึ่งกลางหน้ากระดาษ

4.4 ชื่อสาขาวิชา คณะ และสถาบันการศึกษาต้นสังกัด ให้พิมพ์ที่บรรทัดล่างต่อจากชื่อผู้วิจัย ชิดขอบซ้าย พิมพ์อักษรเป็นตัวบางขนาด 12 ใช้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ให้ใช้หมายเลขกำกับเฉพาะที่ภาษาไทยเท่านั้น

5. เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและลงนามรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษาอังกฤษก่อนส่งให้บรรณาธิการ

6. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

7. บทความต้องมีสาระสังเขป (บทคัดย่อ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A5 หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

8. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร อย่างเคร่งครัด

9. บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน ตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564

10. ผลการพิจารณาให้ตีพิมพ์บทความในมนุษยสังคมสาร ให้ถือมติของกองบรรณาธิการเป็นที่สุด

11. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เขียน

12. ผู้เขียน/คณะผู้เขียน (ผู้วิจัย/คณะผู้วิจัย) ต้องเขียนข้อมูลส่วนตัวโดยย่อเป็นภาษาอังกฤษไว้ในส่วนท้ายสุดของบทความต่อจากเอกสารอ้างอิง โดยให้ระบุคำนำหน้าชื่อ (นาย/นาง/นางสาว) ตำแหน่งทางวิชาการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์/รองศาสตราจารย์/ศาสตราจารย์) (ถ้ามี) คุณวุฒิปริญญาเอก (ดร.) (ถ้ามี) พร้อมใส่ข้อมูลที่อยู่ให้ครบถ้วน

สมบูรณ์ รวมทั้งรหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร และอีเมลด้วย ในกรณีที่ป็นนักศึกษา
ปริญญาโทหรือปริญญาเอก ให้เขียนเฉพาะข้อมูลนักศึกษาเท่านั้นโดยไม่ต้องใส่ข้อมูล
ของอาจารย์ที่ปรึกษา

ตัวอย่างเช่น

Author

Associate Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District,

Buriram Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon.nm@bru.ac.th

* ส่วนประกอบของบทความ *

* บทความวิชาการ

ในการเขียนบทความวิชาการ ควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม บทความวิชาการควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน ให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

3. **คำสำคัญ (Keyword)** ระบุนำคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

4. **บทนำ (Introduction)** นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมทั้งระบุถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ

5. **เนื้อหา (Body of text)** ระบุเนื้อหาหลักของบทความ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นย่อย ๆ และมีการจัดเรียงลำดับหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา

6. **เอกสารอ้างอิง (References)** อ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-text citation) โดยให้ระบบนาม-ปี (Author-Year) ตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (7th edition) และเอกสารอ้างอิงทุกรายการที่ปรากฏในบทความต้องมีรายชื่อปรากฏอยู่ในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ด้วย

* บทความวิจัย

ให้นำเสนอผลการวิจัยที่ค้นพบอย่างเป็นระบบ โดยบทความวิจัยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปสาระสำคัญของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวแต่ละภาษาไม่เกิน 1 หน้า หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

3. **คำสำคัญ (Keywords)** ระบุนำคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

4. **บทนำ (Introduction)** ระบุถึงความสำคัญของปัญหาที่ศึกษา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและประโยชน์โดยรวมที่จะเกิดขึ้นจากผลวิจัย

5. **วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective)** ระบุวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้ชัดเจนและสะท้อนถึงภาพรวมทั้งหมดของงานวิจัย

6. **วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)** ระบุวิธีวิจัยที่ครอบคลุมถึงประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7. **ผลการวิจัย (Results)** ระบุผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

8. อภิปรายผล (Discussion) นำเสนอผลการวิจัยโดยอ้างอิงถึงทฤษฎีต่างๆ เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยที่ค้นพบหรือเห็นแย้งที่สมเหตุสมผล

9. ข้อเสนอแนะ (Recommendations) เสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

10. การอ้างอิง (References) ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (7th edition)

* การเขียนเอกสารอ้างอิง *

1. การอ้างอิงเอกสารในเนื้อหา (In-text citation) ให้ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้น สำหรับผู้เขียนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยระบุเฉพาะนามสกุลแล้วตามด้วยปี ค.ศ. ที่เผยแพร่เอกสาร และ/หรือเลขหน้า เช่น Nuemaihom (2022) หรือ (Nuemaihom, 2022, 23)

2. การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของผู้เขียน โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก

3. ในกรณีอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย ให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษ และให้วงเล็บคำว่า [in Thai] ไว้ส่วนท้ายของเอกสารอ้างอิงนั้น ให้เขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษคือให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก และให้เขียนรวมไปกับรายการอ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษเลย

ตัวอย่างเช่น

References

- Nuemaihom, A. (2022). Speaking English in all situations (2nd ed.). Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]
- Sato, K. (2003). Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication. Akita Prefectural.
- Yothimas, D. (2015). A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloemphrakiat district, Buriram province (Research report). Buriram Rajabhat University. [in Thai]
- (สามารถดูหลักเกณฑ์และรูปแบบการอ้างอิงเอกสารเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index>)

ให้ใช้ระบบการเขียนเอกสารอ้างอิงนี้ตั้งแต่ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2565 เป็นต้นไป

**Manuscript Preparation Guidelines for the Submission of
Academic and Research Articles in Journal of
Humanities and Social Sciences (JHUSOC)**

1. The full article should be submitted in the Word File as an electronic file using Microsoft Office Word 2010 onwards via the website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/index>.

2. The article must be relevant to the main subject category i.e. Social Sciences. This category includes the following three subject areas: 1) Arts and Humanities, 2) Economics, Econometrics and Finance, and 3) Social Sciences. Moreover, the manuscript must be under the following five sub-subject areas: 1) General Arts and Humanities, 2) Language and Linguistics, 3) General Economics, Econometrics and Finance, 4) General Social Sciences, and 5) Sociology and Political Sciences.

3. The article must be typed on A5 paper to include figures, tables, references, and author's brief personal data. Moreover, it should be between 15-20 pages in length.

4. Font

4.1 Angsana New with font size 14 is required. The article must be typed in one column and single spacing. The top-bottom margins of 2 cm. and the left-right margins of 1.8 cm. are used.

4.2 Both Thai and English article titles should be in bold face, font size 16 with initial caps of the content words, and be centered. Only English title is required for the article written in English or other languages.

4.3 The author's name (and the advisor's name) must be written in both Thai and English. It must also be typed in bold using font size 14 and centered on the page. For the Thai article, the author's name is numbered in order.

4.4 Department(s)/program(s), faculty(s) and affiliation(s) must be written in both Thai and English, and set flush on the left using font size 12 below the author's name. For the Thai article, their Thai information is numbered in order.

5. Either Thai or English article can be submitted. In the case of an English article, it must be verified and signed by an English language expert before being sent to the editor.

6. The article submitted for publication in JHUSOC has not already been published elsewhere or is not under consideration by peer reviewers for publication in other journals.

7. The article must contain both Thai and English abstracts with no more than 1 page of A5, or between 150-200 words. Only English abstract is required for the article written in English or other languages.

8. The author must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic or research articles set by the journal.

9. The article will be reviewed by three peer reviews. This goes in line with the Office of Civil Service Commission's announcement relevant to the criteria and procedures for considering the academic appointment of university lecturers (Issue no. 4) B.E. 2564.

10. The Editorial board is responsible for the final decision regarding acceptance or rejection of the article published in the journal.

11. The author will be officially informed if his/her article is not accepted. However, the manuscript will not be sent back to him/her.

12. The author/authors (researcher/researchers) must write the personal information in English in the last part of the article below the references, providing a title (Mr. / Mrs. / Miss), an academic position i.e. Assistant Professor / Associate Professor / Professor (if any), and a doctoral degree i.e. Dr. (If any). A full address,

including a postal code, a fax number, and an email address, should also be provided. It is noted if the author is a master's or doctoral student, his/her personal information must be presented while his/her advisors' individual information is not required.

For examples:

Author

Associate Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District, Buriram

Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon2512@gmail.com

* Components of Articles *

To write an academic article, clear points should be identified and appropriate sequences of the content should be considered. The article should consist of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The article contents are clearly summarized. Both Thai and English abstracts are required. A one-page Thai abstract with 150-200 words is written first, followed by the English one with the same number of words.

It is noted that only English abstract is required for the article written in English.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English keywords are required for the article written in English.

4. Introduction: The article background is presented. The article scope is also specified.

5. Body of Text: The main contents and sub-topics of the article are identified. Moreover, the topics are sorted by the contents.

6. References: In-text citation is based on the author-year system of the APA (American Psychological Association) style (7th edition). It is noted that all entries in the text should be listed in the references.

* Components of Research Articles *

The research results should be presented systematically. The research article should be composed of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The important research components, including objectives, population, sample group, instruments, statistics for data analysis, and research results. Both Thai and English abstracts must be written. The length of each language is not more than 1 page or between 150-200 words. It is noted that only English abstract is required for the article written in English.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English abstract is required for the article written in English.

4. Introduction: The significance of research problems is identified. The relevant literature is reviewed. In addition, the overall benefits obtained from the research results are also presented.

5. Objective: The research objectives are clearly identified to reflect the overall picture of the research.

6. Methodology: The research methods, including population, samples, instruments, steps of data collection, and statistics for data analysis, are clearly indicated.

7. Results: The research results obtained from analyzing the data are clearly interpreted according to the research objectives.

8. Discussion: The research results are discussed with theoretical support so as to check whether the current research results are in line with or against the previous studies.

9. Recommendations: Utilization of the research results, and guidelines for the next research should be recommended.

10. References: The references must be based on APA (American Psychological Association) style (7th edition).

* Writing References *

1. Both Thai and foreign authors' names in the in-text citation must be written in English only. Moreover, their last names should be written first, followed by the year of publication, and/or page numbers, for example, Nuemaihom (2022) or (Nuemaihom, 2022: 23).

2. References are listed fully in alphabetical order according to the last name of the author and not numbered. Moreover, the last name is written first, followed by the initial letter of his/her first name.

3. For referring the Thai documents, the documents must be translated into English, and the additional word "in Thai" must be put in the brackets [] i.e. [in Thai]. It is noted that the same format for referring both Thai and English documents is required.

For example:

References

- Nuemaihom, A. (2022). Speaking English in all situations (2nd ed.). Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]
- Sato, K. (2003). Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication. Akita Prefectural.
- Yothimas, D. (2015). A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloemphrakiat district, Buriram province (Research report). Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(For further information about the guidelines on writing references, please visit the website: <http://jhusoc.bru.ac.th>)

This reference style will come into effect from
Vol. 20 No.1 (January-April) 2022 onwards.

แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร (มสส.)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

เรียน บรรณาธิการมนุษยสังคมสาร

เรื่อง ตีพิมพ์บทความลงในมนุษยสังคมสาร

1. ชื่อผู้ส่งบทความ

(ภาษาไทย).....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

2. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

.....

.....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

.....

.....

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เลขที่ 439 ถนนจระ ต่าบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

อีเมล: jhusoc@bru.ac.th เว็บไซต์: <http://jhusoc.bru.ac.th>

3. ประเภทของบทความ

☐ บทความวิจัย (Research article)☐ บทความวิชาการ (Academic article)

4. เนื้อหาของบทความเกี่ยวกับ

☐ ด้านมนุษยศาสตร์ ☐ ด้านสังคมศาสตร์

5. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด

.....

6. ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้า

มี).....

7. สถานภาพผู้ส่งบทความ

7.1 ☐ อาจารย์ ☐ อื่นๆ ระบุ.....

คณะ.....

สถาบัน.....

ชื่อผู้วิจัยร่วม (ถ้ามี) กรณีผู้ส่งบทความไม่เป็นนักศึกษา

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)	ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ)	หน่วยงาน	โทรศัพท์

7.2 ☐ นิสิต/นักศึกษา☐ ประชุมโท ☐ ประชุมเอก

หลักสูตร.....

สาขา.....

คณะ.....

สถาบัน.....

โปรดระบุชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่ทำงานปัจจุบัน.....

2. ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่ทำงานปัจจุบัน.....

8. สถานที่ทำงาน

.....

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

9. กองบรรณาธิการสามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ที่

☐ สถานที่ทำงาน ☐ ที่อยู่ดังต่อไปนี้

.....

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

10. กรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อ
บุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ – สกุล

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

มีความเกี่ยวข้องเป็น.....

11. สิ่งที่เหมาะสมด้วย

☐ ไฟล์บทความวิจัย ☐ บทความทางวิชาการ

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

12. องค์ประกอบของบทความ

ข้าพเจ้าได้จัดทำบทความตามคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับของ “มนุษยสังคมสาร” ครบสมบูรณ์ ดังนี้

☐ บทความวิชาการ	☐ บทความวิจัย
☐ ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ บทคัดย่อและภาษาอังกฤษ
☐ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ คำสำคัญและภาษาอังกฤษ
☐ บทนำ	☐ บทนำ
☐ เนื้อหา	☐ วัตถุประสงค์การวิจัย
☐ เอกสารอ้างอิง	☐ วิธีดำเนินการวิจัย
☐ ประวัติผู้วิจัย	☐ ผลการวิจัย
	☐ อภิปรายผล
	☐ ข้อเสนอแนะ
	☐ เอกสารอ้างอิง
	☐ ประวัติผู้วิจัย

13. ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาได้ตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษในส่วนของ Abstract และบทความภาษาอังกฤษ และขอรับรองว่าบทความฉบับนี้มีการใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักภาษาและหลักไวยากรณ์ทุกประการ เห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนได้

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

...../...../.....

14. อาจารย์ที่ปรึกษา ได้ตรวจบทความนี้แล้วขอรับรองว่า องค์ประกอบและเนื้อหาของบทความนี้ มีความสมบูรณ์และถูกต้องตามหลักวิชาการ เห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้

*(กรณีที่เป็นนิสิตหรือนักศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา ลงชื่อ.....

(.....)

...../...../.....

15. ตัณดับที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ ยังไม่เคยตีพิมพ์
เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
และยินดีแก้ไขตามที่กองบรรณาธิการเสนอแนะ

ผู้ส่งบทความ ลงชื่อ.....

(.....)

...../...../.....

ผลการพิจารณาบทความจากบรรณาธิการ

- ☐ เห็นควรดำเนินการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคุณภาพของบทความ
☐ ไม่รับพิจารณาบทความ

.....
.....
.....
.....
.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครพนท์ เนื้อไม้หอม)

บรรณาธิการมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์

หมายเหตุ

1. ขอให้ท่านกรอกข้อมูลในแบบฟอร์มขอลงบทความด้วยลายมือที่อ่านออก และชัดเจนแล้วสแกนส่งไปพร้อมไฟล์ PDF และ ไฟล์ Word ของบทความต้นฉบับ โดยส่งไปที่ <http://jhusoc.bru.ac.th> → ติดต่อขอลงบทความ
2. ขอให้จัดเตรียมต้นฉบับบทความของท่านตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความ ของกองบรรณาธิการ “มนุษยสังคมสาร” มิเช่นนั้น บทความของท่านจะไม่ได้รับการพิจารณาในดำเนินการในขั้นต่อไป
3. บทความของท่านต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษ จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ พร้อมลงลายมือชื่อรับรอง
4. ในกรณีที่เป็นิสิตนักศึกษา บทความของท่านต้องผ่านการรับรองจาก อาจารย์ที่ปรึกษา โดยลงลายมือชื่อรับรอง

Article Submission Form
for Publication in the Journal of Humanities
and Social Sciences (JHUSOC)
Faculty of Humanities and Social Sciences
Buriram Rajabhat University, Thailand

Date:/...../.....

To Editor of Journal of Humanities and Social Sciences

Subject Article Submission Form for Publication in Journal of
Humanities and Social Sciences

1. Author's Name.....

2. Article Title.....

.....
.....
.....

3. Types of Articles ☐ Research Article ☐ Academic Article

4. Types of Disciplines ☐ Humanities ☐ Social Sciences

5. The Highest Level of Education.....

6. Academic Position (if any).....

7. Position

7.1 ☐ Lecturer ☐ Other Positions (please specify).....

Faculty.....Institute.....

Co-authors (if any) who are not students.

Name	Organization	Telephone	E-mail

7.2 ☐ Students ☐ M.A. ☐ Ph.D.

Discipline.....

Program.....

Faculty.....

Institute.....

Please specify the thesis advisors' names

1. Name.....

Current Position.....

Address.....

Telephone..... E-mail.....

2. Name.....
Current Position.....
Address.....
Telephone..... E-mail.....

8. Author's Present Workplace

.....
.....
Office Telephone..... Mobile Telephone.....
Fax..... E-mail.....

9. Contact Address ☐ Workplace ☐ Address as below

.....
.....
Home/Office Telephone..... Mobile Telephone.....
Fax..... E-mail.....

10. In case of not being able to contact the author, the editorial board can contact the following person:

Name.....
Telephone..... Mobile Telephone.....
Fax..... E-mail Address.....
Relationships.....

11. Enclosed documents

☐ Research Article ☐ Academic Article
☐ Other (specify)

12. Article Components

I have written an article in line with the guidelines of the journal with the following components:

☐ Academic Article	☐ Research Article
☐ Thai and English Titles	☐ Thai and English Titles
☐ Author's name in Thai and English	☐ Author's name in Thai and English
☐ Thai and English Abstracts	☐ Thai and English Abstracts
☐ Thai and English Keywords	☐ Thai and English Keywords
☐ Introduction	☐ Introduction
☐ Body of Text	☐ Objectives
☐ References	☐ Methodology
☐ Author's Biodata	☐ Results
	☐ Discussion
	☐ Recommendations
	☐ References
	☐ Author's Biodata

13. An expert has examined accuracy of the English use. It is certified that the article is written in the correct English grammar and can be published in this journal.

Expert's signature.....

(.....)

Position.....

Date...../...../.....

14. The thesis advisor(s) has considered this article and approved that its contents and components are complete and accurate according to academic principles, so the article is recommended to be published in this journal. It is noted that the item 14 is for the students only.

Advisor's signature.....

(.....)

Date...../...../.....

15. The manuscript submitted for publication in this journal has not been published before and is not under consideration of other journals. Moreover, the author is pleased to make modifications suggested by the editorial board.

Authors' signature.....

(.....)

Date...../...../.....

The results of article acceptance considered by the journal editor are as follows:

☐ It should be forwarded to peer reviewers to evaluate its quality.

☐ It is rejected (Please give reasons for not being able to get the article published in this journal.).....

.....

.....

(Assistant Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom)

Editor

Journal of Humanities and Social Sciences

NB:

1. You must fill out the Article Submission Form with readable handwriting, scan the form and submit it together with both PDF and Word files of the original full article to <http://jhusoc.bru.ac.th> → **Request for Article Submission.**

2. You must prepare your original manuscript in accordance with the journal guidelines and criteria, otherwise your article will not be considered to get published in the journal.

3. Your article must be written in the correct English and is certified by the English expert with his/her signature on it.

4. For a student, the article must be certified by an advisor with his/her signature on it.

แผนภูมิขั้นตอน (Flowchart) การตีพิมพ์บทความในมนุษยสังคมสาร

